PS 53/26 Notulen van de vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant op 14 augustus 2026

Inhoudsopgave

Index gesproken personen 3
Agenda 6
Opening van de vergadering / vaststellen agenda 7
Insprekers..... 10
Actualiteiten..... 26
Stemmingen.....108
Sluiting.....111

Index gesproken personen

Berg, E. van den, 11, 24
Boelema, S.M., 28, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 107
Boomen, G. van den, 11
Brouwers, J.F.X.M., 9, 23, 86, 87, 96, 102, 103, 105
Deckers, E.H., 8, 22, 64, 65, 66, 67, 68, 101, 102
Egger - Van Oppen, H.C., 9, 24, 39, 53, 60, 79, 87, 88, 97, 98, 105, 106, 107
Endendijk, H., 15, 16
Gersjes, J., 20
Gremmen, R.J., 8, 9, 22, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 98, 100, 101
Griffier, 7
Hamerslag, N.I., 9, 23, 35, 36, 43, 82, 83, 84, 95, 96, 110, 111
Hattem, A.W.J.A. van, 8, 10, 22, 40, 41, 44, 45, 49, 50, 51, 59, 60, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 80, 81, 83, 84, 90, 91, 92, 94, 95, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 109, 110, 111
Havermans, M.C.J., 8, 22, 27, 33, 34, 35, 36, 37, 41, 42, 51, 52, 56, 57, 61, 62, 63, 65, 76, 89, 92, 93, 108, 109, 110
Heesbeen, L. van, 13
Heijkant, A. van de, 14, 15, 25
Heijmans, N.G.L., 8, 10
Hoof, Th. van, 21
Huijben, A., 13, 25
Keimpema, S. van, 21
Klok, E., 16
Koevoets, H.J.P.E., 8, 9
Koopman, F.W.M., 22, 68, 109
Koopmans, G., 18, 19, 26
Kuiper, A.M.H., 95
Lierop, J. van, 12, 24
Linden, J.J. van der, 8, 10, 61, 62, 63, 64, 99, 100, 106
Lodders, H., 15, 25
Melis, A., 12, 24
Miltenburg, M. van, 8, 10, 22, 34, 36, 37, 70, 71, 72, 73, 88, 89, 107
Minkels, J.D., 9, 10, 23, 44, 47, 58, 59, 64, 85, 104
Oever, M. van den, 19, 20
Rooijakkers, F., 10, 24
Rutjens, W.H.A., 9, 23, 45, 46, 54, 55, 78, 81, 82, 91, 104, 109, 111
Schouten, G., 17
Sheikkariem, S.S.R., 23, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 103
Straathof, M., 18, 26
Ven, A.J.M. van de, 8, 23, 38, 39, 46, 47, 48, 49, 57, 58, 65, 66, 67, 74, 76, 77, 93, 94, 104, 109
Verhulst, J., 20
Verriet, L., 16
Voorzitter, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 111
Vossen, I.E.F.M., 9, 23, 84
Ziengs, E., 19

Lijst van de leden van Provinciale Staten van Noord-Brabant

mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning/voorzitter PS
drs. A.E.T. Wepster Msc, griffier

Beek, E.G.C. van (Emma)	GroenLinks	Eindhoven
Berkvens, M.P.M.J. (Marcel)	BBB	Mariahout
Bijl, F.S.D. (Fiona)	PvdA	Reusel
Boxel, L.M.P. van (Bettine)	D66	Oss
Broek, D.C.H. van den (Daan)	GroenLinks	Eersel
Brouwers, J.F.X.M. (Jan Frans)	50PLUS	Son en Breugel
Buiks, R.P.A.F (Ronnie)	CDA	Etten-Leur
Damen, C.A.M. (Lia)	BBB	Fijnaart
Deckers, E.H. (Ward)	PvdA	Vught
Dommelen, J.C.F.M. van (Johan)	BBB	Reusel
Eck, J.J.A.W. van (Jente)	SP	‘s-Hertogenbosch
Egger-Van Oppen, H.C. (Hetty)	ChristenUnie-SGP	Vierlingsbeek
Frenken, J.P. (John)	BBB	Son en Breugel
Gremmen, R.J. (Roel)	VVD	Oss
Hamerslag, N.I. (Nikky)	Partij voor de Dieren	Eindhoven
Hattem, A.W.J.A. van (Alexander)	PVV	Vinkel
Havermans, M.C.J. (Marco)	BBB	Lage Zwaluwe
Heer, C. de (Kees)	CDA	Eindhoven
Heijmans, N.G.L. (Nico)	SP	‘s-Hertogenbosch
Hordijk, K.J.M. (Kevin)	PvdA	Tilburg
Jansen, J.F. (Joachim)	VVD	Moerdijk
Kammen, P. van der (Patricia)	PVV	Riel
Koevoets, H.J.P.E. (Hubert)	Lokaal Brabant	Etten-Leur
Koopman, F.W.M. (Irma)	SP	Geldrop
Kuiper, A.M.H. (Angela)	Lokaal Brabant	Breda
Lange, N.C. de (Nino)	PvdA	Vught
Langenberg, K.M.M. van de (Kasper)	D66	Boxtel
Langman, T. (Tjerk)	PVV	Nuenen
Lauwen, W.P.J.C. (Wilfred)	Lokaal Brabant	Rucphen
Leeger, E.M. (Ezra)	CDA	Nistelrode
Lepolder, P.W.A. (Petra)	VVD	Dongen
Linden, J.J. van der (Jade)	GroenLinks	Oss
Ludwig, T.W. (Tom)	GroenLinks	‘s-Hertogenbosch
Meuwissen, C.C.R.M (Carola)	VVD	Maarheeze
Meylink, T.N.A. (Tom)	VVD	Eindhoven
Miltenburg, M. van (Matthijs)	D66	‘s-Hertogenbosch
Minkels, J.D (Jozef)	Forum voor Democratie	Schijndel
Nostrum, J.H.F.A.M. van (Jeroen)	BBB	Oirschot
Nuijten, K. (Kevin)	JA21	Oosteind
Nuland, J.S. van (Jelle)	VVD	Oisterwijk
Philippart, M.J.A. (Michiel)	GroenLinks	Eindhoven
Pluijm, R.A.P.A. van der (Rik)	VVD	Rijswijk
Putman, N.H.M. (Ellen)	Partij voor de Dieren	Rijsbergen
Rijvers, A.J.M. (Aloijs)	BBB	Baarle-Nassau

Roelofs, M.A. (Maartje)	VVD	Cuijk
Rutjens, W.H.A. (Willem)	JA21	‘s-Hertogenbosch
Schellekens, E.F.M. (Dianne)	D66	Vught
Sheikkariem, S.S.R. (Shah)	Lokaal Brabant	Babyloniënbroek
Sluiters, B. (Boy)	PVV	Steenbergen
Spapens, M. (Maurice)	SP	Breda
Tolsma, S.A.H. (Sinne)	BBB	Wernhout
Ven, A.J.M. van de (Tanja)	CDA	Beek en Donk
Vossen, I.E.F.M. (Inge)	Volt	Rosmalen
Wildenberg, C.H.A. van den (Corine)	BBB	‘s-Hertogenbosch
Zwart, P.S. (Suzanne)	VVD	Molenschot

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 14 augustus 2026

Agenda

I. Opening van de vergadering / vaststellen agenda

II. Insprekers

III. Actualiteiten

Interpellatiedebat over de recente berichtgeving dat de provincie voornemens is de vergunningen van vijf agrarische bedrijven in te trekken (inclusief eventuele stemming)

IV. Stemming

V. Sluiting

Vergadering van Provinciale Staten van Noord-Brabant
Vrijdag 14 augustus 2026

Mr. I.R. Adema, commissaris van de Koning, voorzitter
Drs. A.E.T. Wepster Msc, griffier

Volgens de presentielijst zijn 51 leden aanwezig, te weten:
Van Beek, Berkvens, Bijl, Van Boxel, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Damen, Deckers, Van Dommelen, Van Eck, Egger, Frenken, Gremmen, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, De Heer, Heijmans, Hordijk, Van der Kammen, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Rijvers, Roelofs, Rutjens, Schellekens, Sheikkariem, Sluiters, Spapens, Tolsma, Van de Ven, Vossen, Van den Wildenberg.

Afwezig: Jansen, Langman, Putman, Zwart.

De voorzitter opent de vergadering om 09.30 uur.

Opening van de vergadering / vaststellen agenda

De **voorzitter**: Dames en heren, ik open deze vergadering en ik vraag u allemaal te gaan staan voor een moment van stilte. Ik verzoek de griffier mededeling te doen van binnengekomen berichten van verhindering.

De **griffier**: Dank u. Verhinderingen zijn ontvangen van de heer Jansen van de VVD, de heer Langman van de PVV, mevrouw Putman van de Partij voor de Dieren en mevrouw Zwart van de VVD. De heren Ludwig van GroenLinks en Lauwen van Lokaal Brabant zullen later aanschuiven.

De **voorzitter**: Dank u wel. Allemaal van harte welkom bij deze extra Statenvergadering. Welkom iedereen hier die in de zaal is, ook natuurlijk aan eenieder die via een andere plaats meekijkt, zoals de mensen voorop het terrein van ons provinciehuis, maar ook degenen die via de livestream meekijken. Hier in de zaal zit de publieke tribune vol met insprekers en er is ook grote belangstellingen van de pers. Goed dat u er allemaal bent. Helaas is ook voor de pers de ruimte in onze zaal beperkt, waardoor er in de zalen Hart van de Provincie 2 en 3 ruimte is gemaakt om mee te kijken en mee te luisteren. We hebben zoals gezegd vandaag een ingelaste vergadering tijdens het zomerreces. Ik weet dat er meerdere mensen terug zijn gekomen. Goed dat u dat heeft gedaan. Fijn. Er staat ook een groot onderwerp op de agenda, te weten het voornemen tot het intrekken van vergunningen van vijf pluimveehouderijen in onze provincie. Het is helder dat de impact die dit onderwerp heeft enorm is en het is goed dat er zoveel mensen ook tijdens dit zomerreces deze betrokkenheid tonen en hier ook in Den Bosch aanwezig zijn. Ook de vijf pluimveehouders en hun gezinsleden zijn hier in de zaal aanwezig, een speciaal welkom voor jullie. Alvast aan het begin van deze vergadering een ordeverzoek aan iedereen hier aanwezig. Zowel tijdens inspraakreacties als tijdens het debat van de Staten zijn uitingen van goed- of afkeuring vanaf de tribune niet toegestaan. Ik verzoek u dan ook vriendelijk daar rekening mee te houden. Dan terug naar de vergadering zelf qua orde. Het verzoek tot deze vergadering is medio juli gedaan. U heeft over het onderwerp eind juli een Statenmededeling van het college ontvangen. Ook zijn er meerdere technisch vragen gesteld en informatieverzoeken gedaan. De antwoorden en bijbehorende stukken staan bij de vergaderstukken. Dan kom ik bij de agenda zoals deze voorligt. Hierover een paar opmerkingen. Er zijn interpellatievragen ontvangen van een zevental partijen, er hebben zich 21 insprekers gemeld en er is één schriftelijke inspraakreactie. De agendavergadering heeft over de orde van de vergadering gesproken en stelt voor de insprekers eerst de gelegenheid te geven het woord te voeren en iedereen krijgt daarbij twee minuten. De volgorde van inspreken is zoals te doen gebruikelijk de volgorde van aanmelden, maar op verzoek van de betrokken pluimveehouders stel ik voor dat zij als eerste

inspreken in afwijking op dat onderdeel van het reglement. Ik neem aan dat u daarmee akkoord kan gaan. Dat is het geval.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, wij steunen zeker van harte het verzoek om de pluimveehouders eerst te doen. Ik wil er nog een extra verzoek aan toevoegen en dat is toch dat u toestaat dat de insprekers drie minuten spreektijd krijgen. Het is een beladen dag. Het is een beladen onderwerp. U moet vaak insprekers al afkappen omdat ze krap in de tijd zitten. Ik zou het hen gunnen dat zij gewoon de volledige tijd krijgen.

De **voorzitter**: Dat is een punt van orde en daar moeten we over stemmen. Daar ga ik niet over zoals u weet. Dus u stelt een punt van orde. Er is in de agendavergadering met u allen afgesproken twee minuten. Daar was u overigens ook bij. U stelt nu voor drie minuten. Het punt van orde is drie minuten. Ik ga, denk ik, even de fracties langs over dat punt van orde, want ik schat in dat dus stem… Nee, dat is nog niet klaar, dus voordat ik verder praat, pak ik eerst het punt van orde. Dan bent u voor het voorstel van de heer Havermans of tegen. Dus dat is als ik u vraag als fractie voor of tegen. Als ik de fractie voor zeg dan ga ik ervan uit dat dat voor de hele fractie geldt. Dan ga ik eventjes op zoek naar een papiertje waar de volgorde van de partijen op staat. Ik breng het in stemming. BBB?

De heer **Havermans** (BBB): Voor.

De **voorzitter**: VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Tegen. Mogen we ook een stemverklaring geven of dadelijk?

De **voorzitter**: Aan het einde. GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Tegen.

De **voorzitter**: PvdA.

De heer **Deckers** (PvdA): Tegen.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Tegen.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Tegen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Voor

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Tegen.

De **voorzitter**: JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Uiteraard voor.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Tegen.

De **voorzitter**: Volt.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Tegen.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Voor.

De **voorzitter**: 50PLUS.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Tegen.

De **voorzitter**: ChristenUnie-SGP.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Voor.

De **voorzitter**: Ik denk dat de meerderheid tegen is. De meerderheid is tegen dus het blijft op twee minuten. Heeft iemand behoefte aan een stemverklaring? Ja, VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, we hebben tegengestemd omdat we met zijn allen ordentelijk op woensdag een agendavergadering hebben gehad om de orde van de vergadering hier te bepalen. Daar hebben de insprekers die hier aanwezig zijn zich ook op voorbereid. Die hebben zich ook voorbereid op die twee minuten en dan vind ik het onzorgvuldig om nu lastminute toch nog de spreektijden te wijzigen.

De **voorzitter**: Ik zie JA21. We gaan geen debat doen, alleen stemverklaringen waarom u gestemd heeft. De neiging tot debat voel ik. De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Waarom begint u dat bij mij?

De **voorzitter**: Ja, onbegrijpelijk he? U snapt het niet.

De heer **Rutjens** (JA21): Nee, uiteraard drie minuten is ook wat in het reglement staat en ik zie geen enkele reden om dat in te perken toevallig omdat er heel veel insprekers zijn. Dat geeft alleen maar het belang aan van het inspreken en daarom hebben wij voorgestemd.

De **voorzitter**: Ja, precies. Daarom heeft u voorgestemd. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ik sluit me aan bij de woorden van de VVD. We hebben hier ordentelijk over gestemd. Ik zou het bijzonder vinden als we dat nu ineens terug gaan draaien.

De **voorzitter**: Lokaal Brabant.

De heer **Koevoets** (Lokaal Brabant): Dank u, voorzitter. Eensluidend als de VVD en Volt is onze stemverklaring.

De **voorzitter**: SP.

De heer **Heijmans** (SP): Voorzitter, afspraak is afspraak. Zelfs in de politiek geldt dat af en toe en laten wij ons ook aan de gemaakt afspraak houden. Daarom hebben wij tegengestemd.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): We hebben voor het ordevoorstel gestemd, overigens een gezamenlijk ordevoorstel, dat we hebben afgesproken met de eerste indiener, BBB. Dat hebben we gedaan omdat, zoals terecht gezegd is, drie minuten standaard is in het reglement van orde, er hier hele grote belangen op het spel staan voor betrokken agrarische ondernemers, hun levenswerk staat op het spel. Dan moeten ze ook een extra minuutje gegund krijgen om hun verhaal toe te kunnen lichten. Daarom hebben wij voorgestemd.

De **voorzitter**: Dank u wel. GroenLinks.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, wij sluiten ons aan bij de stemverklaring van de VVD.

De **voorzitter**: D66.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dat geldt ook voor ons, voorzitter.

De **voorzitter**: Forum voor Democratie.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik sluit me aan bij de PVV en de woorden van JA21.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk nog eventjes rond. Dat gezegd hebbende, ga ik verder bij waar ik gebleven was. De agendavergadering stelde voor het interpellatieverzoek te honoreren, waarbij ook de Statenmededeling betrokken kan worden bij het debat. Voor het interpellatiedebat zijn afwijkende spreektijden afgesproken en zijn afspraken gemaakt over interrumperen. Dat licht ik straks nog toe tegen de tijd dat we aan het debat toe zijn gekomen. Dat betekent ook dat we aan de agenda toevoegen het kopje insprekers. Ik ga ervan uit dat u daarmee akkoord bent. Dat is het geval.

Insprekers

De **voorzitter**: Dan gaan we eerst naar de insprekers. Er hebben zich voor deze vergadering 21 insprekers gemeld. Er is één schriftelijke inspraakreactie van de Brabantse Milieu Federatie. Deze reactie treft u aan bij de vergaderstukken. Wat betreft de hier aanwezige insprekers neem ik u mee in de orde. De insprekers krijgen in volgorde van aanmelding het woord met uitzondering van de pluimveehouders die als eerste aan bod komen. Elke inspreker krijgt twee minuten spreektijd. Daarna mogen alle fracties kort en bondig één verduidelijkende vraag stellen, waarbij wordt aangegeven aan wie de vraag wordt gesteld. Nadat alle vragen zijn gesteld, krijgen de insprekers aan wie een vraag is gesteld nog een keer het woord om te antwoorden. Voor ik het woord geef aan de eerste insprekers, u bent met velen, wij gaan aandachtig luisteren naar wat u zegt. Al eerder gezegd, laten we deze dag goed naar elkaar luisteren, met respect naar elkaar luisteren. Ik ga over tot degene die al klaarstaat. In de startblokken staat de eerste inspreker. Dat is de heer Frank Rooijakkers, pluimveehouder. Gaat uw gang.

De heer **Rooijakkers** (inspreker): Geachte leden van de Staten, allereerst dank voor aanwezigheid bij dit spoeddebat. Ik wil me voorstellen aan u en in het bijzonder aan mevrouw Boelema. Ik ben Frank Rooijakkers, ik ben pluimveehouder in het mooie Helenaveen. Mevrouw Boelema, u heeft mij

nog nooit live ontmoet en dat vind ik bijzonder spijtig, daar u wel een beslissing wilt nemen die de zomer van 2026 voor mij heeft vergald. Daarom ben ik hier met mijn hele gezin, zodat zij kunnen zien waarom wij dit jaar niet op vakantie gaan. Dag en nacht ben ik bezig met de gedachte dat u ons bedrijf wilt sluiten. Leden van de Staten, vandaag zou een historisch zwarte dag kunnen worden. U staat voor de bijzondere keuze of u wilt dat Brabant voortaan gaat kiezen voor het intrekken van vergunningen. Dat zou historisch gezien wel bijzonder zijn, een start van een lawine aan intrekkingsverzoeken. Johan Vollenbroek meldde het zelf al, er liggen al veertig intrekkingsverzoeken klaar. Bij een verkeerde keuze vandaag worden alle bedrijven die een natuurbeschermingswet hebben vogelvrij en niet enkel veehouderijen, maar alles wat stikstof uitstoot. Nu heeft de provincie aan ons gevraagd of wij een plan konden indienen. We hebben een gedegen plan gemaakt. Nu is de keuze aan de provincie of wij ons plan mogen voltooien of dat we gedwongen moeten stoppen. Kunnen we aanpassen of moeten we stoppen? Het maakt volgens dat AERIUS-rapport... Die berekeningen maken slechts 1% verschil op de hexagon Deurnsche Peel die het kortst bij ons bedrijf ligt. 1%! Mevrouw Boelema en leden van de Staten, wat is die ene procent waard? Moet voor elke procent die gewonnen kan worden een compleet bedrijf plat? Nou ik vertrouw op uw nuchtere Brabantse verstand om hier een grondige overweging in te maken. Laten we alsjeblieft om tafel gaan om tot een gedegen oplossing te komen. Ik dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan mevrouw Van den Berg.

Mevrouw **Van den Berg** (inspreker): Goedemorgen, als boer is je leven onlosmakelijk verbonden met het bedrijf dat je leidt. De beslissing om het familiebedrijf over te nemen hebben we dan ook niet lichtzinnig genomen, maar alle seinen stonden op groen. Er was ambitie, er waren plannen, er was een gezonde basis en erg belangrijk, alle vergunningen waren op orde. Bovendien was er vertrouwen vanuit zowel de gemeente als vanuit de bank. In 2023 lagen ineens al onze plannen stil door de dreiging van het intrekken van onze vergunningen door een intrekkingseis die de MOB en Vereniging Leefmilieu bij de provincie Brabant neerlegden. Een tijd van onzekerheid, machteloosheid en zorgen brak voor ons aan. Onzekerheid die er naar mijn idee niet zou mogen zijn, want als je over onherroepelijke vergunningen beschikt, verwacht je niet dat daar zomaar aan getornd kan en mag worden. Machteloosheid omdat je in de strijd om het bestaan van je bedrijf eigenlijk direct buitenspel bent gezet, omdat de beslissing over en niet met je wordt genomen. In eerste instantie voelden we ons gesteund door de provincie, want ook zij vond het intrekkingsverzoek willekeurig, disproportioneel, onevenredig en voorbarig. Er werd veel waarde gehecht aan het belang van onze rechtszekerheid. Ook tijdens de gang naar de rechter daaropvolgend leek de provincie oog te houden voor onze kant van de situatie. De draai die de provincie daarna heeft gemaakt, komt des te harder aan en voelt als een mes in de rug. De uitspraak van de rechter in april 2025 lijkt zij volledig willekeurig te interpreteren, want klaarblijkelijk betekent in goed overleg tot een passende oplossing komen hetzelfde als we geven geen inhoudelijke feedback op jullie reductieplannen, maar nemen 85% van de vergunning in en als toegevoegde bonus mag je ook voor de resterende 15% geen dieren meer houden. Hoe verhoudt dit zich tot het oordeel van de rechtbank dat de minst ingrijpende maatregel moet worden gekozen? Dit gaat naar ons idee alle perken te buiten en is geen manier van omgaan met mensen. Bovendien versterkt dit het machteloze gevoel, want opnieuw zijn we gepasseerd in het proces. Schudden aan het bestaansrecht van een gezonde, volledig onherroepelijk vergunde onderneming levert onzekerheden op waar je je als ondernemer niet op kan voorbereiden. Het intrekken van deze vergunningen gaat daarom veel verder dan alleen onze vijf boerengezinnen. Het zet de bestaanszekerheid van iedere boer en zelfs iedere onderneming op losse schroeven. Ik roep u daarom op om er net als wij met de bedrijfsovername niet lichtzinnig mee om te gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Van den Boomen.

De heer **Van den Boomen** (inspreker): Hier sta ik dan, op een plek waar ik eigenlijk niet wil zijn en zo zat ik bijna twee jaar geleden ook op een plek waar ik niet wilde zijn, in de rechtbank waar het ging over een rechtszaak tussen twee partijen en waar ik en mijn bedrijf het leidend voorwerp waren, een juridisch traject waar ik zelf maar weinig in kan brengen. De uitspraak van de rechter volgt en in

die uitspraak blijft er nog ruimte over voor mij om ook mezelf in te zetten voor een oplossing. Ik citeer uit die uitspraak: "Ter voorbereiding van het nieuw te nemen besluit dient het college een overleg op het bedrijf van de derde partij te beleggen met de derde partij en eisers. De rechtbank denkt dat deze aanwijzing kan helpen om in deze zaken tot een oplossing te komen waar geen rechter meer aan te pas hoeft te komen." Einde citaat. Dus kom ik aan tafel te zitten met twee partijen. Wel niet op mijn bedrijf, maar ik kan eindelijk iets toevoegen. En ik, ik wil vooral boer blijven, dus ik steek mijn hand uit. Ik ben bereid veel te investeren om een deel van het probleem op te lossen, maar op mijn uitgestoken hand komt helaas geen reactie en uiteindelijk loop ik weg van deze tafel met nog één opdracht. Kijk of je nog verder je hand uit kunt steken, maar dat zou betekenen dat mijn hand eraf moet. Op korte termijn kan ik niet meer doen en met de maanden die verstrijken krijg ik meer het beeld dat ik aan tafel heb gezeten met twee partijen die niet op zoek zijn naar een oplossing. Ze willen gewoon een nieuwe gang naar de rechter en, zo lees ik in de media, dat gedeputeerde Boelema aangeeft dat naar aanleiding van haar besluit een nieuw juridisch traject ongetwijfeld zal volgen. Precies zoals het volgens haar hoort. Nou sta ik hier dan met mijn goede bedoelingen en met mijn gezond verstand om tot een oplossing te komen. En hier sta ik dan, ook volkomen machteloos, want de toekomst van mijn bedrijf, daar heb ik in dit hele traject nooit invloed op gehad. De toekomst van mijn bedrijf hoort blijkbaar in de handen van anderen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Van Lierop.

De heer **Van Lierop** (inspreker): Hallo, geachte Statenleden, het lijkt me even handig dat ik me kort voorstel. Ik ben Joris van Lierop, 31 jaar oud en woonachtig in het fijne Heusden bij Asten. Hier woon ik samen met mijn vrouw en mijn zoontje van één jaar oud met heel veel plezier. Na het afronden van mijn studie op mijn 23e ben ik op ons familiebedrijf aan de slag gegaan om met mijn ouders het bedrijf verder te verbeteren. En geloof me, dat is niet niks, maar we zijn trots op het bedrijf zoals het er nu staat, een mooi bedrijf met scharrelkippen, vrije-uitloopkippen. We hebben veel geïnvesteerd in dierenwelzijn en duurzaamheid. Ondertussen is mijn jongere broer van 27 ook toegetreden tot ons bedrijf. Kortgezegd twee jonge boeren van 27 en 31 die graag vooruit willen. De reden dat ik mijzelf graag even wil voorstellen en mijn familie is omdat ik het idee heb dat sommigen niet weten waar ze vandaag over moeten beslissen. Tenminste, dit geldt in ieder geval voor mevrouw Boelema, dit is namelijk de eerste keer in mijn leven dat ik haar live zie. Het besluit dat zij moet nemen, kan enorme gevolgen hebben voor ons bedrijf. Dat gezegd hebbende, wil ik jullie in de korte tijd die ik heb het volgende vertellen om even het een en ander in perspectief te zetten. Wij hebben altijd legaal ondernomen en de vergunning op orde gehad. Dit is ook meermaals door de provincie bevestigd. Wij hebben bereidheid getoond om een bijdrage te leveren aan welke maatschappelijke discussie dan ook, wij wel. Die ambitie is er nog steeds. Met ons is simpelweg alles bespreekbaar. Wat ik jullie ter overweging mee wil geven: voor ons is het prima dat er zorgvuldig omgegaan wordt met de Peel of met een ander natuurgebied. Hierover hoeft met ons geen enkele discussie gevoerd te worden, maar ga hierbij uit van feiten en cijfers en niet van willekeur en laat alsjeblieft ecoterreur niet regeren over Brabant en over Nederland. Wij, boeren en inwoners van Brabant, verdienen balans, feiten en gezond verstand. Als de provincie van ondernemers verlangt dat zij meebewegen, moet de provincie niet alleen bepalen wat niet meer mag, maar moet zij ook verantwoordelijkheid nemen voor wat daarna nog wel mogelijk is. Rechtszekerheid is cruciaal voor alle ondernemers in Nederland en in het bijzonder voor mensen die nog een lange carrière voor de boeg hebben, zoals jonge ondernemers en in het bijzonder jonge boeren. Als de overheid van ons vraagt om onze bedrijfsvoering te veranderen, verwachten wij daarvan een feitelijke onderbouwing, rechtszekerheid en reëel toekomstperspectief. Ik wens u allen veel wijsheid toe.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Melis.

De heer **Melis** (inspreker): Mijn naam is Adrie Melis. Samen met mijn vrouw en onze twee kinderen run ik een kalkoenenbedrijf dat al drie generaties in onze familie is. Ik wil mij in het bijzonder voorstellen aan mevrouw Boelema, mevrouw Dirken en mevrouw Roijackers. Wij hebben u meerdere malen uitgenodigd op ons bedrijf, maar u bent daar nooit op ingegaan. Dat vind ik moeilijk te

begrijpen omdat u beslissingen neemt over de toekomst van mijn bedrijf zonder mij persoonlijk ooit gesproken te hebben. Op 16 april 2025 deed de rechter uitspraak. Partijen moeten op een redelijke manier met elkaar in gesprek om emissies te verminderen. Meer dan 85% reductie zou niet redelijk zijn. Wij zijn direct aan de slag gegaan. Binnen een half jaar konden wij 50% reduceren. Daarna wilden wij verder met als einddoel omschakeling naar beter-leven-vleeskuikens. Daarmee konden wij uiteindelijk ongeveer 91% ammoniakreductie realiseren. Tijdens het eerste overleg met de provincie en de MOB werd binnen vijf minuten gezegd dat ons bedrijf volledig moest verdwijnen. Is dat redelijk overleg? Op 17 juli kwam vervolgens het bericht dat wij 85% moesten reduceren en de resterende 15% niet meer mochten gebruiken voor het houden van landbouwhuisdieren. Daarmee worden onze plannen zonder serieus overleg van tafel geveegd. De rechter heeft juist ruimte gelaten voor innovatieve technieken en andere passende maatregelen. Voor u is dit misschien het intrekken van een vergunning. Voor mij betekent het het verlies van mijn levenswerk, mijn bedrijf, mijn pensioen en de toekomst van mijn gezin. Dit houdt mij inmiddels dag en nacht bezig en heeft grote gevolgen voor mijn gezondheid. Ik vraag u daarom, kijk niet alleen naar cijfers en regels, maar ook naar de mens erachter in dit dossier. Ga met ons in gesprek en zoek een oplossing waarmee emissies fors dalen zonder dat ons hele bedrijf en het gezinsleven verdwijnt. Dit waren mijn twee minuten en ik hoop dat u deze keer echt naar ons luistert.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Melis. Ik geef het woord aan mevrouw Huijben van de ZLTO.

Mevrouw **Huijben** (inspreker): Mevrouw de gedeputeerde, slaap maar zacht. Denk vooral niet aan al die boerengezinnen die dreigen te verrekken. Droom maar lekker van de Amercentrale, van de uitbreiding van Brainport, ASML en dat vliegveld. Schrik vooral niet van die vijf ondernemers als zij in uw dromen voor u staan. Mevrouw de gedeputeerde, word wakker. Met Boudewijn de Groot en Lennaert Nijgh in het hoofd is deze inspraak geschreven. Ja, ik ben boos, heel erg boos. ZLTO is boos, maar laat ik op voorhand duidelijk zijn. Wij zitten niet te wachten op excuses over een zorgvuldig proces of dat u dit voornemen met een zwaar gemoed neemt. ZLTO is klaar met de willekeur. Wij trekken dan ook een streep als dit onzalige voornemen doorgaat. Nu is het tijd voor u als GS om tot inkeer te komen. Ga als provincie eindelijk eens naast de ondernemers staan, zoals het een betrouwbare overheid past. Deze mensen zetten zich maximaal in om hun eigen tent te kunnen behouden. Help hen, dan kunt u ook uzelf 's morgens recht in de spiegel aankijken. En nee, ik sta hier vandaag niet voor Mary, de plantmanager van de Amercentrale, die dolblij zal zijn met haar nieuwe vergunning, die 300% meer mag uitstoten ten opzichte van de huidige emissies en ook niet voor Roel, de directeur van Eindhoven Airport, die jaren zonder vergunning zijn gang mag gaan en door geen enkele bestuurder een strobreed in de weg wordt gelegd. Ik sta hier, en wij als ZLTO staan hier, en ook buiten op het plein voor Joris en Remco, voor Frank, voor Guido, voor Adrie, voor Twan, voor deze ondernemers en hun gezinnen. Schouder aan schouder tot de rechtvaardigheid zegeviert. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Van Heesbeen van de BAJK.

Mevrouw **Van Heesbeen** (inspreker): Ja, dank u wel. Geachte Statenleden, mijn naam is Lotte van Heesbeen en ik spreek vandaag namens de BAJK. En ja, daar staan we weer. Het afgelopen jaar hebben we hier al meerdere keren gestaan. Overgangsgebieden, de stallendeadline, gewasbeschermingsmiddelen, keer op keer worden jonge boeren geconfronteerd met nieuwe beperkingen en nieuwe onzekerheid over hun toekomst en nu komt daar iets bij wat voor ons een principiële grens raakt, het voornemen om rechtsgeldige verleende natuurvergunningen in te trekken. Het moet toch niet gekker worden. Stelt u zich eens voor dat je een jonge boer bent. Je wilt vooruit. Je wilt investeren in je bedrijf en bijdragen aan alle maatschappelijke opgaven die van je worden gevraagd. De provincie Noord-Brabant vraagt die investeringen nota bene zelf van je. Het gaat om forse bedragen en verplichtingen voor tientallen jaren, maar tegelijkertijd zegt diezelfde provincie dat een vergunning die je rechtsgeldig hebt gekregen waarop je je investeringen en je toekomst hebt gebaseerd, achteraf alsnog kan worden ingetrokken. Hoe kun je dan nog van een jonge boer verwachten dat hij of zij vertrouwen heeft in de overheid? Hoe kun je dan nog verantwoord investeren

en wat is een vergunning dan nog waard? Het vertrouwen van jonge boeren in de provincie Noord-Brabant staat al langere tijd onder druk. Toch zijn wij steeds in gesprek gebleven. We bleven meedenken over de toekomst van de landbouw, de natuur en het Brabantse platteland, ook wanneer dat moeilijk was. De provincie spreekt zelf voortdurend over het belang van jonge boeren en hun betrokkenheid bij beleidsvorming, maar vandaag moeten wij ons afvragen: wat is die betrokkenheid nog waard als aan de andere kant bestaande rechten en rechtsgeldige verleende vergunningen worden afgenomen? Voor BAJK is hier een principiële grens bereikt. In gesprek blijven heeft alleen waarde als er vertrouwen en respect is. Daarom zeg ik u vandaag heel duidelijk: als dit voorgenomen politieke besluit vandaag niet van tafel gaat, dan zijn wij voornemens om alle gesprekken en overleggen met de provincie Noord-Brabant voor alle dossiers en voor alle onderwerpen voor onbepaalde tijd op te schorten. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Van de Heijkant van Agractie.

De heer **Van de Heijkant** (inspreker): De volledige brief is jullie toegezonden en ik presenteer u hier een iets ingekorte versie van twee minuten. Geachte dames en heren van Provinciale Staten, Agractie beschouwt het voornemen van de Gedeputeerde Staten om de vergunningen van vijf bedrijven rond de Deurnsche Peel en Mariapeel in te trekken als een oorlogsverklaring aan deze bedrijven en aan de gehele agrarische sector. De juridische onderbouwing laat ik aan anderen over. Wij hebben gekeken naar een inhoudelijke basis onder de uitspraak van de rechter en het voornemen van GS. Onze conclusie, die basis is gebaseerd op drijfzand. Ik verzoek u daarom dringend de NatuurDoelAnalyse en het advies van de Ecologische Autoriteit over dit gebied nog eens te lezen, met name de passages over stikstof. Ik noem enkele belangrijke constateringen. Voor het vaststellen van verslechtering moet worden vergeleken met 2004, maar volgens de NDA ontbreekt de informatie over zowel 2004 als 2022/2023. Een verslechtering kan dus niet worden vastgesteld. Uit de NDA valt niet af te leiden dat er sprake is van een verslechtering en mocht dat hier en daar toch het geval zijn, dan blijkt de droging eerder een oorzaak dan de stikstofdepositie. Hydrologie van de NDA is dan ook een belangrijke drukfactor. In 2013 was slechts 0,02 hectare actieve hoogveen aanwezig, 200 vierkante meter. De doelstelling is uitbreiding, maar een concrete invulling ontbreekt anno 2026 nog steeds. De stikstofconclusies zijn grotendeels gebaseerd op AERIUS-modelberekeningen. Op basis daarvan worden habitats en soorten als nee gekwalificeerd, ook wanneer informatie over de daadwerkelijke toestand ontbreekt.

De **voorzitter**: U gaat tot een afronding komen, neem ik aan.

De heer **Van de Heijkant** (inspreker): Het lijkt daarom dat de overschrijding van de KDW gecombineerd met een modelmatige berekening depositie automatisch als verslechtering wordt gezien. Ook de ecologische autoriteit is kritisch op de NDA, maar toch worden de conclusies van de NDA grotendeels gevolgd. Daarmee komt de onafhankelijke positie van de autoriteit onder druk te staan. De stikstof wordt zwaar overschat blijkt bijvoorbeeld uit de Vragenderveen in Winterswijk. Daar is sprake van een lage KDW, een heel hoge berekende stikstofdepositie.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Van de Heijkant** (inspreker): Terwijl, ik ben bijna zover, het hoogveen zich zeer goed ontwikkelt. Waarom? Omdat de watervoorziening daar op peil is. Nou, de conclusie is daarom dat de uitspraken van de rechter gebaseerd zijn op drijfzand. Ik roep de Statenleden dan ook op om de Gedeputeerde Staten op te dragen met spoed een nieuwe en betere natuurdoelanalyse te maken, niet gebaseerd op modelberekeningen...

De **voorzitter**: U rondt nu echt af, hè?

De heer **Van de Heijkant** (inspreker): ...maar op de daadwerkelijke staat van de natuur.

De **voorzitter**: U bent klaar?

De heer **Van de Heijkant** (inspreker): Ja.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Ik geef het woord aan mevrouw Lodders van Vee & Logistiek.

Mevrouw **Lodders** (inspreker): Voorzitter, geachte Statenleden, de democratie viert vandaag hoogtij. Twee minuten om uit te leggen wat de gevolgen zijn van Brabants beleid of beter gezegd van het ontbreken daarvan. Mijn naam is Helma Lodders, voorzitter van Vee & Logistiek Nederland. Ik sta hier omdat de rechtszekerheid van ondernemers op het spel staat. Laat het even tot u doordringen. Je vraagt een vergunning aan, je betaalt leges, levert alle stukken, doorloopt alle procedures. De overheid toetst, de vergunning wordt verleend, wordt onherroepelijk, je investeert honderdduizenden euro's of nog meer en jaren later zegt dezelfde overheid, we hebben de spelregels veranderd. Wat is een vergunning dan nog waard? Welke bank financiert een ondernemer als de overheid zelf de rechtszekerheid overboord zet? De minister was er als de kippen bij, sorry voor de woordspeling, om zijn stikstofbrief als oplossing aan te bevelen, maar die brief biedt geen oplossing. Wel dreigt een enorme kaalslag op het platteland en in de veehouderij in het bijzonder. Dit gaat over de vraag: wat voor land willen wij zijn? Een land waarin ondernemers kunnen vertrouwen op een onherroepelijke vergunning, waar investeren mogelijk blijft en waar de overheid met ondernemers praat of een land waarin we onze landbouw en voedselproductie afbouwen en steeds verder afhankelijk worden van het buitenland. Daarom gaat het al lang niet meer over de vijf pluimveehouders, over de vijf Brabantse boeren. Mijn vraag aan u is simpel. Vraag het college of deze handelswijze alleen geldt voor veehouderijen of kan morgen iedere ondernemer aan de beurt zijn? Van pluimveehouder tot ASML, van familiebedrijf tot Eindhoven Airport.

De **voorzitter**: U rondt af, neem ik aan.

Mevrouw **Lodders** (inspreker): Ja, In een rechtsstaat kan een overheid, kunt u niet met willekeur bepalen voor wie rechtszekerheid wel en niet geldt, dus Statenleden trek een streep, stop dit vergunningenschandaal en herstel de rechtszekerheid. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Endendijk van NMV.

De heer **Endendijk** (inspreker): Statenleden, ik spreek hier namens de Nederlandse Melkveehouders Vakbond en ik benut mijn spreektijd voor een toevoeging op de notitie die bij de stukken gevoegd is namens acht belangenorganisaties uit de landbouw en visserij. Zij zullen hier uiteraard ook afzonderlijk inspreken of hebben dat net gedaan. De reden dat hier vandaag zoveel mensen te hoop lopen uit alle hoeken van de landbouw maar ook daarbuiten komt doordat zij beseffen dat wat deze pluimveehouders hier dreigt te overkomen het voorland is van wat andere bedrijven te wachten staat wanneer deze dwaling van onze rechtsstaat niet wordt teruggedraaid. Vandaag zij, morgen wij. Nog niet zo lang geleden zat ik hier ook om in te spreken omdat Brabant vooropliep met een aantal bizarre en onhaalbare stikstofmaatregelen en al even onhaalbare deadlines. Toen dachten we al: het kan niet veel gekker, maar het kan dus toch. Twee jaar geleden kwam een parlementaire enquêtecommissie met een snoeihard rapport over de toeslagenaffaire. Een zwarte bladzijde in onze parlementaire geschiedenis. De commissie oordeelde dat levens van mensen waren vermorzeld door de overheid, dat politiek gefaald heeft, ambtenaren en uitvoerende diensten onrechtmatig hebben gehandeld en de rechtspraak tekort is geschoten, dat in een verhard politiek en maatschappelijk klimaat grondrechten van mensen zijn geschonden en de rechtsstaat terzijde geschoven. Hierdoor zijn levens vernield. Politici van alle partijen, hier ook aanwezig, riepen massaal schande van deze dwaling en het ergste was nog, de toekomst werd daar voorspeld want er werd geconcludeerd 'het kan morgen weer gebeuren'. U voelt hem vast wel. Met het voornemen om vijf rechtsgeldige vergunningen in te trekken wordt een grens overschreden die tot op heden nog geëerbiedigd werd, met daarbij op geen enkele manier de garantie dat de staat van de natuur, waar Brussel om vraagt, zal verbeteren. Wat hier voorligt, de botte intrekking van de vergunningen van boerenbedrijven, van

hardwerkende gezinnen die te goeder trouw hebben gehandeld en meegewerkt aan oplossingen, ademt alles van een aanstaande herhaling van een affaire waaraan ambtenaren, politici en bestuurders liever niet herinnerd worden. Als dit de nieuwe norm wordt, zijn wij als boeren, maar ook andere ondernemers vogelvrij. Dan staan wij voorgoed met ons hoofd in een strop en hoeft er maar één gek te zijn die een trap tegen het krukje geeft om onze bedrijven en levens onderuit te trekken.

De **voorzitter**: U gaat afronden, hè?

De heer **Endendijk** (inspreker): Wees ervan verzekerd dat wij dat niet laten gebeuren. Onze oproep aan de Staten is dan ook 'Neem afstand van dit voornemen en ga in gesprek met de betrokken veehouders voor een goede en levensvatbare oplossing'.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Klok van NVP.

De heer **Klok** (inspreker): Oh die. Laat ik beginnen dat het toch wel schokkend is als ik dan hoor dat gedeputeerde Boelema nog nooit de vijf pluimveehouders de hand geschud heeft. Ik vind dat heel bijzonder. Mijn naam is Ewout Klok, voorzitter van de Nederlandse Vakvereniging voor Pluimveehouders. Ik had een aanzienlijk langere speech voorbereid. Ik heb hem uitgeprint. Ik leg hem hier op tafel, dus dan kunt u het origineel dadelijk lezen. Op 6 maart dit jaar hebben wij tijdens een overleg op het provinciehuis te Den Bosch met onder andere voorzitter van het IPO, het interprovinciaal overleg, mevrouw Adema, uitgebreid gesproken over de mogelijkheid en de mogelijkheden van de rekenkundige ondergrens, de RKO, als instrument om vergunningverlening weer op gang te brengen door aanpassing van die RKO. Overigens, gedeputeerde mevrouw Boelema zit ook in het IPO-bestuur. Tijdens dit overleg werd erkend dat deze maatregelen een belangrijk onderdeel van de oplossing kunnen worden. IPO gaf aan dat nader te bestuderen en erop terug te komen. Tot op heden is er geen inhoudelijke terugkoppeling ontvangen. Wij zijn dan ook zeer verbaasd hierover, omdat de zoektocht naar oplossingen voor de stikstofproblematiek onverminderd doorgaat en ingrijpende maatregelen worden voorbereid. De NVP is van mening dat onze voorstellen perspectief kunnen bieden voor vergunningverlening aan alle ondernemers, inclusief agrarische, en daarom serieus onderzocht moeten worden. De RKO aanpassen kan namelijk feitelijk morgen al vanwege wetenschappelijke onderbouwing. De NVP meent dan ook dat de provincie in gebreke is qua inzet. De provincie heeft daarnaast ook nog de mogelijkheid om de droge depositiewaarde aan te passen naast de aanpassing van de RKO. Geen van beide opties is benut door de provincie. De NVP maakt zich zorgen om de willekeur van de sluiting van de vijf bedrijven. Dit college, inclusief D66 en VVD, probeert van vijf hardwerkende ondernemers die dag en nacht met hun werk bezig zijn, waar gezinnen achter staan, hun levenswerk te vernietigen. En wat ben ik trots dat hier buiten duizenden ondernemers staan om deze vijf te steunen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan mevrouw Verriet van de POV.

Mevrouw **Verriet** (inspreker): Dank u wel. Ik ben Linda Verriet, voorzitter van de Producentenorganisatie Varkenshouderij. Voorzitter, Provinciale Statenleden, daar sta ik weer voor de zoveelste keer en ik ga vandaag geen netjes ingepakt verhaal vertellen, want wat hier gebeurt verdient geen nette woorden. Ik vraag mij inmiddels serieus af, nemen Provinciale Staten hun rol als volksvertegenwoordiger nog wel serieus? Wordt er werkelijk geluisterd en verdiept u zich daadwerkelijk in de gevolgen of staat de uitkomst al vast? Moet de veehouderij in Brabant, koste wat kost, verder worden afgebroken? Vandaag vergadert het provinciebestuur over het intrekken van vijf vergunningen van pluimveehouders. Vijf, maar iedereen die hier nadenkt begrijpt wat hier werkelijk op het spel staat. Als u vandaag de deur opent naar het intrekken van deze vergunningen is het hek van de dam. Dan gaat het niet meer alleen over veehouderij, want wie is de volgende? Industrie, MKB, recreatie of de burger die toevallig in de weg zit van een politiek ideaal? Dit vandaag is waar u verantwoordelijkheid hoort te nemen, goed bestuur na te streven, want ondernemers hebben geïnvesteerd, personeel, gezinnen hebben generaties lang onder geldende regels hun bedrijf gevoerd. Ze hebben verduurzamingsplannen waarvoor ze geen vergunningen krijgen en dan zegt de

overheid ineens, toch niet. Dat is geen betrouwbare overheid, dat is geen rechtszekerheid, dat is ondernemers kapotmaken met politieke ambities en ondertussen gebeurt er in Brabant van alles wat blijkbaar wel kan. Eindhoven Airport draait record naar record, Amercentrale krijgt ruimte voor enorme toename van uitstoot. Moerdijk krijgt ruimte voor een megadistributiecentrum, maar een Brabantse veehouder die gewoon wil blijven ondernemen, die krijgt te horen dat zijn vergunning mogelijk wordt ingetrokken. Wie houdt u hier eigenlijk voor de gek? In december 2025 stond ik hier ook. Toen zei ik, in Brabant zit vergunningverlening feitelijk alleen voor de veehouderij op slot. D66 noemde dat onzin. Nou, kijk vandaag om u heen. Was het onzin of durft u inmiddels toe te geven dat er iets fundamenteel misgaat? U bent geen uitvoeringsorganisatie van NGO's. U bent geen verlengstuk van modellen. U bent geen instrument om een politieke droom over de Brabantse landbouw door te drukken. U bent volksvertegenwoordiger, dus kies. Kiest u voor rechtszekerheid, voor ondernemers, voor mensen die Brabant draaiende houden of kiest u ervoor om weg te kijken terwijl hun bedrijven worden afgebroken, want als u vandaag hiermee instemt, moet u één ding goed beseffen, dan trekt u niet alleen vergunningen in, dan trekt u rechtszekerheid voor ondernemers en burgers in, dan trekt u het vertrouwen in de overheid in. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Schouten van het Agrarisch Collectief Altena.

De heer **Schouten** (inspreker): Mijn naam is Gerrit Schouten. Ik heb een veehouderijbedrijf met legkippen en schapen in Almkerk. Ik ben bezorgd, bezorgd om mijn rechtszekerheid, want wat maken jullie er een zootje van. Ik heb vijftien jaar terug zelf mijn bedrijf verplaatst, vanuit de dorpskern naar de polder. Daar gingen meer dan tien jaar plannen en procedures aan vooraf, maar in 2014 afgerond met een natuurbeschermingsvereniging. Het AERIUS-model gaf toen aan dat er in een straal van 25 kilometer rond mijn bedrijf geen significante negatieve effecten zijn voor de natuurgebieden, maar nu, nu lig ik in een vijfhonderd-meterzone en wel van een Natura 2000-gebied, dat dus geen geldige vergunning of beheerplan heeft, wat dus wel wettelijk verplicht is. In 2022 lag het ontwerpbeheerplan hiervoor zes jaar ter inzage en wij hebben gezamenlijk met 37 boeren, maar ook anderen, een zienswijze ingediend, die nu vier jaar later nog steeds niet afgewerkt is. Wie gaat hier handhaven? Hoe kan de provincie maatregelen gaan opleggen in een zone bij ons van vijfhonderd meter terwijl zij zelf daar geen vergunning of beheerplan heeft? De provincie zelf heeft haar zaakjes niet op orde. Hoe kan de provincie dan voornemens hebben om wettelijke vergunningen die alle procedures hebben doorlopen te gaan intrekken? Daarmee verklaar je de sector vogelvrij. Ben ik dan de volgende en daarna misschien het MKB? Naast mijn werk op mijn eigen bedrijf ben ik ook bestuurslid bij het Agrarisch Collectief Altena, een belangenbehartiger van zo'n tachtig boerenbedrijven in de gemeente Altena. Wij zijn één van de gebiedspartijen waarmee wij onze gemeenten agrarisch toekomstbestendig willen maken. Hier ondervinden we ook niet altijd een meewerkende provincie Brabant. Alle uren die wij vrijwillig inzetten om onze sector toekomstbestendig te maken, om te reduceren, te verduurzamen, ...elke keer lopen wij op tegen de muur die provincie heet. Het gebruik van de AERIUS-modellen met betrekking tot de deposities die niets met de werkelijkheid te maken hebben, nog steeds mag onze opname van stikstof niet meegeteld worden, want dan is onze sector stikstofneutraal of zelfs negatief. Het is totaal onbegrijpelijk. Vergunningverlening op slot. Salderen mag niet terwijl de provincie zelf hier en elders wel boerderijen opkocht voor de aanleg van een industriepark. De Amercentrale, Vliegveld Eindhoven, ASML krijgen zelfs vergunningen toegeschoven terwijl onze PAS-melders nog steeds niet gelegaliseerd worden. Nu is het toppunt de bedrijfszekerheid. De verleende vergunningen wilt u gaan intrekken.

De **voorzitter**: Komt u tot een afronding.

De heer **Schouten** (inspreker): Dit is onrecht. Wij willen een provincie Brabant die we kunnen vertrouwen en wij willen geen lobbyclub van de MOB. Wij willen geen provincie die de agrarische sector uitrookt, want boer en natuur mogen nooit tegen elkaar uitgespeeld worden. Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Straathof van NAJK.

Mevrouw **Straathof** (inspreker): Dank u wel, voorzitter. Beste Statenleden, mijn naam is Merel Straathof en ik spreek vandaag namens de jonge boeren en tuinders van Nederland. Iedere inwoner van Nederland verdient een zorgvuldig en eerlijk proces als de overheid ingrijpende maatregelen treft, een proces waarin je weet waar je aan toe bent, waarin je plichten maar ook rechten hebt, waar je met elkaar het gesprek voert voordat er ingrijpende besluiten worden genomen en waarin een vergunning waarop je jarenlang hebt mogen vertrouwen, ook daadwerkelijk iets waard is. Dat principe staat hier vandaag onder druk. Niet alleen in Noord-Brabant. Wat hier gebeurt, legt een bom onder de Nederlandse stikstofaanpak. Agrarische ondernemers worden gevraagd forse stappen te zetten. Stallen aanpassen, emissies reduceren en soms nadenken over verplaatsen of omschakeling. Provincies en het Rijk maken plan na plan met steeds dezelfde beloften. Als we dit doen, voorkomen we handhaving en het intrekken van vergunningen met daarbij als stip op één de stallendeadline. Dan is het op zijn zachtst gezegd bijzonder dat we hier vandaag staan. De plannen liggen er en het IPO steunt de ingezette lijn op de gebiedseigen plannen van het kabinet. Voer deze lijn dan ook uit. Daarom heb ik vandaag drie concrete oproepen. Allereerst, geeft de vijf getroffen ondernemers het zorgvuldige proces dat zij verdienen en ga staan voor de gebiedsgerichte aanpak en het trappetje van Remkes en trek dan ook het voorgenomen besluit tot intrekking in. Ten tweede, mijn oproep aan deze provincie, maar ook aan het IPO, ontwikkel liever vandaag dan morgen een stevige juridische verweerlijn met behulp van de plannen van de minister en benut deze zolang de plannen van het kabinet nog niet zijn vastgesteld. En drie, trek als provincies gezamenlijk één lijn. Zolang juridische strijd tegen intrekking nodig is, mogen individuele ondernemers daar nooit de dupe van worden. Draai als overheid zelf op voor de eventuele dwangsommen en garandeer elke ondernemer in Nederland het zorgvuldige proces dat hij of zij verdient. Gaat u vandaag door met het voorgenomen besluit? Dan stuurt u de jonge boer in Nederland vandaag een doodlopende weg in. De generatie die juist alles op moet lossen, ontneemt u zo het uitzicht op een toekomst.

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, neem ik aan.

Mevrouw **Straathof** (inspreker): Geef ons op zijn minst een kans.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel. Het woord is aan de heer Koopmans namens LTO Nederland.

De heer **Koopmans** (inspreker): Voorzitter, geachte leden van Provinciale Staten en Gedeputeerde Staten, ik wil allereerst mijn waardering uitspreken voor die vijf gezinnen wiens toekomst op een geweldige manier door henzelf vertegenwoordigd wordt, maar door de besluiten en voorgenomen besluiten van Gedeputeerde Staten ongewis geworden is. Miljoenen investeringen die zij gedaan hebben, levenslang inzet van families en ze gedragen zich, en ik zeg dat met grote waardering, ongelooflijk netjes. Gisteren in het gesprek met de minister-president, die met een van hen sprak, is dat ook nog aan de orde gekomen. Alleen dat punt al, zou ik willen zeggen, zou voor de leden van PS een geweldige overweging moeten zijn in de afweging die u moet maken. Voorzitter, sinds de eerste aanzegging gedaan is, is er nieuw beleid, nieuw geld, nieuwe wetgeving aanstaande, nieuwe gebiedsprocessen aanstaande en wat je er allemaal ook van vindt, wat er in Den Haag bedacht werd, het is de minister die gisteren terecht in antwoord op vragen van mevrouw Van der Plas zei, ook heb ik in gesprek, dus een citaat, met Noord-Brabant aangegeven dat ik verwacht dat zij geen onomkeerbare besluiten nemen totdat het trappetje van Remkes is uitgelopen. Voorzitter, hier staat een voorzitter van LTO Nederland en ik heb afgelopen week ook gezien dat VNO-NCW namens heel ondernemend Nederland zich met deze zaak bezighoudt, omdat namelijk rechtszekerheid, proportionaliteit en willekeur, en het zijn dingen die te maken hebben met grondrechten van mensen, geachte leden van Provinciale Staten, hier echt in het geding zijn. Het vertrouwen van de samenleving, van ondernemers in de overheid is in het geding. En voorzitter, als het gaat om opkomen voor de natuur, opkomen voor de agrarische sector, opkomen voor de economie zijn dit allemaal elementen die je mee moet nemen in de afweging die u heeft te maken.

De **voorzitter**: U gaat afronden.

De heer **Koopmans** (inspreker): Voorzitter, Provinciale Staten hebben in het beleidsprogramma staan, wij willen een mensgericht bestuur zijn, het gaat ons om de Brabander, nu en in de toekomst. Wij besturen niet vanuit de provincietoren. Wij stellen ons welwillend op richting diegenen die goede plannen en ideeën voor Brabant hebben. Geachte leden van PS en GS, en ik kijk ze allemaal aan, niet één in het bijzonder...

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, hè?

De heer **Koopmans** (inspreker): ...Want het is een collegebesluit en een besluit van Provinciale Staten. Let op, de agrarische sector, de belangen van heel Nederland, van heel economisch Nederland, zijn in het geding met het besluit dat u vandaag en in de komende maanden gaat nemen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie dat het de heer Ziengs gelukt is om op tijd te zijn. U heeft het woord namens ONL voor ondernemers.

De heer **Ziengs** (inspreker): Ja, dank u wel, voorzitter. Het was even rennen het laatste stukje, maar het is gelukt. Ik sta hier als voorzitter van ONL voor Ondernemers, een organisatie die meer dan 46.000 bedrijven vertegenwoordigt in het midden- en kleinbedrijf, met name ook familiebedrijven, et cetera, dus deze kwestie spreekt alle bedrijven aan, vandaar dat ik hier ook sta, want er gebeurt hier namelijk iets ongekends. Het voornemen van de provincie Noord-Brabant om de onherroepelijke natuurvergunningen van vijf actieve pluimveehouders in te trekken, creëert een gevaarlijk precedent dat de rechtszekerheid van alle Nederlandse ondernemers fundamenteel ondermijnt. Wat is een onherroepelijke vergunning nog waard als die op ieder moment ingetrokken kan worden? Gedeputeerde Saskia Boelema presenteert de rechterlijke uitspraak als een bevel van de rechter. De rechtbank verplichtte de provincie inderdaad om maatregelen te nemen. Echter, een rechterlijke bovengrens van niet meer dan 85% verandert onder verantwoordelijkheid van Boelema in een verplicht minimum van niet minder dan 85%. De rechter schreef niet voor dat minimaal 85% moest verdwijnen en al helemaal niet dat de vijf familiebedrijven moesten stoppen. ONL voor Ondernemers zet zich in voor de ondernemers die direct worden geraakt door overheidsmaatregelen. Naast de vijf pluimveehouders kan deze beslissing veel meer ondernemers met onherroepelijke vergunningen raken door de precedentwerking, van rietdekkers tot de recreatie en de transportsector. Lang slaagden Rijk en provincie er niet in om een werkende en juridisch houdbare stikstofaanpak te organiseren. De rekening voor dat collectieve bestuurlijke falen wordt nu bij vijf individuele bedrijven neergelegd. Deze pluimveehouders hebben bovendien ook ideeën om de stikstofuitstoot te verminderen. Kijk eerst naar alle alternatieven voordat onomkeerbare beslissingen worden gemaakt. Let wel, vandaag gaat het om vijf pluimveehouders, morgen zijn andere bedrijven aan de beurt. Boer, pas op je kippen zou ik zeggen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik geef het woord aan de heer Van den Oever van Farmers Defence Force.

De heer **Van den Oever** (inspreker): Geachte Statenleden, ze breken ongestraft in in onze bedrijven. Dat mag, want wij zijn boer. Jullie komen ons altijd lastigvallen. Dat mag, want wij zijn boer. Jullie bedenken elke dag nieuwe redenen voor ons. Dat mag, want wij zijn boer. Jullie beperken ons demonstratierecht. Dat mag, want wij zijn boer. Jullie maken onze adressen bekend. Dat mag, want wij zijn boer. Jullie pakken onze dieren af. Dat mag, want wij zijn boer. Jullie pakken onze gronden af. Dat mag, want wij zijn boer. Nu pakken jullie onze vergunningen af. Dat mag, want wij zijn boer. Vergunningen afpakken, dat deden de nazi's ook op 12 november 1938.

De **voorzitter**: Wilt u dit soort vergelijkingen niet maken, mijnheer Van den Oever.

De heer **Van den Oever** (inspreker): De eerste rijksambtenaar, Brechtje Paardekooper, verklaart al op X, de enige goede boer is een dode boer.

De **voorzitter**: Mijnheer Van den Oever, wilt u met uw inspraak zich beperken tot deze zaak?

De heer **Van den Oever** (inspreker): En daarom pakken wij vandaag deze boerenster als teken van onderdrukking van een minderheid en het onrecht dat hier vandaag gedaan wordt, maar onthoud een ding, wij vechten tot de laatste snik voor onze bedrijven, onze zonen en onze dochters.

(applaus)

De **voorzitter**: U weet het, als dit nog een keer gebeurt, ben ik helaas genoodzaakt u te verwijderen van de publieke tribune. Dat zijn de regels hier in huis en daar ben ik ook mee begonnen. Ik ga naar de heer Gersjes.

De heer **Gersjes** (inspreker): Voorzitter, leden van de Staten en alle Brabanders hier binnen en buiten de poort. Mijn naam is Joep Gersjes. Ik ben partijleider van een nieuwe partij, Voor ons Brabant in oprichting, en ga meedoen aan de verkiezingen volgend jaar in maart. De burgers op de publieke tribune en de boeren buiten vechten voor hun laatste kans. Ik speel geen politieke spelletjes. Met mijn 46-jarige justitie-ervaring en 12 jaar politieke ervaring zie ik dat de rechtsstaat de burger laat vallen. Dit beleid treedt de menselijke waardigheid met voeten. Vijf Brabantse pluimveegezinnen kregen een ijskoude brief. Hun geldige vergunningen worden per 1 oktober verscheurd. Ze deden netjes wat de overheid vroeg en wat gebeurt er nu? Ze zijn vogelvrij verklaard. Dit is geen communicatiefout. Dit is het willens en wetens slopen van eerlijke gezinslevens. Dit college verschuilt zich lafhartig achter de rechter, maar laat ik helder zijn: een rechter eist natuurbescherming, maar hij geeft nooit de opdracht om eerlijke gezinsbedrijven kapot te maken. Dit is een kille politieke keuze. Mensen offeren voor papieren spreadsheets. De oplossingen liggen nota bene voor uw neus. Deze mensen dienden zelf slimme plannen in om stikstof te drukken via stalmanagement. Ze willen verduurzamen. Waarom weigert u daarnaar te kijken? Waar is de dialoog gebleven? Lokale voedselzekerheid is een kernbelang. Bestuurders zijn er voor hun inwoners. Daar ligt uw mandaat en als het volk voelt dat u anonieme tabellen dient, bent u uw draagvlag kwijt. Tot slot, dit geworstel raakt ons allemaal. Welke investeerder of starter durft hier nog iets te ondernemen als een harde vergunning morgen waardeloos blijkt? Brabant gaat op slot door dure administratieve chaos. De rechtszekerheid ligt op de intensive care. Luister naar uw geweten, niet naar de partijdiscipline. Schort dit besluit vandaag nog op en ga praten. Kiest u voor koude modellen of kiest u voor de Brabanders? Doet u dat niet, dan volgt de politieke afrekening in maart 2027. Maar het herstel moet nu.

De **voorzitter**: Wilt u afronden?

De heer **Gersjes** (inspreker): Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Verhulst. Gaat uw gang.

De heer **Verhulst** (inspreker): Geachte leden van Provinciale Staten, mijn naam is Jack Verhulst, biologisch melkveehouder te Etten-Leur en PAS-melder. Ook ben ik lid van Netwerk Goed Boeren, bestuurslid van Brabants Particulier Grondbezit en voorzitter van coöperatie De Landschapsboeren. Ik spreek hier ook namens deze organisaties. Het bericht dat onze provincie voornemens is de vergunning van vijf veehouderijen in te trekken, heeft ons heel erg verbaasd en geschokt. Dit voornemen legt de bijl aan de wortels van rechtszekerheid van agrarische bedrijven. De vergunningverlening door de provincie aan de Amercentrale, ASML en hoe Den Haag omgaat met de vergunning van Eindhoven Airport kromt onze tenen. Hierbij komt heel sterk het gevoel van rechtsongelijkheid naar boven. Zowel het Netwerk Goed Boeren, De Landschapsboeren en Brabants Particulier Grondbezit werken al jaren samen met de provincie op basis van vertrouwen. Waar u nu als provincie mee bezig bent, slaat grote deuken in dat vertrouwen. U kent het spreekwoord 'vertrouwen komt te voet, maar gaat te paard'. Daarom, stop hiermee en gebruik eindelijk eens boerenverstand. Ga met deze boeren opnieuw in gesprek om tot een oplossing te komen. Maar eerst,

zorg dat je van elk bedrijf in onze provincie de stikstofuitstoot bekend hebt. En heeft elk bedrijf ook een vergunning? Dan is voor deze bedrijven de reductieopgave duidelijk. Stel duidelijke, afrekenbare doelen voor de veehouderij op basis van visie en perspectief en geef de boeren vertrouwen in plaats van wantrouwen en steeds weer nieuwe one-issue regels. Stop met denken in hokjes, landbouw, industrie, verkeer en burgers. Met integrale regels en doelen draagt iedere partij evenredig bij. Beloon de voorlopers en pioniers. Zij laten al lang zien wat mogelijk is en helpen de provinciale en landelijke doelen te behalen. De Landschapsboeren excelleren al vijf jaar in het behalen van alle KPI's, de gehele KPI-set. Zij zorgen voor een heel mooi Brabants platteland. Laat hen niet in de kou staan. Het zou anders wel eens stil kunnen worden in het Van Gogh Nationaal Park. Dank voor uw aandacht.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Van Hoof.

De heer **Van Hoof** (inspreker): Geachte Statenleden, ik ben hier voor de eerste keer, maar hopelijk ook voor de laatste keer. We weten met zijn allen waarom we vandaag hier zijn en wat de impact gaat zijn voor deze familiebedrijven met jonge hardwerkende gezinnen, die voor u en mij gezond voedsel produceren met nota bene rechtsgeldige vergunningen. Om deze zomaar af te nemen zonder dat ze een mogelijkheid hebben gekregen voor verbetering raakt iedereen. De impact is zo immens dat de grondrechten ondermijnd worden en daarmee het vertrouwen in onze rechtsstaat. Door hieraan te tornen kan voor mijn gevoel gesteld worden dat hier voorbijgegaan wordt aan menselijkheid van goed bestuur. Sterker nog, ik durf te stellen onbehoorlijk bestuur. Dat een NGO nota bene de macht heeft gekregen om bestuurders voor zich te laten rennen of door angst te laten zwichten gaat mij te ver. Zo'n activistische organisatie is Nederland onwaardig. Ook al is dit suggestief, het heeft alle schijn tegen dat het niet zo is. Jonge gezinnen die zich gewoon aan de wet houden en niets verkeerds gedaan hebben kapot laten gaan door onzekerheid maar ook hun levenswerk en bestaansrecht afpakken kun je gewoonweg niet maken. Iedereen is gelijk, handel hiernaar en stop met het kapotmaken van gezinsbedrijven. Verplaats je in hun situatie. Stel dat het u overkomt, geen pensioen, geen huis, geen inkomen, geen wachtgeld. Wat dan? Kom tot een redelijke maatschappelijk verantwoorde oplossing waar iedereen mee vooruit kan zodat we niet tegenover elkaar hoeven te gaan staan maar iets gaan opbouwen. Vanuit vertrouwen, vanuit verbinding en niet schaamteloos iets afbreken. Denk goed na, het is nog niet te laat. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik tot slot het woord aan mevrouw Van Keimpema.

Mevrouw **Van Keimpema** (inspreker): Onbetrouwbare overheid. Vijf vergunningen intrekken waarvan de emissie niet is gemeten, maar berekend, berekend met een model waarvan wetenschappers en adviescommissies stellen dat het te grof en onzeker is om boerenbedrijven juridisch mee op slot te zetten. Alleen al door het voornemen van GS weigeren banken nieuwe leningen te verstrekken zolang de vergunning ter discussie staat. Plannen voor verduurzaming of emissiereductie worden direct stopgezet. Deze pluimveehouders en alle andere agrariërs die straks door dezelfde vormen van provinciaal wanbestuur bedreigd worden, gaan onmiddellijk het juridisch circuit in. Een procedure die minstens twee maar vaker vijf jaar duurt. Brabant blijft op slot. Als de vergunning definitief vernietigd wordt, moet de stal direct leegstaan, vallen alle inkomsten weg, is het agrarisch bedrijf nagenoeg onverkoopbaar door het ontbreken van een legale status, worden de bedrijven onmiddellijk door de bank overgedragen aan bijzonder beheer, zegt de bank het krediet op, wordt de schuld direct opeisbaar. Als de ondernemer de openstaande schuld niet kan betalen, en hoe zal hij dat, zal de bank het faillissement aanvragen, wordt alles verkocht, staan deze mensen op straat. Ondernemers hebben niet automatisch recht op nadeelcompensatie, terwijl nadeelcompensatie ook nooit alle kosten dekt. Aansluiting bij de Lbv- en de Lbv-plusregeling, zoals de rechtbank suggereerde, is onjuist. Die is er niet. U velt, als u dit voornemen volgt, een doodvonnis bij het voornemen en intrekken van de vergunning. Dat bedoel ik niet alleen figuurlijk, dat bedoel ik letterlijk, want dat zien we in de cijfers. Beleid kost levens, omdat de onwil om een ondeugdelijke wet te repareren, prevaleert. Stop uw gedeputeerde die gezinnen de vernieling in helpt, die liegt over wat er nog mogelijk is, want ook die overblijvende gebouwen, daar is geen sprake van, men staat in zijn hemd

op straat. Ik vraag u en dat vraag ik u vanuit mijn hart: stem met eer en geweten. Dat hebt u beloofd toen u Statenlid werd en daar hou ik u aan. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we het einde gekomen van de inspraakreacties. Ik wil de insprekers danken voor hun bijdrage, waarbij ik het betreurenswaardig vind dat de heer Van den Oever, wat mij betreft, een grens over is gegaan, maar veel dank ook voor de insprekers, de boeren die hier ook de inspraakreactie hebben geleverd wat hun persoonlijke situatie betreft. Daar heb ik ongelooflijk veel respect voor. Ik loop nu alle fracties langs, zodat ze desgewenst hun vraag kunnen stellen, waarbij ik ook u wil vragen om aan te geven aan welke inspreker. Ik zou de insprekers willen vragen om eventjes mee te schrijven, want er kunnen meerdere vragen naar u toekomen. Ik ga na afloop van het rondje fracties één voor één u naar voren halen. Het woord is aan de BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Dank u wel, voorzitter en ook dank aan alle insprekers. Het zijn treurige verhalen. Wij hebben dan ook een vraag aan de eerste spreker, in dit geval de heer Rooijakkers. Als u in november toen u uw plan ingediend had al direct aan de slag gemogen had, hoever denkt u dat u nu stond in heel dit proces met uw aanpassingen?

De **voorzitter**: VVD.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank aan alle insprekers. De betogen waren helder. We hebben geen aanvullende vraag.

De **voorzitter**: GroenLinks. PvdA.

De heer **Deckers** (PvdA): Ja, dank u wel aan alle insprekers. Ik heb een vraag aan mevrouw Straathof van het NAJK. Zij deed de suggestie of de oproep aan het IPO om een juridische verweerlijn op te gaan stellen met behulp van de plannen die vanuit Den Haag nu in de maak zijn. Kunt u daar iets meer over vertellen? Dank u wel.

De **voorzitter**: De SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag aan mevrouw Lodders van Vee & Logistiek. U had het erover dat democratie is dat hier twee minuten gesproken mag worden, maar democratie is ook het mogen indienen van een handhavingsverzoek. Wij moeten daar als provincie toch iets mee. Graag een reactie.

De **voorzitter**: PVV.
De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter en dank aan alle insprekers. Ik heb een vraag aan de heer Van Lierop op. Hij had het erover dat hij een reductie kon bereiken met zijn plannen tot 91%. Zou hij dat misschien nog nader kunnen toelichten, want dat zou namelijk betekenen dat wat er hier op tafel ligt eigenlijk helemaal niet aan de orde zou hoeven te zijn en hij gewoon zijn bedrijf voortzetten.

De **voorzitter**: U stelde de vraag aan?

De heer **Van Hattem** (PVV): De heer Melis. Excuus.

De **voorzitter**: Ja, ik dacht al, ik heb hem niet helemaal scherp, maar nu wel. Ja, helder. Dank u wel. Ik ga naar D66.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank, voorzitter en dank aan alle insprekers. Veel insprekers richten zich tot een van de gedeputeerden, gedeputeerde Boelema, maar ik denk dat u zich vooral ook moet richten tot GS, ook in het vervolgproces, want het is uiteindelijk een GS-besluit. Ik heb een

vraag aan mevrouw Huijben van ZLTO. U neemt de woorden 'betrouwbare overheid' in de mond tijdens uw inspreekbijdrage, maar geldt ook niet juist bij een belangenbehartiger als ZLTO dat die betrouwbaar dient te zijn en dat die geen valse hoop en verkeerde verwachtingen richting ondernemers moet scheppen, juist over de ruimte die een provincie heeft om uitvoering te geven aan een rechterlijke uitspraak? Dank u.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter en veel dank aan alle insprekers. Ik heb een vraag aan Joris van Lierop. Als je een wens zou mogen doen samen met je broer, wat zou de uitkomst dan van het debat zijn van vandaag en wat zouden jij en je broer willen dat er uitkomt vandaag? Dat is mijn vraag.

De **voorzitter**: Dank u wel. Lokaal Brabant.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, Lokaal Brabant heeft geen verdere vragen. We hebben alle vijf de pluimveehouders persoonlijk gesproken, hun aanbiedingen en rapporten beoordeeld, hun adviseurs gesproken en hun advocaten. Voor ons is alles duidelijk.

De **voorzitter**: De heer Rutjens, JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Mijn vraag is aan de LTO die maar blijft praten en onderhandelen, ook mee heeft gewerkt aan de bouwstenen, een stikstofbrief heeft ontvangen en nu ziet dat er vergunningen worden afgepakt. Is het nu dan genoeg? Zegt u nu net als de ZLTO dat het praten met een onbetrouwbare overheid weinig zin heeft net als de BAJK, dat u niet wilt onderhandelen met organisaties die juridische terreur uitoefenen? Zegt u nu dan dat u niet langer een schaamlap wil zijn voor de overheid die beweert dat er draagvlak zou zijn bij de sector voor dit soort maatregelen? Is het nu dan klaar? Trek u nu dan ook die streep?

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ik heb ook geen verdere vragen, voorzitter.

De **voorzitter**: Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Aan ZLTO: als u zegt dat die intrekking niet nodig is, kunt u dan een concreet alternatief noemen dat binnen de juridische opdracht van de provincie past, op korte termijn uitvoerbaar is en aantoonbaar voldoende stikstofreductie oplevert?

De **voorzitter**: De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter en dank aan alle insprekers. Ik zou aan de heer Van Lierop willen vragen, kunt u nog vertrouwen hebben in de overheid als u het gevoel hebt dat u persoonlijk een enorme prijs moet betalen voor een maatregelen waarvan u betwijfelt of die de natuur daadwerkelijk iets opleveren?

De **voorzitter**: De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Allereerst respect voor alle insprekers. Ik heb een vraag aan mevrouw Van den Berg. Als je praat over het plan dat zij gemaakt heeft als het gaat over de stikstofbesparing, dan ben ik even benieuwd welk percentage daar uitgekomen is.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraag voor Arjen van de Heijkant van Agractie, die heel kritisch is op de natuurdoelanalyses. Is het u bekend dat in de uitspraak van de rechtbank te lezen is dat het college in het bestreden besluit de verslechtering heeft erkend, dat zij daar later in het verweer op is teruggekomen, maar de rechtbank heeft geconstateerd dat het daarop terugkomen onvoldoende feitelijk onderbouwd was en dat het college dus eigenlijk daardoor al de rechter geen andere mogelijkheid meer bood dan daarvan uit te gaan? Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga eerst naar de heer Rooijakkers.

De heer **Rooijakkers** (inspreker): Ja en die staat klaar. Dank voor de vraag. De vraag was: waar zouden we nu in het proces staan als wij in november te horen hadden gekregen 'het plan dat jullie ingediend hebben, snijdt hout. Daar kunnen we ammoniak mee reduceren'. Waar zouden we vandaag de dag staan? Dan zou ik, denk ik, meteen begonnen zijn om te kijken, of in ieder geval, we hebben al gekeken wat we zouden kunnen investeren en wat het kost en hoe we dat ingebouwd kunnen krijgen. Nou, wij zijn voornemens in ons plan om chemische luchtwassers te gaan plaatsen. Die zijn betrouwbaar, die staan ook op de menukaart van de provincie, dus daarmee hebben we een techniek die ook gewoon gegarandeerd ammoniak reduceert. We halen daarmee nog 75% ammoniakreductie op wat we vandaag de dag al doen, dus we gaan enorm terug in ammoniakuitstoot. Ja, goed. We hadden al een plan gemaakt doordat we wat zouden gaan bouwen, want we wilden een compleet plan neerleggen. Binnenkort hebben we een wissel van ons koppel. Dan hebben we de tijd om dat te bouwen. Dan zouden we dat nu, denk ik, in september volbrengen en zouden we vanaf oktober 75% minder ammoniak uitstoten en nu zitten we helaas op het moment dat we in het ongewis zijn hoe snel het gaat en dat we wellicht als we gerechtelijke procedures in moeten niet weten wat de uitkomst wordt, dus we hadden heel snel een slag kunnen slaan, een hele mooie slag.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga ik naar, kijk op zekere leeftijd moet je dan toch een bril opzetten, mevrouw Van den Berg.

Mevrouw **Van den Berg** (inspreker): Ik zet hem aan. Ik kreeg de vraag hoever het plan van Van der Laar Pluimvee ging in de reductie. Daar kan ik kort over zijn. Dat was 77%.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mijnheer Van Lierop. U heeft een vraag gekregen van het CDA en van Forum voor Democratie.

De heer **Van Lierop** (inspreker): Ik heb kort even meegeschreven, dus ik hoop dat ik ze goed heb staan. De eerste vraag van het CDA: als je een wens zou mogen doen, wat zou er dan uitkomen uit het debat voor mij en mijn broer? Dat is een vrij eenvoudige, denk ik. Het is voor ons heel simpel. Het huidige besluit mag niet worden doorgezet en ga alsjeblieft serieus om met onze plannen. De andere vraag van Forum voor Democratie: Kunt u nog vertrouwen hebben in een overheid als u het gevoel heeft dat u hier persoonlijk, als ik het goed heb geformuleerd, een enorme prijs moet betalen voor een maatregel waarvan u betwijfelt of het de natuur daadwerkelijk iets oplevert? Dat vind ik een goede vraag, een moeilijke vraag. Wij willen en kunnen best veel en willen overal in meedenken, zoals ik al aangegeven heb, maar op deze manier kan niemand, geen enkele ondernemer in Nederland, nog maar iets doen of durft nog iets te doen. Op deze manier hebben wij dus geen vertrouwen in een overheid, nee. Dank je wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Melis.

De heer **Melis** (inspreker): Aan mij is gevraagd hoe ik aan die 91% kom. De eerste stap is eigenlijk 50%, die zou ik heel snel kunnen zetten en dan zou ik... maar daar heb ik al een vergunning voor liggen bij de gemeente, vijf jaar geleden al aangevraagd, maar die is nog steeds niet afgegeven. De

tweede stap, 52%, zou ik reguliere vleeskuikens gaan houden en de derde stap zou 91% zijn. Dan ga ik naar Beter-Leven-vleeskuikens. Alleen dan moet ik wel de medewerking van provincie, gemeente voor die vergunningafgifte krijgen en dan wil ik er ook nog wel bij noemen: ik zit op 3,7 kilometer van het gebied af. Is 91% dan niet genoeg?

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan mevrouw Huijben en zij heeft een vraag gekregen van D66 en Volt.

Mevrouw **Huijben** (inspreker): ...betrouwbare overheid, dat was de eerste vraag vanuit D66. Ik denk dat het op twee punten zit. Het ene is hoe ga je als overheid om met de betrokken ondernemers in dit geval. De rechter heeft een bijzondere uitspraak gedaan vorig jaar: ga als drie betrokken partijen met elkaar om tafel, waarbij de ondernemers natuurlijk in eerste instantie geen partij waren. Dat is al niet gegaan, zoals het zou moeten gaan. Er is niet echt een gesprek geweest in de zin van wat kunnen we voor jullie doen en hoe gaan we dit samen oplossen? Er is gevraagd: wat is jullie plan? Dat vraagt ook iets van... Dat vind ik al een heel belangrijk punt en ik hoop echt van harte dat vanaf vandaag, de tijd die nu komt, dit wel gaat gebeuren. Echt samen kijken wat er wel kan. Als we dan kijken naar valse hoop, verwachtingen. De rechter heeft een uitspraak gedaan over die 85%. Daar is hier net ook al wat over gezegd. Daar zit naar ons idee het belangrijkste haakje om wel tot oplossingen te komen. Dan kijk ik ook meteen naar Volt. Deze ondernemers hebben plannen ingediend. Dan is nog de vraag: komt het op deze individuele bedrijven allemaal terecht of kijk je ook naar waar had de procedure oorspronkelijk betrekking op, op al die bedrijven. Wat is er inmiddels sinds 2023 in dat gebied, die gebieden gebeurd. Als je daar rond gaat kijken... We zijn laatst met de GGA rondom Campina gereden. Nou, landbouw is er aan dieren weinig meer te vinden. Er is enorm veel gebeurd. Kijk daar ook naar. Neem dat mee als provincie. De rechter heeft gezegd je mag alle technieken toepassen. Het mogen innovatieve technieken zijn. Het hoeft allemaal nog niet bewezen te zijn. Innovatie, eerste trappetje van Remkes, dat mag. Dat kan allemaal, dus er zijn alternatieven. Jullie hebben net gehoord aan het spreekgestoelte wat de ondernemers ook al voor plannen hebben. Is 75% niet al een hele grote stap die ze zetten, dus wij denken echt dat daarmee juist aan de uitspraak van de rechter voldaan kan worden. Ga het gesprek aan. Kijk wat er kan. Kijk breder dan alleen naar deze vijf, want zij worden nu eigenlijk voor de goede zaak eruit gepikt. Het is een veel breder vraagstuk en wij denken echt dat dat kan en dat dat bij een rol van de overheid hoort.

De **voorzitter**: Dank u wel. Het woord is aan de heer Van de Heijkant van Agractie.

De heer **Van de Heijkant** (inspreker): Dank voor de vraag. Ik hoop dat ik de vraag goed begrepen heb, alleen in het stuk dat ik zojuist heb voorgedragen, had ik aangegeven dat wij naar de NDA's hadden gekeken en ik weet niet of u daar ook naar hebt gekeken, maar daar ging het vooral over water, water, water en dat dat de grootste drukfactor was. De vergunningen worden ingetrokken op basis van stikstof. Stikstof... Ja, er staat zelfs in een NDA dat als de stikstofdepositie te hoog is in dat gebied het waarschijnlijk slechter zou gaan met de natuur. Waarschijnlijk, dus het is nog niet eens gebaseerd zeg maar op werkelijke metingen, alleen op modelberekeningen en daar ging uiteindelijk mijn stuk over, zeg maar, dat wij eigenlijk ook willen vragen, zeg maar, dat jullie de natuurdoelstellingenanalyses opstellen op basis van werkelijke cijfers, hoe het werkelijk met de natuur gaat en niet meer met de modellen waar nu op dit moment de rechter wel zijn keuzes op baseert. Ik hoop dat ik op deze manier uw vraag voldoende beantwoord heb.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Lodders.

Mevrouw **Lodders** (inspreker): Dank u wel, voorzitter. Ik heb de vraag gekregen van de vertegenwoordiging van de SP en dat gaat over het onderdeel democratie en het kunnen indienen van een handhavingsverzoek. Mijn antwoord is tweeledig: allereerst wil ik zeggen democratie dat staat of dat bestaat eigenlijk uit 'demos', het volk en 'cratos', de macht en macht is hier vandaag wel blootgelegd, over boeren en niet met boeren. Mag er dan een handhavingsverzoek ingediend worden? Natuurlijk, dat mag, maar niet op basis van de ecoterreur zoals die nu gaande is. de

willekeur voor wie de rechtszekerheid wel of niet geldt en dat laatste is aan u, hier vandaag in de Staten. Laat zien dat het geen willekeur is en trek de streep. Dank u wel.

De **voorzitter**: Mevrouw Straathof.

Mevrouw **Straathof** (inspreker): Ja, dank je wel. Mij is gevraagd om iets meer toelichting te geven op de vraag die ik heb gesteld aan IPO om een verweerlijn op te starten zolang de plannen van het kabinet nog niet vastgesteld zijn en dat zit simpelweg zo: de intrekkingsverzoeken waar we het vandaag over hebben, zijn niet de enige waar we tegenaan gaan lopen in de periode tussen vandaag en het moment dat de plannen van het kabinet waarin de minister aangeeft dat die voldoende zijn om dit te voorkomen. Dat dat ook daadwerkelijk vastgelegd is, dus we moeten met elkaar kijken of eigenlijk het bevoegd gezag... en daarmee dus de provincies moeten met elkaar kijken wat kunnen we in die periode doen om de plannen van het kabinet een kans te geven en te voorkomen dat we niet alleen vandaag hier in Brabant maar bijvoorbeeld de volgende keer in Friesland staan. Er zijn een aantal punten vanuit het plan van het kabinet die voorrang zouden moeten hebben en dan denken wij bijvoorbeeld aan de rekenkundige ondergrens. Het IPO heeft eerder een aantal randvoorwaarden opgesteld waarin duidelijk werd gemaakt als we daaraan voldoen, zouden we de rekenkundige ondergrens in kunnen voeren om ook te voorkomen dat het nadelige effecten met zich mee gaat brengen. In onze ogen voldoen we op dit moment aan die voorwaarden, dus zo zijn er een aantal dingen te benoemen, die zitten met name in het juridische spoor, waar we in ieder geval het intrekken van de vergunningen voorlopig mee kunnen voorkomen om ook te voorkomen dat we echt tot op dit punt moeten komen en de geest is al uit de fles maar dat die er ook echt niet meer in gaat, want we hebben, denk ik, met elkaar de verantwoordelijkheid om te zorgen dat de betreffende vijf ondernemers door kunnen met hun bedrijven en in ieder geval het eerlijke proces krijgen dat zij verdienen, maar ook dat we in Nederland zijnde met elkaar die stikstofaanpak tot een goed einde kunnen brengen. Daar is dit simpelweg heel hard voor nodig en wij zien daar echt mogelijkheden in en omdat IPO simpelweg het bevoegd gezag is, lijkt me het heel wijs als jullie die handschoen oppakken.

De **voorzitter**: Dank u wel en dan ga ik tot slot naar de heer Koopmans, dacht ik.

De heer **Koopmans** (inspreker): Voorzitter, ik lees net nieuws met een verschrikkelijk bericht en dat ontneemt me alle energie hier. Ik zeg tegen de heer Rutjens het heeft geen zin om verschillen te zoeken tussen deze en gene. We moeten samen optrekken. En mijn verzoek aan Provinciale Staten is ook: stap over partijpolitieke grenzen heen. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. We zijn aan het einde gekomen van de inspraak. Ik schors de vergadering voor twintig minuten voordat we gaan beginnen met het debat. De vergadering is geschorst.

Schorsing

Actualiteiten

Interpellatiedebat over de recente berichtgeving dat de provincie voornemens is de vergunningen van vijf agrarische bedrijven in te trekken (inclusief eventuele stemming)

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek u plaats te nemen. Ik heropen de vergadering met een opmerking, een mededeling. De heer Koopmans sprak voor de pauze over vreselijk nieuws. Dat nieuws is, denk ik, nu wel breed bekend geworden. Hoewel we nog niet de hele context kennen en de politie nog met onderzoek bezig is, is wel helder dat er twee personen zijn gestorven. De dood van deze twee mensen is natuurlijk hier bij ons in Brabant een afschuwelijke tragedie. Ik stel voor dat wij met elkaar staand een moment van stilte in acht nemen. Dank u wel. Ik ga met u door de orde van

het interpellatiedebat. Er is één interpellatieverzoek ingediend door een zevental partijen. De vragen zijn toegevoegd aan de vergaderstukken en besloten is deze toe te laten tot de vergadering. De behandelwijze met aangepaste spreektijden luidt als volgt: we beginnen met de eerste vragensteller, de heer Havermans van BBB. Hij heeft zeven minuten. Vervolgens antwoordt het college in de persoon van gedeputeerde Boelema in zeven minuten. Er is wel afgesproken dat het belangrijk is dat het college de ruimte heeft om alle vragen daadwerkelijk ook te kunnen beantwoorden. Vervolgens krijgt de eerste vragensteller, de heer Havermans, de gelegenheid een reactie te geven, vijf minuten en vervolgens kan het college weer reageren. Daarna kunnen de overige Statenleden in twee termijnen reageren. De spreektijd in de eerste termijn is vier minuten en in de tweede termijn twee minuten per fractie. Afgesproken is dat bij punt 1 en 2 de vragensteller en het college in de eerste termijn interrupties achterwege zullen laten, omdat dan duidelijk wordt wat het totaal is van het speelveld. Daarna zijn interrupties toegestaan. Er is afgesproken dat we dat natuurlijk zoals altijd kort en bondig zullen doen. Er is geen beperking op de interrupties, maar u kent het huishoudelijk reglement net zo goed als ik. In artikel 24 staat dat uiteindelijk de voorzitter bepaalt wanneer het klaar is met de interrupties. Dat is hoe het is. Dat zult u ook respecteren met elkaar. Daar ga ik vanuit. We zullen nog even in de gaten houden wanneer we gaan lunchen. Ik begrijp dat het te maken heeft met een verzoek om schorsingen op een bepaald moment. We gaan even kijken wat een handig moment is om te lunchen. Ik geef het woord graag aan de heer Havermans van BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Dank aan alle aanwezigen hierbinnen en hierbuiten. Voorzitter, vrijdag 17 juli werd vijf boerengezinnen verteld dat GS voornemens zijn hun levenswerk af te pakken, waarna PS totaal onverwacht en uitermate onplezierig geconfronteerd werden met het voornemen van GS. Dat nieuws kwam niet van GS. Nee, die lagen al lekker op een strandbedje op de playa. Nee, we moesten het vernemen uit de media en van de boeren zelf. Voorzitter, als ik de insprekers vandaag hoor, staat er behoorlijk wat op het spel. Aan de ene zijde familiebedrijven, hartverscheurende verhalen en toekomstbeelden, aan de andere zijde ook insprekers die aangeven overleg op de schorten. In tijden dat u nog veel overleg nodig hebt om zaken voor elkaar te gaan krijgen, heeft u daar dus nu een bom ondergelegd. Daarmee bent u niet alleen verantwoording verschuldigd aan PS en de vijf boerengezinnen, maar aan iedere Brabander. Deze mensen vertrouwen erop dat ze als zij toestemming krijgen om ergens te mogen wonen, ondernemen, et cetera, dat dit niet afgepakt wordt. Ik heb ooit gezegd wie de bodem heeft, heeft de toekomst en u slaat de bodem weg onder vijf bedrijven. De bodem waarop zij investeerden, toekomstplannen maakten en vooral hun passie bedrijven. In één klap, allemaal weg, zonder onderbouwing, zonder duidelijk overleg, zomaar. Met als grote vraag wie is de volgende en waarvoor nu echt? De natuur of gewoon voor Brainport? Juist in dit dossier gooit u bestuurlijk de handdoek in de ring, terwijl wij als Staten van u verwachten achter de Brabander te gaan staan om het samen te doen. Samen Brabant maken, was het toch? Maar nee, het college heeft het voor elkaar gekregen om alle boerenorganisaties hier verenigd op de stoep te krijgen. Om in tijden van reces de politiek weer bij elkaar te laten komen, maar vooral dit de druppel te laten zijn in een dossier dat totaal oververhit is. Voorzitter, het willen afnemen van het bedrijf en leven van vijf families, het proces. De communicatie en de missende, eenzijdige onderbouwing laten grote gebreken zien. Wat BBB betreft onbehoorlijk bestuur. Voorzitter, dan over naar de vragen die ik namens de PVV, CDA, JA21, 50PLUS, Forum voor Democratie en ChristenUnie-SGP heb ingediend. De procedure. GS hebben op, zover wij kunnen nazien, 7 juli besloten om het proces tot intrekken van de vijf natuurvergunningen te starten. Toen hadden de betreffende agrariërs al acht maanden hun plannen, die zij door een intensief traject hebben samengesteld, bij het college op de plank liggen. Hoe reflecteren GS op het feit dat dit dossier zo lang heeft gesluimerd? Wat is de afweging geweest dat GS PS als hoogste orgaan hier niet direct vanop de hoogte hebben gesteld? Hoe verhoudt dit zich tot de actieve informatieplicht richting PS? Hoe reflecteren GS op de wijze dat deze boodschap ambtelijk en mogelijk zonder mandaat aan de ondernemers gebracht is? GS wisten na de uitspraak van de rechtbank Oost-Brabant op 16 april 2025 al welke deadlines en consequenties er lagen. Waarom zijn GS het proces niet eerder gestart? Welke afweging heeft u gemaakt om de dwangsom van € 75.000 te betalen aan de MOB en stichting Leefmilieu en is daarmee afgewogen dat deze partijen met belastinggeld nog meer procedures tegen boeren en de provincie gaan starten? Er loopt ook nog een hoger beroep over

deze zaak. Hoe verhoudt dit zich tot het hele proces? Wat doen GS als dit hoger beroep wel gunstig uitvalt? Is met het intrekken van de vergunningen dan het kind niet met het badwater weggegooid? De totstandkoming van dit besluit en de afwegingen. Voorzitter, graag horen wij van GS hoe zij tot deze keuze gekomen zijn en of deze keuze ook unaniem is binnen GS. Beschouwen GS vergunningen intrekken in deze vijf gevallen als een juridisch onvermijdelijke uitkomst of als een politieke keuze binnen de ruimte die de rechtbank heeft gelaten? Welke afwegingen zijn gemaakt? In de uitspraak staat genoemd dat de minst ingrijpende maatregel gekozen moet worden, dat het recht op eigendom zoals beschreven in artikel 17 van het Handvest van de Grondrechten van de Europese Unie in beschouwing genomen moet worden. Zijn deze overwegingen meegenomen en zo ja, wat kwam daaruit? Zijn uiteindelijk ook de plannen van de bedrijven zelf hierin meegenomen? Welke afweging hebben GS gemaakt in een bredere context, zoals wat dit doet met mens en maatschappij? Wat betekent het nu eigenlijk als we onherroepelijke vergunningen gaan intrekken? Welke alternatieve maatregelen hebben GS onderzocht voor zij bij dit besluit uitkwamen? Zijn hierin de maatregelen van de stallendeadline en de BOS 2.0 bijvoorbeeld meegenomen? Uit antwoorden van schriftelijke vragen blijkt dat er geen analyse is dat intrekking van deze vergunningen een significante bijdrage leveren aan de natuur. Toch besluiten GS er wel toe. Hoe verhoudt dit zich tot uw besluit? Van de veertien bedrijven waar het eerste verzoek betrekking op had, hebben al negen bedrijven aangegeven te stoppen. De reductie die dit meebrengt, samen met de ingediende plannen van de veehouders, gaat tot 84%. Op individuele bedrijven zelfs tot 91%. Is dat niet substantieel? Zo nee, wat is dan wel substantieel? Wanneer is een veehouder nou ook eigenlijk een piekbelaster en waaruit blijkt dat de veehouders na aftrek van hun plannen nog steeds piekbelaster zijn? De onduidelijkheid. Waarom spreken GS zich in de Statenmededeling maar ook in de antwoorden op schriftelijke vragen tegen? Eerst zegt u niet te weten wat het nieuwe kabinetsbeleid gaat doen en dat u daar dus niet vanuit mag gaan. Vervolgens sorteert u er wel op voor. Kunnen GS hier een reflectie op geven? Dan gedeputeerde Oudenhoven. Hij is op 26 november 2025 bij de betreffende veehouders langs geweest. Hier zijn de plannen besproken en op 27 juli staat in De Nieuwe Oogst en ik citeer te lezen: "Ik heb de plannen die zouden zijn ingediend, opgevraagd en wil deze goed bestuderen en beoordelen voordat we als college een besluit nemen", reageert de gedeputeerde." Op 7 juli heeft het college toch al besloten, hoe reflecteert u hierop? Vervolgens lezen wij in de Statenmededeling dat twee bedrijven te veel dieren zouden houden en dat daar separate handhavingsverzoeken voor lopen. Op 4 augustus rectificeert de provincie dit al bij Omroep Brabant, dat het niet zo zou zijn, en vervolgens wordt dat 5 augustus weer ingetrokken. Dit is een teken aan de wand van de onzorgvuldigheid van communicatie door dit hele proces heen. Hoe reflecteert het college hierop? Mag een agrariër nog vertrouwen op een positieve weigering? En dan de gebiedsprocessen en de precedentwerking. Als laatste concluderen wij dat GS met deze keuze alle tijd en energie van de laatste jaren om tot gebiedsprocessen en goede samenwerkingen te komen uit het raam gooien. Inmiddels dreigen verdere partijen en overlegpartners verdere gesprekken te stoppen als deze keuze wordt doorgezet. Hoe reflecteren GS hierop? Hebben zij deze reactie voorzien en afgewogen? Kunnen GS beter duiden waarom zij geen precedentwerking verwachten? Inmiddels is duidelijk dat in Friesland al zelfde verzoeken liggen en mogelijk ook op dit precedent daar geen andere afwikkeling voor zal zijn. Zijn hiermee de ondernemers in Brabant allemaal vogelvrij? Wat betekent dit voor de toekomstige vergunning van bijvoorbeeld een Amercentrale of een provinciale weg? Zijn GS het met ons eens dat dit niet alleen over deze vijf bedrijven gaat, maar over iedere Brabander? Hoe reflecteren GS op de onrust en onzekerheid die dit nieuws met zich mee heeft gebracht? Als laatste: zijn GS voornemens om het vertrouwen weer te gaan herstellen? Zo ja, hoe? Voorzitter, laat vandaag een oplossing komen voor dit en we zijn van harte bereid om daaraan mee te werken. Tot zover de eerste termijn.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Havermans. Dan heeft gedeputeerde Boelema het woord.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, ik richt eerst een aantal woorden in algemene zin tot u. Daarna... is het zo goed? Daarna zal ik stuk voor stuk antwoord geven op de vragen die door de heer Havermans gesteld zijn. Allereerst, ik snap heel goed dat ik hier de personificatie van dit besluit ben voor de ondernemer. Ik snap heel goed dat ik daarop word aangesproken en dat snap ik omdat

ik de emotie die hier zo gedeeld wordt, die door de insprekers gedeeld wordt, die we allemaal hebben mogen beleven de afgelopen weken, erken. Daar voel ik in mee. Ik kan me niet in uw situatie verplaatsen, maar ik snap ook heel goed dat als het om uw levenswerk gaat en uw grond, dat u zich daar tot het uiterste toe inspant en dat u dat niet alleen doet, maar dat u ook heel veel vrienden heeft meegenomen om dat te onderstrepen. Toch draait het niet alleen om mij. Wij als hele college hebben met elkaar in een zorgvuldig proces dit besluit genomen. Wij realiseren ons dat dit ingrijpend is en we weten, en we hebben dat ook gehoord vandaag, dat er ondernemers zitten die jarenlang hebben gebouwd aan een bedrijf achter deze vijf besluiten. Ook die commotie heeft ons niet onberoerd gelaten. Wij staan ook niet voor deze situatie omdat we dat zelf willen. Wij staan hier omdat we dat moeten. De provincie heeft de intrekkingsverzoeken waar het vandaag om draait in eerste instantie ook afgewezen - de inspreker wees daar ook al op - met de argumentatie dat we dit te ingrijpend vonden en dat we als Brabant ook zelf met maatregelen bezig zijn die aan natuurherstel werken, ook daaraan is gerefereerd door de inspreker van ZLTO. Echter, de rechtbank heeft met een last onder dwangsom anders geoordeeld en wij hebben de plicht om rechterlijke uitspraken uit te voeren en om wettelijke termijnen te respecteren. Het lijkt mij goed dat ik nog een keer goed duid waar wij nu in dit proces staan, want op dit moment is niets onomkeerbaar. Wat wij hebben aangekondigd is dat wij op 1 oktober een ontwerpbesluit gaan nemen en vervolgens kunnen ondernemers maar ook anderen zienswijzen indienen op dat besluit. Ook in deze fase en vooruitlopend op een uiteindelijk definitief ontwerpbesluit kunnen aanvullende en alternatieve plannen worden ingebracht. Laten we met elkaar hopen dat wij niet tot dat definitieve ontwerpbesluit hoeven te komen omdat er plannen zijn die uiteindelijk tot verbetering leiden. Pas als we deze plannen zorgvuldig hebben gewogen, kunnen wij eventueel tot een definitief besluit komen, dus zover zijn we nog niet. We hebben voorafgaand aan dit besluit veel tijd gestoken in overleg, onderzoek naar alternatieven en een zorgvuldige juridische beoordeling. We zijn niet over één nacht ijs gegaan, maar we hebben ook moeten constateren dat op de huidige bedrijfslocaties in relatie tot de huidige plannen onvoldoende ruimte was voor een juridisch houdbaar alternatief. Dat hebben we niet lichtvaardig gedaan. Juist vanwege de consequenties voor de betrokken ondernemers proberen we naar mogelijkheden te zoeken om tot een andere uitkomst te komen. Dat is tot op heden niet gelukt. In de afgelopen weken zijn we wel blijven zoeken naar mogelijkheden. We hebben daartoe onder meer intensief overleg gevoerd met het Rijk, met onze minister van LVVN en ook met de minister-president, omdat dit zo'n belangrijke zaak is die heel veel impact heeft. Zij snappen en zijn het met ons eens dat wij deze stap nu te nemen hebben, maar we hopen met elkaar en dat is ook waar de minister en ook de minister-president gisteren in de media aan refereerden en ook in antwoord op schriftelijke vragen die gesteld zijn... - waar ook al eerder door een inspreker aan gerefereerd is - ...dat het trappetje van Remkes opnieuw afgelopen kan worden op het moment dat de maatregelen die in de brief van 26 juni staan van het Rijk ook duidelijk tot uitvoer komen. Dat zit hem in een spoedwet. Daarin hebben we van het Rijk vernomen dat die in de maak is, die spoedwet en dat die er in het najaar gaat liggen. Dat is ook weer een nieuw moment waarop je kunt kijken: is dat trappetje op die manier nog doorloopbaar? Maar nogmaals, die spoedwet is er niet, die brief is een voornemen en dat betekent dat er nog steeds geen aanvullende maatregelen van het Rijk te verwachten zijn op dit moment. We kunnen dat niet hard maken. Die komen eraan. Vervolgens wordt er gekeken begin volgend jaar naar normering voor de intensieve veehouderij en ook dat gaan we dan opnieuw wegen en betrekken als die normering er is op het eventuele definitieve ontwerpbesluit dat we te nemen hebben. Tot slot, waar wij met het Rijk over gesproken hebben, is de aanpak van grote gebiedsbelasters waar deze vijf er vijf van zijn die we in Brabant aan het ontwikkelen zijn en andere regelingen en financiële afspraken. Dat doen we onder andere ook om Brainport open te krijgen en daarmee ook Brabant. Er zijn dus nog ontwikkelingen en mogelijkheden die kansen bieden. Dat betekent dus niet dat er op dit moment concrete oplossingen zijn voor dit dossier. Dat betekent dus ook dat we niet kunnen garanderen dat er een andere uitkomst zal zijn. Wel zijn deze ontwikkelingen betekenisvol en relevant en zullen we ze betrekken bij nadere besluitvorming. Daarom nemen wij na het aangekondigde ontwerpbesluit in oktober uitgebreid de tijd om de maatregelenpakketten van het Rijk en de andere kansen en inzichten zorgvuldig te betrekken bij verdere procedures. Een definitief besluit is er niet en nogmaals, we blijven met elkaar en met de ondernemers in gesprek. Het gaat ons niet om snelheid maar om een verantwoord en afgewogen juridisch houdbaar eindresultaat dat recht doet aan de uitspraak, daar zijn we toe gehouden, maar

ook nieuwe ontwikkelingen meeweegt. Dan nog iets anders. Het is niet zo dat met dit voornemen dat vandaag op tafel ligt alle ondernemers vogelvrij zijn. We hebben hier te maken met een uitzonderlijke situatie. Het gaat in en om een beperkt aantal van vijf grote gebiedsbelasters nabij kwetsbare Natura 2000-gebieden zoals de Kampina en de Peel. Het zijn geen doorsnee veebedrijven. Het is niet zo dat iedere ondernemer agrarisch of niet bang hoeft te zijn voor het intrekken van zijn of haar vergunning. Voor de meeste bedrijven zal zeker volstaan als er eindelijk een generieke aanpak van het Rijk is, waar we allemaal al een hele tijd op wachten en naar smachten. Die oplossingen zullen dan wel juridisch houdbaar moeten zijn en moeten voorkomen dat boeren, natuur en vergunningverlening net zoals vandaag steeds opnieuw tegenover elkaar komen te staan. Wij hebben als college de verantwoordelijkheid om uitvoering te geven aan een uitspraak van de rechter en een procedure die daaruit voortvloeit. Dat is ook de rechtsstaat. Daarom zetten wij de procedure voort zoals eerder aangekondigd en nemen wij rond 1 oktober een ontwerpbesluit. Dat doen we niet omdat we denken dat daarmee het laatste woord gezegd is. Integendeel, juist de ontwikkelingen van het Rijk de komende maanden die verder uitgewerkt worden, kunnen relevant zijn voor het vervolgproces van deze dossiers, want uiteindelijk is er niemand mee geholpen als boeren, natuur en vergunningverlening continu tegenover elkaar staan. De boeren niet, de natuur niet en Brabant niet. Ons doel als college van GS blijft onveranderd. Wij willen Brabant openhouden, wij willen dat onze natuur herstelt en wij willen dat we iedereen weer vergunningen kunnen verlenen. Boeren, ondernemers, maatschappelijke organisaties en dat we de broodnodige huizen in Brabant kunnen bouwen. We willen hierbij wel een oplossing die recht doet en juridische houdbaar is en die zorgvuldig tot stand gekomen is, uiteraard in overleg met betrokken ondernemers. Dan kom ik nu tot de vragen, voorzitter. Vraag 1 gaat over de lengte van het dossier. Wij hebben in april 2025 en december 2025 gesprekken gevoerd met ondernemers op ambtelijk en op bestuurlijk niveau. Er zijn plannen ingediend en die zijn tussentijds bekeken. Kijk, wij realiseren ons, en dat is ook al eerder namens GS in de krant gememoreerd, dat in deze uitzonderlijke situatie, want nogmaals, er is wel contact geweest tussen zaakwaarnemers en juristen van ons, betrokken ondernemers beter op de hoogte hadden moeten worden gehouden. Daar hebben we als college ook onze verontschuldigingen voor aangeboden. Wat we gedaan hebben als GS, omdat het zo ingrijpend is het besluit dat we 7 juli genomen hebben in deze vijf zaken, is als allereerste uiteraard, en zo hoort het ook, de ondernemers informeren, zodat zij als eerste op de hoogte zijn. Daarna volgt de rest en zo hoort het ook. Dat betekent dat wij ook PS geïnformeerd hebben met een Statenmededeling die u 28 juli heeft ontvangen en uiteraard ook daarna de rest via pers en algemene boodschappen. Dit is een uitzonderlijke situatie, want normaal gesproken hebben wij vele honderden vergunningsprocessen die we doorlopen en we gaan niet van al die vergunningsprocessen PS op de hoogte houden. Dit is een mandaat dat GS hebben en dat we ook op deze manier inzetten. Voor ieder bedrijf dat een voorgenomen intrekking voorziet, hebben GS een collegebesluit genomen. Onderdeel van deze besluiten is de keuze om ondernemers en een zaakgemachtigde persoonlijk en ambtelijk te berichten over die voorgenomen besluiten. Dit is gebeurd en ook ikzelf zal met betrokken ondernemers in gesprek gaan. Ze hebben daarom gevraagd en ik geef daaraan gehoor, maar eerst wilde ik met u als Staten in debat. Dan... Wij zijn meteen na die uitspraak van 16 april aan de slag gegaan. We hebben in de maanden vooraf aan het voorgenomen besluit veel tijd gestopt in onderzoeken en alternatieven. Op 28 juli heeft u in de Statenmededeling meer kunnen lezen wat we in de tussenliggende periode hebben gedaan, maar ook dat vier bedrijven dus de keuze hebben gemaakt om te stoppen met de veehouderijactiviteiten. De dwangsom hebben wij bewust genomen omdat we meer tijd wilden om een afweging te maken. Als we die dwangsom hadden willen vermijden, hadden we ook als GS eerder een besluit moeten nemen. Dat achtten we niet opportuun. Vandaar dat de dwangsom verbeurd is en wij die dus ook bereid zijn om te nemen. Het lopende beroep van ondernemers en vanuit Gedeputeerde Staten loopt. Het was mooi geweest als die zaken zich tot elkaar verhouden hadden. Tegelijkertijd, het feit dat er hoger beroep is aangetekend, betekent niet dat de uitspraak van de rechtbank die er nu ligt, opgeschort kon worden. Wij moeten die uitspraak uitvoeren. Het feit dat er dus een dwangsom op lag, heeft ook te maken met dat we gedwongen worden om te beslissen. Wat we ook verwachten is dat ondernemers een verzoek om een voorlopige voorziening indienen. Als die wordt toegewezen, kan de bedrijfsvoering in beginsel voortgezet worden totdat er uitspraak is in de bodemprocedure, waarbij ook wij als GS benieuwd zijn naar wat

de Raad van State daarin gaat uitspreken. Wij als college nemen alle besluiten in collegiaal bestuur. Het college spreekt altijd met één mond. Wij dragen met elkaar zoals we hier zitten de verantwoordelijkheid voor dit besluit. Zoals we hebben aangegeven in de Statenmededeling gaat het om een voorgenomen besluit tot intrekking. We hebben hier ook gemeld dat we het proces niet uit eigen beweging zijn gestart. Er staat ook in de Statenmededeling, dat heeft u allemaal kunnen lezen en dat heb ik nogmaals benadrukt ook in het begin van mijn betoog, dat we dat zorgvuldig willen doorlopen. De afwegingen die gemaakt zijn, hebben te maken met de plannen die zijn ingediend door de vijf bedrijven met emissiereducerende maatregelen, die uiteenlopende maten van reductie en het houden van landbouwhuisdieren bevatten. Die beoordeling in het licht van de uitspraak is dat dit een onvoldoende effect zou hebben gelet op de staat van de natuur in die betrokken Natura 2000-gebieden. Ook met de plannen blijven deze bedrijven grotere belasters op het gebied. In lijn dus met de aanwijzingen die de rechter gegeven heeft, kunnen we dus niet anders dan deze op die manier afwijzen. Tegelijkertijd zit er ook een aanwijzing van een rechter in het eigendomsrecht en dat blijkt uit het feit dat de ondernemers maximaal 15% restemissie mogen inzetten voor een andere activiteit. Wij beseffen als GS dat het een ingrijpende maatregel is voor betrokken ondernemers. Net zoals ik in mijn inleiding al benoemd heb, laat deze maatregel ons ook niet onberoerd. Het is een uitzonderlijke situatie die voortvloeit uit wetgeving waar de rechter ons op gewezen heeft. En nogmaals, ik benadruk nogmaals, het is niet zo dat iedere ondernemer nu bang hoeft te zijn voor intrekking van zijn vergunning. Ondernemers mogen erop vertrouwen dat zij gebruik kunnen blijven maken van die vergunning. Een vergunning is geen eeuwigdurend recht. Er zijn gevallen dat wetgeving, die overigens gewoon in Den Haag gemaakt wordt, andere algemene belangen beschermt en ons dwingt om die belangen zwaarder te laten wegen dan de belangen van de individuele vergunninghouder. Dat is ook een essentie in onze wetgeving en dat is wat op deze casus door de rechter toegepast is. In de pers wordt regelmatig dus beweerd, je zou vogelvrij zijn, het kan zomaar..., dat klopt dus niet. Er is een beperkt aantal grote gebiedsbelasters waar deze situatie op betrekking heeft. Veruit voor de meeste bedrijven gaat volstaan de andere generieke aanpak, waar ook wij benieuwd naar zijn of het het Rijk lukt om uiteindelijk die deadlines uit de Kamerbrief van 26 juni ook te halen, omdat dat ook ons als Brabant, maar ook ons als IPO ook de ruimte geeft om een juridische verweerlijn te maken op basis van maatregelen die ook daadwerkelijk aftoetsbaar zijn, want dat is de reden waarom we hier natuurlijk in verzand zijn geraakt. Het liefst hadden wij als college gezien dat er natuurlijk zes, vijf, vier, drie, zelfs twee jaar geleden pakketten waren geweest, waardoor we niet nu in deze situatie zaten en er een juridische verweerlijn mogelijk was geweest op deze casussen. Wat we gedaan hebben overall, is het verzoek op 24 oktober 2023 initieel afgewezen en wij hebben daarmee ook gemotiveerd..., want toen was er natuurlijk überhaupt nog geen sprake van een rijkspakket, ...hebben we dat op basis van de rechtszekerheid van de vergunningenverhouding gedaan en omdat het gaat om een, zoals ook al door de insprekers gememoreerd, verleende onherroepelijke natuurvergunning om de activiteiten te exploiteren, dus wat we gedaan hebben, is vervolgens ook opgesomd aan de rechtbank welke passende maatregelen er wel op dat moment lagen, de Wet stikstofreductie, de stop op vergunningverlening, Wnb, vanwege de eindoordelen uit de natuuranalyses, die natuurlijk in maart 2023 door GS genomen zijn, er liep een opkoopregeling voor piekbelasters en vrijwillige regelingen, dus de Lbv-plus- en de Lbv-regeling. Er liepen andere regelingen ter ondersteuning van agrarische ondernemers die innovatie, extensivering, omschakelingen, verplaatsingen stimuleerden en we namen zelf ook beheers- en natuurherstelmaatregelen om uiteindelijk gewoon de natuur in Natura 2000-gebieden te herstellen, maar dat alles heeft in april 2025 niet geleid tot een conclusie bij de rechtbank dat dit voldoende zou zijn. Dat betekent dus dat wij passende maatregelen moeten treffen ten aanzien van de bedrijven waar dit betrekking op heeft. Het moest binnen een jaar leiden tot een substantiële daling van stikstofdepositie op het betrokken gebied en daar is op dit moment nog geen concreet zicht op. Natuurlijk, er zijn plannen. Er zijn rijksplannen. We hebben zelf een BOS 2.0 en generiek beleid op het terugdringen van emissies voor ammoniakemissie bij veehouderijen. We hebben dit soort regelingen en tegelijkertijd is dat nu nog niet concreet en effectief genoeg voor wat de rechtbank van ons gevraagd heeft. Er is zeker een analyse gemaakt dat de vijf betrokken bedrijven behoren tot de grootste belasters op de betreffende gebieden. De omvang van de belasting verschilt wel per bedrijf. Het klopt dat wij zelf geen ondergrens hebben vastgesteld als provincie, maar het Rijk heeft een drempelwaarde voor totale depositie van een bedrijf op een Natura 2000-gebied vastgesteld waarop

een bedrijf kan meedoen aan een vrijwillige landelijke beëindigingsregeling die er eerst was, de Lbv of de Lbv-plus. Al deze vijf bedrijven scoren wel minimaal vijf tot zes, zeven keer boven de norm van de Lbv-plus, dus dat betekent echt een forse uitstoot. Ik kan het niet mooier maken. Om dan toch maar even in de getallen te blijven, deze vijf bedrijven stoten in totaal 84.000 kilo ammoniak uit en een gemiddeld pluimveebedrijf stoot 5.000 kilo uit, een gemiddeld melkveebedrijf 1.600, dus het gaat echt over forse aantallen. Er is een aantal bedrijven waar in eerste instantie ook dit verzoek betrekking op had. Van de veertien bedrijven, hebben er negen aangegeven om te stoppen met de vrijwillige regeling, de al genoemde Lbv- en Lbv-plusregeling, maar uiteindelijk is het stoppen van die bedrijven niet voldoende om hier zo tot een andere motivatie te komen. Er is geen eenduidig antwoord te geven op het feit of iemand een piekbelaster is en of dat nog steeds zo is, omdat dat afhankelijk is van het totaalplaatje van de emissies van een bedrijf, de ligging tot het Natura 2000-gebied, de kwetsbaarheid van datzelfde gebied en de situatie aldaar, maar ieder bedrijf krijgt een eigen ontwerpbesluit waarin dat gemotiveerd wordt. Ik verwijs ook kortheidshalve even naar mijn vorige antwoorden hierop. Dan hebben wij een Statenmededeling uw kant op laten komen op 30 juni. Dat was een reflectie als eerste inzicht op de Kamerbrief van 26 juni, waarop wij reflecteren op het pakket dat er nu vanuit het Rijk ligt in de Kamerbrief. Alleen dat pakket moet nog uitgewerkt worden. Dus ja, we hebben daar al een reflectie op gepleegd. En nee, vooralsnog is dat niet voldoende omdat het om voornemens gaat, dus het is nog niet definitief en uitgewerkt. Wel heeft het inzicht opgeleverd doordat we veelvuldig contact met het ministerie hebben gehad over wanneer wij dan in deze casus te verwachten hebben dat die brief van 26 juni effect gaat hebben, dat er uitwerking komt van die maatregelen, zodat er ook besluitvorming in de Tweede en Eerste Kamer kan plaatsvinden. Alleen daar kunnen we op dit moment met de huidige stand van zaken niet van uitgaan en dat is dus waarom we toch op 7 juli dit besluit hebben moeten nemen, maar nogmaals, dat staat dus niet vast op het moment dat wel duidelijk wordt wanneer we op welke maatregel kunnen... kijken wat we kunnen verwachten. Daar iedere keer opnieuw..., want nu we het trappetje van Remkes erop zouden kunnen toepassen... maar zoals het trappetje er nu uitziet kan dat nu nog niet op deze casus, omdat er simpelweg nog geen zicht is op maatregelen die echt effect gaan hebben. Het is het begin van een pakket aan maatregelen. Wij hebben met zijn allen zoals we hier zitten een goed geïnformeerd besluit genomen als GS. Wij hebben de plannen die de ondernemers hebben en ons hebben doen toekomen expliciet gewogen en opgenomen in het besluit en we zijn dus bekend geweest met de inhoud van de ingediende plannen. In het interview met Nieuwe Oogst doelt mijn collega op de volledige onderliggende documenten zoals die door de ondernemers zijn aangeleverd. Dan over de positieve weigering. Een positieve weigering is niet hetzelfde als een vergunning. Een positieve weigering is een besluit van het college dat een bepaalde aangevraagde activiteit naar de stand van het dan geldende recht op dat moment niet vergunningplichtig is. Dit besluit wijzigt de rechtspositie van de aanvrager dus niet. Dat is niet iets wat wij als college bedacht hebben, maar dat vloeit voort uit de uitleg van de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Overigens, deze positieve weigering is ook uit 2010. De gebiedsprocessen dan. Wij realiseren ons terdege, zoals wij hier zitten als college en wij allen ook, een hele hoop van ons ook gebiedsprocessen onder hun hoede hebben, dat impact van buitenaf, beslissingen van buitenaf die genomen worden, impact hebben op de samenwerking in de gebieden. Dat geldt niet alleen voor deze uitspraak, dat geldt voor heel veel zaken die lopen. We hebben ook handhavingszaken rondom gewasbeschermingszaken lopen. Wij krijgen een pakket, als het goed is dus, zoals ik geschetst heb van het Rijk, met een spoedwet, met normeringen in zonering voor intensieve veebedrijven en die gaan allemaal zo hun impact hebben op de samenwerking van de GGA's. Maar de GGA gaat over veel meer dan deze bedrijven. Het is een samenwerkingsverband waar een breed palet aan opgaven aan natuur, water, klimaat en leefbaarheid bij elkaar komt. En ja, het werd ook al gememoreerd, het gaat natuurlijk niet alleen over stikstof. Het gaat bij natuurherstel ook over hydrologie. Ook daarvoor wordt er samengewerkt in de GGA om te zorgen dat zowel voor landbouw als voor natuur voldoende water beschikbaar blijft om maar even een voorbeeld te noemen. Het is de bedoeling dat we dus samen in een gebied oplossingen ontwikkelen en zonder die samenwerking wordt juist het risico op conflicten ook groter en juridische procedures en wordt het perspectief daardoor ook weer kleiner met elkaar. Daarom blijft het belangrijk en staan we ook volledig achter de aanpak om gebiedsgericht tot oplossingen te komen. Dat is uiteindelijk de sleutel waar het straks in zonering ook om moet gaan. Ik waarschuw toch

alvast, dit is weer... Voor sommige gebiedsprocessen voelt dit als een enorme externe bom, iets waar je niks aan kunt doen, iets wat je overkomt, er komt nog meer aan en juist dan is het belangrijk om elkaar in die gebiedsprocessen vast te houden en er samen voor te gaan met de kaders en de regels die opgelegd zijn en worden. Waarom denken wij dat er geen precedent is? Daar ben ik al behoorlijk op ingegaan en ik ben er ook op ingegaan dat wij ook in IPO-verband proberen om een juridische verweerlijn neer te leggen om dit soort handhavingsverzoeken gemotiveerd af te wijzen. Dat hebben we gedaan in het verleden, dat was toen niet genoeg. We hopen, en dat is ook wat de minister in zijn beantwoording van zijn vragen zegt, dat het pakket dat er nu ligt voor de verzoeken die er nu liggen in beginsel voldoende zou moeten zijn om deze wel gemotiveerd af te wijzen, want een Kamerbrief als die van 26 juni lag er niet in maart 2023, toen deze verzoeken werden ingediend, noch in april 2025 toen de rechter zijn uitspraak deed. Dan de Amercentrale. Daar is sprake van een forse stikstofreductie ten opzichte van de referentiesituatie, dus dat is een ander type casus die ook niet te wegen is, zal ik maar zeggen en ook op een hele andere manier juridisch in elkaar steekt dan de situatie waar we het vandaag over hebben. Dit gaat over vijf bedrijven, niet over alle Brabanders. Het is uitzonderlijk en dat betekent dus ook dat het hier specifiek vandaag over deze vijf bedrijven gaat en niet over alle andere Brabantse bedrijven en inwoners. Tot slot, wij realiseren ons dat dit dossier voor de betrokken ondernemers en hun gezinnen ingrijpend is. Ik heb dat al gememoreerd. We voelen de emotie die in de zaal hangt mee. Dat betekent ook dat wij blijven zoeken naar mogelijke alternatieven waarin ik, en ik herhaal nog maar een keer, probeer samen met het Rijk op te trekken. Niemand is ermee geholpen als boeren, natuur en vergunningverlening steeds opnieuw tegenover elkaar komen te staan. De boeren niet, de natuur niet en Brabant niet. Wij willen een Brabant dat open is, waar de natuur zich herstelt, waar we vergunningen kunnen verlenen, waar boeren en ondernemers vergunningen kunnen krijgen en waar we huizen kunnen bouwen voor onze Brabanders. Dat willen we doen met een zorgvuldig proces dat juridisch ook standhoudt. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Daarmee zijn we het einde gekomen van de eerste termijn van de indiener en het college. Het is twaalf uur. Ik heb begrepen dat er behoefte is aan schorsing. Ik stel voor meteen te schorsen voor de lunch. Dus de schorsing duurt drie kwartier.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik zou u willen vragen om plaats te nemen. Er was onder andere iets met eten en catering en misverstanden maar het is intussen allemaal voltooid. Ik heropen de vergadering en geef de heer Havermans het woord.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, voorzitter, niemand had beter mijn stelling van onbehoorlijk bestuur beter kunnen onderbouwen dan gedeputeerde Boelema zelf. U zegt dat emotionele bijdragen van insprekers u raken, maar geeft daar compleet geen blijk van. Wij verwachten van u in beantwoording van de vragen niet een technische uitleg, want die hadden we al in de Statenmededeling. Wij verwachten van deze bestuurder dat zij een duidelijke brug slaat tussen enerzijds de bijdrage die de boeren, de insprekers, iedereen hier leveren en het rijksbeleid. U spreekt uit dat u zich zoals u zegt in deze uitzonderlijke situatie daar keihard voor gaat inzetten. U wilt een tweede kans, want in eerste aanleg heeft u het gewoon verprutst. U noemde gewoon genomen maatregelen zoals ideologie in de BOS, maar dat die te weinig hebben gedaan. Waar hebben we het hier de afgelopen drie jaar met zijn allen dan over gehad? Waar hebben we met zijn allen aan gewerkt? Ik hoor het gedeputeerde Dirken nog zeggen, dit is nodig om bij de rechter weg te blijven. Een totaal fiasco dus. Te weinig zelf gedaan. Dit college heeft daarmee de inwoner en specifiek deze boeren laten stikken en blijft maar wijzen naar het Rijk en dan concludeerden wij ook dat u nog geen begin heeft gemaakt met de inbreng van de boeren zelf, de plannen. U gaat nu pas zeggen dat de plannen die ze ingediend hebben nu nog aangevuld moeten worden met aanvullende plannen, maar daarvoor moet wel eerst het proces gestart zijn. Waarop bij ons de vraag steeds blijft, wat is er dan in de afgelopen acht maanden gebeurd? We kunnen het met elkaar niet toestaan dat plannen acht maanden op de plank blijven liggen en er nu ineens gezegd wordt dit is allemaal niet goed genoeg, terwijl bedrijven aangeven tot 91% reductie te gaan. ... En te gaan zeggen we gaan maar met

aanvullende maatregelen werken. Dat is geen bestuur dat een Brabander mag verwachten. Voorzitter, als u echt meent dat PS te allen tijde vertrouwelijk kunnen worden geïnformeerd, dan had u dat dus gewoon kunnen doen en had u dat niet hoeven doen tien dagen na dato met de Statenmededeling. Daarvoor vinden wij ook dat, ja dat is voor ons echt een no-go, u heeft al actieve informatieplicht en u kunt zeggen het is een GS-bevoegdheid. U weet hoe zwaar dit dossier ligt in Brabant, anders stonden hier voorop de stoep niet al die mensen. U weet hoe zwaar dit dossier ligt binnen PS, u had ons gewoon onder embargo kunnen informeren.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, dank, voorzitter. Ik ben dan wel heel benieuwd, mijnheer Havermans, als u die lijn doortrekt, wetende dat er tientallen verzoeken liggen, tientallen VTH-casussen zijn, of u ook voor elke casus afzonderlijk een Statenmededeling verwacht. Dat u continu ook, vanuit die wat u dan noemt actieve informatieplicht, tot in detail wordt meegenomen, wat simpelweg uitvoering is van een mandaat dat wij als PS hebben gegeven aan GS. Hoe ziet u dat?

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, volgens mij is het heel duidelijk. Dit is de allereerste keer dat dit gebeurt in Brabant en dan vind ik het zeker terecht dat GS informatie geven aan PS. Er liggen geen kaders vanuit PS voor GS waarop zij intrekkingen zomaar kunnen baseren. Dat is niet opgehaald, er is niks aan gedaan, dus u kunt wel zeggen, ja, wij hoeven niet meegenomen te worden, maar volgens mij sta ik hier vanuit mijn controlerende taak en wij hebben in onze controlerende taak geconcludeerd dat er in onze ogen niet uitvoering gegeven wordt aan de uitspraak zoals die er ligt, dat de kansen die die boeren aangereikt hebben, zelf aangereikt hebben, niet aangepakt worden, dat er hier een eenzijdige benadering is om maar te zeggen, ja, intrekking is het enige wat we kunnen doen, want het is niet anders. Er ligt geen onderbouwing, we weten helemaal van niks en dan zegt onze controlerende rol dat wij hier informatie over willen.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, het is uw goed recht om één zaak eruit te lichten en dat doet u vandaag, vandaar dat we allemaal terug zijn gekomen van reces, uw goed recht, maar u gaat voorbij aan mijn vraag. Wilt u ook geïnformeerd worden over die tientallen lopende zaken in de VTH-portefeuille en misschien ook nog wel in andere portefeuilles?

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, als wij zo abrupt gaan werken aan onherroepelijke vergunning door middel van intrekken, dan denk ik dat het op zijn recht is dat PS daar vooral goed meegenomen worden en ik ga hier niet met u de discussie aan tot in welk detail, maar ik ga er wel over dat het ingrijpende dingen zijn waar wij als volksvertegenwoordiging uiteindelijk ook van te vinden hebben. Wij moeten ons ook de vraag stellen hoe wij vinden dat deze provincie daarmee om moet gaan en waar wij vinden dat de provincie naartoe moet.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg tot slot.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, voorzitter, tot slot. U zegt, ik ga hier niet de discussie aan, maar volgens mij is dat juist de essentie van een politiek debat, dat we wel de discussie met elkaar aangaan en als het even kan, ook heel scherp, want wat wij hier vandaag met elkaar, zeg maar, uit gaan wisselen, ja, daar moeten GS ook mee verder. Als u zegt, ik wil heel graag over al die zaken geïnformeerd worden, ja, dan zou ik zeggen ook richting collega's, maak de borst maar nat, want dan krijgen we elke week een Statenmededeling. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik heb ook iedere week tijd om Statenmededelingen te lezen nog steeds, dus ik zie ze tegemoet. Voorzitter, laat ons duidelijk zijn, wat BBB betreft, wordt er vandaag uitvoering gegeven aan de plannen die de boeren hebben weggelegd, wordt er uitvoering gegeven in die zin ook aan de rechtspraak, wordt ook gezegd dat wij dat niet zouden willen. Zeker wel. Wij gaan niet zeggen dat een uitspraak van de rechter naast hen neergelegd moet worden. Het punt vandaag wordt dat die plannen doorgezet worden en dat de boeren een eerlijke kans krijgen en dat intrekking nooit, maar dan ook nooit het einddoel kan zijn van een modellenwerkelijkheid. Wij zijn benieuwd hoe GS verder gaan met de onderbouwing van de maatregelen in de natuur, dat ze laat zien... We hebben ook in antwoorden aan ons al vaker teruggekregen dat het wel twaalf jaar kan duren voordat die maatregelen helder zijn, dat heel Brabant leeg geveegd kan worden en het nog niet genoeg is. Dat maakt het alleen maar onzeker. Wij snappen niet dat GS op deze eenzijdige toon verder gaan. Dat maakt ook dat als GS nu zeggen dat ze niet willen wijken, dat dit proces maar door moet gaan, dat alle inzet van vandaag dan misschien ook maar voor niets is, maar dan ben ik wel heel benieuwd hoe alle andere partijen en vooral de coalitiepartijen hier tegenaan kijken. Ik kan me niet indenken dat een VVD en een Lokaal Brabant zeggen, doe dit maar, want dit past bij ons en bij onze waarden van de partij.

De **voorzitter**: Ja, gaat uw gang, mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, dank, voorzitter. Ik heb eigenlijk nog een vraag over iets uit de eerste termijn van de heer Havermans, de vragen die uit het originele interpellatieverzoek kwamen. Een van de vragen was namelijk een vraag aan GS of zij vonden dat dit niet alleen ging over deze vijf bedrijven, maar over heel Brabant. Eigenlijk wil ik die vraag teruggeven aan de heer Havermans. Immers een veel te hoge stikstofuitstoot is ook heel slecht voor de gezondheid van mensen en andere dieren die in de omgeving van deze stallen wonen. Er zijn een heleboel mensen in Brabant die afhankelijk zijn van de goede natuur. We zijn allemaal afhankelijk van de goede natuur. Vindt de heer Havermans dan ook met mij dat het ook moet gaan over deze mensen die lijden onder de veel te hoge stikstofuitstoot van deze vijf bedrijven?

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, ik heb hier niet staan te bepleiten dat ik zeg laat die bedrijven maar niks doen. Volgens mij bepleit ik hier juist... Zij hebben plannen ingediend, ze willen aan de slag, laat ze aan de slag gaan. Volgens mij doe ik dan precies wat u zegt, dan houden wij er toch rekening mee. Laat maar los dat ik het onzin vind. Er is al zoveel stikstofreductie in Brabant. Fijnstof is een andere discussie, daar hoeven we het ook niet over te hebben nu. Volgens mij bepleit ik hier gewoon dat die boeren met hun plan aan de gang mogen en dat er gewoon reductie plaatsvindt en dat komt ten goede aan de natuur. Dat komt van alles, maar het is echt niet de oplossingsrichting uiteindelijk waar Brabant mee geholpen is.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ten eerste dank dat de heer Havermans begint over fijnstof en erkent dat dat heel slecht is voor de gezondheid van mensen. Maar ook stikstof is heel slecht voor de luchtkwaliteit en dus voor de gezondheid van mensen en andere dieren die in een omgeving wonen van piekbelasters. De heer Havermans zegt ook dat het nooit de bedoeling zou moeten zijn om uit te komen bij het intrekken van vergunningen, maar deze bedrijven hebben plannen ingediend, die zijn getoetst en die zijn gewoon niet genoeg. Als de rechter dan een last onder dwangsom oplegt en zegt ja, dan moeten de vergunningen ingetrokken worden omdat er gewoon niet genoeg gebeurt om stikstof te reduceren, dan kan de heer Havermans toch niet volhouden dat er genoeg gebeurt om stikstof te reduceren en we niet uit kunnen komen bij vergunning intrekken?

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, ik heb nergens een onderbouwing gelezen van dit college om welke reden het niet genoeg zou zijn, maar je hoorde steeds maar het is niet genoeg, het is niet genoeg, het is niet genoeg. Dat kan ik thuis ook zeggen als het eten niet genoeg was, maar ik kan geen onderbouwing geven als ik zeg: ik had honger nog toevallig. Het gaat er hier om dat het duidelijk is. Ik vind het best wel erg dat u nu impliceert dat het allemaal niet genoeg is en dat het maar goed is om dat te doen. Dat is voor ons niet aan de orde.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik ben geen stikstofexpert, de heer Havermans is geen stikstofexpert. Gelukkig zijn er ambtenaren hier in huis die dat wel zijn. Die hebben die plannen getoetst en op basis van hun expertise zijn ze tot de conclusie gekomen dat de plannen onvoldoende waren. Ik heb vertrouwen in de mensen die voor onze provincie werken en ik hoop de heer Havermans ook.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dat brengt ons uiteindelijk bij de hoofdvraag ook van vandaag. Kijk als plannen tot 91% niet voldoende zijn, als daar de provincie van zegt het is niet genoeg want die mensen zijn nog steeds te hoog en dan komen we al in de buurt inderdaad met de beantwoordingen die we ooit gehad hebben dat heel Brabant leeg nog niet genoeg is. Dan vragen wij wel terug, maar wanneer wel dan? Want dan kan iedere boer die hier op de stoep staat en uit Brabant komt wel een bord in zijn tuin zetten. Dan kunnen we alles wel opdoeken. Als het zover gaat en het nog niet genoeg is, dan is het nooit genoeg. Dan zou het het college ook sieren om dat te zeggen en met een plan bij ons te komen om heel Brabant uit te kopen.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, volgens mij is ons signaal duidelijk en wij verwachten van GS ook, er zitten hier vijf bedrijven, vijf gezinnen hier op de publieke tribune en empathie is hier ver te zoeken. We hopen dat dat in dit debat toch ook nog wel plaatsheeft, want we praten hier niet over grote bedrijven met personeel en mensen die met een sollicitatie binnengekomen zijn, we praten hier over mensen die hun levenswerk hier te verdedigen hebben en daar mogen we niet aan voorbij gaan.

De **voorzitter**: Dank u wel, de Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, dank, voorzitter, ik volg toch een klein beetje met verbazing het debatje dat zich nu ontwikkelt, want u zegt: ja, het is helemaal niet duidelijk waarom die stikstofplannen, die reductieplannen die zijn ingediend, van tafel zijn geveegd. Ik zeg het even in mijn eigen woorden, maar u heeft de Statenmededeling ook gelezen. Daar staat gewoon letterlijk in en ik citeer: "Op dit moment is het niet mogelijk om voor de door de bedrijven voorgestelde plannen een juridisch houdbare omgevingsvergunning af te geven voor de Natura 2000-activiteit vanwege de onduidelijkheid omtrent de werking van emissiearme stalsystemen alsmede vanwege het additionaliteitsvereiste. Klip en klaar duidelijk waarom op dit moment de plannen die zijn ingediend, helaas, ik zeg erbij helaas, onvoldoende zijn. Reflecteert u daar eens op?

De heer **Havermans** (BBB): Nou ja, voorzitter, dat betekent dat dus iedereen die een plan in gaat dienen en of dat het nou voor de stallendeadline of iets is dat het dus niet door kan gaan, dat impliceert u daarmee. Dus dan zou ik zeggen, ja, maar als dit dan niet kan en als we hiermee zeggen dan is er maar één keus en dat is intrekken, dat kan toch nooit de keuze zijn om dat uiteindelijk te gaan doen?

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, voorzitter, dan lees ik verder want in de zin daarna, dan maak ik het u even makkelijk, staat en ik citeer wederom: "Ook is het niet mogelijk om voor de voorgestelde planning een melding in te dienen in het kader van een omgevingsvergunning." Dus met andere woorden: er zijn simpelweg naar het oordeel van GS op dit moment gewoon geen mogelijkheden om de ingediende plannen van een stempel te voorzien vanuit de wetenschap dat ze hoogstwaarschijnlijk gaan sneuvelen bij de rechter. Dan hoort het ook, wat mij betreft, bij goed bestuur dat je dat ook accepteert en natuurlijk kunnen we hier een hele discussie gaan voeren over de gedetailleerde inhoud van die plannen, maar ik zou toch bijna zeggen, voorzitter, dat moeten we niet willen want inderdaad, zoals mevrouw Hamerslag zegt, we mogen ook vertrouwen op de kwaliteit van onze juristen, ambtenaren en van GS.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dan heb ik toch ook uiteindelijk in de uitspraak een andere passage gelezen. De uitspraak zegt heel duidelijk: je hoeft er niet van uit te gaan dat de maatregelen al meteen doen wat ze willen, dus is de coëfficiënt al ingebouwd dat ze misschien bij de rechter aangevochten worden en dat die RAV-codering die erop zit mogelijk niet zou werken. Dan zou ik zeggen: als de rechter al zegt je hoeft daar geen rekening mee te houden. Dat zien wij ook en we snappen dat ook. Ga aan de gang. Wat is er dan op tegen?

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg afrondend.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, afrondend, voorzitter, want u gaat heel selectief shoppend te werk in de uitspraak van de rechtbank. Daar staat namelijk letterlijk in, en ik zal hem u zo geven, dat als het gaat om een nieuwe activiteit, een nieuw project waar een vergunning voor nodig is, dat dat mogelijkerwijs een obstakel kan zijn om uiteindelijk een passende maatregel te nemen.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter. Zo hebben wij hem niet gelezen en dan kan het zijn dat wij selectief shoppen. Ja, dat is hun bewoording.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dat was het, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik heb begrepen dat er behoefte is aan tien minuten schorsing, dus ik schors de vergadering voor tien minuten.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, wilt u plaatsnemen? De vergadering wordt hervat en het woord is aan gedeputeerde Boelema. Gedeputeerde Boelema krijgt de gelegenheid even haar tekst op te halen. Ze heeft hem toch in de computer zitten. Ja, oké, gedeputeerde Boelema, u heeft het woord.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Mijn pasje. ...bekend was, staat dan nu ook mijn naam erbij. Oké, ik ga verder met de beantwoording namens het college van de tweede termijn van de heer Havermans. U heeft mij eigenlijk gevraagd ook te reflecteren op de manier waarop wij hier als college over gesproken hebben. Nou, laat ik u daarover het volgende zeggen. Zoals ik al in de eerste termijn heb aangegeven en ook in een interview in Eindhovens Dagblad is dat dit ons niet licht gevallen is. Ik heb ook gezegd, ook in eerste termijn, dat dat een heel ingewikkeld proces is geweest waarin we niet over één nacht ijs zijn gegaan. Onze beraadslagingen zijn daarover zwaar geweest omdat het een enorm zwaar besluit is dat gaat over bedrijven en de mensen achter die bedrijven die hier ook op de

tribune zitten. Dat is heel betekenisvol voor hen en ook voor de andere ondernemers die keuzes te maken hebben. Dat is ons helemaal duidelijk. Juist daarom hebben we als college intensief en meerdere keren intern gesproken hierover, waarbij alle collegeleden ook heel goed zijn gehoord en waarin hun inbreng ook is verwerkt en het dossier is verrijkt. Dat is ook de reden waarom we uiteindelijk pas om vijf voor twaalf op 7 juli, terwijl we voor 10 juli een besluit moesten nemen, een besluit hebben genomen ook al hebben we daarmee gezien dat het zomerreces in aantocht was, maar juist omdat we er zo intensief met elkaar over hebben gesproken. We hebben goed afgewogen wat alle belangen zijn. Hier en nu, maar ook in de gebieden, over de GGA's heb ik ook al wat gezegd, en over later. Want je hebt natuurlijk een gerechtelijke uitspraak uit te voeren, maar het is belangrijk om alle relevante aspecten goed te bekijken en mee te wegen en zeker ook de menselijke aspecten. Zo hebben we ook te handelen in wat er nog gaat komen in onze GGA-gebieden, waarin we de komende jaren en maanden nog vaker met deze dilemma's te maken krijgen. Dan wil ik nog een keertje namens het college benadrukken, ik heb dat in de eerste termijn al gezegd, ik heb dat ook in de pers al laten noteren, maar toch, het is een belangrijk punt om daarbij stil te staan en we nemen dat ter harte, dat we eerder met betrokken ondernemers om tafel hadden moeten gaan zitten. Ik doe dat zelf vanaf nu anders. De afspraken om te komen tot een gesprek zijn in de maak. Ik wilde daar eerst ook vandaag voor afwachten. Ik bied namens het college ook excuses aan over dat verlopen proces. Nogmaals, we gaan het nu en onder mijn regie ook anders oppakken. Ik hoop dat ook rijksmaatregelen een bijdrage kunnen leveren in het verloop van dat proces, zodat we op dat trappetje van Remkes waar we nu op de laatste sport staan, misschien ook weer terug kunnen naar de eerste sport, dus dat is wat ik in ieder geval terug wil geven naar aanleiding van de tweede termijn van de heer Havermans.

De **voorzitter**: Dan geef ik nu ruimte voor interrupties, maar ik dacht ik wacht dit eerst eventjes af. Mevrouw Van de Ven als eerste.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, u geeft het zo mooi aan, we moeten oog hebben voor de menselijke aspecten. U geeft ook aan dat we excuses hebben aangeboden via het Eindhovens Dagblad of via een krant. Hebben de ondernemers ook persoonlijk een excuusbrief of wat dan ook ontvangen?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Nee, dat hebben zij niet. Er is wel veelvuldig nog contact geweest met het ondersteuningsnetwerk de afgelopen weken en zoals ik net ook gezegd heb, de ondernemers hebben ook zelf een stap gezet om met mij het gesprek aan te gaan en die handschoen pak ik ook graag op.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Nou ik hoor zojuist van een van de insprekers, van een van de pluimveehouders, dat ze u nog nooit persoonlijk gezien hebben, u gevraagd hebben om een gesprek. Dan vervolgens horen ze acht maanden niks na hun plannen indienen. Dan moeten ze via de kranten de excuses vernemen van ja, we hebben het niet goed gedaan en dan heeft u het zelf over menselijke aspecten. Kunt u mij eens uitleggen waar zit dan dat menselijk aspect, waar zit dat menselijk hart in dit college?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): We hebben met elkaar in de afgelopen weken... Ik heb de mensen een hand gegeven, dat is niet genoeg, dat is een aanzet om vervolgens op een andere manier contact met elkaar te hebben, maar er is natuurlijk in de afgelopen acht maanden wel contact geweest, zij het via zaakwaarnemers. Dat is natuurlijk de zakelijke kant van het verhaal, juristen, zaakwaarnemers, maar dat is ook hoe het normaal gesproken gaat in zo'n proces. Dit is de manier waarop we nu in ieder geval recht zetten wat er in het menselijke aspect anders had gekund.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Hoe het normaal gaat in zo'n proces... Nou, volgens mij hebben we in Brabant nog nooit zo'n proces meegemaakt. We hebben het maar over vijf pluimveehouders, vijf mensen, vijf gezinnen. Was het niet een kleine moeite geweest om ze en eerst eens in de ogen te kijken en ze persoonlijk de excuses aan te bieden? Is dat zo'n grote moeite voor u geweest? Bent u het met CDA eens dat dat anders had gekund?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, dan herhaal ik wat ik hier al over gezegd heb. Ik ben het daarmee eens dat we dat anders hadden moeten doen. Dat zetten we nu niet meer recht. Vanaf nu moet het op een andere manier.

De **voorzitter**: Ik kijk naar mevrouw Egger, want die stond er wel als eerste. Ik doe even de volgorde: Mevrouw Egger, mijnheer Havermans en... Nee, nee, dan heb ik dat weer verkeerd gezien, maar mevrouw Egger stond er wel als tweede meteen.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik heb twee vragen. U zegt, wij moesten op 10 juli een beslissing nemen. Waarom vertelt u er niet bij dat die datum van 10 juli door u zelf aangedragen is bij de voorlopige voorziening bij de Raad van State? U had ook een andere termijn kunnen noemen. Dan was dat de datum geweest. Waarom vertelt u dat niet gewoon?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dat is hetzelfde als waarom ik niet verteld heb dat we zelf om uitstel hebben gevraagd en dat dat uiterlijk tot 10 juli gegund is. Dat is al een uitstel van 26 weken ten opzichte van de termijn die de rechtbank ons gegeven had.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, nou doet u het weer. Dank u wel, voorzitter, sorry. Mevrouw Boelema doet het weer. Ze zegt: 10 juli is de datum die ons gegeven is. Nee, 10 juli is de datum die u zelf aangedragen hebt bij de rechter. En ja, als de rechter zegt, u zegt dat u het op 10 juli kunt doen, dan zal de rechter daar echt niet van afwijken. Waarom hebt u niet een langere datum genoemd, want dan was dat waarschijnlijk de datum geweest?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Toen leek ons 26 weken, en dat was dus al uitstel, ook voldoende.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, dan heb ik nog een vraag van een andere orde. U verwijst naar kabinetsmiddelen die eraan staan te komen en kabinetsplannen en ik lees in de Statenmededeling: "In de kabinetsaanpak is aangekondigd dat extra middelen beschikbaar komen voor stikstofreductie en natuurherstel rond Brainport. Gezien de belasting van de vijf bedrijven zouden wij op basis hiervan waarschijnlijk later dit jaar met deze ondernemers in gesprek gaan over stoppen, verplaatsen of omschakelen op vrijwillige basis." Is het zo dat als u nu refereert aan die landelijke maatregelen u eigenlijk doelt op dit Brainport-stikstofoverleg en dat u om die reden zegt 'het zou sowieso betekenen einde van de vergunning, want Brainport moet open'?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, er zijn drie elementen die ik met het kabinet besproken heb. Eentje haalt u er nu uit, ik kom daar zo even op terug. Allereerst ligt er natuurlijk in de brief van 26 juni voor dat er een spoedwet moet komen. Dat gaat over generieke maatregelen. Dat zou dan

inderdaad een aantal van deze bedrijven raken, omdat zij dus niet in die zonering zitten. Dat is het generieke verhaal. Dan vervolgens komen er... en dat staat ook in die brief van het kabinet, dat is het tweede element, dat ik ook al in mijn eerste termijn heb benoemd...gaat het over de normeringen die bekend moeten worden voor de zonering. Dat wordt Q1 volgend jaar door het kabinet vastgesteld en dat betreft twee van de bedrijven die ook in de zonering zoals die nu door het kabinet opgelegd zijn in die brief. Nogmaals, dat moet allemaal nog verder vastgesteld worden, maar dat die twee bedrijven daartoe behoren... Ten derde, en daar refereert u aan, is dat in die kabinetsbrief ook staat dat er voor specifieke gebieden extra geld komt. Dat is dus niet alleen Brainport, dat zijn ook andere regio's, bijvoorbeeld in Overijssel een regio hoort daar ook bij, waarin gekeken wordt omdat daar de complexiteit groot is, veel economische druk, veel natuurdruk en veel stikstofdruk, of je daar tot een versnellingsaanpak kan komen. Dat is waaraan gerefereerd wordt in deze brief, dat daar incidenteel extra middelen voor kunnen zijn. Als je dan kijkt naar wat dat betekent, dan begin je bij grote gebiedsbelasters, omdat daar de impact het grootst is, om te komen tot natuurherstel en daarmee ook weer tot Brabant open.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Hattem. Het gebeurt mij niet vaak dat ik u over het hoofd zie, dus gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik snap het, de heer Havermans is ook iets langer, dus dan zie je mij misschien eerder over het hoofd. Dank, voorzitter. Het punt is, ik hoor de gedeputeerde excuses maken voor hoe het proces verlopen is richting de boeren in de communicatie, maar dat is een beetje ja, als het kalf verdronken is, dempt men de put, om het maar even in agrarische termen te houden. De vraag is eigenlijk, hoe heeft het dan zover kunnen komen? Waarom is dit zover gekomen, want de boeren hebben zelf gevraagd om gesprekken met GS? Daar is niet op ingegaan. Er is vervolgens op 7 juli dit besluit genomen. Waarom hebben GS dit niet zelf gedaan? Waarom niet? Want excuses maken is makkelijk nu, maar ik wil wel weten vanuit onze controlerende rol waarom het is gebeurd en waarom PS op dat moment ook niet actief zijn geïnformeerd, want als je zo'n verstrekkende stap zet tot intrekking van vergunningen, wat geen normaal beleid is, dan horen PS van een dergelijke belangrijke maatschappelijke ontwikkeling actief op de hoogte te worden gebracht.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter, dat was voor de tweede termijn het tweede waar ik op zou willen ingaan op het betoog van de heer Havermans, dus u bent me nu voor, want ik had het nu net gehad over hoe wij tot afwegingen zijn gekomen. Dat was vraag 1. Vraag 2 ging over die actieve informatieplicht, dus staat u me toe dat ik daar dan nu op inga op basis van de interruptie van de heer Van Hattem. We hebben in die afwegingen die we als college hebben gemaakt ook zorgvuldig gewogen, hoe gaan wij om met die actieve informatieplicht? Vanzelfsprekend. Wij hebben gedacht dat het beter was om de ondernemers eerst op de hoogte te brengen en daarna pas de actieve informatieplicht en daarmee ook het naar buiten toe in te zetten. Juist ook omdat wij eerst wilden afwachten en ook met ondernemers wilden bespreken hoe we dat dan,... dat we dat gingen doen en hoe die teksten er dan uit komen te zien. Uiteindelijk zijn we natuurlijk ingehaald door een andere realiteit en dat mag. Maar dat is de reden dat wij dus niet na afloop van die gesprekken u als PS actief hebben kunnen informeren omdat het op straat lag en toen hebben we dus uiteindelijk deze statenmededeling zo snel mogelijk voor u in de breedte..., want anders was het een kortere mededeling geweest. Wij hebben gemeend als GS om dan ook in de breedte PS zo goed mogelijk te informeren. Dat is hoe het gegaan is en dat is dus ook de reflectie op de actieve informatieplicht zoals wij die wel degelijk voelen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Drie weken later, drie weken later worden wij als PS geïnformeerd door GS over wat er nu feitelijk gebeurt. Dit had gewoon in de steigers moeten staan op het moment dat er zo'n ingrijpend besluit genomen wordt en nog steeds heeft de gedeputeerde geen

antwoord gegeven op de vraag waarom. Waarom zijn GS niet zelf aan tafel gaan zitten met de betrokken veehouders die nu geslachtofferd worden door hun vergunningen in te trekken? Waarom zijn ze zelf die boodschap niet gaan brengen? Waarom zijn ze niet eerder die gesprekken aangegaan waar de veehouders om hebben verzocht? En nog iets, waarom is er überhaupt uitstel gevraagd als er überhaupt al duidelijk is voor GS dat ze de zaak sowieso willen gaan intrekken? Wat willen ze dan nog in de tussentijd bereiken als ze toch wel zeggen van ja, we gaan de boel intrekken? Worden de ondernemers daarmee niet gewoon met een kluitje in het riet ingestuurd door GS en is alleen maar de MOB de lachende derde die € 75.000 aan dwangsommen ontvangt?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter. Kijk, er is een verzoek gedaan inderdaad in die gesprekken om met GS te spreken. Dat gaat ook gebeuren, dat wordt ook gepland. Het is ook gebruikelijk dat eerst dit soort gesprekken ambtelijk gevoerd worden en dan pas bestuurlijk. Nogmaals, u doet nu net alsof het een voldongen feit is. Ik heb meerdere keren in de eerste termijn uiteengezet hoe het nu juridisch eigenlijk precies zit, dat dit gaat over geen definitief besluit maar een ontwerpbesluit en dat de periode totdat je überhaupt tot een definitief besluit komt, waarbij ik nogmaals herhaal dat ik hoop dat het zover niet hoeft te komen, tot intrekking, benut kan worden om toch te kijken op welke manier en hoe daar ook rijksbeleid of andere inzichten bij kunnen helpen, om te kijken hoe we dan wel tot een reductie komen die passend is binnen de uitspraak die de rechtbank ons nu eenmaal opgedragen heeft.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem tot slot in deze ronde.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dit is nog steeds geen antwoord, want ik hoor nu van de gedeputeerde, ja, we gaan nu gesprekken aan. Die gesprekken hadden vooraf moeten plaatsvinden, niet nu pas achteraf. Nu zijn we eigenlijk al te laat. Dit is gewoon een onzorgvuldige manier van omgaan met de belangen van deze veehouders. Nogmaals, ik weet nog steeds niet waarom er zo lang gewacht is en waarom GS niet zelf aan tafel zijn gaan zitten. Daar had ik toch wel graag een antwoord op. Wat is nu uiteindelijk ook het doel? Is het doel, zoals de gedeputeerde straks zei in haar termijn, om Brabant open te krijgen voor de ontwikkeling op Brainport en daarvoor deze veehouders te laten wijken of om deze veehouders een eerlijke kans geven om hun bedrijf voor te zetten?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Het doel van alles waar dit boven hangt, maar we gaan die kant van het debat niet op, is natuurlijk wel natuurherstel. We moeten even beginnen af te pellen waar dit allemaal mee begonnen is en waarom we in deze situatie verzeild zijn geraakt. We hebben een opdracht om natuur te herstellen in Nederland en dit is een middel dat partijen inzetten om dit op deze manier aanhangig te maken. We hebben niet voor niets in eerste instantie gemotiveerd afgewezen. Alleen die motivatie heeft geen standgehouden bij de rechter. Dat is de reden waarom we nu in deze situatie verzeild zijn geraakt. Natuurlijk is het doel nooit an sich om vergunningen in te trekken. Natuurlijk niet. Het doel is natuurherstel en het doel van natuurherstel is ook uiteindelijk, als we dat gedaan hebben, om weer voor iedereen in Brabant vergunningen te kunnen verstrekken. Dat is de essentie van hoe we in dit juridische moeras in zijn beland. Dat is dus ook de reden waarom we op een rijkspakket met smart zitten te wachten, omdat we dan hopen dat dit voldoende is om ook op een andere manier naar deze intrekkingsverzoeken te kunnen kijken, maar nogmaals, zolang dat er niet ligt, lukt dat helaas niet.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Allereerst nog een opmerking en dat is dat ik de beantwoording op het feit dat dat allemaal ingehaald was door de tijd en PS zijn niet

geïnformeerd die vrijdag een beetje van likmevestje vind. Ik snap dat de ondernemers eerst aan de beurt waren, maar een dag heeft 24 uur en vrijdagmorgen na 12.00 uur had het ook nog gekund, dus ja, ik vind het wel een beetje een slappe hap, zal ik zo maar zeggen, maar ik hoor u zeggen ja, maatregelpakket en het trapje van Remkes komt er nog net niet in voor, maar daar doelt u wel op. Dan denk ik dat we het misschien maar meteen eens scherp moeten stellen. In het debat dat ik net had met Matthijs van Miltenburg, uw fractievoorzitter, zegt hij ja, maar er zijn geen vergunningen af te geven op dit dus ja er is eigenlijk helemaal geen mogelijkheid dus ja u heeft in uw Statenmededeling het allemaal nog wel staan maar dat doet er dan toch niet meer toe. Er kan dan toch... dan is dus nu de boodschap toch van ja, hoe hard we het ook gaan proberen... Nu zegt u in een keer toch allemaal nog in gesprek te gaan en niet toe te willen komen tot die intrekking et cetera et cetera. Als ik het debat van net moet beluisteren, is er helemaal geen mogelijkheid meer.

De **voorzitter**: Uw vraag is helder, dank ik. De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, dan kom ik toch weer terug op wat ik ook in de eerste termijn al heb betoogd. Op dit moment, met de huidige stand van zaken qua maatregelen, rest ons niet iets anders dan dit ontwerpbesluit te nemen. Dat gaan we dus ook nemen. In de tussentijd zijn er hopelijk wel, maar dat hangt ook af van de medewerking van partijen in de Tweede Kamer om zo'n spoedwet bijvoorbeeld aangenomen te krijgen, generieke maatregelen die voldoende soelaas bieden om de rechter ervan te overtuigen dat die stikstofreductie wel degelijk gaat plaatsvinden en dat daarmee ook natuurherstel voor onze kwetsbare Brabantse gebieden mogelijk is. Dat is natuurlijk toch ook gewoon hoe het werkt. Als die maatregelen er al veel eerder waren geweest, dan hadden we misschien ook helemaal niet in deze situatie verzeild geweest. Nu ligt er gelukkig een aanzet tot een pakket. Laten we dan ook met elkaar hopen en zorgen dat dat pakket ook tot een goed einde gebracht wordt, zodat er daadwerkelijk maatregelen getroffen kunnen worden, waardoor we ook in de toekomst zeker weten als IPO ook een verweerlijn te kunnen vinden om dit soort intrekkingsverzoeken ook actief wel af te kunnen wijzen met een redeneerlijn die niet zoals bij ons in 2023 geen standhield, maar die wel standhoudt voor de rechter.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dit roept alleen maar harder de vraag op: als het allemaal maar het Rijk en spoedwet en de Tweede Kamer betreft, wat dan in hemelsnaam die BOS 2.0 hier en die stallendeadline hier in Brabant nog ertoe doen. Als dat niet genoeg is, wat dan wel? Wat komt er dan dadelijk nog wel? Ja, want het pakket dat er bij het Rijk ligt, is maar één manier en dat is dat er dieren uit moeten, maar dat is dan ook een antwoord aan deze boeren misschien.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Los van het rijkspakket, dat heb ik ook opgesomd in de verweerlijn die we juridisch hebben gehanteerd in 2023 om het gemotiveerd af te wijzen, zitten daar natuurlijk ook elementen in van maatregelen die we zelf te nemen hebben, waaronder inderdaad als Brabant, de BOS 2.0 en ook de emissiereducerende maatregelen voor veehouders. Overigens, dat is nog steeds niet geëffectueerd en is dus ook lastig om als verweerlijn te blijven gebruiken, maar hoe dan ook, wat we hier doen, is wel ook allemaal gericht op hetzelfde, namelijk natuurherstel, om uiteindelijk vergunningen te kunnen verlenen voor iedereen.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, over natuurherstel kunnen we nog een hele boom in dat geval optuigen, want er zijn meerdere gedeputeerden in dit college voor aan zet, maar goed, die antwoorden niet vandaag.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Ik heb gedeputeerde Boelema zojuist ook in de eerste termijn iets horen zeggen over de termijn waar we nu nog aan moeten denken voordat definitieve besluiten moeten worden genomen, maar dit loopt al sinds 2023. Al sinds 2023 blijft er veel te veel stikstof uitgestoten worden en al sinds 2023 blijft daardoor de natuur, de Peel, de Kampina achteruitgaan waar we het hier over hebben. En nou hoor ik mevrouw Boelema toch nog een keer zeggen: ja, maar dan beginnen we op 1 oktober en heb je nog een termijn van zes weken en die mag zelfs nog wel langer zijn. Dan gaan we ruim de tijd nemen om alles te beoordelen. Bij mij wordt een beetje de indruk gewekt dat mevrouw Boelema gewoon een beetje probeert te traineren totdat wij niet meer besluiten hoeven nemen, maar er vanuit het Rijk iets komt, maar al die tijd gaat de natuur achteruit. Dus kan mevrouw Boelema mij beloven dat dat niet het geval is?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Kijk, we hebben hier in Brabant... We hebben het hier veelvuldig over gehad. We hebben ook geprobeerd, juist met eigen beleid ook, en volgens mij zijn sommige dingen daarin wel succesvol, om uiteindelijk aan natuurherstel te werken. Ja, er zijn nog steeds heel veel overbelaste hexagonen, maar tegelijkertijd gaan er ook dingen wel goed, ook in de gebieden Kampina en de Peel. Nou, daar moeten we volgens mij ook blij mee zijn dat we allerlei herstelmaatregelen nemen daarin, maar ja, het klopt wel dat we ook afhankelijk zijn van generieke maatregelen die ons uiteindelijk uit deze impasse moeten helpen en die kunnen we niet alleen in Brabant nemen, die zullen ook op rijksniveau genomen moeten.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Nou ja, voorzitter, volgens mij hoeft dat niet. Volgens mij hebben wij namelijk gewoon een uitspraak van de rechter die zegt: jullie moeten die vergunningen intrekken. En zijn we nu dus bezig met het proces om dat in gang te zetten. Dan kan het toch niet de bedoeling zijn om dat proces, dat volgt uit een gerechtelijke uitspraak, te gaan traineren in de hoop dat het niet meer nodig is? Het is wel nodig, het moet. Dat heeft de rechter geoordeeld. Dan moeten we daar toch heel serieus werk van maken en niet hopen op een spoedwet of iets van generieke maatregelen die van een andere kant komen.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, dat doen we dus ook en dat is ook de reden waarom wij, en dat heb ik in eerste termijn ook gezegd, als GS rond 1 oktober ook alsnog het besluit nemen voor een conceptontwerpbesluit. Dus dat blijft overeind. Alleen wat ik ook geschetst heb, is het proces dat daarna komt, waarin er nog een zienswijzeprocedure is, waarin wij de ruimte kunnen nemen om te kijken of we toch niet op een andere manier met nieuwe inzichten..., die uiteindelijk gelukkig nu wel er zijn en die vanaf 2023 tot 26 juni dit jaar er eigenlijk gewoon niet waren, ...waarop we dan toch kunnen kijken of er nog een oplossing is, maar ik heb ook in het Eindhovens Dagblad, dat heeft u ook vast gelezen, gezegd dat die kans klein is, maar als die klein is, wil dat niet zeggen dat je hem niet moet blijven onderzoeken. Dat is ook de manier waarop de minister en de minister-president daarover verhaald hebben en dat is dus ook waarom we de tijd nemen om uiteindelijk te kijken of we niet tot een definitief besluit hoeven te komen, maar we houden dus wel vast aan een ontwerpbesluit, want er zal uiteindelijk wel..., en dat ben ik met u eens, dat is ook waarom we hier ook staan, dat we de rechtsstaat dienen te respecteren en de uitspraak van de rechter serieus nemen en dat doen we hier dus ook mee.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, dank, voorzitter. Ik vind het ook wel heel fijn dat hier nog een keer gezegd is dat de kans dat dit dus gaat lukken zonder intrekken van een vergunning heel klein is, want zoals het daarnet verteld werd, kwam dat niet helemaal naar voren in mijn

beleving. Dan vind ik ook wel dat je dus niet die suggestie moet wekken en de bedrijven waar het over gaat valse hoop moet geven. Dus fijn dat dat in ieder geval wel nog een keer benoemd is hier.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank je wel, voorzitter. Wetenschapper en ontwerper Wouter de Heij heeft AERIUS omgezet in begrijpelijke computertaal, zodat precies te controleren is hoe het model tot zijn berekening komt. Zijn conclusie is glashelder. AERIUS is onnauwkeurig. Dat is geen mening, maar een feit. Mevrouw Boelema, hoe kunt u nou eisen dat inspreker Rooijakkers zijn bedrijf moet sluiten omdat AERIUS een overschrijding van 1% aangeeft, terwijl zwart-op-wit vaststaat dat AERIUS foutmarges kent? Van 20% op natte depositie en 30% op ammoniakconcentratie en maar liefst 125% op de droge depositie.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, dank u wel. Ja, voorzitter, daar zal ik op zeggen dat wij ons gewoon te houden hebben aan de manier waarop er op dit moment met AERIUS omgegaan wordt en daar hebben we ook geen enkele aanname om daarin als college af te wijken van de manier waarop dat op dit moment in elkaar zit, dat is gewoon hoe het wettelijk verankerd is en daar houden we ons dus aan.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ik was klaar met de beantwoording van de vragen.

De **voorzitter**: Dan heb ik nog een paar mensen die komen. Heel snel. Wie was nou als eerste? Kunt u daar samen eventjes uitkomen? Nou, ik zie dat de heer Van Hattem deze wedstrijd gewonnen heeft. Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik hoor nu toch heel de tijd weer van dit moeten we van de rechter, maar de rechter heeft helemaal niet letterlijk gezegd: we moeten vergunningen intrekken, er zullen vergunningen ingetrokken worden. Dit is wat het college er zelf van heeft gemaakt, dus ik hoor toch graag van de gedeputeerde hoe ze dan tot zo'n vergaande stap komt, waarbij het rechtszekerheidsbeginsel totaal onderuit wordt gehaald en dat ze toch elke keer tot die conclusie, tot dat frame blijft komen, we moeten dit van de rechter, want de rechter heeft in de uitspraak nergens letterlijk gezegd van u moet de vergunningen intrekken.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dat is correct. Die heeft gezegd: u moet een passende maatregel nemen en u moet daarvoor de Lbv-regeling in acht nemen en die is 85% reductie zonder landbouwhuisdieren, dus er zitten aanwijzingen in die uitspraak die ons juridisch niet tot een andere conclusie zouden kunnen brengen dan dat. Dus het klopt dat de rechter niet heeft gezegd: u moet dat doen, maar dit is wel een uitvloeisel van het lezen van die uitspraak op die manier. Nogmaals, dat doen wij..., daar hebben wij niet lichtzinnig over besloten, maar ik mag aannemen dat dat ook inmiddels voor de zaal helder is, doordat ik uiteen heb gezet hoe we daar als college ruim de tijd voor hebben genomen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dat het college ruim de tijd heeft genomen, is me duidelijk. Alleen die tijd hebben ze niet zinvol besteed. Die hadden ze moeten besteden om direct in overleg te gaan met de betrokken veehouders om te kijken wat hun plannen zijn, want er is vanuit de veehouders nota bene aangedragen dat ze zelf tot die reductie kunnen komen, sommigen zelfs tot 91%, dus daarom nogmaals de vraag: waarom is het college niet zelf aan tafel gaan zitten aan de

voorkant met deze betrokken pluimveehouders en gaan ze nu op basis van aanwijzingen die de rechter zou hebben gegeven, wat een eigen interpretatie is, over tot zo'n verregaande, eigenlijk onmogelijke stap.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Vanzelfsprekend hebben we dat juridisch aan alle kanten laten toetsen, juist omdat we de impact van dit besluit heel erg doorleefd hebben en je daarin ook niet wilt dat je een verkeerde conclusie zou kunnen trekken, dus dat hebben we gedaan. We hebben dat van alle kanten bekeken en de uitspraak laat ons geen andere ruimte dan dit. Nogmaals, het is een ontwerpbesluit, er is nog ruimte voor gesprek om te kijken of dat anders kan, ook al is die kans klein. En die gesprekken die lopen.

De **voorzitter**: Ja.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, het is eigenlijk toch godgeklaagd, dat nu wordt gezegd van we kunnen niet anders, terwijl de rechter helemaal niet heeft gezegd dat het op deze manier moet. Er wordt op een eigen manier invulling aan gegeven en de veehouders komen zelf met andere alternatieven, dus nogmaals de vraag: waarom is het college niet zelf met de veehouders aan tafel gaan zitten, een-op-een in gesprek met de veehouders zelf als college, zeker als je zo'n ingrijpend besluit gaat nemen?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, ik heb op die vraag al meerdere malen antwoord gegeven. Ik houd het bij het antwoord dat ik eerder heb gegeven.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat is geen antwoord.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, behalve dat de gedeputeerde steeds zegt dat ze niet anders kan, als het dan een besluit is van de gedeputeerde hebben we de indruk dat er steeds wordt gedaan alsof het wel meevalt. Het besluit is niet onomkeerbaar. Die boeren kunnen nog een zienswijze indienen. Alsof het daar dan mee is opgelost. Mijn vraag is een andere: we hadden het over rechtszekerheid en toen werd de suggestie gewekt dat het om maar vijf boerenbedrijven zou gaan. Is het dan zo dat als die vijf boerenbedrijven niet meer bestaan... Is dat dan nodig, noodzakelijk en voldoende om dat natuurherstel te bewerkstelligen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja voorzitter, als dat het was, dan had er niet een pakket met maatregelen hoeven te liggen vanuit het Rijk. 26 juni is in een Kamerbrief natuurlijk van alles aangekondigd wat ook nog en zeker op Brabant afkomt. Dat wordt nog heel ingewikkeld om ook wat daar allemaal in staat, al die pijnlijke maatregelen, ook met elkaar te doorleven, kan ik me zo voorstellen. Dus ja, is het voldoende? Nee, dit is voor de situationele casus van nu, maar wat er straks komt aan normeringen en zonering, wat er komt in een spoedwet, ja dat alles, dat moeten we afwachten, ...wordt nog doorgerekend door het PBL of het dan voldoende is om weer tot vergunningverlening te komen.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Nou, dat is in ieder geval duidelijk, maar het antwoord is of het voldoende is om tot vergunningverlening te komen. Dat was het antwoord van de gedeputeerde. De vraag is, is het voldoende..., zijn die vijf vergunningen die u afpakt, dan voldoende? Of zegt u nu, nee, dit waren de laatste vergunningen die de provincie Brabant afpakt, en overigens ging het om meer dan vijf bedrijven, want een aantal is al, nou ja, 'vrijwillig gedwongen' gestopt. Zijn die vijf vergunningen die u afpakt, dan voldoende? Of voorziet u, met alles wat nog niet voldoende is, dat u nog meer vergunningen moet afpakken? Bestaande vergunningen. Dat was mijn vraag.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Op die vragen is bij de schriftelijke vragen ook al antwoord gegeven. Overigens zijn die vragen ook gesteld aan de minister. Die heeft daar ook op basis van onze antwoorden antwoord op gegeven in de Kamervragen. Er liggen op dit moment nog 41 handhavingszaken. Nogmaals, dat is niet iets wat wij starten, dat is iets wat een ander start en waar wij als bevoegd gezag op te reageren hebben. Of je het nu leuk vindt of niet, dit is de manier waarop het werkt en waartoe je, dan dus ook vanuit vergunningverlening, toezicht en handhaving, je te verhouden hebt en waar je ook inhoudelijk gemotiveerd een oordeel over moet vellen. Ik kan er niet op vooruitlopen wat dat betekent, want die zaken zijn nog niet op het punt waar we nu zijn, maar nogmaals, de verweerlijn die we tot nu toe gehanteerd hebben altijd is afwijzen omdat we het niet proportioneel en evenredig vinden. In deze zaken is daar anders toe besloten. We hopen dat dat in volgende zaken, want die zullen ook weer op dezelfde manier gaan, met hetzelfde onevenredigheids- en proportionaliteitsargument, maar dan nu wel hopelijk met een maatregelenpakket dat soelaas gaat bieden in de achterzak erbij, misschien wel voldoende is om rechters ervan te overtuigen dat deze handhaving uiteindelijk niet proportioneel is. Maar nogmaals, dat is in de toekomst kijken hoe dat dan bij al die andere zaken gaat. Nogmaals, het is dus geen beleid van het college om actief vergunningen in te trekken. Dit heeft te maken met een externe vraag om handhaving.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Maar dan is dus één ding duidelijk, het gaat niet over maar vijf bedrijven. We weten dat het sowieso al over 41 bedrijven gaat, waarvoor een verzoek ligt en misschien nog veel meer, als mijnheer Vollenbroek wat meer jeuk krijgt en anderen ook, dus dan kunt u onmogelijk, pardon, dan kan de gedeputeerde/het college onmogelijk zeggen dat het om maar vijf bedrijven gaat, dan kun je onmogelijk zeggen dat de rechtszekerheid niet onder druk staat, want die staat wel degelijk onder druk. Zodra MOB besluit om weer eens een keer een bedrijf juridisch aan te vallen, zal dit college gedwongen zijn om daar ook weer wat mee te doen, dus de rechtszekerheid van rechtsgeldige vergunningen staat wel degelijk in Brabant onder druk en in Friesland waarschijnlijk ook, want daar zijn ook alweer vijf vergunningen onder druk gekomen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ik heb geen vragen meer gehoord, voorzitter.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Van de Ven. Gaat uw gang.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Ja, u geeft aan of u doet voorkomen dat de rechtspraak u dwingt tot intrekking. Dat is dus niet waar. Ik heb een vraag over de gang van zaken. Ik kom daar dadelijk wel op terug. Wat gaat er nu gebeuren vanaf nu tot 1 oktober? Wat kunnen wij verwachten? Wanneer gaat u met de pluimveehouders om tafel? Wanneer gebeurt wat in chronologische volgorde? Dat zou ik graag willen weten van u.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Allereerst worden gesprekken gepland met mij en ambtelijke ondersteuning uiteraard. Daarna moeten we kijken of en hoe eventueel nog andere plannen mogelijk zijn, maar dat zijn de eerste stappen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, dus vervolgens gaat u in gesprek en vervolgens weten we nog niks. U gaat dan door met uw ontwerpbeschikking, wel of niet?

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, sorry, Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter, daar gaan we mee door.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel. Ik heb nog een andere vraag. Volgens de uitspraak van een rechter moet er ook gelet worden op de relevante omstandigheden van deze bedrijven. Er moet gekeken worden, zijn er opvolgers? Is het een gezin? Wat zijn de consequenties voor dit gezin? Alle andere bijkomende effecten ook nog. Wat doet het in de keten? Wat doet het met leveranciers? In hoeverre is daarnaar gekeken door uw college?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Nogmaals, voorzitter, ik val in herhaling. We hebben gewikt en gewogen als college. We hebben gekeken welke opties er nog waren en dit is uiteindelijk de uitkomst van die hele zoektocht.

De **voorzitter**: Dank u wel. De laatste interruptie die ik nu nog toesta, is de interruptie van de heer Minkels en daarna ga ik naar uw Staten. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. U geeft net aan, die 1%, ja, dat zijn nou eenmaal regels, maar kunnen GS per ondernemer aantonen welk aandeel de betreffende ondernemer heeft in de daadwerkelijk geconstateerde achteruitgang van de natuur?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, een-op-een kan dat niet, maar je kunt wel precies zien wat de uitstoot is en dus ook waar die terechtkomt en dat dat op die overbelaste hexagonen komt. Dat is de manier waarop er op dit moment altijd gekeken wordt.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Maar als u het niet precies kunt vertellen, dan is 1% toch wel heel weinig en dan zou er toch iets van een foutmarge moeten zijn.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): We hebben..., het begrip additionaliteit is hier ook al gevallen, ...dat er sowieso een overbelasting is en op het moment dat je een grote gebiedsbelaster bent, dan zit je voor een heel groot gedeelte..., ben je in de breedte zal ik maar zeggen een uitstoter die iets doet op dat natuurgebied. Dus ja, we kunnen dat voor een gedeelte berekenen en voor een gedeelte zit het natuurlijk ook gewoon in de deken, waar overigens ook de industrie en de mobiliteit een aandeel hebben te leveren. Dat staat ook in die kabinetsbrief.

De **voorzitter**: De heer Minkels via de voorzitter. Ja, gaat uw gang.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank je wel, voorzitter. Als je met 101 over de snelheid rijdt, word je ook niet gestraft en als u dan vanavond naar huis gaat en u kijkt uzelf in de spiegel aan, heeft u er dan echt zelf alles aan gedaan om die mijnheer die 1% overschrijding heeft een bestaan te garanderen?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, het college heeft er alles aan gedaan om te kijken op welke manier het anders kan. Wij zijn niet lichtvaardig tot dit besluit gekomen en zoals ik heb aangegeven, we zijn nog niet bij een definitief besluit, dus wie weet is er toch nog een kleine kans dat het anders kan, maar nogmaals, dat is een kleine kans en iedere keer bij iedere stap die in een pakket genomen wordt, waardoor er weer nieuwe mogelijkheden komen, zal er opnieuw afgewogen moeten worden. Dat is nou eenmaal de realiteit. Ik kan het niet mooier maken, mijnheer Minkels.

De **voorzitter**: U bent door uw interrupties heen. Dank u wel. Mevrouw Boelema was klaar. Ik ga naar de heer Gremmen. Gaat uw gang.

De heer **Gremmen** (VVD): Dank, voorzitter. Aan het begin van het reces werden wij verrast door het bericht in de pers over het intrekken van vijf vergunningen. Het zijn trotse ondernemers die elke dag keihard werken en die krijgen hier een keiharde boodschap, een boodschap die begrijpelijk veel pijn doet en ook bij ons als Brabantse VVD heel veel pijn doet, want dit is een zwaar besluit met enorme impact voor deze ondernemers en hun gezinnen. Voorzitter, de Brabantse VVD is toch ook wel geschrokken van de manier waarop dit allemaal gegaan is, want wij vinden dat dit op de Brabantse manier had gemoeten. Samen, met elkaar de opties bespreken aan de keukentafel en dan kan het nog steeds zo zijn dat je uiteindelijk het niet met elkaar eens wordt, maar dan heb je wel als overheid naast de ondernemer gestaan en heb je als overheid meegedacht. Dat is volgens de VVD hier onvoldoende gebeurd. De VVD waardeert het dan ook dat de gedeputeerde hier zojuist op gereflecteerd heeft en ook inziet dat het op deze manier niet de schoonheidsprijs verdient. Vanaf nu komt er bestuurlijke regie op dit dossier en dat is voor ons zeer belangrijk. Voorzitter, Johan Remkes zei eerder al eens: niet alles kan en niet alles kan overal. De Brabantse VVD zegt ook al jaren dat ondernemers die de bocht naar verduurzaming willen maken, die stap willen zetten, ook geholpen moeten worden en er gekeken moet worden hoe zij dat kunnen doen. Daar hoort dan ook wat ons betreft het trappetje van Remkes bij en dat bestaat uit innoveren, extensiveren, omschakelen, verplaatsen of stoppen. De Brabantse VVD staat voor de rechtsstaat. Wij respecteren de uitspraak van de rechter en we zien ook in dat er in deze dossiers iets moet gebeuren, want er is immers een groot stikstofprobleem in Brabant, maar als we door een rechterlijke uitspraak genoodzaakt zijn om het zwaarste middel in te zetten, moet van tevoren wel alles eraan gedaan zijn om dit te voorkomen. Het intrekken van een vergunning kan namelijk wat de VVD betreft nooit een doel op zich zijn, maar hooguit het resultaat van een goed en gezamenlijk doorlopen proces.

De **voorzitter**: Ik kijk even waar er een logisch moment is. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Zojuist geeft het college in zijn geheel aan dat er alles aan gedaan is om tot deze uitkomst te komen, dus hoe reflecteert u daar dan als fractie op richting uw gedeputeerde?

De heer **Gremmen** (VVD): Dat komt dadelijk in mijn betoog ook nog wel naar voren, voorzitter, zeg ik via u tegen mevrouw Van de Ven. Wij vinden dat er nog een stap te zetten is tussen nu en 1 oktober, maar liefst zo snel mogelijk, want wij vinden ook dat deze ondernemers na jarenlange onzekerheid het ook verdienen om zo snel mogelijk duidelijkheid te hebben. Wij willen dus ook nog kijken dat GS een ultieme poging doen om te kijken wat er nog wel mogelijk is binnen de uitspraak van de rechter en met in het achterhoofd dat we als we niet ook de snelheid betrachten, dat we daar ook met dwangsommen natuurlijk nog extra als provincie op gepakt worden.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Maar goed, dank u wel voorzitter, namens GS geeft mevrouw Boelema aan dat er alles aan gedaan is door dit college om alles af te wegen, precies wat u nu zegt, waar u ze nu toe oproept. Uw eigen college geeft aan dat dit al gebeurd is, dus daar heb ik dan ook mijn bedenkingen bij. Wat voor bestuurlijke regie wilde u pakken? U had het over bestuurlijke regie.

Bent u het met ons eens dat we als PS onderhand eens de regie moeten pakken op dit dossier? Bent u dat met ons eens?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, dat ben ik niet met mevrouw Van de Ven eens, want dit soort rechtszaken en procedures, daar zijn deze voorbeelden helaas niet uniek in. Er lopen meer rechtszaken. Omroep Brabant had gisteren al een artikel ook over twee zaken rondom een vestiging van Friesland Campina en een vestiging van Cosun Suikerunie in Dinteloord, waarbij ook dit soort rechterlijke procedures zijn gestart en waar GS wel met deze ondernemers tot een vergelijk gekomen zijn en waar 90 tot 95% van de stikstof gereduceerd kon worden en daarmee ook de rechtszaak van tafel was. Daar hebben wij als PS geen rol in, want het is een uitvoeringskwestie van Gedeputeerde Staten. Waar ik dan bedoel bestuurlijke regie, en volgens mij heeft de gedeputeerde dat net ook al heel goed en heel zorgvuldig ook toegelicht dat dat anders had gemoeten of anders had gekund in ieder geval, is dat je eerder als bestuurder zegt: ik ga met die ondernemers aan tafel zitten en we gaan kijken hoe we er samen uit kunnen komen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, tot slot.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Nou, Cosun en Friesland Campina hebben het samen afgesproken met de MOB, dus dat is een heel ander verhaal. De rechtspraak die hier besproken wordt, wordt niet uitgevoerd volgens de rechtsuitspraak. Dan kunt u zeggen, we willen het trappetje van Remkes gaan volgen, innoveren. Nou, volgens mij willen deze boeren innoveren, reduceren met maar liefst 90% in totaliteit, 75% halen ze nu al. Als je nu eens om tafel gaat, misschien kunnen ze dan nog net een stapje verder, wat wensen mensen dan nog? Als je het trappetje van Remkes gaat volgen, dan gaan ze innoveren, dan vindt u het niet genoeg. Het volgende punt is verplaatsen. Ik heb zojuist een aantal mensen gesproken die zijn bezig met verplaatsingstrategieën. Dan gaat de provincie daar dwars voor liggen, dat gaat niet lukken. Er is hier nog geen één... Tenminste, ja, dan zou ik willen vragen aan de gedeputeerde of hier al één casus gelukt is als het gaat om verplaatsing. Wat is het volgende stapje van Remkes? Stoppen. Nou, dus daar gaan we niet in mee, simpel. Wat zegt de VVD daarop?

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dat mevrouw Van de Ven daar niet in meegaat is haar eigen keuze. Wij denken dat zowel op het hele trappetje van Remkes, dus ook op innovatievlak, er alsnog gewoon het gesprek met die ondernemers gevoerd kan worden om te kijken, kunnen we die 75% of hoeveel het dan precies ook is.., per onderneming verschilt dat volgens mij een beetje, maar in die range zal het ongeveer zitten. Dat is niet voldoende om tegemoet te komen aan de uitspraak van de rechter. Volgens mij moeten we dan samen kijken, kunnen we dat nog opschroeven, kunnen we daar nog iets in doen, kunnen we nog kijken of... er staat ook expliciet bijvoorbeeld in een motie, kunnen we nog kijken of we ook over de bedrijfslocaties van de ondernemers..., want er zijn een paar ondernemers bij die meerdere bedrijfslocaties hebben, ...dat we daar nog iets kunnen doen met dieren verplaatsen of op andere manieren dit doen? En anders loop je inderdaad verder het trappetje van Remkes af. Nou, er zitten vijf treden in het trappetje en alle vijf vinden wij dat die goed doorlopen moet worden voordat je het zwaarste middel inzet.

De **voorzitter**: U gebruikt het woord motie, maar die heeft u nog niet ingediend, hè?

De heer **Gremmen** (VVD): Nee, daar kom ik dadelijk op in mijn laatste minuut.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank u, voorzitter. De heer Gremmen van de VVD gaf aan dat hij verrast werd door het bericht in de media. Het is natuurlijk wel bijzonder dat wij als PS door GS verrast moeten worden en dat er dus eigenlijk sprake is van het niet actief informeren. Dat stel ik even

vast. Maar mijn vraag is, de heer Gremmen van de VVD zegt van we hebben een stikstofprobleem in Brabant en door dat als een understatement te maken, maakt hij het eigenlijk alleen maar moeilijker, want het punt is, nu gaan alle bedrijven, als deze intrekking een vast middel wordt, er last van krijgen. Alle mogelijke vergunningen worden aantastbaar. Hij zegt even verbaasd te zijn dat er gisteren een bericht verscheen van er zijn nog meer bedrijven waar dit loopt, maar is hij met me eens dat als dit middel van intrekking van onherroepelijke vergunningen, als hier de deur voor wordt opengezet, dat we daarmee gewoon alles in alle mogelijke vergunningen in de problemen gaan krijgen, dat iedereen vogelvrij gaat worden en dat VNO-NCW zelfs hier ook terecht voor waarschuwt? Moeten wij hier niet gewoon zeggen van dit gaat gewoon niet gebeuren?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de woorden dat PS niet of onvoldoende geïnformeerd zijn, laat ik graag bij de heer Van Hattem, want daar ben ik het niet mee eens. Zoals ik eerder al zei, we hebben hier als PS geen rol in. Het is een uitvoeringskwestie, het is een kwestie die binnen het mandaat van GS ligt, dus als daar dan een ontwerpbesluit komt, is dat volgens mij dan het moment waarop je ook de Staten informeert over dat je een ontwerpbesluit hebt genomen. Er is nu geen besluit genomen, er is een juridische stap gezet. Dat is heel technisch, want ik snap ook dat het zo niet voelt voor de betrokken ondernemers. Maar even in de zuiverheid van de actieve informatieplicht richting PS wil ik hem dan toch maar even zo technisch aanvliegen. Los van dat het buiten dit huis heel anders overkomt en terecht ook, want als er een voornemen komt om deze zware stap te zetten, dan kan ik me voorstellen dat dat met veel emotie gepaard gaat. Daar kan ik verwijzen ook naar het eerste deel van mijn bijdrage. Als de PVV denkt dat er geen stikstofprobleem is in Brabant, dan zijn we volgens mij heel snel uitgepraat, want dat is er feitelijk gewoon. We kunnen geen vergunningen geven op dit moment. We willen allemaal toe naar dat we weer vergunningen kunnen geven voor alle ondernemers, dus zowel voor boeren als voor andere ondernemers, maar ook voor woningbouw en andere zaken die we met zijn allen belangrijk vinden. En als het beginstandpunt al is er is geen stikstofprobleem, volgens mij heeft een debat voeren dan weinig zin.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou, voorzitter, nu komen we op een interessant punt. Nu zegt de heer Gremmen van de VVD, we moeten weer vergunningen kunnen verlenen, maar wat zijn die vergunningen nog waard als die vervolgens zomaar als ze onherroepelijk zijn alsnog ingetrokken kunnen worden? Er lopen nu al, blijkt uit de brief van de minister, bij het beantwoorden van de Kamervragen, intrekkingsverzoeken. Ook bij industrie, ook bij woningbouwprojecten. Noem maar op. Als het college hier deze stap gaat zetten door vergunningen die al verleend zijn, waarbij de vergunningsvoorwaarden gewoon helemaal keurig worden ingevuld, waarbij de agrarische ondernemers helemaal niets verkeerds doen, en zeggen van we trekken hem alsnog in, dan zet je de deur toch open om naar alle andere mogelijke sectoren dit toch ook te doen. Dan zijn niet alleen de boeren de klos, maar dan is iedereen straks de klos. Dan blijft van die doelstelling van Brabant weer open, ook helemaal niks meer over. Want dan zijn die vergunningen, ook voor de Brainportdoelen die allemaal bij de VVD zo heilig zijn, helemaal niks meer waard. Kan de heer Gremmen van de VVD daarop reflecteren?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, alle Brabanders en alle Brabantse ondernemers en iedereen die mee wil werken aan een mooier Brabant, die zijn de VVD even lief, dus ik ben het niet eens met de laatste woorden van de heer Van Hattem. Daarnaast over de vergunningverlening en over dat dit nu een stap is die dan aan het einde van het proces misschien gezet moet gaan worden. Ik denk dat je dit niet zo over één kam kunt scheren met alle vergunningen in Nederland en dat het hele idee van dat alle ondernemers nu vogelvrij zijn echt zwaar overtrokken is. Dat komt omdat je als je het Brabantse beleid, het stikstofbeleid hebt, plus het landelijke beleid dat wat ons betreft ook al eerder

uitgevoerd had kunnen worden met ook de plannen die er eerder al lagen van Christianne van der Wal. Als we dat toen..., ik zeg nu eigenlijk, hadden we dat toen maar gedaan en hadden we ook met de stallendeadline maar iets meer vaart gemaakt dan hadden we nu waarschijnlijk deze verzoeken kunnen weigeren. Op dit moment is het landelijke beleid nog te onzeker om dat te doen. Dat betreuren wij ook en dan zeg ik dan ook maar meteen tegen onze eigen landelijke fractie dat hadden we sneller moeten doen om van het stikstofslot af te gaan, maar je ziet ook dat er intrekkingsverzoeken zijn. Daarom refereerde ik ook aan de berichtgeving van Omroep Brabant van gisteren. Er zijn ook intrekkingsverzoeken gedaan die gewoon geweigerd zijn omdat uiteindelijk de bedrijven eruit komen met de provincie en met degene die de zaak indient. We hebben intrekkingsverzoeken nog af kunnen houden, dus het is niet zo dat we nu altijd alle intrekkingsverzoeken per definitie moeten gaan uitvoeren zoals dat in deze vijf gevallen wel zo is.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, maar als we nu kijken naar de zaken die zijn afgehouden, ja die hebben het op een akkoordje gegooid met MOB, maar dat is eigenlijk al te gek voor woorden dat daarmee onderhandeld moet worden. Straks is er misschien weer een andere milieu-activistenclub die zegt van we gaan een intrekkingsverzoek indienen, dan houd je dat niet meer tegen. Daarom begon ik met het verhaal van stikstofbeleid. Als de VVD zegt: we hebben een stikstofprobleem, en dat stikstofprobleem wordt opgehangen aan de staat van die natuurgebieden die zouden verslechteren en dat verhaal maar in stand blijft houden terwijl er niks concreet wordt aangetoond, dan blijf je gewoon een schot voor open doel houden voor de activistenclubs om iedere mogelijke vergunning aan te vechten. Als dit college ze gaat intrekken dan is dit straks een gebed zonder eind en wordt iedere vergunning aanvechtbaar. Daarom is dit een belangrijk besluit. Dan kom ik terug bij de actieve informatieplicht, hiervan had het college onze Staten toch moeten informeren.

De **voorzitter**: Uw punt richting de heer Gremmen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Is de heer Gremmen het met me eens dat we hiermee op een punt komen dat veel verder reikt dan alleen maar het lopende beleid waar GS ons niet dagelijks over hoeven te informeren, ...dat dit veel verdergaat?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, ik zou bijna willen zeggen, gelukkig zijn alle vergunningen aanvechtbaar in dit land, want dat is ook onderdeel van onze rechtsstaat. Iedereen die het ergens niet mee eens is, of dat nou de vergunning is voor een boerenbedrijf of voor ASML of voor iets anders, een woningbouwproject, kan dat aanvechten bij de rechter. Dan is het uiteindelijk aan de rechter om te toetsen aan onze eigen wet- en regelgeving. Onze eigen wet- en regelgeving kunnen we helaas hier in dit huis niet altijd veranderen, omdat het vaak gaat over landelijke en Europese wetgeving. Natuurlijk moet er iets gebeuren aan de landelijke wetgeving. Daar zijn nu ook al deels plannen voor. Bijvoorbeeld met die rekenkundige ondergrens, om daarmee ook het stikstofslot voor in ieder geval een aantal projecten weer eraf te halen. Uiteindelijk toetst de rechter aan onze eigen wet- en regelgeving. Daar kunnen we het mee eens zijn en mee oneens zijn. Daar doe ik landelijk ook mijn best voor om daar bij onze fractie op aan te dringen om daar zaken in te veranderen, maar daar hebben we wel gewoon op dit moment mee te dealen.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, ik hoor de heer Gremmen zeggen er moet opnieuw gesproken worden met de ondernemers. Ik ben eigenlijk wel benieuwd, mijnheer Gremmen, heeft u al gesproken met die vijf ondernemers? Bent u bij hen langs geweest? Heeft u al gevraagd aan hen met die plannen hoe ze daartoe gekomen zijn, wat er nog mogelijk is?

De **voorzitter**: Mijnheer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, door de recesperiode waarin ik ook gelukkig nog een paar weken vakantie heb kunnen genieten, ben ik er niet aan toegekomen tot in detail met de ondernemers te zitten om de plannen door te spreken, maar weet wel dat mijn fractiegenoten ook veel contact hebben gehad met zowel belangenbehartigers als met de betreffende ondernemers.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dan vind ik het toch wel interessant dat de heer Gremmen hier aangeeft, ja, maar er moet nog een keer een gespreksronde komen, want er is waarschijnlijk toch nog wel een keer te vegen in die pan om er nog iets uit te halen. Ja, volgens mij zijn er al twee rondes geweest waarin die ondernemers hebben gezegd, dit is het en daar is uiteindelijk geen reactie van het college op gekomen. Dus ja, u gaat hier zelf ook voorbij, vind ik, aan het hele proces dat doorlopen is en aan de eerlijkheid die u hier te bieden heeft aan die ondernemers, want let wel, met wat hier gebeurt, bent u volgens mij ook aan het zagen aan de eigen stoelpoten van uw partij waar u als partij voor staat. Hoe reflecteert de heer Gremmen daarop?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, ik denk en dat is ook wat ik net in mijn laatste zin van mijn betoog voor de interrupties zei, is dat het zwaarste middel, het intrekken van een vergunning..., Voor ons, we hebben het elke keer in dit huis over de instrumentenkoffer en wat je allemaal in die koffer hebt zitten aan instrumenten om te doen in het handhavingstraject. Dan heb je... Onteigening is eigenlijk het laatste redmiddel, zeg maar, het laatste last resort, dat je nog aan kunt grijpen als je er echt niet uitkomt. Wat ons betreft gaat dit nog echt een stap verder dan dat. Dan vinden wij als fractie gewoon dat je eerst alles, alle andere opties uitgelopen moet hebben, alles geprobeerd moet hebben om ervoor te zorgen dat dit niet hoeft, dus kan het wat ons betreft hooguit een resultaat zijn van een goed doorlopen, gezamenlijk doorlopen proces. Daar vind ik van dat GS nu... in de komende weken, die we toch nu hebben omdat we die dwangsom betalen, ...dat we die dan nog moeten benutten om daar nog een keer met de ondernemers samen goed te kijken wat er nog wel kan. En dan, uiteindelijk kan dan alsnog de conclusie zijn dat de intrekking onafwendbaar is, maar dan kunnen we in ieder geval zeggen en kunnen we in ieder geval ook laten zien en aantonen dat we er alles aan hebben gedaan om het te voorkomen.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dat maakt dat heel dit riedeltje dat de heer Gremmen hier opzegt gewoon van likmevestje is, want ik hoor hier niks anders heel de dag al van het college dat alles bekeken is, alles beoordeeld is. Er is niks meer mogelijk. We willen nog wel in gesprek gaan, maar het is marginaal. Het staat ook tien keer in de Statenmededeling beschreven. U gaat hier een heel rookgordijn ophouden, alsof er nog hoop is. Volgens mij zou u er beter aan doen om gewoon met ons te stellen, intrekking is gewoon een no-go en hiermee op de proppen te komen in plaats van een rookgordijn op te hangen dat het allemaal nog mogelijk is, terwijl GS al tien keer aangegeven hebben dat er geen ruimte meer is. Dus ik snap het niet of ik ben doof, maar volgens mij heeft u dan een heel ander beeld voor u.

De **voorzitter**: Mijnheer Gremmen gaat daarop antwoorden. Ik zie nog twee mensen bij de interruptietafel staan. Die geef ik ook nog de gelegenheid te interrumperen. Daarna stel ik voor dat de heer Gremmen verdergaat met zijn betoog. Aan het einde van zijn betoog heeft u natuurlijk opnieuw ruimte. Ik ga naar mevrouw Egger.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, volgens mij verdient de heer Havermans nog een antwoord.

De **voorzitter**: Sorry, excuus, ja, ja, ja. De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, want dat is dan... zeg ik, via u richting de BBB en de heer Havermans en dat is dan ook waar wij van mening verschillen, want de BBB stelt dat intrekking nooit

aan de orde kan zijn, terwijl hier een uitspraak van de rechter ligt die zegt: er zijn nog opties, maar als al die opties doorlopen zijn, dan kunt u niet anders als provincie dan de vergunning intrekken. Wij zeggen dus van dat eerste stuk, alle opties doorlopen, dat moeten we nog een keer bekijken. Nou, daar roept onze motie ook toe op, die ga ik zo indienen, maar uiteindelijk, ultimo, kunnen we wel hard met zijn allen hier politiek gezien roepen: ja, dat willen we niet. Nee, natuurlijk willen we dat niet. We willen helemaal geen vergunningen intrekken, maar als de rechter ons dwingt dan kunnen we niet anders.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ja mijnheer Gremmen, ik ben erg verbaasd over uw motie.

De **voorzitter**: Die motie moet nog ingediend worden hè?

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja oké, maar hij heeft hem aangekondigd.

De **voorzitter**: Jawel, maar goed, ik heb hem nog niet bijvoorbeeld.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Maar in ieder geval, mijnheer Gremmen zegt: we moeten het gesprek verder aangaan. Dat was wat de rechter eigenlijk als opdracht meegaf. Moeten we niet gewoon constateren dat het college die opdracht van de rechter niet of onvoldoende heeft uitgevoerd en dat wat u nu zegt eigenlijk een piepklein pleistertje op een gigantische etterende wond is, waar je als boer helemaal niks aan hebt?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, volgens mij hebben zowel de provincie als de getroffen ondernemers in dit geval er alle baat bij om nog een keer met elkaar om tafel te gaan. Dat is eerder in ieder geval bestuurlijk niet voldoende gebeurd. Daar heb ik in het begin van mijn betoog ook aan gerefereerd en daar heeft de gedeputeerde ook op gereflecteerd. Dan vind ik gewoon dat je in ieder geval nog moet kijken hoe je dat gelopen proces van het afgelopen jaar nog kunt repareren, dat is misschien een groot woord, maar hoe je in ieder geval nog kunt kijken hoe je daarin alsnog samen op kunt trekken om te kijken wat er wel mogelijk is. Dat is waar onze motie toe oproept, die we overigens samen met Lokaal Brabant indienen, maar dat zal ik dadelijk nog even toelichten. Dan kun je een soort ultieme poging doen, zie het dan maar zo.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel voor de erkenning dat u een pleistertje hebt voor enorm bestuurlijk falend optreden in dit dossier. Ik denk dat mensen daar niks aan hebben, maar ik heb nog een vraag, want we lezen in de Statenmededeling en ik kom er weer op terug dat we waarschijnlijk later dit jaar met deze ondernemers in gesprek moeten gaan over stoppen, verplaatsen of omschakelen en dan staat er voor de vorm bij op vrijwillige basis, want voor Brainport moet het stikstofslot eraf. Houdt u nu de ondernemers niet een enorme worst voor waar ze heel veel tijd, geld en energie in gaan steken terwijl we over een jaar vanwege het stikstofslot voor Brainport alsnog moeten zeggen toedeledokie, ondernemers? Is dat niet gewoon misleiding?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): De woorden van mevrouw Egger laat ik graag bij haar. Ik denk ook dat de ondernemers, maar überhaupt ook alle Brabanders er niks aan hebben om hier elkaar verwijten te maken van bestuurlijk falen en dat soort zaken. Volgens mij moeten we vooruitkijken. Dat is ook wat

wij als VVD in ieder geval proberen met deze motie, kijken wat we wel nog kunnen doen. Terugkijken, dat is volgens mij zojuist voldoende gebeurd. We moeten nu kijken naar hoe we dit probleem kunnen tackelen. Dus dat even allereerst. Dan over Brainport open. Ja, natuurlijk moet Brainport van het stikstofslot, want natuurlijk moet heel Brabant zo snel mogelijk van het stikstofslot. Volgens mij is dat een boodschap die ik inmiddels tot in den treure hier in deze zaal al in meerdere debatten naar voren heb gebracht. Wat daarvoor nodig is, dat gaan we later zien. Ik denk dat als we nu met deze ondernemers tot een oplossing kunnen komen die binnen de uitspraak van de rechter past, dat we daarmee ook over een jaar met de situatie Brainport open er dan ook op dezelfde manier uitkomen. Uiteindelijk, en dat zal ik dadelijk ook nog wel even nog een keer zeggen, uiteindelijk kan het nog steeds zo zijn dat het meest zwaarwegende middel, dat van intrekking, noodzakelijk is. Ik houd de ondernemers geen worst voor. Ik wil dat we met zijn allen samen een ultieme poging doen om te kijken hoe we dat kunnen voorkomen en als het dan uiteindelijk niet voorkomen kan worden, dan is dat ook zo.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, dank u, voorzitter. Over moties gesproken. Ik hoor de heer Gremmen praten over we moeten de bestuurlijke regie weer pakken of tenminste GS moeten dat gaan doen. Er moet nog een stap gezet worden. Er moet nog eens een keer goed gekeken worden. Er komt ook blijkbaar een motie over, maar dan zeg je dus eigenlijk dat GS hun huiswerk niet goed hebben gedaan. Lokaal Brabant en de VVD komen nu met een motie, waarin dus eigenlijk staat: wij geven het huiswerk tot dusver van dit college, waarin zij ook zelf vertegenwoordigd zijn, een onvoldoende, want ze moeten het opnieuw doen of niet?

De heer **Gremmen** (VVD): Nou, voorzitter. In de gesprekken van de afgelopen weken ook met de ondernemers is gebleken dat zij eigenlijk op hun ingediende reductieplannen een soort stempel van nee hebben gekregen. En daarmee was het gesprek klaar. Wat ik in het begin van mijn betoog al zei, wij vinden dat het op de Brabantse manier moet. Wat ons betreft, is dat samen aan de keukentafel kijken hoe we tot een oplossing kunnen komen, dus volgens mij verdient ook de moeite van de ondernemers van de afgelopen maanden dat GS nog een keer met hen aan tafel gaan om te kijken, hé, jullie komen nu tot een x-percentage. Kunnen we daar nog iets mee, kunnen we dat nog verhogen, kunnen we daardoor aan de rechter voldoen of niet en kunnen we anders de rest van het trappetje van Remkes nog doorlopen om te kijken of we tot een oplossing komen? Nou, dat vraagt onze motie, daarmee niks afdoend aan alle inspanningen die GS al hebben gedaan, want die zijn er gewoon geweest. Alleen wij vinden dat er nu nog een ultieme poging gedaan moet worden.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, helder, De Brabantse manier is praten en met elkaar eruit komen en dus niet de stempel 'nee' erop drukken en de gesprekken afkappen, dus blijkbaar heeft het college van gedeputeerden op dit moment niet de Brabantse manier gehandhaafd. Volgens mij is dat dus duidelijk een onvoldoende die Lokaal Brabant en de VVD uitdelen aan het college die ik op dit moment alleen maar kan ondersteunen. De vraag is, als die boeren, die vijf ondernemers hun plannen hadden mogen uitvoeren, dan houden ze zich aan de uitspraak van de rechter, want ze reduceren enorm, ze houden zich aan de stallenrichtlijn, ook zo'n Brabantse uitvinding en zelfs past het binnen de hele stikstofbrief die recentelijk landelijk is uitgevaardigd. Dan is dat toch de oplossing? Maandag verder praten in plaats van gewoon die vijf boeren hun gang laten gaan voor die enorme investeringen die ze willen gaan doen, waartoe ze gedwongen worden om die te gaan doen, en op die manier het probleem op te lossen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, nee, het is zeker geen onvoldoende wat ons betreft, alleen wij vinden dat in dit soort processen alleen een tien met een griffel volstaat en dat is, denk ik, het verschil tussen hoe JA21 het verwoordt en hoe ik het dan verwoord. Ja, er is gekeken. Deze processen lopen natuurlijk al meerdere jaren, zoals we net ook al hebben kunnen horen, maar

uiteindelijk is niks minder dan een tien met een griffel voor het proces, wat de VVD betreft, genoeg, dus moet je alles eraan gedaan hebben om te voorkomen dat je tot deze stap komt. Nee, zeker geen onvoldoende, maar nog geen tien met een griffel. Daarnaast, ik ben eigenlijk even kwijt wat uw tweede punt was.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, als ik mag, als die niet meetelt.

De **voorzitter**: Ja hoor, die telt niet mee, gaat uw gang.

De heer **Rutjens** (JA21): Dat was om de vijf bedrijven... die hebben heel veel moeite gedaan om plannen op te stellen die voldoen aan alle normen en regels die er zijn, die voldoen aan de rechterlijke uitspraak, die voldoen aan de Van Essen-brief, die voldoen aan de stallendeadline, richtlijn et cetera die Brabant verzonnen heeft, dus waarom kan dat dan niet gewoon? Daarna heb ik nog een reactie op uw antwoord.

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, de heer Rutjens concludeert nu dat de plannen die de ondernemers hebben ingediend aan de uitspraak van de rechter voldoen. Volgens mij gaat hij daar mank, want op dit moment voldoen de plannen die de ondernemers tot nu toe hebben ingediend niet aan de uitspraak van de rechter. Anders had het college gezegd: mooi, u voldoet aan de uitspraak van de rechter, we zetten hier een vinkje, we zetten er een streep onder en we zijn klaar en we hoeven voor de rest niets in te trekken, iedereen is tevreden en we kunnen met elkaar door. Dat is helaas niet het geval.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Maar nu raken we aan een heel ander punt: de interpretatie van GS en ook de interpretatie van de VVD is dat 75 tot 85% stikstofreductie niet substantieel of voldoende zou zijn. Dat is een interpretatie. De rechter heeft dat niet gezegd. De rechter zegt: ga praten, ga ook nog eens praten met die vreselijke MOB en kom tot een substantiële reductie.

De **voorzitter**: Wilt u dergelijke bijvoeglijk naamwoorden niet gebruiken?

De heer **Rutjens** (JA21): Dat doen ze: 75 tot 85% reductie. Als het college niet van tevoren heeft gezegd: ja, je moet zo'n beetje op nul uitkomen, dan hadden hier die boeren die plannen misschien helemaal niet gemaakt. 75 tot 85% reductie is in elk woordenboek, in elk natuurkundig boek, in elk biologieboek en hopelijk ook in elke juridische handleiding substantieel. Als 75 tot 85% reductie niet meer substantieel is, dan hebben we hier geen zinnig gesprek.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, daarom vind ik dit debat wel lastig af en toe, omdat we nu iets politiek gaan maken dat gewoon in een uitspraak van een rechter staat. Ik vind ten principale dat we daar als politiek heel terughoudend en voorzichtig mee moeten zijn, omdat uiteindelijk de trias politica voor in ieder geval de VVD fier overeind staat. Daar zit dus ook de lastigheid. Ja, 75% is substantieel, zeker, maar 75% van wat? De gedeputeerde gaf net ook aan... Ik heb ook daar technische vragen over gesteld. Het is toch nogal wat stikstofuitstoot die deze bedrijfslocaties hebben. Als je kijkt naar piekbelasting en een gemiddeld Brabants boerenbedrijf zitten zij ook met 75% nog ruim daarboven en hebben zij nog steeds een dermate invloed op een Natura 2000-gebied waarvan we nu al weten of met aan zekerheid grenzende waarschijnlijkheid weten dat dit juridisch geen standhoudt. Net werd mij verweten dat ik de ondernemers een worst voorhoud. Volgens mij houd je dan juist de ondernemers een worst voor want dan zeg je eigenlijk: we gaan tot het gaatje, we gaan naar de Raad van State en we gaan alle juridische registers uit de kast trekken in de wetenschap dat je toch op hetzelfde punt dadelijk uitkomt. Dan kun je beter vertrouwen op de adviezen van alle

goede professionals die we hier in huis hebben, alle goede juristen die we hier hebben en kun je dan ook gewoon zeggen: blijkbaar is in ieder geval dit nog niet voldoende.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dat was het, hè? Ja. De heer Gremmen vervolgt zijn betoog en ik laat hem ook uitspreken tot hij klaar is. Daarna kunt u nog interrumperen als u daar behoefte aan heeft.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dan komt hij daar nu toch echt, de langverwachte motie, want wij dienen samen met Lokaal Brabant de motie in. Dat doen wij om Gedeputeerde Staten op te roepen om het gesprek aan te gaan met de betrokken ondernemers om te kijken wat er wél kan en om het hele trappetje van Remkes te doorlopen en daarna een conclusie te trekken. En dan, wat ik eerder ook al zei, kan het nog steeds zo zijn dat hier het meest zwaarwegende middel, namelijk dat van intrekking, onvermijdelijk is en noodzakelijk is, maar dan moet dat wel zijn als resultaat van een proces en niet als doel op zich en om deze gesprekken ook met die ondernemers snel en zorgvuldig te voeren, zodat de ondernemers niet onnodig lang in onzekerheid blijven zitten. Zo werken we er samen aan dat Brabant van het stikstofslot afgaat: met ondernemers, voor alle ondernemers en voor alle Brabanders die hier wonen, werken en leven.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dank u wel. De VVD heeft mij toch wel op een paar punten getriggerd, want u legt nu het frame erop, zo zie ik het maar, dat als deze bedrijven hun plannen ingediend hebben zij nog steeds piekbelaster zijn. Dan vraag ik toch wel aan de VVD waar zij dat uit opmaakt.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, uit de antwoorden op onze technische vragen.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dan denk ik dat ik toch u ga verbeteren, want volgens mij zegt het college alleen dat ze nog tot de grotere belasters horen. Daar worden ook verder geen definities aan gehangen wat dan een grote belaster nog is. Ik wil toch wel wegwerpen dat zij dan nog steeds piekbelasters zouden zijn. Dat brengt mij meteen op de volgende vraag. De heer Gremmen zegt dat hij alle vertrouwen heeft in alle professionals die naar dit proces kijken. Dan vraag ik toch aan de VVD of de VVD ook vertrouwen heeft in de professionals die de boeren zelf zijn, die hun juristen zijn en die met al die professionaliteit die plannen ingediend hebben, want eigenlijk zegt u daarmee dat dat niet professioneel was, want het is niet genoeg volgens u ook.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, twee dingen. Ik heb de antwoorden op de technische vragen nu niet bij de hand. Ik probeer te citeren, maar kan een nuance...zeg maar niet woordelijk... Volgens mij staat letterlijk in de antwoorden op onze technische vragen dat volgens de regels van de Lbv-regelingen deze bedrijven ook met 85% reductie nog steeds tot de piekbelasters behoren. Dat is geen politiek oordeel dat ik daarop plak, maar een feitelijk antwoord dat wij hebben gekregen. Ik weet als geen ander hoe hard boeren werken, als zoon van een boer. Ik weet als geen ander dat zij het beste weten wat er op hun bedrijf aan stikstofreductie en aan alles wat er verder speelt, wat er speelt rondom water, dierenwelzijn en haal alles er maar bij, maar goed dat gaan we vandaag niet doen. ...dat zij weten hoe het werkt. Maar uiteindelijk zitten hier wel een juridische procedure en een uitspraak onder. De juridische uitkomst is dat deze plannen niet voldoende zijn. Dat is de harde werkelijkheid en dus zeg ik: laten we proberen met elkaar te kijken of we daar wél kunnen komen.

De **voorzitter**: Mijnheer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, laten we het erop houden dat dit de waarheid is die de VVD vindt. Wij streven een andere waarheid na, omdat wij vanuit de boeren en ook hun juristen aanhoren dat volgens de uitspraak het wel gewoon houdt tot de uitspraak. Ik vind het ook wel

interessant dat de VVD nu zegt dat, als deze boeren, wat wij absoluut niet voorstaan, mee zouden doen aan een Lbv-regeling, dat betekent dat zij met de 15% die ze mogen houden alsnog een piekbelaster zijn. Dan ben ik toch wel weer benieuwd hoe dit het cirkeltje waar we het vandaag allemaal over hebben zich allemaal verhoudt. Dat betekent dat zij zelfs zonder landbouwhuisdieren alsnog een piekbelaster zijn. Volgens mij klopt dat allemaal niet, maar dat zal ons ding zijn.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Nou ja, volgens mij als ze aan de Lbv-regeling meedoen, dat betekent een stoppersregeling en dat betekent er geen boerenbedrijf meer op die locatie over is en dan kun je volgens mij geen piekbelaster meer zijn.

De **voorzitter**: Tot slot.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, de VVD zegt net toch daadwerkelijk wel dat als ze tot 85% reductie gedaan hebben ze alsnog piekbelasters zijn. Of dat zij die 15% nu houden met of zonder landbouwhuisdieren, doet er in die redenering niet toe. Hetgeen u zegt, klopt niet en daarom roep ik u nogmaals op; volgens mij klopt het frame dat u dus weglegt gewoon in zijn geheel niet.

De **voorzitter**: Mijnheer Gremmen in een reactie nog.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dan heb ik mij misschien niet in alle nuance die ik hier betracht net verkeerd uitgedrukt, maar de laatste conclusie deel ik natuurlijk niet en die laat ik graag bij BBB.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. U hamert erop dat er een gezamenlijk doorlopen proces moet plaatsvinden. Kunt u mij eens meenemen in hoe dat gezamenlijk doorlopen proces nu moet plaatsvinden? Wie zit daarbij? Welke gezamenlijkheid? Zijn dat GS? Gaat de VVD daarbij zitten? Welke gezamenlijkheid kunnen deze pluimveehouders nou verwachten die de handschoen gaat....? Gaat Oudenhoven erbij zitten? Gaan de hele GS erbij zitten? Wat moet ik mij voorstellen bij het gezamenlijk doorlopen proces waarop u iedere keer hamert?

De **voorzitter**: Uw vraag is helder, denk ik.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Wat gaat dat precies inhouden?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Nou, voorzitter, als VVD gaan we daar sowieso niet bij zitten, zeg ik dan maar meteen. Het gaat hjer niet om een PS-bevoegdheid en het gaat hier niet om een politiek proces, maar om een gerechtelijk proces waarbij Gedeputeerde Staten als geheel partij zijn. Wie zij daarvoor afvaardigen, nou het lijkt me logisch dat de gedeputeerde..., die net al, wat ons betreft met zeer veel waardering daarvoor, ...dat zij net al aangaf dat zij de handschoen oppakt en daar bestuurlijke regie op gaat pakken... dat zij daarbij zit en wie zij daarin meeneemt als ambtelijke ondersteuning, dat laat ik graag aan Gedeputeerde Staten. Dan zou ik zeggen... Ik laat ook graag aan de ondernemers wie zij daarbij willen hebben aan adviseurs of anderszins mensen, maar de bedoeling van ons is om wat ik al zei, aan tafel te gaan zitten en wat ons betreft liefst ook aan de keukentafel, zeg maar, dus op het bedrijf en niet mensen hierheen laten komen te kijken hoe we toch tot een oplossing kunnen komen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Oké, dank u wel. U geeft aan het is geen politiek proces, maar dat is het wel degelijk. U heeft de Statenmededeling gelezen, neem ik aan. Dan is het gewoon een beleidskeuze die hier valt. Ik zal u even meenemen: in geval van voldoende maatregelenpakket zouden de betreffende bedrijven overigens hier ook deel van uitgemaakt hebben, van dat ze moesten stoppen. Een pakket zou de aanpak van deze grote belasters..., woorden vanuit GS, niet van mij, ...lijkt niet zinvol. U kunt de rechtspraak erbij halen, die u niet goed uitlegt overigens, maar het is een beleidskeuze op basis van politieke willekeur. Bent u dat met ons eens?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dat ben ik uiteraard niet met het CDA eens, want dit heeft niets met politiek te maken.

De **voorzitter**: Het CDA, althans mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel. U heeft de Statenmededeling gelezen, neem ik aan. Daar wordt Brainport bij gehaald. Leest u maar eens het kopje 'consequenties'. Daar staat letterlijk deze tekst die ik u voorlees en daar staat: bij beleidskeuzes komen sowieso deze volgens GS grote belasters, ik wil het woord niet in mijn mond nemen, aan de beurt. Met andere woorden, u kunt dadelijk gaan zeggen we gaan om tafel, we gaan kijken of er nog een innovatieplan is, maar in de Statenmededeling staat dit letterlijk genoemd. Dus beste VVD, wat gaat u doen met die Statenmededeling dan? Bent u het daarmee eens of niet?

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dit is waar we hier al vaker in dit huis het over hebben gehad, namelijk dat van de hele sector iets gevraagd wordt en overigens ook van de andere sectoren om bij te dragen aan het oplossen van ons stikstofprobleem en om Brabant van het stikstofslot af te krijgen. Daar horen ook deze ondernemers bij. Ik citeerde ook niet voor niets de heer Remkes: niet alles kan overal. Uiteindelijk zal dat ook leiden... en ik zeg niet dat dit in deze gevallen per definitie zo is, maar er gaan vast nog meer gevallen zijn van ondernemers, en ik noem bewust ondernemers, want niet alleen boeren maar ook andere ondernemers waarvan dadelijk blijkt dat om Brabant van het stikstofslot af te krijgen, dat zij op een verkeerde plek zitten en dat daar iets mee moet gebeuren.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Op de vraag van de heer Rutjens gaf u net een antwoord dat als je met grote zekerheid iets weet, dat je mensen geen wortel voor moet houden. U dient nu een motie in om de boeren toch nog aan tafel te krijgen, maar als ik mevrouw Boelema net hoor spreken, is er bijna geen kans van slagen dat er nog iets gaat veranderen. Bent u nu niet degene die de boeren een wortel voorhoudt met deze motie?

De heer **Gremmen** (VVD): Voorzitter, dat ben ik niet met de heer Minkels eens. Ik ben ook benieuwd hoe Gedeputeerde Staten op onze motie zullen reageren, maar wij denken dat deze motie zeer goed uitvoerbaar is.

De **voorzitter**: De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Mevrouw Boelema heeft net zelf gezegd dat er maar een heel kleine kans is, dus ik vraag me af hoe dat dan gaat gebeuren.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dat is ook wat ik al een aantal keren heb benadrukt, denk ik, in mijn betoog en in mijn reacties. Dat is dat hoe klein de kans ook is, wij echt vinden als VVD dat

alles doorlopen moet zijn. Ik noemde het net een tien met een griffel, voordat je zo'n zwaarwegend besluit neemt, dus ook elke kleine kans aangrijpen om te kijken hoe we dit kunnen voorkomen.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik heb mevrouw Boelema net gevraagd of zij, als zij thuiskomt en in de spiegel kijkt, er alles aan gedaan heeft om die boer te helpen en zij zegt: ik heb er alles aan gedaan. Wat wilt u er dan nog meer aan doen?

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, dan vraag ik de heer Minkels toch om onze motie te lezen en ik rekenen dan ook op zijn steun.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Ja, ik hoor de heer Gremmen van de VVD zeggen: het is geen politiek proces. Als het geen politiek proces was, had de heer Gremmen hier vandaag niet gestaan en geen motie ingediend om sturing te geven als lid van Provinciale Staten aan dit proces richting het college van GS. Dus dan vraag ik mij af hoe hij daar dan bijkomt. Er wordt ook door hem gezegd: er zullen nog veel meer bedrijven zijn die mogelijk moeten gaan verplaatsen omdat zij op de verkeerde plek zitten. Dat is toch wel een politieke keuze, want dat is een keuze die wij hier vanuit PS nooit als kader hebben meegegeven, dus het wordt op deze manier wel heel politiek gemaakt. Mijn vraag aan de heer Gremmen van de VVD is: is dit dan echt geen politiek proces en is zijn motie eigenlijk ook niet een klein beetje erg voor de vorm om nog een keer te gaan praten, omdat hij er toch wel van uitgaat dat dit college gewoon keihard door gaat pakken met het intrekken van de vergunningen van deze veehouderijen en het daarmee hun bedrijven gaat afpakken?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Nou, voorzitter, volgens mij is bijvoorbeeld het verplaatsen van een bedrijf niet hetzelfde als het intrekken van een vergunning. Daar zit echt een verschil in. Daarnaast, ja, ik had hier liever ook niet gestaan vandaag. Volgens mij is dit een uitvoeringskwestie van Gedeputeerde Staten, maar nu we hier toch staan, ga ik wel kijken hoe ik vanuit mijn kaderstellende rol nog iets kan bijdragen aan het proces en daarin misschien partijen bij elkaar kan brengen vanuit een verbindende rol. Nou en die probeer ik hier te pakken.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, gewoon een uitvoeringskwestie. Dat vind ik nogal stuitend. Het intrekken van vergunningen van bedrijven, onherroepelijke vergunningen van bedrijven die aan alle voorwaarden voldoen en hebben voldaan, vergunningen afpakken, is niet gewoon een uitvoeringskwestie. Dat is het totaal op zijn kop zetten van de Nederlandse jurisprudentie van de werkwijze zoals er met vergunningen wordt omgegaan. Hier wordt iets doorbroken wat in jaren is opgebouwd. Dan zegt de VVD, nota bene als ondernemerspartij, dit is gewoon een uitvoeringskwestie en ja, we hadden hier eigenlijk niet hoeven te staan en nu we er toch staan, kom ik maar even met een motietje om ja, misschien een keer een gesprekje te gaan voeren. Ik verwacht van de VVD, als zij echt voor de ondernemers wil staan, maar blijkbaar staat ze daar niet meer voor, dat ze nu keihard gaat opkomen en zegt dat de intrekkingen van tafel af gaan. Dat hoor ik de heer Gremmen niet zeggen. Is hij het met mij eens dat deze intrekkingen van tafel moeten en dat deze ondernemers een kans moeten krijgen om zelf hun plannen te maken voor hun bedrijf in plaats van te zeggen ja, we moeten nog een keer gaan praten en we doen dit maar voor de vorm? Dit is toch gewoon politiek?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, ik werp verre van mij dat onze motie voor de vorm is, want zij is echt bedoeld om een ultieme poging te doen om te kijken hoe we dit kunnen afwenden. Daarnaast wil ik de heer Van Hattem toch ook wel even wijzen op de Omgevingswet, waar namelijk

gewoon letterlijk een bepaling staat dat een natuurtoestemming onder sommige omstandigheden verplicht ingetrokken moet worden door de overheid, dus om nu te doen alsof dit niet in de wet staat of dat we hier iets doen wat een politieke keuze is, is gewoon niet waar. We volgen in dit geval de wet. Ik ben ook niet altijd even blij met iedereen die naar de rechter stapt. Wat ik van die partijen vind, doet hier niet ter zake, maar uiteindelijk hebben die partijen op basis van onze eigen wetgeving het volste recht om naar de rechter te stappen en hebben wij daar gewoon naar te handelen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, het is iets anders om naar de rechter te stappen als iets nog in procedure is of dat een vergunning onherroepelijk is. Nu wordt eigenlijk een stap gezet die veel en veel verdergaat dan ooit is gedaan. Er zijn nooit eerder op deze manier natuurvergunningen zomaar ingetrokken en al helemaal niet zonder dat daar een zorgvuldig traject aan vooraf is gegaan, zonder dat er een kans is gegeven om iets te kunnen doen. Nu wordt er plompverloren gezegd: we trekken in. Dat blijft nog steeds boven de markt hangen, intrekkingsbesluit. Dat haalt de motie van de VVD ook niet weg. Dan vraag ik aan de VVD: hoe gewoon is dit dan nog? Dit is toch eigenlijk een doorbraak in wat tot nu toe de normale gang van zaken was? Kun je nog vertrouwen op een vergunning? Op welke vergunning kunnen we dan nog wel vertrouwen, vraag ik aan de heer Gremmen, want als straks bij ieder natuurgebiedje wordt gezegd, het zou kunnen verslechteren, dan kunnen we straks toch alles opdoeken? Dan wordt misschien de bouwvergunning van dit provinciehuis straks ingetrokken en dan staan we hier ook niet meer te vergaderen.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Gremmen, daarna ga ik over naar mevrouw Egger en dan sluiten we het gesprek met de heer Gremmen af. Er komt straks ook nog een tweede ronde en ga ik naar mevrouw Van der Linden. Mevrouw Egger, oh ja, de heer Gremmen en daarna mevrouw Egger. Het gaat de hele tijd mis bij mij. Mijnheer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, nu wordt er weer gedaan alsof er zomaar even een vergunning ingetrokken wordt. Dat fabeltje blijft de PVV hier maar bezigen. Ik wil toch nog maar even een keer benadrukken dat dit echt niet het geval is. Ik denk dat je ook met die woorden heel goed op moet passen omdat het hier wel gaat om een zorgvuldig proces dat doorlopen moet worden. Dit is niet iets wat gisteren bedacht is en vandaag uitgevoerd wordt. Dit is iets wat al jaren speelt. Dat wil ik toch wel even gezegd hebben. Daarnaast, ik ken eigenlijk de heer Van Hattem als iemand die de wet altijd heel goed kent en doorleefd heeft en zeker ook de landelijke wetgeving, dus ik zou hem dan toch nog een keer willen verzoeken om toch nog even een keer de Omgevingswet erop na te slaan.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik heb een vraagje aan de heer Gremmen over zijn motie. In de rechterlijke uitspraak wordt uitdrukkelijk eraan gerefereerd dat er een uitgebreide belangenafweging moet plaatsvinden rond alle belangen die in deze kwestie een rol spelen. Dat stukje mis ik in uw motie. Zou u dat in ieder geval nog kunnen aanvullen?

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, ik denk dat ons dictum ook wel aangeeft dat we dus met die ondernemers in gesprek moeten en volgens mij ga je in gesprek juist om al die belangen nog een keer naast elkaar te leggen en af te wegen met elkaar. Mijns inziens zit dat voldoende in de motie, dus voldoen we daarmee aan de wens van ChristenUnie-SGP.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, u noemt het niet expliciet in de motie. Ik denk wel dat het belangrijk is, als je wilt aansluiten bij wat de rechter heeft bepaald, dat alle belangen die een rol

spelen dus een gelijke mate van zwaarte moeten hebben in die gesprekken. Als je dat niet expliciet benoemt in de motie, krijg je hetzelfde wat je al had, namelijk dat de boeren met een verhaal komen, dat GS die in ontvangst nemen en vervolgens gebeurt er niet zo veel. Dus dat moet wel expliciet benoemd worden, denk ik.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, daar ga ik dan nog even naar kijken, maar volgens mij blijft de conclusie die eraan verbonden wordt..., namelijk dat dan alles blijft zoals het was en dat dit hetzelfde op gaat leveren als wat er al lag, ...deel ik niet., want volgens mij kan dit in ieder geval echt nog wel iets toevoegen aan wat er tot nu toe al ligt.

De **voorzitter**: Ik begrijp dat u daar samen nog even naar gaat kijken. Ik ga naar mevrouw... Dank u wel, mijnheer Gremmen. Ik ga naar mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, de onrust in Brabant en de rest van het land is groot. Mijn fractie begrijpt dat. We begrijpen de impact van het voorgenomen besluit van ons college en we begrijpen de zorgen die leven over de stikstofmaatregelen die in Den Haag worden voorbereid. Laten we eerlijk zijn: we waren allemaal liever niet op dit punt beland. Deze situatie had voorkomen kunnen worden als er vanuit het Rijk eerder met urgentie, daadkracht en lef was gehandeld op het stikstofdossier, maar na jarenlang vertragen, uitstellen en iedere mogelijkheid aangrijpen om zo min mogelijk te doen om de stikstofdepositie terug te dringen, zijn we op dit punt terechtgekomen. Als provincie kunnen we het simpelweg niet alleen. We hebben het Rijk nodig. De realiteit is dat in Nederland en in Brabant veel te veel stikstofruimte is vergund, meer dan onze natuur aankan. Het gevolg daarvan zien we nu overal. De vergunningverlening loopt vast, juridische procedures stapelen zich op en de overheid raakt steeds verder de regie kwijt. Wat GroenLinks betreft, laat deze situatie zien waarom stevig stikstofbeleid noodzakelijk is. Als overheid wil je zelf kunnen sturen op de ontwikkelingen in onze provincie, met duidelijke keuzes, juridisch houdbaar beleid en toekomstperspectief voor ondernemers. Daarom hebben wij ook een vraag aan het college. Is met deze gerechtelijke uitspraken niet opnieuw duidelijk geworden dat aanvullende maatregelen vanuit de Brabantse Ontwikkelaanpak Stikstof 2.0 noodzakelijk zijn? Doen we als provincie genoeg om soortgelijke situaties in de toekomst te voorkomen, want we weten allemaal dat dit niet de laatste intrekkingsverzoeken zullen zijn die de provincie ontvangt. De vraag is dus niet alleen hoe we omgaan met deze vijf vergunningen, de vraag is ook hoe we voorkomen dat we over een paar jaar of een paar maanden opnieuw hier staan? Je kunt niet tegen deze intrekkingen zijn en tegelijkertijd tegen stevig stikstofbeleid, want als we niets doen aan de oorzaken, volgen er meer procedures, meer onzekerheid en meer situaties zoals die vandaag voorliggen. GroenLinks steunt het voorgenomen besluit van het college om vóór 1 oktober een ontwerpbesluit vast te stellen voor het intrekken van deze natuurvergunningen. Niet omdat we dat graag doen, integendeel. We zien veel liever dat er met de betrokken ondernemers een oplossing wordt gevonden die recht doet aan de uitspraak en perspectief biedt aan de bedrijven. Zolang die oplossing er niet is, zien wij een college dat verantwoordelijkheid neemt en terecht gevolg geeft aan een gerechtelijke uitspraak. Wat ons betreft is dat het enige juiste om te doen. Laten we daarom niet achteroverleunen na vandaag, maar doorpakken met maatregelen die de stikstofdruk op onze kwetsbare natuur daadwerkelijk verlagen. Alleen zo creëren we ruimte voor natuurherstel, een toekomstbestendige agrarische sector en ruimte voor maatschappelijke ontwikkelingen.
Voorzitter, ik wil graag toch nog van deze gelegenheid gebruikmaken om te zeggen dat mijn fractie het ontzettend treurig vindt dat voor sommigen veiligheidsoverwegingen een reden zijn om hier niet in te spreken vandaag. Ik hoop dat we hier met elkaar voor blijven waken. Verschillen van mening mag en is goed, maar laten we samen duidelijk grenzen bewaken en zorgen dat iedereen zich hier veilig voelt. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. De GroenLinks-fractie sluit af met een pleidooi om grenzen te stellen. Ik mis een heel pleidooi van GroenLinks eigenlijk, los van de inhoud

over wat GroenLinks nou vindt hoe dit proces gelopen is en of dat nou namens ons als PS een goedkeuring kan verdragen of dat we zeggen, er zijn echt dingen gebeurd die wij als PS nooit mogen toestaan. Daar ben ik toch wel benieuwd naar.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik heb net in de termijn van het college heel duidelijk gehoord dat excuses zijn gemaakt voor de manier waarop het proces is verlopen, met name het communicatiedeel bedoel ik dan. Dus ja, volgens mij heeft het college daarop beterschap beloofd. Het heeft niet zoveel zin om daar de hele tijd op door te blijven gaan. Wij zijn blij dat het college dit in het vervolg anders aanpakt.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Nou ja, voorzitter, het gaat hier de hele dag al over dat er allemaal afstand genomen moet worden van van alles en nog wat. Dat zijn in mijn ogen, toch even relatief aan dit debat, bijzaken en de hoofdzaak, daar hoeft dan niks meer over gezegd te worden. Dat vind ik ook wel bijzonder en ik ben ook wel benieuwd... U bepleit dat het gesprek gevoerd nog moet worden en het toch wel betreurt, maar hoe verhoudt zich dat tot de discussie net met uw voorganger en uw mede-coalitiegenoten over hun motie? U zegt, we vinden het prima om dat in te dienen, dus die motie gaat u nu steunen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Er staat in die motie niks waar wij ons niet in kunnen vinden, dus wij vertrouwen het college inderdaad dat inderdaad het trappetje van Remkes nu al goed is doorlopen, maar horen het college ook zeggen dat er wellicht in de komende tijd nog mogelijkheden ontstaan, ook omdat het Rijk wellicht nog met dingen bezig is. We zien ook dat het college op bezoek gaat bij deze ondernemers en het gesprek aangaat, dus we hopen dat zij eruit komen. Mijn fractie is voornemens de motie wel te steunen, maar het is wat ons betreft meer zeg maar omdat we het college extra willen oproepen om dat te doen, dan dat wij wantrouwen hebben dat op dit moment geen zorgvuldig proces is doorlopen, want wij zien dat het college op dit moment zeker een zorgvuldig proces heeft doorlopen.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dan concludeer ik niet anders dan dat ook GroenLinks een grote wortel voorhoudt, want GS hebben al lang en breed aangegeven helemaal niks te zien in heel dit proces. U loopt dus net als uw voorganger daar nog mee door, terwijl volgens mij is het een wortel en gaat het niks toevoegen als ik het allemaal hier begrijp, dus volgens mij hoort u dan als coalitiefracties eerder te kijken van joh, als dit niet het gewenste resultaat is dat er andere signalen gebracht worden naar misschien wel het college.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik heb het college andere dingen horen zeggen dan de heer Havermans hier zegt. Ik heb nog steeds hoop dat het college er met de ondernemers uitkomt. Als we naar het grotere plaatje kijken, ben ik het natuurlijk helemaal eens met dat we hier allemaal niet hadden willen staan en daarom ook mijn oproep: laten we zorgen voor stevig stikstofbeleid, want dat is de enige manier om dit soort zaken te voorkomen, maar ik weet dat we in Brabant goed bezig zijn met stevig stikstofbeleid. Daar sta ik ook helemaal achter. We hebben wel ook die push vanuit Den Haag nodig. Het helpt ons natuurlijk absoluut niet dat we bijvoorbeeld eerst bezig waren met een NPLG, dat van tafel is gegaan, waardoor gelden die nodig waren om onze sector inderdaad de goede kant op te helpen bewegen van tafel zijn gegaan door de minister van de BBB nota bene. Vervolgens zitten we compleet klem. De situatie wordt alleen maar erger. Ik hoop echt dat het kabinet dat er nu zit verantwoordelijkheid neemt en extra maatregelen gaat nemen die wellicht ook helpen om inderdaad onze verweerlijn beter te maken, maar de enige manier om hieruit te komen, is met stevig stikstofbeleid.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, dan doe ik toch een voorstel van orde. Er is in de agendavergadering, waar vanmorgen nog aan gerefereerd werd dat we ons daaraan moesten houden, heel duidelijk gezegd dat de orde zicht beperkte tot wat er nu ligt en niet tot allerlei dingen die eerder zijn gebeurd. Dat wil ik bij dezen benadrukken.

De **voorzitter**: Nou, dat is dan een oproep aan u allemaal, laten we dat ook vooropstellen. Ik ga naar mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Wat al eerder is gebeurd, dat is trouwens voor de orde, ik hoor net dat het een langlopend proces is, dus dan is de vraag altijd wat is 'eerder', maar ik snap de opmerking van de heer Havermans over de oproep aan de vorige minister. Ik hoor vanuit GroenLinks eigenlijk een heel opmerkelijke oproep. Het moet toekomstbestendig zijn. Ik denk dat dat holle woorden zijn, want als GroenLinks het hier heeft over toekomstbestendig en ondertussen zegt dat het het voornemen tot intrekking voluit steunt, dan is er weinig toekomstbestendig als je boeren hun vergunning en daarmee hun bedrijf gaat afpakken. We hebben vanochtend gezien bij de insprekers bijvoorbeeld Joris van Lierop die komt vertellen van we hebben een bedrijf, we hebben alles gedaan aan verduurzaming, we hebben alles gedaan aan dierenwelzijn. Dat is toch juist de toekomstbestendigheid waarop we als provincie Noord-Brabant altijd hebben ingezet?

De **voorzitter**: En uw punt?

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan vraag ik me af, wat is dan die toekomstbestendigheid als je vervolgens die vergunningen gaat afpakken?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, ik heb net ook al aangegeven dat wij liever niet tot deze situatie waren gekomen. Als wij het hebben over toekomstbestendig, dan kijken wij naar een Brabant waarin natuur, landbouw en alle andere maatschappelijke ontwikkelingen met elkaar in balans zijn. Dat zie je dat dat nu niet is, dat betekent dat wij veel werk hebben te verzetten. Wij vinden de PVV helaas heel vaak niet aan onze zijde als we zelf de regie willen pakken en zorgen dat we dit soort situaties voorkomen. Het zou helpen als de PVV daar ook af en toe misschien voor openstaat om echt in oplossingen te denken en niet alleen maar het tegenhouden. Als ik denk aan toekomstbestendig, dan denk ik inderdaad aan een situatie waarin we een balans hebben die er nu niet is.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dat zijn nogal vage termen: een balans hebben die er nu niet is. Betekent dat dus dat je inderdaad boeren hun bedrijf gaat afpakken, hun vee gaat afpakken, de veestapel gaat inkrimpen? Zijn dat dan de maatregelen die GroenLinks, en daarmee het college dat GroenLinks steunt, wil gaan nemen om het dan zogenaamd toekomstbestendig te maken? Is dat het stevige stikstofbeleid? Is het echt zo dat we minder boeren moeten gaan krijgen? Is dat het enige waar GroenLinks op uit is? Als dat stevig stikstofbeleid is, dan is dat gewoon een nekslag voor de Brabantse boeren.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ja, voorzitter, als wij het hebben over stevig stikstofbeleid en toekomstbestendig stikstofbeleid en het dus hebben over balans tussen de natuur en alle ontwikkelingen en ondernemers et cetera in onze provincie en onder andere de woningbouw, noem maar op, asfalt, je kunt er alles bijhalen, balans, dan hebben we het dus ook over inderdaad dat we naar een andere manier van landbouw moeten gaan, waar in onze ogen inderdaad minder dieren zijn, niet minder boeren, maar wel minder dieren, waarin we kijken naar extensivering. Een van de opties is ook innovatie, maar het is volgens mij geen mysterie hoe wij als GroenLinks het liefst zouden kijken naar de sector. Wij zien juist ook heel veel mogelijkheden voor extensief boeren kijken naar

een ander verdienmodel, niet per se alleen maar op export focussen bijvoorbeeld. Dat is geen geheim.

De **voorzitter**: Tot slot, kort.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. GroenLinks is onderdeel van dit college en dan vraag ik me af wie moet dit bepalen? Moet hier de zaak gedicteerd worden door Johan Vollenbroek en zijn MOB of door de politiek, door de volksvertegenwoordigers en dat wij zelf aan de lat staan? Wie heeft hier uiteindelijk het heft in handen? Naar wiens pijpen gaat GroenLinks dan dansen?

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, GroenLinks zou het liefst hebben dat de overheid regie heeft, alleen we hebben het zelf als verschillende overheden zo ver laten komen dat we de regie zijn kwijtgeraakt. Het is heel makkelijk om MOB de schuld te geven, maar de schuld ligt bij de overheid. We hebben jarenlang te weinig gedaan om de stikstofdepositie op onze natuur terug te dringen. Deze situatie hadden we heel lang zien aankomen. Er is heel vaak voor gewaarschuwd dat als we niet serieus stevig stikstofbeleid gaan voeren vanuit verschillende overheden dat we hier zouden belanden. Nou, we zijn hier beland. Dat is geen verrassing. We kunnen hieruit komen met stevig stikstofbeleid.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Minkels en daarna ga ik naar de heer Deckers. De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik was een beetje verrast dat mevrouw Van der Linden de motie van de VVD gaat steunen. U zegt eigenlijk dat u gelooft dat er mogelijk toch nog hoop is en dat dat iets kan veranderen waardoor de boeren niet weghoeven, maar als u dat gelooft zou dat een reden moeten zijn om juist de vergunningen niet in te trekken, want als u ze nu intrekt en over een tijdje bij wijze van spreken het blijkt dat ze niet weg hadden hoeven gaan...

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Voorzitter, wij vinden het belangrijk dat gevolg wordt gegeven aan de rechterlijke uitspraak, dus dat we daarbinnen blijven. Daarom steunen wij ook het nemen van het ontwerpbesluit voor 1 oktober. Tegelijkertijd kunnen wij ons vinden in wat de VVD zegt: benut die tussenliggende tijd om te kijken of we er misschien toch nog uit kunnen komen met deze agrarische bedrijven. Het liefst komen we samen natuurlijk tot oplossingen waarin zowel recht wordt gedaan aan de uitspraken van de rechtbank als perspectief wordt gegeven aan deze agrarische ondernemingen.

De **voorzitter**: ik ga naar de heer Deckers. U heeft het woord. Dank u wel, mevrouw Van der Linden.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Vandaag staat hier een pijnlijk onderwerp op de agenda. Vijf agrarische ondernemers dreigen hun vergunning te verliezen. Geen abstract dossier, maar hun bedrijf. Mijn fractie en ikzelf voelen met hen mee. Niemand, ik ook niet, wil afgegeven vergunningen intrekken, maar daarom hier in dit huis leg ik wel aan ons allen de gewetensvraag voor: doen we eigenlijk genoeg? Doen we wel genoeg om de natuur te herstellen? Niet omdat we hier allemaal natuurliefhebbers hoeven te zijn, maar omdat de bestuursrechter keer op keer, in dit hele land, niet alleen in deze provincie, vaststelt dat we te weinig doen om de natuur te herstellen. Dat is geen mening meer of politiek feit of linkse hobby, maar het is een harde realiteit waar deze ondernemers nu keihard tegenaan lopen. Ik heb mij de afgelopen periode afgevraagd, hoe kunnen we hun nu het beste helpen? Door nu mee te roepen dat het een schande is wat er nu gebeurt of door eerlijk te zijn dat we moeten constateren dat we meer moeten doen om de natuur te herstellen? Nogmaals, niet omdat we het leuk vinden, maar omdat we dit met elkaar hebben afgesproken en we die afspraken willen nakomen. We moeten eerlijk zijn dat we er naar alle waarschijnlijkheid niet aan ontkomen om samen met hen te bekijken wat de beste oplossing voor deze specifieke bedrijven is. Hoewel ik mij er vandaag vast niet populair mee maak, kiest mijn fractie voor het laatste, kiest voor eerlijkheid. Ik ben ervan overtuigd dat niemand in deze zaal, noch de mensen die hier vanochtend

buiten terecht stonden te strijden voor hun recht, iets heeft aan een pyrrusoverwinning die het vervolgens bij de rechter alsnog aflegt. Daarom is mijn oproep aan al deze partijen hierbinnen, moeten we niet meer doen om de natuur te herstellen? Al bij de debatten over de BOS en het hele stikstofbeleid van onze provincie hebben wij ons hardop afgevraagd of we niet meer moeten doen. Een groot deel, ook in deze zaal, was er als de kippen bij om te zeggen dat dat niet moest. Wij hebben telkens gesteld dat we meer moeten doen om vergunningen weer te kunnen verlenen en ook om uiteindelijk ook intrekkingsverzoeken tegen te gaan. Hier staan we nu en dat is niet prettig.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, de PvdA bestaat misschien niet lang meer hier in deze zaal. Als ik het dan heb over de laatste, de A van arbeiders in uw partijnaam, moet ik denken aan de noeste arbeid van de boeren die vroeger onze natuur bijhielden en die ervoor zorgden dat er geplagd werd en dat er schapen liepen, et cetera. U heeft altijd uw mond vol van natuurherstel en dat wij, u framet in mijn ogen dat vooral de partijen aan de andere kant van het spectrum, hier altijd maar nee geroepen hebben. Die hebben hier altijd andere voorbeelden genoemd. Wij hebben ook moties ingediend om actief natuurherstel te gaan doen in die natuur met bekalking, et cetera, noem maar op, wat snel resultaat heeft en wat gewoon kan. Dat heeft u altijd tegengehouden, dus u kunt hier nu het frame opleggen van ja, maar we moeten op stikstof doorpakken.

De **voorzitter**: Uw punt richting...

De heer **Havermans** (BBB): Het is allemaal aangetoond. Twaalf jaar gaat het duren, dat schiet niet op. Daar hebben die boeren niks aan, daar heeft u ook niks aan, daar heeft geen enkele Brabander iets aan. Dus ja, hoe reflecteert dan GroenLinks, of PvdA, in dit geval op het feit dat die stelling gecreëerd wordt alsof hier niemand verder dan u mee wil werken aan het actief natuurherstel.

De heer **Deckers** (PvdA): Nou, dank, voorzitter. Het is wel aardig dat ik inderdaad in het laatste debat als PvdA'er, wat mij betreft, in deze zaal het hierover mag hebben. Kijk, wat ik constateer is dat ik niet natuurherstel op alles vooropstel. Ik constateer dat we met elkaar afspraken hebben gemaakt en dat we daarnaar moeten handelen en dat de bestuursrechter ons keer op keer op de vingers tikt en zegt 'we doen niet genoeg'. En het klopt dat u met voorstellen bent gekomen. Ik heb continu mezelf voorgehouden, alle voorstellen die natuurherstel..., die bijdragen aan natuurherstel en die geborgd zijn door de rechter zodat we weer vergunningen kunnen verlenen, zodat we weer huizen kunnen bouwen waar zo u wilt boeren en arbeiders in kunnen wonen, dat is voor mij cruciaal geweest.

De **voorzitter**: Gezien uw eerdere oproep zou ik u allemaal willen verzoeken om wat meer focus te hebben op datgene wat we vandaag bespreken en niet een hele reflectie hebben op wat ook ooit eens was. De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): En daarbij ga ik hem nu dus terughalen, de uitspraak en waar de heer Deckers ook aan refereert dat een rechter zegt u moet alle maatregelen die u heeft kunnen nemen... kunt u toevoegen, kunt u hier laten zien. Dat zijn dus ook maatregelen in de natuur zoals wij al wel eens voorgesteld hebben die niet gebeurd zijn.

De heer **Deckers** (PvdA): Ja, voorzitter, ik constateer dat wij in deze zaal met elkaar te weinig hebben gedaan om stikstof te herstellen zodat we een verweerlijn hebben die de provincie in eerste instantie geprobeerd heeft, maar geen stand heeft gehouden bij de rechter om de bestaande vergunning van deze ondernemers te beschermen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, u maakt het woord eerlijk heel groot. Nou, dan haak ik daar natuurlijk heel graag op in. De ondernemers zijn voornemens om tot 90% te

reduceren. Aan reductie, of reductie, emissiereductie. Hun uitstoot, hun depositie is wellicht 1% op de dichtstbijzijnde Natura 2000-gebieden. Dus waar in dit verhaal, wie is hier in dit verhaal niet eerlijk, is mijn vraag dan.

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Ik heb volgens mij niet gezegd dat iemand niet eerlijk is. Ik vind dat we eerlijk moeten zijn over het verhaal en als de reductie die deze ondernemers voorstellen, als die voldoende is en als die standhoudt bij de rechter, staan we hier niet.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Het gaat niet over of die reductie standhoudt bij de rechter. Er ligt een uitspraak van de rechter en die zegt dat je samen om tafel moet, dat je tot een reductie moet komen, dat ze emissiereductieplannen moeten maken. Dat hebben ze gedaan, maar daar hebben ze vervolgens niets van gehoord en dan zegt u vervolgens: we gaan intrekken. We gaan over tot 100% emissiereductie en dat kan natuurlijk niet waar zijn. Waar in dit verhaal is dat eerlijk? En dan terugkomen met ik kies voor eerlijkheid, dat u uitvoering geeft aan een gerechtelijke uitspraak. Dus mijn vraag is, vindt u dat dit college eerlijk uitvoering geeft aan een gerechtelijke uitspraak die hier voorligt, samen met de MOB, samen met de provincie, het was een uitspraak tussen deze twee en is dat eerlijk gebeurd volgens u?

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Voor zover ik dat kan overzien, heeft dit college nu de stappen gezet die het moet zetten en heeft het daar zelf gereflecteerd op in de persoonlijke zin en persoonlijke contacten met deze ondernemers dat dat beter had gemoeten en dat naar de toekomst toe ze dat anders gaan doen. Vervolgens zitten we nu in de procedure dat dit college gedwongen is door de rechter om een besluit te nemen, dus het stelt nu een besluit voor 1 oktober in het vooruitzicht, dus daar zit tijd. Vervolgens kan er ook bezwaar en beroep, nee een zienswijze nog, later volgt een definitief besluit, dus dat zijn allemaal momenten waarin de plannen van de ondernemers getoetst kunnen worden of die voldoende zijn om de natuur te herstellen zodat dat ook uiteindelijk standhoudt bij de rechter. Want u suggereert zo eventjes dat de provincie dat bepaalt. Dit is inderdaad een beslissing van de provincie, maar u kunt natuurlijk ook op uw vingers natellen dat vervolgens dat weer wordt aangevochten en vind ik het verantwoordelijk van deze provincie om daarop voor te sorteren en te zorgen dat we alleen ja zeggen tegen plannen waarvan we overtuigd zijn dat die straks ook standhouden bij de rechter. In eerdere gevallen is dat helaas niet gebeurd.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, tot slot.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Hier moet ik chocola van maken. Ik neem u even mee naar de gerechtelijke uitspraak die er nu ligt.

De **voorzitter**: Wel kort, hè?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Sorry, dank u wel, voorzitter. Er ligt een gerechtelijke uitspraak waarin staat dat men de minst verstrekkende passende maatregel moet treffen. Dus de MOB moet samen met de provincie komen tot de minst verstrekkende maatregel en wat er nu ligt, is de meest verstrekkende maatregel. Dus ik neem u even mee in hoe dat... U zegt iedere keer...

De **voorzitter**: En u komt daar richting mijnheer Deckers, uw vraag?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, die komt eraan. U geeft aan dat er een rechterlijke uitspraak komt over deze reducties. Daar gaat het helemaal niet om. Het gaat erom, er ligt nu een plan voor reducties van deze ondernemers en de uitspraak zegt, de minst verstrekkende maatregel moet u toepassen en daar geven deze GS geen uitvoer aan. Ze gaan gewoon over tot 100% intrekken van ammoniak. Gewoon zeggen tegen die boeren, sluiten die tent. Of ze nou 90% reduceren of 75%. Ze gaan niet eens om tafel, ze zeggen, stop er maar mee.

De **voorzitter**: En uw punt richting de heer Deckers?

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Als u dan een eerlijk beleid wilt, waar in dit verhaal is dit eerlijk?

De heer **Deckers** (PvdA): Nou, voorzitter, volgens mij heeft het college gezegd dat de afspraken met de ondernemers in de maak zijn om te gaan kijken, dat er gekeken wordt naar of en zo ja, wat het landelijke beleid zou kunnen toevoegen en wij zullen ook de motie van de VVD steunen om te doen wat mogelijk is om alsnog te voorkomen dat je uiteindelijk in een definitieve beslissing komt om een vergunning in te trekken.

De **voorzitter**: Gaat u verder.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank, voorzitter. Ik mag van u niet te veel over het verleden zeggen en dat begrijp ik gezien de orde van het debat, maar ik hecht er wel aan om te constateren dat we in het verleden niet genoeg hebben gedaan en daarom hier staan. Naar de toekomst toe is mijn vraag aan het college dan ook: moeten we niet meer generiek beleid doen om te voorkomen dat wij hier vaker staan? En mijn tweede vraag aan het college is, dragen we als provincie Brabant in IPO-verband ook bij aan de verweerlijn zoals het NAJK vanochtend suggereerde om te kijken, kunnen we een verweerlijn opbouwen en wat is ervoor nodig om te voorkomen dat bestaande vergunningen in de toekomst moeten worden ingetrokken omdat we intrekkingsverzoeken, ik herhaal het nog maar een keertje, het is geen eigen plan, niet meer van ons af kunnen houden? Dus voorzitter, ik rond af, mijn fractie steunt dit college. Op 1 oktober volgt het ontwerpbesluit en daarna een definitief besluit. Tot die tijd moet het college de tijd dus ook gebruiken om er met de ondernemers uit te komen waar dat kan, het trappetje voor Remkes doorlopen en daarom ook de steun voor de motie van de VVD. Wij zijn niet, ik hecht eraan om dat te zeggen, onverschillig voor het lot van de boerenbedrijven, maar we proberen vandaag wel een eerlijk verhaal te vertellen. Dank.

De **voorzitter**: Dank u wel. De laatste interruptie in deze ronde is voor de heer Van Hattem. En daarna ga ik door naar mevrouw Koopman en daarna gaan we pauzeren. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ja, ik vraag me toch af... De heer Deckers van de PvdA zegt nu van ja, we steunen dit voorstel voor die intrekking, maar ik heb straks ook aan de VVD gevraagd, en dan vind ik het wel zo eerlijk om de andere coalitiepartij er ook op te kunnen bevragen, als nu allerlei andere vergunningen nu in één keer aantastbaar worden, of in ieder geval zelfs ingetrokken kunnen worden. Stel nu er is een situatie, en ik weet er wel eentje, waar een asielzoekerscentrum is gebouwd en waar ook de stikstofmaatregelen ter discussie staan, de stikstofdepositie bij zowel de bouw als het gebruik. Vindt de PvdA het dan nog steeds een goed idee om daar bijvoorbeeld ook de vergunning van in te trekken, omdat dan de staat van de natuur mogelijk eronder te lijden heeft?

De **voorzitter**: De heer Deckers.

De heer **Deckers** (PvdA): Voorzitter, ik vind het nooit een goed idee om een vergunning in te trekken, dus die suggestie, ook in dit geval, werp ik verre van me, heb ik net geprobeerd te zeggen, waarschijnlijk niet duidelijk. Ik zou dat nooit willen, maar we hebben met elkaar afspraken gemaakt en we hebben ons te houden aan datgene waartoe de rechter ons dwingt. In welk geval dan ook en u kunt ze zo gek mogelijk verzinnen, het was even wachten tot u met een asielzoekerscentrum in dit

debat bent gekomen. Proficiat, het is u gelukt, maar ja, het antwoord is klip en klaar, we houden ons aan afspraken van de rechter in welk geval dan ook.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter en dan zitten we met het frame dat de rechter ons dwingt. Want de rechter dwingt ons hier niet eens toe. De rechter heeft alleen gezegd dat er een passende maatregel moet worden genomen en dat moet de minst verstrekkende zijn. Hoe kan de PvdA, de heer Deckers, het hier nou nog volhouden dat het college hiermee juist met de meest verstrekkende maatregel komt, zijnde het intrekken van een onherroepelijke vergunning?

De heer **Deckers** (PvdA): Met een voorgenomen besluit om dat te gaan doen en vervolgens met elkaar te gaan kijken of daar nog iets aan gedaan kan worden. Kijk, wat u doet is suggereren dat als het college vandaag zou zeggen, nou weet u wat, we stoppen ermee. We doen wat de PVV wil, wat veel mensen willen, we doen dit niet meer. Wat zal er vervolgens gebeuren? U hoeft geen intellectueel wonder te zijn om te zien dat er vervolgens bezwaar gemaakt zal worden en het alsnog sneuvelt bij de rechter. Dus dat vind ik met een eerlijk verhaal vertellen. Als dat is, dan moeten we nu met elkaar alles op alles op alles zetten om te zorgen dat er een geborgd verhaal ligt dat niet alsnog sneuvelt voor de rechter. Het is niet een leuke boodschap, maar wel een eerlijke.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou goed, het kwalijke hierin is juist dat de betrokken ondernemers niet de kans hebben gehad om dat verhaal neer te kunnen leggen, want die hebben juist gezegd: wij zien hier juist een mogelijkheid in en de kansen in om tot 91% zelfs aan stikstofemissie te kunnen reduceren. Dus het punt is juist, je kunt wel zeggen: we gaan het nu intrekken, het voorgenomen besluit nemen tot intrekken en dan pas praten. Maar er had hier aan de voorkant al gepraat moeten worden en die kans is niet gegeven. Dan vraag ik aan de PvdA, want we hebben hier altijd de mond vol, er is straks ook al door een van de insprekers aan gerefereerd dat we met een mensgerichte aanpak, dit college, dat staat hier in het bestuursakkoord, aan tafel gaan zitten. Waarom hebben we die mensgerichte aanpak gemist bij deze vijf pluimveehouders?

De heer **Deckers** (PvdA): Ja, voorzitter. Volgens mij zijn de formele stappen zoals we hebben moeten zetten, doorlopen en ik ben het met u eens, en volgens mij is het college het ook met u eens, dat die mensgerichte aanpak, dat het gesprek en het persoonlijke gesprek eerder had kunnen en moeten worden gevoerd. Ik ben blij dat dat vanaf nu gedaan gaat worden. Dus daar zijn we het helemaal met elkaar eens. Blijf ik vinden dat het de verantwoordelijkheid is van de provincie om in die gesprekken met de ondernemer niet te gemakkelijk mee te gaan met de plannen op het moment dat er gerede verdenking is, dat het uiteindelijk voor de rechter alsnog sneuvelt.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Deckers was klaar met zijn betoog. Ik zei het al, ik geef mevrouw Koopman namens de SP het woord en daarna ga ik even schorsen. Mevrouw Koopman.

Mevrouw **Koopman** (SP): Even de bril... Allereerst wil ik even kwijt dat wij de uitspraken van een van de organisaties van de demonstratie vanmorgen buiten die in deze zaal zijn gedaan, zeer ongepast en respectloos vinden. Het is niet de eerste keer dat die organisatie hier de grens over gaat en ik wilde dat toch even gemeld hebben. De binnengekomen handhavingsverzoeken hebben ons na een rechterlijke procedure op dit punt gebracht. Een verzoek om handhaving is niets meer dan een verzoek van burgers aan een overheid om zich te houden aan de door overheden gemaakt afspraken. Dat het college de uitspraken van de rechter respecteert, vinden wij als SP niet meer dan normaal. Dat men hier in de zaal dat ook ecoterreur noemt, vind ik onvoorstelbaar. Het is gewoon onderdeel van onze rechtspraak. We leven gelukkig in een land met een onafhankelijke rechtspraak, trias politica en dat is maar goed ook. Die onafhankelijkheid moeten we koesteren en accepteren, ook als dat moeilijk is. En moeilijk is het, voorzitter. We hoorden het vanmorgen bij de insprekers. Het is

een zwaar emotioneel besluit voor de betreffende boeren en dat gaat ons aan het hart. De ZLTO had een bijeenkomst gehouden waar we zelf met die ondernemers hebben gesproken en hebben kunnen horen wat het standpunt van de ZLTO is. Dat hebben wij gewaardeerd. Het gaat hier echter wel om vijf van de grootste belasters die nabij Natura 2000-gebieden gevestigd zijn. Met deze ondernemers zijn gesprekken gevoerd, plannen gemaakt. Uit die gesprekken en die plannen is gebleken dat er geen concreet zicht bestaat op een maatregelenpakket dat tijdig tot de blijvende noodzakelijke daling van de stikstofdepositie op de betrokken Natura 2000-gebieden leidt. De rechterlijke uitspraak ligt er dan ook niet voor niets. Brabant moet van het slot voor alle Brabanders, want wij zijn volksvertegenwoordigers voor alle Brabanders. Dat achtereenvolgende kabinetten en ministers hun kop een beetje in het zand hebben gestoken of de problemen voor zich uit hebben geschoven, heeft geleid tot de situatie waar we nu in zitten. Het stuur midden op de snelweg loslaten en de rechterlijke macht heeft ingegrepen. Dat tenminste iemand verantwoordelijkheid nam, was noodzakelijk, maar dat dit de rechter moest zijn, is natuurlijk niet het meest wenselijke. Wij zijn ervan overtuigd dat de betrokken ondernemers serieuze plannen hebben ingediend en gegaan zijn zover als ze konden en dat Gedeputeerde Staten dat zorgvuldig hebben afgewogen. We zijn ook blij met de uitgestoken hand van gedeputeerde Boelema naar de betrokken ondernemers, want wij hopen dat alle tijd die we nu extra gekocht hebben door het uitstel tot 1 oktober goed gebruikt wordt. Wij hopen natuurlijk dat we eruit komen en dat er een oplossing komt voor deze vijf ondernemers. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel en met het einde van uw betoog schors ik de vergadering voor een kwartier.

Schorsing

De **voorzitter**: Beste mensen, ik zou iedereen willen verzoeken om plaats te nemen. Ik begrijp dat u allen behoefte heeft om ook een paar andere dingen te doen, maar we zijn nog lang niet klaar. Het is belangrijk dat ook alle anderen die we nu het woord gaan geven, goed gehoord worden. Ik wil u wel overigens alvast waarschuwen dat er niet gefaciliteerd is in een diner. Dan weet u dat vast. Ik geef het woord aan de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Naast onze gezamenlijke vragen wil de PVV duidelijk maken dat het intrekken van bestaande onherroepelijke vergunningen volstrekt onbespreekbaar is en de rechtszekerheid totaal wordt ondermijnd door GS. Hiermee wordt alles en iedereen met een vergunning vogelvrij en een prooi voor milieuradicalen. Het effect op de natuur is immers pure willekeur. Niet alleen iedere boer, maar ook iedere burger met een bouwvergunning, bedrijven en ook de overheid zelf. Voor bijvoorbeeld de Amercentrale, Eindhoven Airport, ASML, maar ook provinciale wegen kan een bestaande vergunning zomaar te grabbel worden gegooid. Dit is daarmee ook de juridische sloopkogel voor ons vestigings- en investeringsklimaat en daarmee onze welvaart. Een welvaart die op de eerste plaats eeuwenlang is opgebouwd door onze prachtige agrarische sector die niet nog langer de dupe mag worden van deze stikstofwaanzin. In plaats van een betonnen Berlijnse muur hier voor de deur neer te zetten, moeten we onze boeren juist omarmen. De PVV zal altijd vierkant achter onze boeren blijven staan. Gisteren is er een reactie van minister Van Essen gekomen op Kamervragen. Hij geeft nu aan dat alles op alles moet worden gezet om intrekkingsbesluiten te voorkomen, dat er geen onomkeerbare besluiten moeten worden genomen en dat ondernemers de kans moeten krijgen om alternatieve plannen in te dienen. Wat gaat de D66-gedeputeerde nu doen met deze reactie van de D66-minister? We hebben net al wat dingen gehoord, maar gaan GS nu ook de alternatieve plannen van de boeren serieus een kans geven? Alles op alles dus. Wat gaat de insteek van GS zijn bij het overleg in IPO-verband deze zomer met de minister zoals hij heeft aangekondigd? Tegelijkertijd presenteert hij zijn stikstofbrief en spoedwet als verlossing. De Statenmededeling van GS loopt echter juist vooruit op het aangekondigde beleid. Dus hoe verhoudt dit zich tot elkaar? En daarbij, als de vos de passie preekt, boer pas op uw kippen. Waarom zouden onze boeren daarop moeten kunnen vertrouwen als met zijn aangekondigde maatregelen er nog veel meer boeren moeten verdwijnen rond Natura 2000-gebieden? Wat de PVV betreft gaan die plannen dus ook van tafel en moet de provincie daar ook in IPO-verband niet aan

meewerken. Dan wat de achteruitgang van natuurgebieden in de uitspraak van de rechter betreft. Hoe gaat nu bepaald worden in hoeverre er sprake is van een substantiële daling van stikstofdepositie en in hoeverre deze toe te schrijven is aan betrokken bedrijven? Gaat er daadwerkelijk een monitoring van de natuur plaatsvinden? Hoe zit het met de natuurmonitoring waar de minister het over heeft? En zijn GS bereid de gegevens die zij hierover hebben beschikbaar te stellen, ook over de hydrologie? Bovenal is het een schande hoe met de betrokken boeren is omgegaan. Door eerst niet te reageren op hun voorstellen, verzoeken voor overleg te negeren en dan opeens plompverloren op 7 juli door ambtenaren te laten vertellen dat hun vergunning wordt ingetrokken. Alsof een doktersassistent je en passant mededeelt dat je nog maar een paar maanden hebt. Zo worden hier ook de levens van boeren kapotgemaakt. En nogmaals, waarom zijn GS te laf om dit zelf aan hen te vertellen? En waarom waren PS op dat moment ook niet actief geïnformeerd? We hebben het er daarnet al over gehad, dit is wat ons betreft een politieke doodzonde. Ondertussen liggen GS wel op de knieën voor de MOB van Johan Vollenbroek. In het gesprek op 25 juni 2025 met de coöperatie MOB, de Vereniging Leefmilieu en vertegenwoordigers van GS, loopt de provincie braaf in de pas van het hele wensenlijstje van MOB. Alle eisen van deze drammers moeten welwillend worden opgetekend en dat terwijl je nooit moet onderhandelen met zulke extremistische activisten. Waarom überhaupt een gesprek met een commerciële coöperatie? Nu incasseert de MOB weer € 75.000 belastinggeld aan dwangsommen om weer nieuwe zaken te kunnen starten tegen boeren en de provincie. Handhavingsverzoeken komen van stichting Het Groene Schild van Ton van Hoof, die eerder actief was voor de Vereniging Milieuoffensief van Volkert van der Graaf, de moordenaar van Pim Fortuyn. De inzet van GS ondersteunt alleen maar de milieumaffiapraktijken van dit netwerk, waarbij ook in IPO-verband met de MOB wordt overlegd. Kunnen GS daar opheldering over geven? GS moeten zich niet langer schikken naar de eisen van de door ecoterreur gedreven extremisten. Zijn zij daartoe bereid?

De **voorzitter**: Ik vind dat woord extremisten wel wat ver gaan, mijnheer Van Hattem. Gaat u verder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik vind het op feiten gebaseerd.

De **voorzitter**: Ik zou willen verzoeken dat iets genuanceerder te verwoorden.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik kan het wel toelichten hoe dat tot stand komt, want ze zijn betrokken zoals ik zei bij het netwerk van Vereniging Milieuoffensief van Volkert van der Graaf, die heeft al jarenlang onze boeren geterroriseerd, ook in andere delen van het land. Daar heeft het heel wat leed veroorzaakt. Er zitten hele netwerken achter van radicale activisten.

De **voorzitter**: Uw terminologie heeft ook een juridische context. Ik zou willen verzoeken om die niet te gebruiken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik verwijs naar extremistische activiteiten. Tot slot. In 2021 deed landsadvocaat Pels Rijcken al de suggestie om vergunningen in te trekken in het kader van stikstof. Dit is ook de adviseur van de provincie. Kunnen GS aangeven of hun voornemen tot intrekking op deze insteek van de landsadvocaat is voorbereid?

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, voorzitter, ik kom toch maar even naar voren. Ik hoop dat iedereen in deze zaal het met mij eens in is dat u de orde bewaakt. Als u een punt maakt, wil ik u echt bijvallen, want het is een heel terecht punt. U heeft het over woorden als milieumaffia. U heeft het over extremisten. Dan grijpt de voorzitter in en dan heb ik bijna het gevoel dat u Oost-Indisch blind, doof en wat meer bent. Waarom zegt u niet gewoon, sorry, inderdaad ik gebruik deze terminologie niet meer?

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou, voorzitter, omdat ik achter mijn woorden sta. Dat is het punt. Ik vind oprecht Johan Vollenbroek en zijn MOB een organisatie van door ecoterreur gedreven extremisten die heel de samenleving lamleggen, die onze boeren kapotmaken, die levens kapotmaken van boerenondernemers. Dat vind ik extremistisch gedrag en handelswijze. Daar ben ik oprecht van overtuigd. Ik sta hier ook om de mening te geven waar ik achter sta. Ik kan het niet mooier maken dan het is. Hun handelswijze vind ik extremistisch.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, toch voorzitter, milieumaffia, terroristen. Dat betekent dat je je schuldig hebt gemaakt aan terroristische activiteiten, wat gewoon een strafbaar feit is, dat omschreven staat in het Wetboek van Strafrecht. Daar gaat u echt veel en veel te ver in uw terminologie mee, want dan moet er toch echt eerst een rechter aan te pas komen om je bijvoorbeeld te veroordelen voor een strafbaar feit, dus ik doe nogmaals een klemmend beroep op u, mijnheer Van Hattem, via de voorzitter, om toch ook wel enigszins de orde van het debat te respecteren.

De **voorzitter**: Ik zou iedereen willen verzoeken de woorden extremistische of terreurorganisatie niet te bezigen. De heer Van Hattem gaat verder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, ik heb overigens het woord terroristen niet gebruikt. Ik heb het gehad over ecoterreur, die wordt door ecoterreur gedreven. Wat ik te ver vind gaan, is het afpakken van vergunningen van hardwerkende boeren. Dat gaat mij veel te ver en daar komen we hier voor op en niet voor de radicale activisten in het netwerk van mijnheer Vollenbroek en zijn vriendjes die daar in Wageningen van stichting het Groene Schild en dat soort clubjes al jarenlang onze samenleving lamleggen en boerenlevens kapot maken.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Voorzitter, met alle respect voor de voorzitter.

De **voorzitter**: U bent door de tijd heen overigens, mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, dit is mijn laatste zin. Wat de PVV betreft gaan alle voornemens tot intrekking direct van tafel en krijgen deze boeren sowieso een kans om zelf plannen in te dienen. Het enige wat we in kunnen trekken is het vertrouwen in dit college en voorzitter, ik heb juist ook nog een motie ingediend namens meerdere fracties en die motie komt erop neer om niet tot intrekking over te gaan en boeren een kans te geven. Die is mede ingediend namens de fracties van BBB, van FVD, van JA21, van ChristenUnie-SGP en van 50PLUS en natuurlijk van onze PVV-fractie.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar de heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, voorzitter. D66 wil dat Brabant weer in beweging komt. Een provincie waar boeren en andere ondernemers durven investeren, waar huizen worden gebouwd voor wie nu wacht en waar de natuur weer groeit en bloeit. Het kabinet heeft daarvoor in juni een grote stap gezet. Via natuurherstel weer ruimte maken en de impasse doorbreken in de stikstofcrisis. De boel is eindelijk na jaren van Haagse stilstand weer in beweging en D66 ziet daarin de structurele route uit de stikstofcrisis. We hopen op een snelle wettelijke verankering van de kabinetsplannen, zodat provincies als Brabant snel samen met het Rijk aan de slag kunnen met de uitvoering. Zolang die verankering er niet is, voorzitter, dienen wij als provincie te handelen binnen de wet zoals die vandaag geldt. Rechterlijke uitspraken dienen gerespecteerd en opgevolgd te worden. We leven immers in een rechtsstaat. En de rechter heeft ons ruim een jaar geleden opgedragen passende maatregelen te nemen die leiden tot een blijvende, substantiële daling van de stikstofdepositie. In dat licht hebben GS opnieuw te besluiten over de vergunningen van vijf bedrijven die tot piekbelasters van onze kwetsbare natuur behoren. Wij zijn overtuigd dat serieus naar een andere uitweg is gezocht door GS. Er zijn gesprekken gevoerd, men heeft plannen laten indienen en die zijn beoordeeld, er is

juridisch advies ingewonnen en helaas een uitweg anders dan het voornemen om de vergunningen in te trekken, is, nogmaals, helaas niet gevonden en dat komt hard aan. Dat komt echt keihard aan. Achter deze bedrijven staan ondernemers en gezinnen die jarenlang aan hun toekomst hebben gebouwd. Tegelijkertijd ligt er nog geen definitief besluit. Ondernemers kunnen alternatieve plannen inbrengen, mits, en ik onderstreep het woord mits, die juridisch houdbaar en realistisch zijn. Op een ontwerpbesluit dat uiterlijk 1 oktober voorligt, kunnen zienswijzen worden ingediend, maar laten we er echter wel vol waken om valse verwachtingen te scheppen bij de betrokken ondernemers. Het zal heel moeilijk worden om met de huidige bedrijfsvoering en de grote aantallen dieren op de vijf locaties verder door te gaan. Het is vijf over twaalf en zeker geen business as usual. Laten we op korte termijn ook geen wonderen verwachten van innovaties die momenteel niet juridisch geborgd zijn. Daarentegen mogen ondernemers van de overheid verwachten dat wanneer zij in aanmerking komen voor nadeelcompensatie ook zo snel mogelijk duidelijkheid komt over de financiële vergoedingen. Voorzitter, D66 heeft twee vragen aan GS. De eerste vraag, bent u bereid mee te denken over een nieuwe invulling van de bedrijfslocaties als daar geen landbouwhuisdieren meer worden gehouden? En vraag twee, welke stappen kunt u al voor 1 oktober zetten om tot een eerste schatting te komen van mogelijke nadeelcompensatie en in hoeverre heeft u de medewerking van de ondernemers daarbij nodig? Voorzitter, afrondend. D66 wil voorkomen dat boeren, natuur en vergunningverlening telkens opnieuw tegenover elkaar komen te staan. Daar is echt niemand mee geholpen. De boer niet, de natuur niet, Brabant niet, we hoorden het de gedeputeerde ook al zeggen. Het is ook geen ruil van het een tegen het ander. Alleen met een herstellende natuur komt er weer ruimte om te vergunnen, ook voor boeren. En iedereen levert eraan. De landbouw, de industrie en het verkeer. Daarom roepen we op tot twee acties tegelijk. Eén, de provincie blijft haar wettelijke verantwoordelijkheid nemen en voert rechterlijke uitspraken uit, ook ten aanzien van handhavings- en intrekkingsverzoeken. En twee, wij werken als Brabant samen met gemeenten, waterschappen, ondernemers, maatschappelijke organisaties en het Rijk aan de landelijke en de provinciale aanpak van het stikstofprobleem die Brabant weer in beweging brengt. Mijn slotzin, voorzitter, wij als Provinciale Staten, zijn het algemeen bestuur van Brabant. Wij hebben echt daarbij een bijzondere verantwoordelijkheid. Als wij nu blijven staan voor een steekhoudend beleid en zorgen voor een doortastende uitvoering, dan voorkomen we dat de rekening in de toekomst bij andere individuele ondernemers wordt gelegd. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem interrumpeert.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Die laatste zin daar vraag ik me sowieso van af wat de heer Van Miltenburg daarmee bedoelt, met de rekening bij andere individuele ondernemers te leggen. Maar mijn vraag is eigenlijk, als we dan kijken naar de betreffende bedrijven, de vijf bedrijven, als die nou gewoon zouden voldoen aan wat deze provincie, dit provinciebestuur, vraagt aan onze Brabantse ondernemers. Dus dat ze gaan voldoen aan de BOS 2.0 en aan het stallenbesluit met name. Ziet de heer Van Miltenburg van D66 dan ruimte voor deze bedrijven om gewoon te kunnen ondernemen en zou die intrekking dan niet nodig hoeven te zijn?

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, voorzitter. Het lijkt wel of de heer Van Hattem de eerste uren van dit debat heeft gemist. We hebben te maken met een rechterlijke uitspraak en die zal toch uiteindelijk gerespecteerd moeten worden en moeten worden uitgevoerd. Daar gaat het om. Die rechterlijke uitspraak zegt uiteindelijk dat het doel is een blijvende substantiële daling van de stikstofdepositie op de betreffende Natura 2000-gebieden die in de nabijheid liggen van deze vijf betrokken ondernemers. Daar gaat het uiteindelijk om. En natuurlijk een BOS 2.0 en natuurlijk ook het Brabantse beleid in brede zin is aangevoerd als onderdeel van de juridische verweerlijn al sinds 2023 die uiteindelijk heeft geleid tot de uitspraak van 2025 van de rechtbank. Dat heeft helaas niet mogen baten, simpelweg, omdat de problemen in de natuur te groot zijn en daar uiteindelijk voor gekeken wordt naar de vijf ondernemers, zoals er eerder negen en zelfs veertien ondernemers zijn aangeschreven, om uiteindelijk daar passende maatregelen voor te treffen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dus eigenlijk zegt D66, de heer Van Miltenburg nu van ja, de enige passende maatregel is dus intrekking, want hij zegt dat is naar mijn idee het enige wat de rechter besloten heeft, wat volstrekt niet het geval is. En hij zegt dan eigenlijk ook wat wij hier aan besluiten hebben genomen, tenminste wat dit college aan besluiten heeft voorgelegd aan Staten en wat D66 gesteund heeft, de BOS 2.0 en het stallenbesluit, dat heeft ook geen afdoende werking voor de stikstofmaatregelen, dus hiermee worden eigenlijk toch al onze ondernemers, onze agrarische ondernemers en ook anderen gewoon voor het blok gezet?

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Nee, voorzitter, ik hoor al eerder in dit debat dat doel en middel elk keer door elkaar worden gehaald. Wat de rechter heeft gezegd in de verschillende uitspraken is elke keer: er moet een blijvende, substantiële daling worden bewerkstelligd, ook nog binnen afzienbare tijd, van de stikstofdepositie. En daartoe, dat is dan het middel, dienen passende maatregelen te worden genomen. En die passende maatregelen, dat weten we inmiddels in Nederland, daarvoor gaan we het trappetje van Remkes af. Dat kan uiteindelijk leiden tot beëindiging van bedrijfsactiviteiten op een locatie. Natuurlijk willen we eigenlijk daar niet komen, maar aan de andere kant moeten we ook gewoon heel reëel zijn, ook richting de vijf ondernemers, dat er op dit moment, zonder een wettelijk verankerd maatregelenpakket in Den Haag, heel weinig andere mogelijkheden zijn.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Nou ja, kijk, als we nu zouden zeggen, we hebben het straks over de Amercentrale gehad, stel, er wordt nu in een keer de vergunning van de Amercentrale aangevochten, volgens mij gebeurt het ook al op dit moment, maar stel, er komt ook een intrekkingsbesluit voor en dat wordt gehonoreerd en we leggen heel de Amercentrale stil, we importeren alleen nog maar kernenergie uit Frankrijk, bij wijze van spreken als alternatief, en door het stilleggen van de Amercentrale is er in één keer veel minder stikstofdepositie in Brabant en verbetert de staat van de natuur dan ook substantieel. Dan is het toch niet meer nodig om, om even als voorbeeld te geven, deze vergunningen in te trekken. Waarom alleen coûte que coûte op deze bedrijven te gaan zitten in plaats van breder te kijken naar alle andere oorzaken die er zijn en te kijken naar de staat van de natuur zelf of daar misschien ook met beheermogelijkheden meer te doen is? Laat er maar een kudde schapen grazen om die extra brandnetels en die berkenboompjes weg te knagen in plaats van nu complete bedrijven te slopen. Is D66 niet bereid om daarin mee te denken in plaats van nu te zeggen van nee, we moeten en zullen van deze bedrijven de vergunning intrekken zonder dat ze een serieuze kans krijgen?

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg en daarna ga ik naar mevrouw Van de Ven. Dan weet ze dat alvast.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Nou, voorzitter, volgens mij doet de provincie er alles aan, ook als het gaat om beheermaatregelen, om de natuur weer in een goede staat van instandhouding te brengen, maar dat is niet voldoende in dit geval. U refereert aan de Amercentrale en dan neemt u het woord 'honoreren' in de mond. Dan is mijn tegenvraag: ja, maar waar heeft u het over? Honoreren als besluit van GS om te zeggen: sta ik daar de activiteit toe of bedoelt u met honoreren, er komt een rechterlijke uitspraak en die rechterlijke uitspraak moet uiteindelijk worden opgevolgd. Dat zijn wel twee hele verschillende zaken. Waarom zeg ik dit? Omdat GS als het gaat om de procedures waar we het vandaag over hebben in eerste instantie een nul op het rekest heeft gegeven richting onder andere de stichting MOB voor wat betreft de intrekkings- en de handhavingsverzoeken, dus het is

helemaal niet zo dat GS in eerste instantie meebewogen in de richting: we gaan die vergunningen intrekken. Het tegendeel is het geval, we hebben geprobeerd juist met de BOS 2.0 waar u altijd zo kritisch op bent plus alle andere maatregelen die de afgelopen jaren zijn genomen, onder andere ook wat in de volksmond is gaan heten, de stallendeadline, om een goede juridische verweerlijn uiteindelijk neer te zetten, maar uiteindelijk achter die juridische verweerlijn moeten ook feitelijke maatregelen worden genomen die uiteindelijk zien op herstel van de natuur. Daar doet u helaas nooit aan mee, want de PVV, voorzitter, ik noteer dat toch maar even, is niet zo van de constructieve oplossingen, maar produceert wel ontzettend veel ketelmuziek.

Er wordt buiten de microfoon gereageerd door de heer ***Van Hattem*** *(PVV).*

De **voorzitter**: Ja, maar de wedervraag was volgens mij ongeveer retorisch en u heeft al wel drie termijnen gesproken.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan neem ik de uitspraak van de heer Van Miltenburg voor kennisgeving aan, maar het gaat uiteindelijk toch wel om wat er gehonoreerd wordt.

De **voorzitter**: Punt.

De heer **Van Hattem** (PVV): We nemen het ter kennisgeving aan, ik laat de woorden aan hem.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Blijf betrouwbaar in een onzekere tijd, zoek elkaar op bij moeilijke vraagstukken en houd ruimte voor de creativiteit en energie die Brabant kenmerken. De woorden van onze eigen commissaris in haar nieuwjaarstoespraak. Echter, vandaag moeten we constateren dat de praktijk daar pijnlijk ver vanaf staat. Vijf ondernemers hebben concrete plannen ingediend waarmee zij de emissie met maar liefst 75% willen terugbrengen. Zij hebben maanden gewacht op een inhoudelijke reactie. Uiteindelijk kregen zij, daags voor het reces, te horen dat hun plannen onvoldoende waren. Zonder bestuurder, zonder ondersteuningsteam. Voorzitter, ik zag deze ondernemers uit dat kamertje komen, bibberend als een rietje. Dat beeld blijft bij mij hangen. Dit gaat over hoe een overheid omgaat met mensen die jarenlang hebben geïnvesteerd op basis van verleende vergunningen en vertrouwen in diezelfde overheid. Daarom staat voor het CDA vandaag één vraag centraal. Kunnen ondernemers nog vertrouwen op de overheid? De provincie erkent dat een half jaar lang geen inhoudelijke terugkoppeling is gegeven. Waarom is dat zo? Vervolgens zegt zij dat die terugkoppeling ook niet tot een andere uitkomst zou hebben geleid, maar hoe kunnen wij nagaan of dat zo is? En welke ruimte was er voor de ondernemers om hun plannen aan te passen? Transparantie en zorgvuldigheid zijn juist in gevoelige situaties als deze van groot belang. Hoe kunnen we erop vertrouwen dat dit proces zorgvuldig is gelopen? Dan de juridische onderbouwing. De provincie erkent dat de rechtbank niet heeft opgedragen deze vergunningen in te trekken. Toch stellen GS dat er geen andere mogelijkheid meer is. De uitspraak van de rechter is één ding. De keuze om volgens een vergunning in te trekken is iets anders. Dat is ook een bestuurlijke afweging ofwel politieke willekeur. GS spreken zelf over een zware individuele last, over mogelijke nadeelcompensatie en over een mogelijke deuk in het ondernemersvertrouwen. Tegelijkertijd zeggen GS dat de investeringszekerheid niet verandert. Kunt u dat toelichten? Een vergunning geldt vandaag. Een ondernemer investeert daarop en als morgen die vergunning kan worden ingetrokken, wat betekent dat voor ondernemers en voor banken die financieringen verstrekken in ons eigen Brabant? Dan de 15% resterende emissieruimte. Op papier is dat misschien geen volledige ontneming, maar de vraag is wat die 15% in werkelijkheid betekent. Kan met die 15% nog een reëel en economisch levensvatbaar bedrijf worden voortgezet? Of is dit een theoretische RES-mogelijkheid? Voorzitter, er is nog een belangrijke spanning. GS zeggen dat deze besluiten individueel worden beoordeeld. Tegelijkertijd staat in een Statenmededeling dat een stikstofmaatregelenpakket zonder aanpak van deze grote uitstoters niet zinvol zou zijn. Vraag hierbij is, worden deze vijf ondernemers uitsluitend op hun individuele situatie beoordeeld of zijn zij ook onderdeel van een bredere beleidskeuze om grote

uitstoters, uitspraken van GS, aan te pakken? Want als dat laatste het geval is, gaat dit niet alleen over vijf bedrijven, dan gaat het over de rechtszekerheid van ondernemers in heel Brabant. Daarom vragen wij ook, hebben GS extern juridisch advies ingewonnen over de vraag of intrekking daadwerkelijk de enige mogelijkheid is om aan de uitspraak van de rechtbank te voldoen? Voorzitter, tot slot de natuur. Als je ondernemers hun vergunningen ontneemt, moet duidelijk zijn welk concreet doel daarmee wordt bereikt. Vraag hierbij is, welke significante verbetering in de betreffende Natura 2000-gebieden wordt verwacht door GS daadwerkelijk door het intrekken van 100% van de ammoniak van deze bedrijven. Emissiereductie kan bijdragen aan natuurherstel maar emissiereductie alleen is geen natuurherstel. Voorzitter, het intrekken van onherroepelijke vergunningen is voor het CDA een absolute no-go en dit is nog geen definitief besluit, het is een voornemen. Onze oproep aan GS is daarom helder. Kijk opnieuw naar de alternatieven, weeg de belangen van deze ondernemers daadwerkelijk mee en wees betrouwbaar en ga nooit over tot intrekking. Dit brengt mij terug naar de uitspraak van onze commissaris: blijf betrouwbaar in een onzekere tijd, zoek elkaar op bij moeilijke vraagstukken en houd ruimte voor creativiteit en energie die Brabant kenmerken. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar Lokaal Brabant. De heer Sheikkariem is aan het woord.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, mijn betoog heb ik een titel gegeven en niet zomaar een, het heet 'Vooruitgang door verbinding'. Vandaag gaat het over vijf pluimveehouders, maar wat ons betreft gaat het over iets veel groters. Het gaat over alle burgers, bedrijven en instituten in Brabant. Lokaal Brabant wil daar heel duidelijk over zijn. Wij gaan op dit moment niet akkoord met het intrekken van deze vergunningen. Sterker nog, we gaan niet akkoord met het voornemen daartoe. Niet omdat wij de natuurdoelen niet belangrijk vinden, integendeel. We willen onze natuur beschermen en de stikstofvraagstukken oplossen maar dat moet wel gebeuren op basis van betrouwbare feiten en onderzoeken, zorgvuldige metingen en eerlijke beoordelingen. Een afvaardiging van Lokaal Brabant heeft zich verdiept en alle betrokken pluimveehouders gesproken, hun plannen ingezien, hun adviseurs kritisch bevraagd en we hebben daaruit onze conclusies getrokken en juist daarom denken wij dat we als provincie nog niet klaar zijn.We hebben samen met de VVD een motie voorbereid, want, voorzitter, als de basis waarop je een vergunning wilt intrekken niet boven iedere redelijke twijfel staat dan moet je terughoudend zijn met een onomkeerbaar besluit. Wij respecteren de uitspraak van de rechter, maar de rechter heeft niet gezegd: trek deze vijf vergunningen in. Er is ruimte om passende maatregelen te kiezen en de individuele omstandigheden te beoordelen. Die ruimte moeten we benutten. Daarom vragen wij GS om zo spoedig mogelijk met deze ondernemers om tafel te gaan. Wij willen weten: welke alternatieven zijn mogelijk? Kan de uitstoot daadwerkelijk worden verminderd? Kan het bedrijf worden aangepast? Is innovatie mogelijk? Is vrijwillige beëindiging een optie? En GS, dat is ook een oproep aan u. Doe dat integraal binnen de provincie. Verbind natuur, landbouw, economie, vergunningverlening en juridische kennis. Laten we als overheid blijven werken aan een éénloketgedachte. Wij hebben de vijf pluimveehouders gehoord. Zij willen graag bewegen. Dat hebben ze vandaag weer gezegd en ze zijn bereid fors te investeren. Zij geven aan en vandaag wederom om alles in het werk te willen stellen om tot een oplossing te komen. Al hun plannen voldoen aan de stallenplannen en voldoen aan emissie waar we in ons land naartoe willen. Zij moeten dus ook een eerlijke kans krijgen. Daar komt bij dat het landelijke stikstofbeleid nog volop in ontwikkeling is en dat de juridische procedures lopen. Dan vinden wij het niet verstandig om nu al een mogelijk onomkeerbare stap te zetten. Voor ons gaat dit ook over rechtszekerheid. Een vergunning is weliswaar geen eeuwige garantie, maar een vergunning mag ook geen lot uit de loterij zijn. Als overheid moeten wij voorspelbaar, zorgvuldig en betrouwbaar zijn, niet alleen voor deze vijf ondernemers, maar voor iedere Brabander die zijn leven, bedrijf en investering baseert op het besluiten van de overheid. Ik ga afronden, voorzitter. Lokaal Brabant kiest voor natuur en boeren, voor recht en redelijkheid, voor betrouwbare metingen en betrouwbare besluitvorming, voor duidelijkheid en maatwerk. Wij willen vooruit, maar echte vooruitgang bereik je niet door tegenstellingen groter te maken. Je bereikt die door de feiten op orde te hebben en oplossingen te vinden die werken voor natuur, ondernemers en samenleving. Daarom zeggen wij: geen intrekking en geen voornemen tot intrekking, zolang niet eerst onafhankelijk is vastgesteld dat de onderliggende metingen en berekeningen deugen, de belangen zorgvuldig zijn afgewogen en alle alternatieven zijn

onderzocht. Als lokale partij hanteren wij de stelregel zoveel als mogelijk politiek en beleid met de mensen en niet van bovenaf opleggen. Wij willen vooruit, maar wel zorgvuldig en zeker met de mensen die iedere dag voor Brabant zorgen, want een land dat zijn eigen wortels verwaarloost, verliest het zicht op een vruchtbare toekomst. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Havermans geef ik het woord.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, dank u wel, voorzitter. Op zich is het verrassend om de inbreng te horen. Maar wat het meest verassend is, is dat ik volgens mij de heer Sheikkariem van Lokaal Brabant hoor zeggen: wij gaan niet akkoord met het voorgenomen besluit tot intrekking. Maar dat is genomen. Dus hoe verhoudt dat zich nu dan tot uw positie ten opzichte van uw eigen gedeputeerde in het college dat dit besluit al genomen heeft?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik geef en vertolk hier de mening van Lokaal Brabant, dat wij daar niet achter staan.

De heer **Havermans** (BBB): Maar dan staat u dus ook niet meer achter uw eigen bestuurder?

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dat hoort u mij niet zeggen. Dat is een conclusie die u daaraan verbindt. U heeft ook gehoord vandaag dat GS eigenstandig besluiten kunnen nemen en binnen hun mandaat werkt. Wij geven een signaal af waar dit toe gaat leiden en wat voor ons de grens is. Volgens mij is dat duidelijk.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, volgens mij zegt u nu in die zin gewoon het vertrouwen op in uw eigen bestuur en dat u dat niet zegt, nou volgens mij wel, laat ik aan u en het waren verder conclusies. Dan heb ik nog wel een vraag. U dient daarnaast een motie in die het trappetje van Remkes voorstaat en die zegt van joh, je kunt ook verplaatsen en je kunt innoveren en doen, maar u heeft in uw eigen verkiezingsprogramma staan dat u geen nieuwe vestiging van bedrijven toestaat als er aantoonbare milieuwinst is. Hoe moet ik dit nou zien in het licht van uw eigen motie die wel voorstelt om te verplaatsen, want die bedrijven hebben plannen ingediend, die willen milieuwinst boeken, dat schijnt dan in een keer volgens u ook misschien niet genoeg te zijn en dan mag er wel verplaatst worden. Ja, daar zit toch niks meer tussen? Dus u gooit eigenlijk uw eigen beloftes overboord.

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik vind het heel knap de wijze waarop u mij en ons partijprogramma interpreteert ten opzichte van de motie. Als u dat nu eens goed over elkaar legt dan ziet u dat de motie de mogelijkheid biedt en vraagt om te gaan onderzoeken wat er allemaal kan en we hebben ons huiswerk gedaan. We hebben de partijen allemaal besproken en we hebben de plannen gezien en in onze optiek zijn er voldoende innovatieve mogelijkheden om wel degelijk te voldoen aan die reductie van meer dan 85% en ik vind dat dat een kans moet krijgen en als dan een optie zou zijn dat een bedrijf zegt: ik wil verplaatsen. Dan komen we pas naar die fase. U gooit het om alsof dat ineens ons uitgangspunt is en dat is niet zo.

De **voorzitter**: Ik ga naar mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, wij gaan niet akkoord met het voornemen daartoe, met het voornemen tot intrekking. Dan zou ik inderdaad de heer Oudenhoven

wel willen spreken als het mogelijk is. Wat gaat zijn positie zijn? U steunt uw eigen GS-lid niet meer dus graag zouden wij een vraag willen stellen aan de heer Oudenhoven als dat mag, voorzitter.

De **voorzitter**: Nee, dat mag nu niet want het is een interruptie op Lokaal Brabant en vervolgens beslist het college zelf wie het woord voert, maar op dit moment vindt interruptie richting de heer Sheikkariem plaats en daar moet u het op dit moment mee doen.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Uw gedeputeerde heeft een andere mening dan u. Blijft uw gedeputeerde zitten in dit college?

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Mevrouw Van de Ven, dat zijn... voorzitter met uw goedkeuren.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dat zijn twee totaal verschillende dingen. U zei in het begin: u steunt uw eigen gedeputeerde niet en vervolgens zegt u: gaat uw gedeputeerde blijven zitten? Dat zijn twee verschillende dingen. Over het eerste kan ik heel duidelijk zijn, er bestaat helemaal geen licht tussen de visie van Lokaal Brabant en het vertrouwen in onze gedeputeerde. Hij doet en is zichtbaar, is ook bij de pluimveeboeren geweest en heeft laten zien betrokken te zijn en te snappen waar het om gaat, dus daar zijn we heel trots op. Of hij blijft zitten of niet, er zijn geen signalen dat hij gaat opstappen of eruit stappen. U ziet dat er zelfs twee coalitiepartners nu in staat zijn om beweging te willen maken. U zou dat moeten omarmen in plaats van hopen dat er hier ergens strijd ontstaat. Dit is toch ook wat u wilt? Dat er kansen en ruimte gaan ontstaan voor de boeren. Pak dat nou op en ga niet zoeken van kunnen we hier een wig drijven in de partij.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Nou, dat is helemaal niet mijn bedoeling maar dit gaat wel ergens over. Dit is niet zomaar een besluit. Heel Nederland kijkt hier mee. Het is een intrekkingsbesluit van vijf pluimveehouders. Dit is gewoon een heel groot besluit. Het is niet zomaar eventjes ja, wat zal ik zeggen een ander onderwerp waar wij hier veel over spreken. Dit is gewoon heel groot. Dit heeft consequenties voor heel veel bedrijven als het doorgaat. U geeft als coalitiepartij... Uw gedeputeerde heeft ingestemd, dat geeft mevrouw Boelema toe. Dus wat gaat er nu gebeuren? Wij zijn wel heel benieuwd naar wat de positie gaat zijn van uw gedeputeerde als u zegt wij gaan niet akkoord met het voornemen. Mevrouw Boelema zegt: wij gaan wel dit voornemen... dan is er geen unaniem collegebesluit. Kunt u dat toegeven?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem, die overigens niet gaat over wat het college besloten heeft.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel. U heeft namens mij gereageerd. Ik kan het herhalen maar ik wil er toch even aan toevoegen, mevrouw Van de Ven, het enige wat u vraagt... Ik had gehoopt dat u heel blij zou zijn met de reactie van Lokaal Brabant dat wij echt het niet steunen tot intrekken. U lijkt teleurgesteld en in uw teleurstelling bent u op zoek naar hoe kan ik nou proberen Lokaal Brabant neer te zetten alsof ze iets fout doen. Bent u het nou met mij eens of niet? Wat anders, ik probeer de brug te slaan naar u en u probeert vervolgens weer te zoeken van hoe kan ik een wig gaan drijven tussen Lokaal Brabant en hun gedeputeerde of de coalitie. Doe dat nou niet.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Nou, u weet heel goed dat dat helemaal niet mijn bedoeling is maar dit zegt wel iets. Eerst krijgen wij van een gedeputeerde te horen: dit voornemen gaan wij mee door. En vervolgens krijgen we van een van de partijen te horen: wij gaan hier niet meer in mee. Nou ja,

goed, ik laat het aan u. Wij horen wel wat de consequenties gaan zijn, maar wat ik wil vragen, u heeft een motie liggen. Gaat u in de motie ook in het dictum toevoegen dat er geen voornemen tot intrekking komt? Gaat u dat in het dictum toevoegen dat het voornemen tot intrekking niet akkoord is?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Ik heb de motie niet alleen ontworpen en er zijn nog meer suggesties gedaan ook door ChristenUnie-SGP en ik heb ook de reactie van mijnheer Gremmen gehoord. Ik denk dat hij zo meteen gaat schorsen. De intentie is in ieder geval niet om dat toe te voegen, want ons besluit en onze koers staat vast en ik heb daar geen motie voor nodig om dat uit te voeren.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, dank u wel, voorzitter. Ja, Lokaal Brabant levert dus een gedeputeerde landbouw die niet heel vaak debatteert over landbouw. We hebben al vastgesteld dat hij niet de hele stukken heeft gelezen en dat dan zegt in de pers maar in diezelfde periode wordt er wel een besluit genomen door het volledige college, dat hebben we ook al vastgesteld en u dient nu een motie in die eigenlijk dus een onvoldoende geeft aan het proces want u zegt doe het opnieuw, ga praten, overweeg het nog een keer. Sterker nog, u bent veel stelliger dan uw medecoalitiegenoot. U zegt dit besluit had zo niet genomen mogen worden. Zo begon u uw hele betoog dus de vraag is een beetje, zit uw gedeputeerde nog helemaal in het college mee te doen? Is het voor spek en bonen? Hoe staat u daar eigenlijk in?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik heb volgens mij daarnet al antwoord gegeven en het mooie van onze democratie is, we hoeven het niet altijd met elkaar eens te zijn en nu zijn we dat wel een keer, dus koester ik dat ook en het feit dat er misschien binnen het college discussies zijn waar ik geen weet van heb want ik maak daar geen deel van uit en ik laat dat ook het team zelf met elkaar uitvechten.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Fair enough. Dat is een beetje dat duale systeem natuurlijk maar waar u wel over gaat, is of u dit volledige college, waar uw gedeputeerde al dan niet volledig bij betrokken is en meedoet aan de gesprekken, nog steunt want u dient met twee partijen een motie in om het proces over te doen althans een gedeelte en dan misschien komt er dezelfde uitkomst uit want u zegt: tot op heden is dat niet gebeurd. Dat constateert u dus dat betekent dat het proces tot dusver volgens u niet goed is verlopen. Het volledige college heeft het niet goed gedaan. Dat klopt toch? Ik zeg toch niks raars?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Nee, u zegt... Er zit een nuanceverschil. Ze hebben hun werk gedaan en ik ben van mening dat er nog meer te halen is en dat er nog een verbeterslag gemaakt kan worden en dat is een nuanceverschil of je het goed hebt gedaan of niet goed hebt gedaan en uit ons eigen onderzoek blijkt dat er nog meer te halen is.

De heer **Rutjens** (JA21): Dus het college moet beter zijn best doen en dan herhaal ik nog een keer de vraag, is dat dan... en als ze dat niet gaan doen dan steunt u nog steeds dit college of dan trekt u uw gedeputeerde terug of wat gebeurt er dan?

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Het is heel raar om dat soort suggesties nu te gaan beoordelen. Als ik geen vertrouwen had in het college dat het college het serieus zou oppakken dan had ik niet zo'n motie voorgesteld. Ik heb er alle vertrouwen in dat het college als het daar positief op gaat antwoorden dat het ook de kans moet krijgen om aan te tonen dat het het waard is.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ja, mijnheer Sheikkariem, u brengt mij in verwarring, want u zegt: wij zijn tegen een intrekkingsbesluit, maar ik lees in de Statenmededeling dat de uitspraak van de rechtbank in combinatie met het recente kabinetsbeleid, en dat ziet dan op dat stikstofoverleg rond Brainport, vraagt om een keuze die verdergaat dan uitsluitend de oorspronkelijke reductieopgave. Dat is de keuze die het college heeft gemaakt en nu maakt u een andere keuze. Hoe moet ik dat nou zien in relatie tot de keuze van het college die verder gaat dan de oorspronkelijke reductieopgave?

De **voorzitter**: Mijnheer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Ik denk dat de rechter heel nadrukkelijk heeft gezegd om op zoek te gaan naar mogelijkheden om de reductie mogelijk te maken waarbij rekening gehouden moet worden met wat acceptabel is en substantieel voor een bedrijf waarbij we ook rekening moeten houden met dat met die ontwikkelingen die ermee gepaard gaan al heel veel is gebeurd en ik weet niet of dat voldoende is onderzocht. Ik heb daarom ook in mijn betoog, dat heeft u gehoord, opgeroepen om een integrale aanpak en die moet zich niet alleen beperken tot een aantal afdelingen binnen de provincie. Ik denk dat er ook genoeg partijen zijn buiten deze provincie die bij kunnen dragen aan de integrale oplossing.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. U praat er een beetje overheen want dit is het collegebesluit.

De **voorzitter**: Volgens mij is dat gewoon een telefoon en niet het alarm dat we moeten vertrekken. Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Het collegebesluit is verdergaand dan de oorspronkelijke reductieopgave en ik hoor u zeggen: onderzoek nog verder die oorspronkelijke reductieopgave want wij denken dat dat dan ook wel eens genoeg zou kunnen zijn, maar er is al een keuze gemaakt om daarvan af te stappen en daar praat u nou overheen maar dat is de keuze van het college.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): De motie roept op om die overweging opnieuw te maken en goed na te denken hoe je gaat toetsen en beoordelen en niet meer en niet minder. Dus volgens mij ligt er een hele mooie tweede kans voor ons.

De **voorzitter**: Tot slot.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter, dus uw motie roept op dat het college afstapt van dit oorspronkelijke besluit om verder te gaan dan de oorspronkelijke reductieopgave. Dat is de inhoud van uw motie; college stap daarvan af.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Voorzitter, als u mij toestaat, geef ik een antwoord. Volgens mij moet de motie geïnterpreteerd worden om met de boeren direct om tafel te gaan en te gaan kijken

wat is er ingeleverd en dat nou eens echt op de waarde te toetsen. Wat levert het op en wijkt het daarvan af of niet? Kom terug bij PS als u tegen zaken aanloopt dat het niet voldoende is. Laten we meedenken. Laten we meedenken en in de uitvoering... Het is vandaag geen dag om de uitvoering te maken maar ik heb er wel ideeën bij want ik denk niet dat die afstand zo groot moet zijn dat we alleen maar volledig de verantwoordelijkheid op een bordje van GS leggen want we hebben als PS ook een grote verantwoordelijkheid hierin en we kunnen ook helpen in de hele ontwikkeling en de zoektocht.

De **voorzitter**: Ik ga naar de volgende interrumpant, de heer van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter en laat ik eerst eens een compliment maken want...: de complimenten voor de heer Sheikkariem van Lokaal Brabant dat hij allereerst toch een dualistische houding laat zien. Dat missen we maar al te vaak hier in Provinciale Staten ten opzichte van het eigen college en ten tweede, de inhoud van zijn betoog kan ik ook voor een heel groot deel volgen en dan kom ik eigenlijk tot de vraag: wij hebben zojuist met meerdere fracties ook een motie ingediend en de heer Sheikkariem zegt heel duidelijk van ja, wij zijn tegen die intrekking van vergunningen. Nu roept onze motie daar ook toe op om niet over te gaan tot intrekking van de vergunningen en juist boeren de kans te geven om zelf hun plannen in te dienen en die te laten beoordelen door GS. Kan de heer Sheikkariem aangeven of hij dan ook bereid is om onze motie te steunen?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik heb eerst genoteerd, dank voor uw complimenten, dat ik om 16.28 uur complimenten van u heb gekregen. Deze lijst ik in, deze zijn voor mij van grote waarde, dank u wel.

De **voorzitter**: U kunt het filmpje ook bewaren.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Ik wilde toch ook even mijn dankbaarheid tonen, voorzitter. Wat ik in eerste instantie ook heb gezegd, ik heb geen motie nodig om mijn woord na te komen dat ik zeg dat wij een intrekking niet gaan steunen, dus dat staat. Dat staat ook op band, dat heb ik voorgelezen en het gebeurt bijna nooit dat ik mijn betoog uitschrijf, maar dat is omdat ik de volledige fractie voor 100% achter me wilde hebben dat ik dit mag zeggen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou, voorzitter, dat is een heel heldere uitspraak, een intrekking gaan wij niet steunen dat zegt de heer Sheikkariem van Lokaal Brabant heel duidelijk maar als we nu een paar weken, een paar maanden in de toekomst kijken en het is 1 oktober geweest en ondanks wat de heer Sheikkariem nu heeft voorgesteld, besluit dit college toch om de vergunningen in te trekken, dan ga ik er toch van uit dat we u aan uw woord kunnen houden. Betekent dat dan dat Lokaal Brabant dan, en nog even, dan heb ik het niet over een individuele gedeputeerde maar gewoon over de politieke steun voor het collegebeleid, blijft Lokaal Brabant dan dit collegebeleid nog steunen of is dat echt een, laat ik het zo zeggen, no-go-area waar je zegt van we gaan hier niet verder. Is dit een breekpunt voor Lokaal Brabant?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Voorzitter, dank u wel. Ik voel er weinig voor om nu al een soort van zwaard van Damocles te gaan ontwikkelen. Ik heb er vertrouwen in en ik wil de energie erin steken dat we samen met het college op zoek gaan naar een goed onderzoek en daadwerkelijk laten zien wat we met elkaar in Brabant kunnen bereiken en deze boeren een mooie toekomst kunnen bieden en dat is ook mijn oproep voor verbinding tussen coalitie en oppositie. Laten we het doen, want we doen het allemaal voor dezelfde partijen.

De **voorzitter**: Tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Tot slot, voorzitter. Dam vraag ik me wel af, de heer Sheikkariem zegt nu: ik heb er geen motie voor nodig. Tegelijkertijd dient hij wel een motie in dus er is blijkbaar toch nog een stok achter de deur nodig om dit college iets te laten doen en dan vraag ik me toch af, hoe gaan we nu voorkomen dat dit alleen maar een motie is voor de vorm, dat er alleen maar, ja, voor de vorm gesproken wordt en uiteindelijk we straks toch met een verschrikkelijk intrekkingsbesluit komen te zitten. Hoe gaan wij dit college bij de les houden en hoe gaan wij misschien als oppositiepartijen en Lokaal Brabant in een goede dualistische houding samen dit college de komende maanden bij de les houden om te voorkomen dat hier intrekkingen gaan plaatsvinden? Heeft de heer Sheikkariem daar een bepaald beeld bij?

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Ik pak die handschoen op, mijnheer Van Hattem. U nodigt mij uit van kunnen we eens nadenken hoe we dit proces goed kunnen vormgeven en ik denk ook dat... en u heeft het al gehoord dat ik zeg dat PS hierin een rol zouden moeten krijgen. Het gaat misschien te ver om nu uitvoerig operationeel te gaan praten, maar u kunt zich voorstellen... Stel dat er een commissie is waarin een aantal Statenleden is vertegenwoordig als eerste klankbordgroep om mee te denken welke ontwikkelingen er plaatsvinden en, wat ik zeg, een soort van taskforce in het leven geroepen gaat worden die ook echt daadwerkelijk hiermee aan de slag gaat. Dan denk ik dat we al een hele stap komen in een stukje verdere ontwikkeling.

De **voorzitter**: Dank u wel en u was het einde van uw betoog, dus ik ga door naar de heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, mevrouw de voorzitter. Rechtszekerheid. Vandaag gaat het over meer dan vijf pluimveehouders. Het gaat over meer dan vijf boeren van wie hun omgevingsvergunning door de provincie Brabant wordt afgepakt. Die vijf ondernemers zijn wel een afschrikwekkend voorbeeld voor de rechtszekerheid die onder deze Brabantse overheid onder druk staat. We hebben al het begrip PAS-melders gehad. Daar is nog steeds geen oplossing voor. Daarna kwam het begrip 'positief geweigerde' en ook vandaag gaat het erover, want we hebben bijvoorbeeld een ondernemer die geen moment boven de emissiegrens komt, maar waarvan toch beweerd wordt..., die aan de schandpaal genageld wordt, omdat hij te veel kippen zou houden, terwijl hij dat netjes heeft gemeld aan de provincie en 'positief geweigerd' is. Daarna kregen we het begrip 'passende maatregel'. We hebben, geloof ik, een half jaar geleden enorm lang gedebatteerd over allerlei stalmaatregelen, stalsystemen en dergelijke, wat er allemaal wel niet op de lijst zou komen en wat zegt de provincie nu: er is onduidelijkheid omtrent de werking van emissiearme stalsystemen en dat is een van de redenen waarom de vergunning wordt ingetrokken. Is het zo, best college, dat de enige passende maatregel, die u ziet, die u tot dusver stand laat houden, het stoppen is danwel drastisch verminderen van het aantal stuks vee en dat al die andere passende maatregelen uiteindelijk heel weinig zin hebben? Wat we vandaag specifiek bespreken, is het intrekken van vijf rechtsgeldige vergunningen. Tot dusver hadden we het over het al dan niet verlenen van een vergunning, maar als die vergunning al verleend is, wordt die nu afgepakt en dat is niet omdat de rechter dat zei. Laat ik dat nog een keer heel duidelijk zeggen, maar dat is omdat politici hebben bepaald dat het niet voldoende reductie is, dat het niet substantieel is. 75 tot 85% reductie is volgens politici niet substantieel. Dat is een politiek besluit. Dat heeft niets met de rechter te maken. Laten we niet vergeten dat rechters, of ze nu D66 stemmen of niet, zich baseren op wet- en regelgeving. Politici maken die wet- en regelgeving en in Brabant komt daarbij dat politici ook die wet- en regelgeving interpreteren en zo staat de rechtszekerheid onder druk. Waarvoor doen we dat eigenlijk? Wat hebben politici nog meer bepaald? Zij hebben bepaald dat er Natura 2000-gebieden moeten komen, 21 hebben we er in Brabant. Laat ik een voorbeeld nemen. De Groote Peel, dat is een gebied waar het vandaag ook over gaat. Daar moet de geoorde fuut wonen en het porseleinhoen en zeven andere vogels. Die zeven andere leven daar, het porseleinhoen en de geoorde fuut niet, maar die moeten daar per se wonen. Verder gaat het over herstellend hoogveen, onder andere en er wordt beweerd dat die twee vogels en het herstellend hoogveen alles te maken hebben met stikstof, terwijl

het vooral gaat over de waterstand, over vocht. Er wordt beweerd dat dat te maken heeft met een kritische depositiewaarde. Dat gaan we uitrekenen in AERIUS en vervolgens wordt er een piekbelaster benoemd en die piekbelaster moet weg. Stel nou, neem nou eens de Groote Peel, dat die piekbelaster weggaat. Gaat daardoor de 1393 mol per hectare per jaar omlaag naar de gemodelleerde 729 mol per hectare per jaar? Dat zijn de cijfers uit de NDA. Komt dan de geoorde fuut terug? Komt dan het porseleinhoen terug? Gaat het herstellend hoogveen dan in een keer nat worden? Waarschijnlijk niet. Maar goed, laten we ervan uitgaan dat het en lukt om de piekbelaster weg te nemen, alle andere boeren, het vliegveld te sluiten en alle wegen te doen, dan nog lukt het niet om die stikstofdepositie naar beneden te brengen en dan nog komt de geoorde fuut niet terug en waarom eigenlijk? Voor een juridische bureaucratische modelwerkelijkheid. Zijn wij bereid daarvoor al die offers te brengen, die vijf boeren, een economisch offer, een sociaal offer, het vertrouwen in de overheid dat geofferd is?

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, denk ik?

De heer **Rutjens** (JA21): Ik ben aan het afronden. Het is duidelijk dat een overheid die wil dat ondernemers niet alleen praten maar ook enorme bedragen uitgeven, die wil dat boeren praten in een gebiedsgerichte aanpak... Hoe kun je verwachten dat je als betrouwbare gesprekspartner wordt gezien terwijl de rechtszekerheid onder druk staat. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. 2013, onthoud dat jaartal. Veel mensen lijken namelijk te denken dat de stikstofcrisis begon in 2019, toen de rechter oordeelde dat de programmatische aanpak stikstof niet rechtsgeldig was. Alsof de stikstof er daarvoor niet was of dat daarna pas duidelijk werd wat de schadelijke effecten van stikstof op natuur zijn en dat is onjuist. We weten al vele, vele jaren dat het volledig de verkeerde kant op gaat met de natuur in Nederland en we weten al vele, vele jaren dat de grote hoeveelheden stikstofverbindingen die in de Brabantse natuur terechtkomen deze natuur geweld aan doen. We wisten van de vogels die geen gezonde eieren konden leggen omdat het calcium uit de bodem is weggespoeld. We wisten van de planten die overwoekerd raken door brandnetels en bramen. Dat was niets nieuws. Het enige wat veranderde in 2019 was dat de Nederlandse overheid eindelijk door de rechter aan haar eigen wetten werd gehouden, iets wat daarna nog vele malen nodig is geweest. Zo ook nu. Er zijn vele politici en bestuurders geweest die de economische belangen van enkele grote veevoerbedrijven en stallenbouwers belangrijker vonden dan de natuur in Nederland, het welzijn van landbouwhuisdieren en het maken en handhaven van goede wetten, want keer op keer veranderde er niets. In 2022, toen de algehele vergunningenstop werd ingevoerd, werd er veel te weinig stikstof gereduceerd. In 2025, toen onze nieuwe omgevingsverordening inging, werd niet erkend dat de technologische lapmiddelen niet werken. Voorzitter, wij zijn in het PvdD Noord-Brabant-archief gedoken en vonden ons eerste voorstel dat ging over stikstof in 2013. Daar is hij. Dat was ook niet de laatste en ook voor het herstellen van de natuur zijn vele voorstellen geweest door mijn fractie en andere. Ik zal u verklappen, de meesten hebben het niet gehaald. Wel doorgaan met het uitstoten van veel te veel stikstofverbindingen en niks doen om de natuur hier weerbaarder tegen te maken. Natuurnetwerk Brabant is nog steeds niet af. De Kaderrichtlijn Water wordt niet gehaald. En ja, voorzitter, dan kom je hier uit. Dan is het aan burgers die moeten procederen tegen hun eigen overheid om die te dwingen zich aan de wet te houden en dan is de consequentie dat er vergunningen worden ingetrokken. Mijn vraag aan GS is, was u verbaasd over het oordeel van de rechter? Ik niet namelijk en toch heb ik ook nog wel een vraag over de procedure. Want GS hebben namelijk geaccepteerd dat er € 75.000 aan belastinggeld uitgegeven zou worden aan de last onder dwangsom. Een last onder dwangsom is niet het kopen van een beetje meer tijd. Het is een middel om aan te geven hoe erg het is wanneer een gerechtelijke uitspraak niet op tijd wordt opgevolgd en dat is in dit geval heel belangrijk, want de Peel en de Kampina wachten al veel te lang op de bescherming waar ze recht op hebben. maar nu hebben GS er bewust voor gekozen om het traject nog langer te laten duren dan noodzakelijk is. Dus welk belang vonden GS zo belangrijk dat het zwaarder woog dan het volgen

van de uitspraak van de rechter en het beschermen van de kwetsbare Brabantse natuur? Wij zijn van mening dat u met het betalen van een dwangsom onnodig verwarring zaait en de pluimveehouders hoop geeft op een andere uitkomst. Zijn wij blij met deze gang van zaken? Nee. Is de Partij voor de Dieren van mening dat het intrekken van vergunningen het enige is wat ons nog rest om echt zoden aan de dijk te zetten wat betreft stikstofreductie? Ja. Nog een laatste vraag. Zijn GS eindelijk bereid te erkennen dat voor het beschermen van de kwetsbare natuur in Brabant het verminderen van het aantal landbouwdieren een noodzakelijke voorwaarde is? En zo nee, waarom niet? Nog een laatste toevoeging, voorzitter. Er zijn hier vandaag heel veel kwalijke dingen gezegd en gesuggereerd over Mobilisation for the Environment en Vereniging Leefmilieu en zelfs individuen bij naam als indieners van de aanvraag van de intrekking van de vergunningen. Ik vind dat echt schandalig. Zij zijn hier niet aanwezig om zich te verdedigen en minstens net zo belangrijk, zij hebben gebruikgemaakt van het recht dat zij hebben als burgers en als belangenorganisaties. Zij hebben gebruikgemaakt van dit recht om de Brabantse natuur te beschermen.

De **voorzitter**: U bent aan het afronden, denk ik.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): En zij komen op voor wat kwetsbaar is. Tot zover.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Ja, ik kom ook graag op voor wat kwetsbaar is en mevrouw Hamerslag van de Partij voor de Dieren noemde terecht het welzijn van de landbouwhuisdieren. En ik weet, er zijn hier vandaag verschillende agrarische ondernemers die juist heel veel hebben geïnvesteerd om het welzijn van de dieren, hun vee te verbeteren, die ook plannen hadden om nog meer maatregelen te kunnen nemen om dierenwelzijn in hun stallen te verbeteren en die worden nu door dit voorgenomen intrekkingsbesluit tegengehouden om die plannen te kunnen verwezenlijken. Dan vraag ik toch aan de Partij voor de Dieren: bent u het met me eens dat het eigenlijk te gek voor woorden is dat nu het dierenwelzijn ten koste gaat van dit intrekkingsbesluit om maar aan die gemodelleerde stikstofopgaven te moeten voldoen?

De **voorzitter**: En uw punt richting mevrouw Hamerslag is?

De heer **Van Hattem** (PVV): Mijn vraag is of we dierenwelzijn niet gewoon op de eerste plaats moeten zetten en af moeten zien van die intrekkingsbesluiten en in plaats daarvan gewoon deze ondernemers hun plannen laten verwezenlijken en door te kunnen zetten om het dierenwelzijn op hun bedrijven te verbeteren waar ze hard mee aan het werk waren.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, waar we hier vandaag over gehoord hebben, zijn bijvoorbeeld bedrijven die voldoen aan één Beter Leven-keurmerk voor vleeskuikens. Vleeskuikens die gehouden worden volgens het keurmerk één Beter Leven-ster, die leven met zijn twaalven op één vierkante meter en worden na acht weken, als ze dus eigenlijk nog kindjes zijn, naar de slacht gebracht. Dat is geen diervriendelijke manier van het houden van deze dieren. Er is geen diervriendelijke manier om tienduizenden tot honderdduizenden individuen in één grote stal te zetten. Die is er niet, dus nee, ik vind niet dat de keuze tot het intrekken van een omgevingsvergunning ingaat tegen het welzijn van het dieren.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja voorzitter, maar als we het hier niet doen, als we hier niet, er is toch een... Het eten van vlees en het houden van dieren is gewoon iets wat hier in dit land gewoon gelukkig wettelijk is toegestaan. We doen het hier juist... Onze agrarisch ondernemers werken juist keihard om het onder de best mogelijke omstandigheden te doen, met de beste dierenwelzijnseisen.

We hebben het vandaag ook gehoord, ze willen daarin investeren. Als zij het niet doen, krijgen we straks massale import, en het gebeurt nu ook al vaak, vanuit bijvoorbeeld Oekraïne, vanuit megabedrijven daar waar de welzijnsnormen veel lager zijn, of via dat belachelijke Mercosur-verdrag vanuit Latijns-Amerika, waar helemaal de normen lager liggen. Dan vraag ik me af, hebben wij dan liever hier in de veehouderij een kip die gehouden wordt volgens onze eigen normen, waarbij dierenwelzijnseisen hoog in het vaandel staan bij onze ondernemers? Of een kip die in verschrikkelijke omstandigheden wordt gehouden ergens in de jungle van Brazilië of in een uithoek van de Oekraïne?

De **voorzitter**: Ik zou u beiden wel willen verzoeken de scope van dit debat nog een beetje in de gaten te houden. Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja voorzitter, het wordt natuurlijk moeilijk om antwoord te geven op deze vraag en de scope van de vergadering in het oog te houden.

De **voorzitter**: Daarom zeg ik het tegen u beiden.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, ik vind ook niet dat we handelsverdragen moeten hebben met landen, zeker buiten de Europese Unie, waardoor het mogelijk is om dieren die onder de meest verschrikkelijke omstandigheden zijn gefokt en opgegroeid naar Nederland te kunnen halen. We hebben vlees niet nodig. Mensen kunnen heel gezond en heel gelukkig leven zonder vlees te eten, ook hier in Brabant. Het is mogelijk om in Nederland iedereen volledig plantaardig te laten eten en dan iedereen gelukkig en gezond te laten zijn. Het is zelfs bewezen een heel stuk beter voor onze omgeving, ook hier in Brabant. Mijn partij zal altijd blijven strijden tegen de bio-industrie. Daarvoor zijn we opgericht en daar blijven we mee doorgaan. Dat zou u niet moeten verbazen.

De **voorzitter**: Ik zou u beiden willen vragen om dit gesprek nu te staken, gezien het debat over dit vergaande verhaal. Mijnheer Van Hattem, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik wil het zeker niet zo ver laten gaan dat we het over heel de wereld moeten hebben, maar het gaat er juist om... Mijn punt was dat als wij de vergunningen intrekken van onze veehouders hier, dan krijg je juist effecten dat het van elders moet komen en dat het nog slechter wordt. Mijn oproep zou zijn, laat deze vergunningen in stand zodat deze ondernemers zorgvuldig kunnen produceren met oog voor dierenwelzijn.

De **voorzitter**: In de afronding.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Voorzitter, 70% van alle landbouw hier in Nederland en dus ook in Brabant is voor de export. Wij kunnen een heleboel reduceren in het aantal dieren dat hier wordt gehouden, zonder dat wij moeten gaan importeren. Sterker nog, doordat er zoveel geëxporteerd wordt, blijven wij achter met de grote hoeveelheid mest, met de grote milieuproblemen. Wij hebben een ernstige droogte, dit allemaal mede door de intensieve veehouderij en daarom is dit de enige manier die echt bijdraagt aan het beschermen van de natuur, het sterk reduceren van het aantal gehouden landbouwdieren.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik ga naar mevrouw Vossen. Ik wil u overigens met elkaar wijzen op de tijd, dat zeg ik niet tegen mevrouw Vossen, maar het is bijna 17.00 uur. Natuurlijk is dit een belangrijk debat, het is belangrijk dat iedereen zijn of haar mening kan geven en dat dat recht wordt gedaan. We moeten ook een beetje met elkaar een eindtijd in de gaten houden. Er komt nog een termijn dat het college gaat antwoorden en nog een tweede termijn, dus ik vraag u dat in acht te nemen. Mevrouw Vossen.

Mevrouw **Vossen** (Volt): Dank u, voorzitter. Ik keek al op de klok toen ik hierheen liep en ik schrok ook van het tijdstip en ook ik vind dit een belangrijk debat maar veel is ook al gezegd en uitgelegd

dus ik ga proberen het ook kort te houden. Het mag geen verrassing zijn dat Volt en natuurherstel twee zaken zijn die voor ons hand in hand gaan. Daar wil ik u verder ook niet mee vermoeien vandaag. Stikstof verminderen, natuur herstellen, dat is ons doel. Zelfs als je het eens bent over dat doel kun je nog ongemak voelen over de route naar dat doel toe en dat ongemak heb ik de afgelopen weken toch wel gevoeld. Heel eerlijk gezegd, ik lag op mijn bedje op Zakynthos toen het krantenartikel in het Brabants Dagblad stond. Ik nam het door, ik schrok. De VVD had het ook over verrassing. Ik was eigenlijk teleurgesteld. Ik ben wat onderzoek gaan doen en nou ja, dan kom je uit op het proces, daar kom ik zo op terug. Wat wel boven water staat voor Volt is dat dit dossier zich dient te verhouden tot de gerechtelijke uitspraak. De rechter heeft een hele duidelijke opdracht gegeven. Daar willen wij als Volt en kunnen wij als Volt niet omheen, maar een rechterlijke uitspraak zegt wat juridisch moet gebeuren en dan heb je ook nog het proces daarin. Er is al heel veel over gezegd en ook wij waren teleurgesteld over de manier waarop dat proces vorm had gekregen. Wij vroegen ons echt af of er dan niemand in het college geweest is die gezegd heeft: misschien moet je dit toch heel even anders gaan uiten naar die vijf veeboeren of kippenboeren zoals ik zeg, maar ik heb intussen ook begrepen dat er één kalkoenen heeft, dus dat is toch een ander dier. Is er dan niemand die dan zegt: hé joh, toch misschien slim om dit anders te doen? Dat was een vraag. Er zijn al duidelijk excuses aangeboden over de communicatie. Ja, daarover kan ik dan in herhaling blijven vallen, maar ik denk dat we daar ook niet verder mee komen. Dat was een heel duidelijk statement door de gedeputeerde zojuist, dus daar hoef ik niet meer op terug te komen. Excuses aanbieden is één, wat je daarmee gaat doen, is twee. De volgende vraag die ik eigenlijk in mijn betoog had was, ja, wat ga je dan maandag doen? Wat ga je maandag dan met hetgeen je hier vandaag heb opgehaald... Wat gaat u daar dan mee doen? Volgens mij is dat ook al zojuist ter sprake geweest. Als ik naar dit alles kijk... Kijk natuurvergunningen intrekken dat is geen doel op zich voor Volt, maar het is wel belangrijk dat wij bestuur hebben dat naar buiten toe alles zo zorgvuldig mogelijk binnen hun kader hebben uitgevoerd om tot die conclusie te komen dat zij niet anders kunnen. Dan kom ik bij het laatste gedeelte, voor ons gaat dan het debat uiteindelijk niet alleen over deze vijf boerenbedrijven, ook niet alleen over natuurherstel, maar wat voor overheid willen wij zijn? Willen wij een overheid zijn die zich als het ware lijkt te verschuilen, ik zeg lijkt te verschuilen, achter juridische uitspraken en is het daarmee klaar? Of zijn wij een overheid die zegt ja, sorry, wij moeten moeilijke keuzes maken, we voeren de uitspraken uit, maar we doen dat duidelijk, zorgvuldig en met oog voor de mensen die het raakt? Dat laatste is voor ons, voor Volt, betrouwbaar bestuur. De natuur verdient bescherming, maar mensen verdienen ook een overheid waar ze op kunnen vertrouwen en juist bij moeilijke besluiten moeten we laten zien dat die twee samen kunnen gaan. Dank u, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zag dat de heer Minkels al op weg was naar het spreekgestoelte en hij heeft dan ook het woord. Gaat uw gang.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Dit dossier gaat inmiddels over veel meer dan stikstof. Het gaat over de fundamentele vraag: wat is een handtekening van de overheid nog waard? We hebben hier vijf pluimveehouders die beschikken over een onherroepelijke natuurvergunning. Zij hebben zich aan de regels gehouden, geïnvesteerd en hun bedrijf jarenlang ingericht op de vergunningen die door diezelfde overheid zijn verleend. Nu dreigt die overheid te zeggen: die juridische werkelijkheid is veranderd, dus uw vergunning kan worden ingetrokken. Voorzitter, zo eenvoudig kan het toch niet zijn? De opdracht uit de Habitatrichtlijn is het voorkomen van de verslechtering van de natuur. GS moeten passende maatregelen nemen, maar intrekking van deze vergunning is niet automatisch de enige passende maatregel die GS kunnen nemen, heeft Lokaal Brabant net bevestigd. Precies daarom willen wij eerst weten, heeft de provincie zelf wel alles gedaan om verslechtering te voorkomen? Is de natuur de afgelopen jaren overal tijdig adequaat beheerd? Is er bijvoorbeeld voldoende begraasd en gemaaid? Is vergrassing en verbossing tijdig tegengegaan? Wat als de provincie mogelijkheden heeft laten liggen, dan kan het toch niet zo zijn dat boeren daarvoor uiteindelijk de rekening moeten betalen? Dan de bestuurlijke gang van zaken. GS hebben zelf de door de rechter gestelde termijn niet gehaald. Laat dat even tot je doordringen. De provincie had het zelf niet tijdig. De belastingbetaler betaalt daarvoor € 75.000 en ondertussen zetten GS bij vijf boeren het mes op de keel. Totaal onacceptabel. Voorzitter, voor Forum voor Democratie gaat het

laagje nog dieper. Wij maken ons grote zorgen over de precedentwerking. Dit gaat niet alleen om vijf boeren, want wat zegt de provincie straks tegen iedere ondernemer in Brabant? Je kunt een vergunning aanvragen, je kunt een alle eisen voldoen, die vergunning kan onherroepelijk worden, u kunt daarop miljoenen investeren en een jaar later kan die zekerheid alsnog ter discussie gesteld worden. Welke ondernemer gaat op deze basis nog investeren? Een onherroepelijke vergunning is geen eeuwigdurende garantie., maar zij kan ook geen waardeloos stuk papier worden zodra de overheid van mening verandert. Dan raken we aan rechtszekerheid, proportionaliteit en eigendomsbescherming. Het vertrouwen in de politiek heeft al een dieptepunt bereikt en zal hierdoor in een zwart gat vallen. Wat Forum voor Democratie ook stoort is het meten met twee maten. Eén voor de boeren, waarbij tot op de komma moet worden voldaan aan alle eisen. Emissiereductie tot achter de komma op papier en dan is het nog niet genoeg. Het is nooit genoeg. Aan de andere kant hoeft MOB niet per ondernemer aan te tonen dat juist deze ondernemer de geconstateerde natuurschade veroorzaakt. MOB en GS hoeven niet aan te tonen hoeveel natuurwinst het intrekken van de vergunningen oplevert. GS mogen het woord substantieel uitleggen naar hun eigen inzicht, zonder enige onderbouwing. Het gaat nog verder. Hoe hypocriet is het dat vergunningen wel verleend worden bij grote bedrijven? Echte gezinnen worden hier kapot gemaakt met één simpele pennenstreek, waarbij GS zelf nog niet eens de moeite nemen om de boeren het zelf te vertellen of een hand te schudden. Krijgen ze een dankjewel. Voorzitter, de ondernemers hebben niet illegaal gehandeld. Zij hebben niet zonder vergunning uitgebreid, ze beschikken over een onherroepelijke vergunning. Dan past een overheid maximale terughoudendheid, voordat zij ingrijpt in de rechtspositie die zijzelf heeft gecreëerd. De boeren hier zijn niet de criminelen. Sterker nog, zij zijn de poortwachters van onze voedselzekerheid.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Je zult maar pluimveeboer zijn en dan zeker de vijf waar we het nu over hebben. Ik krijg bijna medelijden met de publieke tribune die hier de hele dag zitten en als ze dan horen wat er allemaal gebeurt of wat er niet gebeurt, dan lijkt de conclusie dat er eigenlijk niks gaat veranderen. Dat durf ik als 50PLUS al een beetje te zeggen. Wie zeggen er nou allemaal iets over dat stikstofbesluit? Dat is onze gedeputeerde Boelema, ook natuurlijk namens het college, en die zegt geen andere uitweg te zien. Dan heb je alle boerenorganisaties, LTO, ZLTO, die gaan allemaal in protest, maar je hebt ook een minister, Jaimi van Essen, en die zegt van ja, er komen nog kabinetsplannen en ik zie nog openingen om die intrekkingsbesluiten te voorkomen. Dan heb je de pluimveehouders zelf. Die hebben we vanochtend gehoord en nogmaals, veel respect hoe rustig zij dat ook kunnen brengen, terwijl het toch gaat om hun eigen bedrijf, hun eigen gezin en hun eigen toekomst. Dan heb je ook nog een mijnheer Vollenbroek van MOB, die de boel in gang heeft gezet. Als je ziet wat hier vandaag gebeurt, dan heb je ineens ook de VVD en Lokaal Belang...

De **voorzitter**: Brabant was het.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Lokaal Brabant. Die komen ineens met een motie en dan zitten wij hier in de Provinciale Staten en dan denken we van, het college spreekt toch met één stem? De vraag die ik in ieder geval heb aan de gedeputeerde, mevrouw Boelema, is van hoe kijkt dan D66 tegen deze motie aan omdat die niet meeondertekend is? De laatste discussie met Lokaal Brabant die we gehad hebben...

De **voorzitter**: U spreekt denk ik de fractie van D66 aan en niet mevrouw Boelema? Die spreekt namelijk niet namens D66.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ja, nee hoor. Dat is de vraag die ik heb aan de gedeputeerde. Hoe zij aankijkt tegen de motie, dus daar zal ze zelf zo op terugkomen.

De **voorzitter**: Ja, maar dat heeft niks met D66 te maken, begrijp ik. Ja, gaat u verder. Volgens mij gaat mevrouw Boelema daar straks op reageren.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dat was de opzet, ja. Als je dat allemaal samenvat dan zie je dat er een enorme afstand is tussen de politiek en onze inwoners en ik ben bang dat die alleen maar groter wordt. Als je gaat kijken wat er allemaal gebeurd is, we hebben vandaag duizenden boeren gehad, we hebben zeven oppositiepartijen die een interpellatiedebat hebben aangevraagd, waaronder ook wij als 50PLUS, er zijn moties ingediend, maar liefst 21 insprekers en ik wil toch even kwijt als er pluimveehouderijen zijn die 77% op stikstof kunnen besparen of zelfs 91%, ik kom zelf uit het bedrijfsleven, dan moet je dat natuurlijk omarmen. De vraag die ik toch heb aan de gedeputeerde is: komen we hier nog uit? Er ligt een motie. Uitvoering zou door het college moeten gebeuren. Heeft zij nog geloof om in de komende maanden deze pluimveehouderijen te kunnen helpen? Wat zou het fijn zijn als dat het resultaat inderdaad zou zijn. Ik hoop echt dat er een oplossing gevonden wordt. Ik ben heel benieuwd naar het antwoord van de gedeputeerde.

De **voorzitter**: Dat is precies vier minuten, dank u wel. Dan ga ik tot slot het woord geven, niet helemaal tot slot natuurlijk, maar wel in deze termijn, aan mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik verwijs graag even naar wat D66 hier naar voren brengt, een goede juridische verweerlijn. De SP en de VVD hebben de trias politica genoemd. Daar zit in dit dossier toch echt wel een probleem. Er wordt steeds verwezen naar een rechterlijke uitspraak, maar de rechtbank Oost-Brabant velde op 16 april 2025 een hard oordeel over dit college. Niet één keer, maar op zes zelfstandige punten stelde de rechtbank vast dat het college zijn zaak niet op orde had, niet goed had geprocedeerd. Dat begon al, en het zal u niks verbazen van mij als advocaat, met het begin dat het college begon te erkennen wat de MOB als feiten had aangevoerd. Op het moment, en dat leer je in het eerste jaar van je advocatenopleiding, dat je gaat erkennen wat de tegenpartij zegt, geef je de rechter geen enkele ruimte meer om nuancering in de feiten aan te brengen. Dat is precies wat het college deed, meteen erkennen wat de MOB had aangevoerd. Het is nog erger, het college erkende niet alleen de verslechtering van de natuur volgens de MOB en betwijfelde die vervolgens in haar eigen verweerschrift, maar onderbouwde dat niet, die twijfel en de rechter rekent daar het college op af. Het college verwees vervolgens naar algemene landelijke en provinciale maatregelenpakketten zonder inzichtelijk te maken of die pakketten in de praktijk ook maar iets opleverden op dit specifieke gebied en de rechter rekent het college daarop af. Waar de bewijslast uitdrukkelijk bij het college lag, liet het college die keer op keer onbenut. Geen eigen berekening met de AERIUS Calculator, geen gebruik van artikel 8.29 van de Algemene Wet Bestuursrecht, geen verzoek aan de rechtbank om de minister rechtstreeks te bevragen. De rechtbank zegt het zelf en dat citaat verdient het hier om hardop te worden herhaald: "Deze vraag is het college in andere zaken meermalen gesteld en in geen van die zaken kreeg de rechtbank een afdoende antwoord." Dat is geen incident, dat is een patroon. Mijn vraag aan het college is, waarom is er zo belabberd geprocedeerd in eerste aanleg en wordt dit hersteld in hoger beroep? Dat patroon wordt schrijnend zichtbaar zodra we kijken naar hoe het college met de industrie omging. Met FrieslandCampina sloot het college samen met de MOB een overeenkomst voor een 85% emissiereductie. Met Cosun in Dinteloord volgde eenzelfde route, dit keer voor 95%, geen dwingende intrekking, geen aanschrijving, een onderhandeld convenant in overleg op basis van vertrouwen. Bij de vijf veehouderijbedrijven in de Peel gold dat vertrouwen niet. Daar bood het college, ondanks maandenlang overleg en reductieplannen van de ondernemers zelf, geen convenant aan. Daar volgde een aanschrijving met de dreiging van intrekking van de vergunning. Het college laat dwangsommen oplopen die het zelf heeft veroorzaakt door ook onhandig te procederen in de voorlopige voorzieningenprocedure bij de Raad van State. Dan is er de Amercentrale. Die kreeg deze zomer een natuurvergunning voor een uitstoot van anderhalf miljoen kilo stikstofoxide en 50.000 kilo ammoniak op 250 meter van een Natura 2000-gebied, geregeld met een oude vergunning van een kolencentrale die al in 2011 is gesloopt, terwijl deze provincie tegelijkertijd actief lege stikstofvergunningen introk en terwijl de pluimveehouder in de Peel zijn vergunning met 85% zagen korten. Drie piekbelasters, drie benaderingen. Voorzitter, dat verschil verdient een verklaring. Terwijl dit patroon zich herhaalde, hoorden de boeren in de Peel een half jaar niets.

De **voorzitter**: U bent hier aan het afronden, hè?

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, het college erkent dat zelf. Het regeerakkoord noemt Brainport Eindhoven als prioritair cluster voor de gebiedsgerichte stikstofaanpak naast de Peel. Is het toeval dat de energie en industrie de ruimte kregen met Brainport in het achterhoofd en de boeren in de Peel een aanschrijving? Die vraag verdient hier een antwoord. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik zie een interruptie. De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank, voorzitter. Ik hoor uw betoog aan, maar ik heb toch wel een beetje moeite met het beeld dat u neerzet, want u kijkt naar een uitspraak van de rechtbank, Daar staat inderdaad bijvoorbeeld in dat de eiser en het college het eens zijn over de staat van de natuur, dat er geen discussie is over de natuurdoelanalyse en de ecologische autoriteit die een advies heeft uitgebracht. Waarschijnlijk komt u tot een betoog van op heel veel punten is het college het eens met de stichting MOB, maar dit is gewoon simpelweg de vaststelling. We hebben een probleem met de natuur, dus we zullen daar iets mee moeten doen. Bent u het daarmee eens?

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Eén van de insprekers hier vanmorgen heeft die natuurdoelanalyses ook ter discussie gesteld en aangegeven dat daar best nog wat licht in zit. Dat is ook waarom ik aan die inspreker een nadere vraag erover had gesteld, want het is echt les nummer 1. Als je wilt dat een rechter genuanceerd naar de feiten kijkt, dan begin je niet met meteen de feiten van de tegenstander te erkennen, dan voer je je eigen feiten aan. Dan mag de rechter zelf concluderen of die overeenkomen, ja of nee. Daar kan licht tussen zitten en het college heeft dat niet eens geprobeerd. Dat is wat de rechter ook constateert, dat is gewoon echt fout nummer 1.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, u noemt dat fout nummer 1, dan spreek ik via de voorzitter, omdat u blijkbaar uitgaat van alternatieve feiten. Als dit gewoon simpelweg een gegeven is, dan is ook op dit moment heel duidelijk, als u dit nu weer ter discussie stelt, waar de ChristenUnie-SGP in deze hele discussie staat, maar mijn vraag aan u is, brengt dat nu uiteindelijk de hele zaak, ook voor de vijf ondernemers die hier de hele dag zitten, echt verder als u nu fundamenteel ter discussie stelt dat de natuurdoelanalyses niet kloppen? Dat het advies van de ecologische autoriteit niet klopt? Terwijl eigenlijk iedereen die een beetje redelijk in deze materie thuis is, eigenlijk vindt dat dat gewoon het uitgangspunt dient te zijn?

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik heb u al gezegd, het is niet één fout van het college in de procedure, het zijn er wel zes of zeven. Ik kan ze helemaal uitspellen en ik denk dat de rechter uiteindelijk tot een ander oordeel was gekomen als het college wel de dingen had aangevoerd waar ook de rechter om gevraagd heeft, maar die niet zijn aangevoerd. Het college heeft verwezen naar algemene dingen, heeft zich heel makkelijk ervan afgemaakt met de beoordeling van de door de MOB aangevoerde feiten. Daar hadden ze veel kritischer naar kunnen en moeten kijken en daar ook iets van moeten vinden, maar ze hebben gewoon meteen erkend, ja dit klopt. Ik vind het niet oké dat je je als college achter een rechterlijke uitspraak gaat verschuilen, want dat wordt de hele tijd gezegd, we kunnen niet anders. De rechter heeft bepaald, terwijl je zelf door slecht procederen die uitspraak hebt veroorzaakt.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg, laatste keer.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Dank, voorzitter, alleen maar een opmerking. Dit maakt heel duidelijk waar ChristenUnie-SGP staat, dus dank ook mevrouw, voor uw antwoord.

De **voorzitter**: Dank u wel, we zijn aan het einde gekomen van deze termijn. Ik schors voor een kleine pauze de vergadering voor een kwartier.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren wilt u allemaal weer plaatsnemen? De bel heeft geklonken. We gaan beginnen. De vergadering is heropend en het woord is aan gedeputeerde Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Ik ga allereerst in op de twee moties die ingediend zijn. Allereerst de motie van VVD en Lokaal Brabant om het gesprek aan te gaan en ook te kijken of we het trappetje van Remkes daar nog explicieter bij kunnen benutten en te zorgen dat we die op korte termijn voeren. Volgens mij is dat ook helemaal in de lijn, dus ik zou zeggen geen bezwaar. We appreciëren deze positief als college omdat het ook precies is wat ik in de eerste en tweede termijn al betoogd heb en ook in antwoord op interrupties van anderen heb aangegeven hoe we de komende tijd als college en ik in het bijzonder als portefeuillehouder gaan handelen op deze zaak. We zien dat als een steun in de rug voor de lijn die ik namens het college al heb uitgesproken hierover. Dan de motie rechtvaardige behandeling van de pluimveehouders van onder andere de PVV. Dat dictum is op een andere manier opgeschreven, namelijk om af te zien van het voornemen tot intrekken van de vergunningen. We zien niet af van het maken van een ontwerpbesluit rondom 1 oktober. Dat is overigens wat anders dan het intrekken van de vergunning, want dat zou bij een definitief besluit zo zijn, maar dat heb ik ook al eerder uitgelegd hoe dat juridisch precies in elkaar zit in de eerste en tweede termijn. Deze motie moet ik ontraden namens het college.

De **voorzitter**: De heer Havermans heeft het woord.

De heer **Havermans** (BBB): Ja voorzitter toch even in alle scherpte. De gedeputeerde heeft in mijn ogen in de eerste twee termijnen van dit debat heel duidelijk aangegeven dat het lullig was gelopen allemaal, het proces, maar de uitkomst is niet anders en wij staan er nog steeds achter. Nu wordt de motie van de VVD en Lokaal Brabant overgenomen met de appreciatie dat ze er heel blij mee zijn en dat dit hun lijn steunt en volgens mij was die motie toch wel een dikke neiging naar een motie van afkeur naar het college van u heeft uw werk niet goed gedaan, het moet opnieuw, waarbij Lokaal Brabant heel duidelijk aan heeft gegeven dat zij absoluut niet instemt met het voorgenomen besluit voor intrekking. Ik kan me eigenlijk niet indenken, maar goed, dat zullen ze zelf maar moeten verdedigen, dat u nu zegt van we gaan alsnog toe werken naar die ontwerpbesluiten, maar neem dit ter harte mee. Volgens mij klopt er in heel die lijn helemaal niets.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Wat de lijn van het college is, mijnheer Havermans, is helder. Die heb ik volgens mij meerdere malen op vragen geschetst. Daar past dit in. Dat is ook de vraag, hoe kunnen we daar iedere keer stappen die het kabinet zet in meewegen? Biedt dat kansen? Daar gaat dit ook over. Volgens mij zit daar helemaal geen licht tussen. Als college gaan we natuurlijk niet over de tekst van individuele fracties. Dat heet nu dualisme.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Nee, dat is zeker waar, maar ik denk dat de andere fracties meeluisteren en daar zal ik ze straks ook nog op bevragen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik hoor gedeputeerde Boelema zeggen dat ze enerzijds met de motie van de VVD en Lokaal Brabant geen probleem heeft, terwijl ze eerder in de zaal vertelde dat er nauwelijks ruimte zat om iets te kunnen doen en daar geen mogelijkheden zag om het vergunbaar te krijgen. Dat is toch heel typisch. Dan vraag ik me af hoe dat zich verhoudt tot de tweede motie die wij als PVV met nog een aantal andere fracties hebben ingediend waarvan de gedeputeerde nu zegt van ja, het kan eigenlijk niet want we moeten het voornemen tot intrekken van de vergunningen erin laten staan. Dan vraag ik me af, is dit college voornemens het voornemen tot intrekking als doel in stand te houden? Blijft dat nog altijd wat zij voor ogen hebben? Dan hebben we de situatie dat eigenlijk die andere motie meer of meer dan van nul en generlei waarde is.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, mijnheer Van Hattem, ik ga toch nog een keertje terug naar de woorden die ik al vaker heb uitgesproken. Wat het college heeft gedaan, is een besluit nemen voor het voornemen tot een ontwerpbesluit, om dat 1 oktober te publiceren. Dat is een ontwerpbesluit en daar zijn nog zienswijzen op mogelijk. Dat gaan we doen. Dat moet ook, want daar zaten namelijk die deadlines ook aan, waar we hier ook al een hele tijd over verhandeld hebben. Dat wil niet zeggen, en dat is de oproep van velen van u, maar dat is ook wat ik met u in toezegging heb afgesproken, dat we als college niet in de tussentijd gesprekken kunnen voeren over als er nieuwe inzichten komen. Ik heb ook gezegd welke drie nieuwe inzichten dat zouden kunnen zijn op basis van kabinetsbeleid. Dat is dus niet de huidige stand van zaken, want anders hadden we net zo goed op 7 juli dit zware besluit niet hoeven te nemen, maar vooralsnog is er vandaag niks veranderd. Mogelijkerwijs verandert er wel iets in situatie op het moment dat er een spoedwet ligt of dat er normeringen liggen voor intensieve veehouderij. Als we met elkaar het gesprek aangaan over wat doen we met een vrijwillige regeling die we zouden kunnen treffen met het Rijk om bepaalde gebieden, en daar is Brainport er eentje van in Nederland, er komen nog vier andere gebieden bij, ...hoe we die met elkaar kunnen inzetten om te kijken wat dat betekent conform het trappetje van Remkes voor deze ondernemers. Daarbij heb ik gewoon de winstwaarschuwing gegeven, en daar refereert u aan, en daar blijf ik ook bij, dat dat wel kleine kansen zijn. Het is een kleine kans om te kijken of het op deze manier tot een andere oplossing kan leiden dan de oplossing die het college ook liever niet heeft, namelijk een definitief besluit te nemen. Daarin verschillen de beide moties, en verschilt dus ook het dictum, en vandaar dus ook een andere appreciatie.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Dat is een heel lang antwoord, maar waarin we eigenlijk voornamelijk één ding horen, we moeten uitgaan van wat er nog komt uit kabinetsbeleid. Eén ding hoor ik er niet in, dat is hetgeen er in de plannen van de agrarische ondernemers zit, want dat is juist waar het om zou moeten gaan, wat er uit hun plannen komt. Waarom horen we de gedeputeerde daar niet over? Waarom wordt daar geen kans gegeven en alleen maar gekeken naar wat het kabinetsbeleid zou zijn, waarbij de minister overigens heeft gezegd dat alles op alles moet worden gezet om intrekking te voorkomen en het een allerlaatste stap zou moeten zijn. Nu zegt de gedeputeerde toch, wij houden het voornemen tot intrekking in stand. Waar blijven in dit verhaal de plannen van de ondernemers?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, ik val in herhaling. We hebben dit besluit te nemen omdat daar een rechterlijke uitspraak over ligt. Dat is een. Twee, die plannen van de ondernemers die er nu liggen, zijn beoordeeld en die passen niet binnen die rechterlijke uitspraak. Dat is waar het college op uitgekomen is. Wat niet wil zeggen, dat we niet opnieuw in gesprek moeten gaan om te kijken of er niet andere plannen mogelijk zijn en nieuwe inzichten. Dat is waar het kabinet natuurlijk ook aan refereert op het moment dat er een nieuwe regelgeving komt en we zouden op een andere manier die

kunnen interpreteren en kunnen meewegen, dan ontstaat er een nieuwe situatie die er overigens nu gewoon nog steeds niet is. Tot zover, voorzitter.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem, tot slot.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank voorzitter, nu zegt de gedeputeerde dus heel duidelijk: de plannen van de ondernemers zijn beoordeeld en ze voldoen niet. Dan vraag ik me wel af waarom is, en misschien val ik ook wel in herhaling, maar het blijft toch wel de essentie van dit verhaal, dan niet eerder die beoordeling teruggekoppeld aan de ondernemers om hen de kans te geven om de plannen dusdanig aan te passen, dat ze er wel aan kunnen voldoen en is de gedeputeerde dan bereid om dit alsnog te doen in plaats van zo hard vast te houden aan het voornemen tot intrekking?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Daar is dat overleg ook op gericht, mijnheer Van Hattem, maar daar heb ik ook gewoon het eerlijke verhaal over verteld waar ik van denk dat daar de mitsen en maren aan zitten. Maar goed, daar gaan we met elkaar in overleg over, daar zijn we het hier met zijn allen over eens. Over de manier waarop we dat doen, dat is denk ik aan het college.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Bij de behandeling van de motie heb ik de twee partijen die deze indienen bevraagd of zij het college nu inderdaad een onvoldoende geven of hoe zij het proces beoordelen. De ene zegt net: "Het is nog geen tien met een griffel." De andere opende met: "Ik wil niet dat ze een vergunning intrekken, maar ze moeten nog een keer in gesprek." Bij die behandeling ging het er steeds over om het nog eens over de plannen van die vijf boeren te hebben, om te kijken of die op de een of andere manier nog een keer besproken kunnen worden. Het college zegt nu, bij monde van mevrouw Boelema: daar gaan we het dus niet over hebben. We hopen op externe omstandigheden, we hopen op een spoedwet, een rijkspakket, et cetera. Hoewel de motie wordt geapprecieerd als oordeel Staten, zegt u er meteen bij: ja, maar wij gaan natuurlijk niet naar die plannen kijken. Het Rijk moet wat doen.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dat heb ik niet gezegd, voorzitter.

De heer **Rutjens** (JA21): Ik hoorde mevrouw Boelema toch duidelijk zeggen: er moeten andere inzichten komen, er moet een spoedwet komen, er moet een rijkspakket komen. Dat zijn de omstandigheden die kunnen veranderen en daardoor kunnen we misschien andere oplossingen vinden voor die boeren. Dat heeft dus niks te maken met de plannen die die vijf ondernemers zelf hebben gemaakt. Toch?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Die plannen zijn beoordeeld, daar gaat het in essentie ook over. Als er niks verandert aan die omstandigheden, verandert er ook nu niks aan de weging van die plannen. Dat wil niet zeggen dat je in gesprek niet tot andere plannen zou kunnen komen.

De heer **Rutjens** (JA21): Dan hebben we inderdaad... Dat was de essentie waar ik naartoe wilde. Dat betekent dus dat die plannen niet opnieuw worden beoordeeld. Die zijn van tafel geveegd, want die heeft u al goed beoordeeld. Hoewel de VVD en Lokaal Brabant zeggen: "Laten we nog eens een keer naar die plannen kijken", et cetera. Dat gaat u dus niet doen. Wat u gaat doen: u hoopt op andere omstandigheden, waaronder het Rijk. Die vijf ondernemers, hun adviseurs en het geld dat ze hebben uitgegeven, dat was allemaal voor niks, want het is van tafel.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): In gesprekken gaan we daar verder op in. Ik ga nu niet met u de gesprekken alvast een soort van voor preluderen voordat we met de ondernemers zelf gesproken hebben. Dat is iets wat een zaak is tussen de ondernemer, de zaakwaarnemer en de provincie.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Van Hattem, die het over iets anders gaat hebben dan waarop u zojuist interrumpeerde, ga ik van uit.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter. Misschien toch even in alle scherpte, want dit is heel essentieel voor het hele proces. Kan de gedeputeerde aangeven of de beoordeling van de plannen teruggekoppeld is aan de ondernemers? Zo ja, wanneer?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Er is mondeling een terugkoppeling geweest. We zullen ook kijken hoe het ontwerpbesluit, dat nu in concept is, op enig moment, en dat zal dus ook in de besprekingen die nu opnieuw gevoerd gaan worden, meegewogen wordt. Daar gaan we samen naar kijken voordat er überhaupt een concept ontwerpbesluit bij het college ligt.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter, mondelinge terugkoppeling, was dat dan op 7 juli in dat befaamde gesprek, zal ik maar even zeggen? Of op een ander moment? Waarom is dit niet schriftelijk teruggekoppeld aan de ondernemers?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dat volgt nog. Zo werkt de procedure, mijnheer Van Hattem. U kunt nu een beetje zuchten, maar de procedure is gewoon dat het ontwerpbesluit uiteindelijk het schriftelijke verhaal is. Dat wil niet zeggen dat je niet mondeling met elkaar..., op welke manier... Er is ook gewoon op een andere manier schriftelijke communicatie mogelijk vóór dat ontwerpbesluit. Nogmaals, ik ga nu niet met u in op de uitvoering van die gesprekken en hoe we dat gaan doen met u wegen. Uiteindelijk gaat het er vandaag niet over dat we met elkaar de inhoud induiken en samen aan de schrijftafel gaan zitten over hoe dat er dan uit zou moeten zien.

De heer **Van Hattem** (PVV): Nou, voorzitter, dat was ik ook helemaal voornemens, om samen aan de schrijftafel te gaan. Ik wil vooral dat dit college, deze gedeputeerde, aan de schrijftafel gaat zitten met de ondernemers en dat zij hun plannen waar kunnen maken. Dan vraag ik nu graag aan de gedeputeerde, in plaats van zo'n hautaine houding aan te nemen richting deze Staten, om aan te geven wanneer deze ondernemers die schriftelijke terugkoppeling op hun plannen gaan krijgen, want de tijd dringt tot 1 oktober.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dat is iets waarop we bij hen terugkomen. Daar kan ik nu geen uitspraak over doen. De afspraken daarover zijn in de maak en dat zal op korte termijn met hen worden opgenomen.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Havermans, gaat uw gang.

De heer **Havermans** (BBB): Ja voorzitter, dan ga ik nog één stap verder, want het college heeft al lang en breed aangegeven toch te gaan schuiven aan die besluiten. Als die besluiten gepubliceerd

zijn, dan, zoals de zaakwaarnemers ons ook vertelden, mogen die nog een keer bezwaar maken, gaat de rechterlijke procedure starten. Stel de rechter zegt bijvoorbeeld dat dit besluit niet proportioneel is, niet de minst ingrijpende maatregel en die veegt die ontwerpbesluiten van tafel. Wat dan? Wat voor actie neemt u dan als college? Welke conclusies verbindt u daaraan?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Daar kan ik niet op vooruitlopen, want het hangt helemaal af van de uitspraak die er dan ligt en die dan opnieuw geïnterpreteerd moet worden. Dit zijn als-dan-vragen waarop je niet op voorhand op vooruit kunt lopen. Ik kan alleen vooruitlopen op de wens die wij hebben dat we niet tot een definitief besluit hoeven te komen. Dat hangt ook van de omstandigheden af.

De **voorzitter**: De heer Havermans.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, maar goed, voorzitter, die ballon wordt wel steeds kleiner. Nou ja, goed, het debatje van hiervoor hoeven we niet over te doen, maar ik denk dat dat al veelzeggend genoeg was. Ik heb het idee dat van al die passende maatregelen, waarvan u zegt dat die aangedragen zijn, volgens mij helemaal niet zo veel sprake is. Ik ben eigenlijk toch wel benieuwd of de gedeputeerde daar nog op wil reflecteren.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): In een verweerlijn die we gevoerd hebben rondom het afwijzen van het handhavingsverzoek en van het intrekkingsverzoek, hebben we ook in 2023 al genoteerd welke maatregelen er volgens ons wel genomen werden. Dat was toen niet genoeg. Dat was in april 2025 ook niet bekend. Inmiddels hebben we natuurlijk ook onze eigen maatregelenpakketten als Brabant getroffen. Er komen nog rijksmaatregelen aan. Die konden toen in die verweerlijn niet meegenomen worden. Dat is ook de oproep die een ander in uw Staten heeft gedaan om ook in IPO-verband in de breedte te kijken naar die verweerlijn. Dat kan, maar dat redt ons nu gewoon niet in deze casus, waarin we al twee jaar met elkaar verzeild zijn geraakt en waarin er nu geen mogelijkheid meer is om dat stuk opnieuw in te brengen. Daarbij komt natuurlijk ook dat de eerlijkheid gebiedt dat al die maatregelen nog niet allemaal effect hebben, omdat ze nu eenmaal nog niet ingevoerd zijn op dit moment.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, dat is dus natuurlijk de essentie waar uiteindelijk deze vijf ondernemers nu de klos door zijn. Er kan hier heel veel gezegd worden, onze kant op of weet ik veel naar wie, maar de afgelopen acht maanden is er helemaal niks gebeurd op dat gebied. Dat is ook wel verwijtbaar.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, volgens mij hebben wij hier in deze Staten een debat gehad over emissiereducerende maatregelen rondom stallen. We hebben ook over de BOS 2.0 een debat gehad, dus het is niet zo dat dit college niet bezig is met emissiereducerende maatregelen in Brabant.

De **voorzitter**: Gaat uw gang, mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Een vraag aan mevrouw Boelema. Ziet u nog mogelijkheden om geen ontwerpbeschikking voor 1 oktober uit te vaardigen?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Nee, we hebben die deadline die ons is opgelegd te respecteren, dus daar zien we helaas geen mogelijkheid toe.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): In het licht van de motie van Lokaal Brabant en de VVD wordt u gevraagd om aan tafel te gaan met de ondernemers, maar er gaat niks wijzigen aan uw besluit, als ik het goed begrijp.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Aan die datum van het besluit, daar gaat het natuurlijk in essentie om dat we wel die gesprekken voeren, maar we ons ook gewoon te houden hebben aan de uitspraken zoals die er liggen. We zullen binnen een redelijke termijn, en dan is 1 oktober al wel een eindje weg van 10 juli, een ontwerpbesluit nemen.

De **voorzitter**: Mevrouw Van de Ven, tot slot.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Zijn dan de gesprekken die volgens de motie die nu voorligt gedaan gaan worden, dan enkel voor de vorm, of gaat daar nog iets... Ja, dan is dus mijn vraag nogmaals: kan die ontwerpbeschikking dan nog niet uitgevaardigd worden?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): We gaan die gesprekken voeren en daar houd ik het nu even bij.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter. Zo heb ik die twee moties behandeld. Er waren ook nog een aantal vragen aan mij gesteld in de eerste termijn. De PvdA vroeg mij: is er meer generiek beleid nodig? Ja, dat blijkt wel, maar we hopen dan dus ook dat het rijkspakket ook voldoende generiek beleid biedt om die handhavingsverzoeken gemotiveerd af te wijzen en uiteindelijk, en daar gaat het natuurlijk om, te zorgen dat onze natuur voldoende herstelt.
Dan vroeg de PVV nog naar natuurmonitoring. In juni heeft u daar nog een update over ontvangen. U ontvangt die sowieso één keer per jaar periodiek van het college. D66 vroeg ook nog welke stappen er eventueel nog te nemen zijn om alvast te kijken naar mogelijke nadeelcompensatie. Dat moet dan onderdeel zijn van die gesprekken wat mij betreft om te kijken hoe we überhaupt dat proces..., want daar zijn we natuurlijk nog niet, want er is pas sprake van nadeelcompensatie op het moment dat er een definitief besluit ligt, waarvan we dus hopen dat we niet zover hoeven te komen. Het CDA vroeg nog om...

De **voorzitter**: De heer Van Hattem staat bij de interruptiemicrofoon.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, dank, voorzitter. Nu geeft de gedeputeerde aan dat wij in juni die natuurmonitoringsgegevens zouden moeten hebben ontvangen. Dan kijk ik met een schuin oog ook naar gedeputeerde Roijackers of dat het eerder beloofde stuk was dat voor de zomer naar Provinciale Staten zou komen op het gebied van natuurmonitoring, maar mijn vraag ging eigenlijk over de onderliggende gegevens. Er moeten gegevens voor natuurmonitoring worden bijgehouden, ook voor de Europese Commissie. Die gaan via het CBS naar de Europese Commissie toe. Die worden vanuit de provincie al, naar ik begrijp, zo'n kleine twintig à dertig jaar bijgehouden. Zouden wij misschien ook die gegevens kunnen ontvangen?

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): U heeft recht op heel veel informatie. Ik ga even kijken of ik daar schriftelijk op terug kan komen, mijnheer Van Hattem, omdat we sowieso afspraken hebben over hoe we met die natuurmonitoring omgaan en ook hoe we uw Staten daarover actief informeren. Ik kan nu even niet inzien waar u precies naar op zoek bent, maar we zijn natuurlijk altijd bereidwillig als college om te kijken hoe we de informatie die u wilt ontvangen ook met u kunnen delen, maar daar kom ik dan schriftelijk op terug.

De **voorzitter**: Mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ik zal dan ook zelf het verzoek schriftelijk nader toelichten. Het is als een informatieverzoek te zien.

De **voorzitter**: Dank u wel. Mevrouw Boelema gaat verder.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dan vroeg het CDA ook wat precies het effect is. Afhankelijk natuurlijk van... je hebt sowieso de vergunning en wat in de breedte uitgestoten wordt, maar ook wat de hoogste depositie per hectare is. Daar kan ik u een staatje van toesturen. Het gaat, denk ik, te ver om dat nu voor te lezen, maar daaruit ziet u en blijkt ook dat die echt significant is. Als je dat dus weghaalt, dat dat dus ook effect heeft. Dan had ik nog een vraag van, even kijken, de Partij voor de Dieren, die vroeg mij: is het college het eens met de stelling dat het verminderen van dieren noodzakelijk is voor stikstofreductie? Uiteindelijk blijkt ook dat dat natuurlijk gebeurt. Daarvoor zijn er ook vrijwillige regelingen door het Rijk opgetuigd, die zijn er niet voor niets. Uiteindelijk zijn er normeringen voor alle sectoren, zowel voor de veehouderij als voor mobiliteit en industrie, om uiteindelijk gewoon molen te reduceren.

Mevrouw **Kuiper** (Lokaal Brabant): Voorzitter, zou ik mevrouw Boelema misschien mogen vragen om de microfoon iets dichterbij te zetten?

De **voorzitter**: Ja, zeker. Als u haar niet goed kunt verstaan, is het verzoek, denk ik, helder richting mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Had u het laatste wel goed verstaan dan, wat ik daarover zei? Want ik wil het best nog even herhalen. Dan vroeg 50PLUS: hoe komen we hieruit? Volgens mij is dat de hamvraag. Ik heb aangegeven wat het college voornemens is om te doen. Het ligt er ook aan wat u met de moties die voorliggen doet. Ik heb heel erg stilgestaan bij het proces tot nu toe en hoe dit verder moet, maar ook geschetst in welk groot dilemma wij met elkaar verkeerd hebben en we doen niet omdat we dit zelf actief hebben gewild, maar omdat dit moet. Tegelijkertijd doen we dit ook uiteindelijk samen met een hele hoop andere maatregelen, die hopelijk op een andere manier ingevuld kunnen worden om uiteindelijk Brabant open te krijgen en ook weer vergunningen te verlenen voor andere bedrijven.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag heeft het woord.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Dank, voorzitter. Misschien zou mevrouw Boelema hier nog op komen. Zij heeft één van mijn vragen beantwoord, maar nog niet allemaal. Ik had ook nog gevraagd naar de keuze om de € 75.000 aan last onder dwangsom te accepteren, terwijl dat eigenlijk natuurlijk gewoon al het niet volgen van de gerechtelijke uitspraak is.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, die hebben we volgens mij gemotiveerd, maar dat wil ik nog wel een keertje doen. We hebben, juist omdat we als college gewikt en gewogen hebben over hoe we hier nu het meest recht aan kunnen doen voor onszelf de termijn ruimer genomen om te komen tot een besluit. We hebben daarmee dus ook het effect van het incasseren van die dwangsom meegewogen en afgewogen tegen de belangen en daarmee ook gezegd: oké, het zorgvuldig beoordelen gaat voor die dwangsom.

De **voorzitter**: Mevrouw Hamerslag.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, het gaat vóór die dwangsom, dat klinkt alsof het om het financiële plaatje gaat, maar waar het mij om gaat, waar ik graag een reflectie op

wil, is het feit dat je pas een dwangsom hoeft te betalen als je je niet aan de uitspraak van de rechter hebt gehouden. We zijn al over de tijd heen. We hebben al niet gedaan wat de rechter zei. Dat vind ik al kwalijk. En dan doen alsof het... Ja, maar dan betalen we wel. Als je te hard door de woonwijk rijdt en zegt: "Maar ik vind het niet erg om die boete te betalen", dan betekent dat niet dat, als je vervolgens tegen een paaltje rijdt, je daar geen schuld aan hebt.

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter. Wij hebben dit op een zorgvuldige manier gewogen. We hebben gemeend dat we die tijd nodig hadden om een besluit te nemen. Ik verwerp overigens wel uw conclusie dat we geen besluit hebben genomen. Dat hebben we dus wel, alleen binnen de ultieme termijn, zal ik maar zeggen, en niet op de termijn zelf. Daarom ligt die dwangsom er omdat we de datum van 1 oktober in de toekomst hebben gekozen om deze zomerperiode nog de tijd te nemen om gesprekken te voeren.

De **voorzitter**: Tot slot.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ja, voorzitter, ik heb inderdaad niet willen insinueren dat er geen besluit is genomen. Ik zie dat dat wel gebeurd is. Alleen mijn punt is dat de rechter niet voor niets een bepaalde termijn stelt. Als je daar dus overheen gaat, dan is er al die tijd te veel stikstof uitgestoten en is al die tijd de natuur achteruitgegaan. Daar ging deze hele zaak over: het beschermen van de natuur. Dus mijn punt was dat, als je dat besluit dan later neemt, je je niet hebt gehouden aan de termijn van de rechter. Dat vind ik op zichzelf zorgwekkend.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter, het is natuurlijk ook niet zo dat met het nemen van dit ontwerpbesluit er ook meteen een verandering is. Sterker nog, er is nog een zienswijzeprocedure, er is nog geen definitief besluit, dus het is niet zo dat er daarmee direct een effect is. Het is ook maar de vraag in hoeverre dat dan overeind blijft. Ik deel de conclusie die u trekt daarin niet.

De **voorzitter**: Ik ga naar de heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Voorzitter, ik heb eigenlijk één vraag en ik kijk even naar de hele dag. Het gaat over die vijf pluimveehouders. Wat is nu volgens u het resultaat van de hele dag geworden?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, kijk, dat oordeel is ook aan u dadelijk, maar volgens mij is er in ieder geval met elkaar gewisseld over hoe die Statenmededeling gelezen moet worden en hoe het college tot dit hele lastige besluit is gekomen. Daar is volgens mij meer inzicht in verschaft. We hebben met elkaar afspraken gemaakt. Ik heb dat ook gezegd: dat was overigens ook de kop om de krant, excuses voor hoe het proces tot nu toe is gegaan. Ik heb gezegd en geschetst hoe het college hiermee verder met elkaar mee aan het werk gaat. Dat is volgens mij toch een behoorlijke opbrengst van de dag.

De **voorzitter**: Mijnheer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Nog één vervolgvraag. De motie van de VVD en Lokaal Brabant omarmt u ook. Daar gaat u ook mee aan de gang?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Zeker, omdat ik die zie als een uiteenzetting feitelijk van het betoog dat ik namens het college heb gehouden in de eerste en tweede termijn.

De **voorzitter**: Gaat u verder, mevrouw Boelema, ook gezien de tijd; het is 18.00 uur.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Er werd nog even gerefereerd aan een andere zaak die in de industrie liep, waarin de provincie, MOB en twee bedrijven samen overeenkomsten hebben gesloten om uiteindelijk een enorme reductie met elkaar te bewerkstelligen. Die is tot een goed einde gebracht. Meer kan ik daar ook niet over zeggen, behalve dat ieder proces op zichzelf ook iets anders vraagt en dat is ook... Bij de industrie waren dat specifieke zaken, net zoals deze. Nogmaals, ik refereer daar ook aan: van de veertien bedrijven zijn er negen bedrijven die op een andere manier geen overeenkomst met ons of met MOB hebben, maar wel een overeenkomst hebben gesloten met RVO voor een Lbv- of een Lbv-plusregeling.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger. Was u trouwens aan het einde van uw verhaal? Mevrouw Egger.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik was al bang dat op het middelste stuk niet zou worden ingegaan. Dat middelste stuk was: waarom hebt u zo slecht geprocedeerd? Kunt u de toezegging doen dat u in hoger beroep alle zes de fouten die in eerste aanleg zijn gemaakt, gaat herstellen?

De **voorzitter**: De gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Ja, voorzitter, ik deel die mening niet die mevrouw Egger hier tentoonspreidt. We hebben geprobeerd in 2023 gemotiveerd af te wijzen. U zult dat ongetwijfeld allemaal in de processtukken terug hebben gelezen, als ik u zo heb beluisterd in uw termijn. Dat pleidooi hebben we dus helaas niet gewonnen. Waar u bijvoorbeeld naar vraagt, zijn die natuurdoelanalyses. Dat zijn gegevens die gebruikt worden die we zelf produceren. Daar kun je ook niet van zeggen: dat is onzin en wij weerleggen dat. Het is geen processtrategie om maar te willen winnen. Dat is echt anders dan misschien in uw metier, waar u dagelijks in werkt. Dit is een ander type... Bestuursrecht is toch ook een ander type rechtsvorm waarin we met elkaar zitten. Wij hebben ons als overheid ook gewoon te houden aan die feiten die voorliggen, die, sterker nog, uit onze eigen databases komen. Dus ik herken dat niet. Natuurlijk moeten we dat zorgvuldig doen. Dat ben ik meteen met u eens. We moeten altijd zorgen dat we proberen ordentelijk en zorgvuldig te procederen. Dat betekent bijvoorbeeld ook dat we rondom het ontwerpbesluit dat ook nog een keer extra juridisch laten dubbelchecken. We laten onszelf ook vaak spiegelen door buiten om te kijken of we zelf bij het juiste eind zijn. Dat zijn we als overheid, vinden we als college, ook verplicht om dat te doen. Ook daar geldt dat vier ogen soms meer zien dan twee.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik kan u de zeven procedurefouten op een briefje uitschrijven. Ze zijn echt wel degelijk gemaakt. De rechter zegt het ook zelf in zijn vonnis. Die zegt: "We hebben gegevens gevraagd en het college heeft ze niet aangeleverd." Dan vraag ik mij af: als de rechter het vraagt, waarom doet u het dan niet? Kunt u de toezegging doen dat u dan in ieder geval in hoger beroep alsnog met die gegevens komt? U kunt wel zeggen dat bestuursrecht een bijzondere procedure is. Nee, in het bestuursrecht heb je ook gewoon de verzoekende partij en de verwerende partij. Dat zijn in principe twee tegengestelde belangen. Ook als overheid kun je anders denken over wat de verzoeker stelt. Je moet in ieder geval de dingen die de rechter vraagt aanleveren. Dat is niet gebeurd. Dat blijkt uit de stukken. Dan vind ik het echt bijzonder dat u hier ontkent dat er procedurefouten zijn gemaakt. De rechter schrijft dat zelf in zijn uitspraak. Dus ik roep u toch echt op om in deze bijzondere zaak, waarin de boeren...

De **voorzitter**: Uw betoog is helder.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): ... geen inspraak hebben, hard op te treden om die fouten te herstellen.

De **voorzitter**: De gedeputeerde, tot slot.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): We hebben de bodemprocedure, die loopt nog.

De **voorzitter**: Dan ga ik naar de laatste termijn van uw... Dat is dan echt de laatste die ik het woord geef bij interruptie, want daarna ga ik terug naar uw Staten.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, in de volgende termijn hebben we maar twee minuten en ik heb nog wel een aantal onbeantwoorde vragen die in de eerste termijn zijn gesteld aan deze gedeputeerde. Daarop had ik ook graag een reactie. Ik heb onder andere gevraagd naar het overleg met de minister. In de Statenmededeling werd aangegeven vooruit te lopen op het kabinetsbeleid. Nu zegt de minister eigenlijk dat alles op alles moet worden gezet om de intrekking te voorkomen. Wat gaat de insteek zijn van dit college in het overleg met de minister? Ook naar het overleg in IPO-verband heb ik specifiek gevraagd. Dan heb ik nog gevraagd naar de situatie rond MOB, die aan tafel zat vanuit hun commerciële coöperatie. Dan vraag ik mij af: hoe kan een commerciële coöperatie hier in een keer als belanghebbende aan tafel zitten, terwijl zij hiermee haar inkomsten genereert? Ik heb ook nog een vraag gesteld over de adviezen van de landsadvocaat. Daar had ik ook nog wel graag een reactie op.

De **voorzitter**: Mevrouw Boelema.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Die laatste vraag had ik niet helemaal scherp. Op die andere twee kom ik zo meteen terug.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dan kan ik die laatste vraag nog een keer herhalen. In 2021 deed landsadvocaat Pels Rijcken al de suggestie om vergunningen in te trekken in het kader van stikstof. Dit is ook de adviseur van de provincie. Kunnen GS aangeven of hun voornemen tot intrekking op deze insteek van de landsadvocaat is voorbereid?

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Voorzitter, nee, we hebben hier deze overweging niet in meegenomen. Sterker nog, u refereert aan iets uit 2021. Wij hebben in 2023, twee jaar na dato dus, ook gemotiveerd in eerste instantie afgewezen.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter, maar het idee van intrekking kan natuurlijk wel al in 2021 gemunt zijn door de landsadvocaat en dat er misschien later adviezen zijn uitgebracht vanuit de landsadvocaat aan de provincie die hierop voortbouwt. Is daar iets over te zeggen?

De **voorzitter**: Gedeputeerde.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): In deze procedure hebben we daarover.. En zeker niet over dat advies uit 2021, geen contact gehad.

De **voorzitter**: Dank u wel. Volgens mij ronden we nu deze termijn af en komt er een laatste termijn. Bij de laatste termijn kijk ik naar de VVD. De heer Gremmen. En ik verzoek u allemaal om niet in herhaling te vervallen, dus vooral op het moment dat u nieuwe elementen heeft, daar de focus op te leggen. De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter, heel kort. Wij zijn blij met het oordeel van Gedeputeerde Staten over onze motie en wij kijken met vertrouwen uit naar de uitvoering en de snelle uitvoering ook van die motie. Tot zover.

De **voorzitter**: GroenLinks. PvdA. SP. De heer Van Hattem. Ik vraag graag stilte in de zaal. Ik begrijp dat iedereen een beetje moe begint te worden. Nou ja, ik wel in ieder geval, laat ik voor mezelf spreken, maar ik vraag toch stilte. De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Nou ja, dit komt wel erg snel, want blijkbaar hebben de coalitiepartijen geen behoefte om nog hier naar voren te komen, ondanks alle ongemakkelijkheden en zaken die er zijn, om dan nog interrupties te kunnen krijgen. Dus dat vind ik wel een zwaktebod. Ik probeer het hele debat nu toch even samen te vatten, want ik heb nog best wel wat vragen. Ik denk dat we hier de komende tijd ook schriftelijk nog wel op terug zullen komen, want een hoop zaken zijn onduidelijk, onbeantwoord en hier kunnen we niet in berusten. Zeker voor onze boeren, waar we als PVV keihard voor blijven knokken, gaan we dit niet laten passeren, dus hier is het laatste woord nog zeker niet over gezegd. Onze inzet is en blijft om die intrekkingen te voorkomen en dat deze mensen gewoon keihard kunnen blijven werken in hun prachtige bedrijven, maar ik heb het hele verhaal van de gedeputeerde aangehoord en wat mij het meest geschokt heeft straks, was het feit dat die inhoudelijke beoordelingen niet zijn gedeeld met de agrarische ondernemers. Zij zijn eigenlijk op deze manier aan hun lot overgelaten.
Als ik dan alles bij elkaar optel, ook het hele verhaal van het niet tijdig actief informeren van PS en heel de omgang met dit dossier, dan ziet onze fractie zich genoodzaakt om, in ieder geval samen met de fracties van JA21 en Forum voor Democratie, een motie van wantrouwen in te dienen tegen gedeputeerde Boelema. Met die motie van wantrouwen trekken wij het vertrouwen in in deze gedeputeerde in. Ik heb de motie op dit moment nog niet geprint. Die komt er zo meteen aan, maar we zullen deze zo meteen indienen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan ga... Ja, mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ja, voorzitter, ik ben eigenlijk wel benieuwd waarom u ervoor kiest om deze motie van wantrouwen tegen één gedeputeerde te richten terwijl het een besluit is van het hele college.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dat heeft op dit moment te maken met de opstelling die gedeputeerde Boelema hierin inneemt en met de wijze waarop de processen zijn doorlopen. Zij is daar toch de eerstverantwoordelijke voor. Wij vinden dat hierin toch ernstig is gefaald, zeker naar de ondernemers toe, doordat zij niet persoonlijk het gesprek met die ondernemers is aangegaan, met die ondernemers vóór het intrekkingsbesluit. Ik heb vandaag misschien wel vijf of zes keer gevraagd waarom deze gedeputeerde niet bereid is om persoonlijk het gesprek aan te gaan met de agrarische ondernemers. Daar kwam eigenlijk nog niet het begin van een antwoord op. Als je zo met onze ondernemers omgaat hier in Brabant, dan vind ik het dusdanig hautain dat je het niet verdient om in deze positie verantwoordelijk te zijn voor het vergunningverlening-, toezicht- en handhavingsbeleid richting deze ondernemers. Daar kunnen wij ons vertrouwen niet meer in uitspreken, dus trekken wij het vertrouwen in.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ja, voorzitter, ik heb vandaag een gedeputeerde gezien en gehoord die namens het hele college heel duidelijk heeft uitgelegd waarom het college tot dit standpunt is gekomen en ook excuses heeft gemaakt voor het feit dat misschien niet alles in het proces gelopen is zoals het had moeten lopen en dat het college dit ook in het vervolg op een andere manier gaat doen. Ik vind het echt ontzettend bijzonder dat er dan een motie van wantrouwen komt. Dat mag, dat staat u vrij, maar dat u die dan op één gedeputeerde richt, vind ik echt heel bijzonder.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, we hadden het uiteraard ook aan het hele college kunnen richten, maar we geven tegelijkertijd, ook in het belang van de ondernemers, het college wel de kans om de zaak te herstellen. Ik heb bij gedeputeerde Boelema in ieder geval niet de spirit gezien, zo noem ik het maar even, om dit te doen. Sterker nog, toen ik vroeg naar die inhoudelijke beoordelingen, werd eigenlijk gewoon gezegd: wij doen het op deze manier en het gaat u als Staten eigenlijk helemaal niks aan. Daar ben ik wel een klein beetje klaar mee. Die houding vind ik totaal ongepast, onze ondernemers onwaardig en onze Staten onwaardig. Een gedeputeerde die zich zo opstelt... Het is echt niet persoonlijk naar mevrouw Boelema zelf toe, maar wel haar bestuursstijl, die zij hier vandaag heeft laten zien richting onze ondernemers en richting de Staten. Daar kunnen wij niet mee leven en daarom trekken wij het vertrouwen in.

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ja, voorzitter. Als het niet op de persoon zou zijn, dan zou het een motie van wantrouwen aan het hele college zijn, dus volgens mij probeert de PVV net te doen alsof het één gedeputeerde is die dit besluit heeft genomen. Dat vind ik echt heel raar. Volgens mij weet de heer Van Hattem heel goed hoe een collegebesluit werkt.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, dat weet ik heel goed. Het gaat mij niet alleen om het collegebesluit, of misschien niet eens zozeer om het collegebesluit, maar wel om het proces, de houding en de manier waarop met de Staten is omgegaan op de verantwoordelijke portefeuille. Dit is toch de gedeputeerde die verantwoordelijk is voor deze portefeuille. We zien het vandaag eigenlijk gewoon op een manier gaan die eigenlijk ongekend is. Ik moet heel eerlijk zeggen: ik heb in dit huis wel eens vaker een motie van wantrouwen ingediend tegen individuele gedeputeerden. Ik kan mij ene mijnheer Van den Hout herinneren, die zich op een soortgelijke wijze opstelde richting onze Staten. Die zei toen over de omgevingsdiensten, toevallig ook op het VTH-domein: "Dat gaat u niets aan." Dat heb ik toen ook met een motie van wantrouwen beloond, want dat is onze controlerende taak. Zo gauw leden van het college in de controlerende taak van PS gaan treden, vind ik dat een motie van wantrouwen waardig.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Ja, voorzitter. De heer Van Hattem zei net: "Statenonwaardig." Toen dacht ik: ja, dat zie ik hier ook, maar dat is precies wat de PVV hier doet, want we hebben hier een hele dag, van vanochtend 09.30 uur tot nu, gedebatteerd. We hebben indringende verhalen gehoord van betrokkenen, maar we hebben ook een gedeputeerde gezien die rekenschap aflegt, die verantwoordelijkheid neemt en ook bereid is om de komende tijd verantwoordelijkheid te nemen op dit dossier. Nou, volgens mij is besturen juist ook inzien dat je soms fouten kunt maken. Niemand is foutloos. En dan denk ik ja, dan komt er nu een motie van wantrouwen om vijf voor twaalf zeg maar van dit debat nog even, terwijl u die eigenlijk ook gewoon vanochtend om 09.45 uur al had in kunnen dienen, want u was blijkbaar toch al tot de conclusie gekomen dat u geen vertrouwen meer had in deze gedeputeerde of in dit college. Volgens mij is het juist de Staten onwaardig om de conclusie van dit debat en toch wel de waardigheid waarmee we dit debat, vind ik in ieder geval, in de breedte hebben kunnen voeren om dat af te doen nu met een motie van wantrouwen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem, graag via de voorzitter. Mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat wil ik graag verre van mij werpen. Wat de heer Gremmen van de VVD nu zegt... Kijk, als ik vanochtend al meteen met een motie van wantrouwen was gekomen, dan had iedereen hier gezegd en misschien wel terecht: u heeft de gedeputeerde geen kans gegeven om zich te verdedigen. Nou, dan zeg ik, we hebben juist de hele dag het debat gehad en gaandeweg het debat werd het van kwaad tot erger. Voor mij was echt de druppel die de emmer deed overlopen dat die inhoudelijke beoordelingen niet zijn gedeeld met de betrokken ondernemers. Er was ook helemaal geen zich beter ontwikkelende houding of bereidheid om daar iets aan te doen.

Er werd eigenlijk heel makkelijk gedaan over het niet tijdig actief informeren van de Staten: dat was niet nodig, want het is een uitvoerende taak. Ik merk dat de coalitiepartijen eigenlijk ook een beetje in dat spel mee marcheren. Dus ik vind eigenlijk dat de gedeputeerde te weinig bereidheid heeft laten zien om iets anders te doen en er zijn gewoon halfhartige excuses gemaakt, want het voornemen tot intrekking ligt nog steeds op tafel. Er wordt nog steeds geen duidelijkheid gegeven over wanneer de inhoudelijke beoordelingen komen. De boeren staan nog steeds met hun rug tegen de muur vanwege de wijze waarop deze gedeputeerde opereert. Dat staat los van het collegebesluit zelf. Daar kunnen we ook discussie over voeren, maar gewoon heel de gang van zaken daaromheen is op zo'n waardeloze manier gedaan dat we tot deze motie zijn gekomen.

De **voorzitter**: De heer Gremmen.

De heer **Gremmen** (VVD): Dan kan ik niet anders concluderen, wederom voor de zoveelste keer denk ik, dat het de PVV hier gaat om een politiek spel te spelen over de rug van de ondernemers, in plaats van het zoeken naar oplossingen voor die ondernemers.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem en daarna ga ik naar de heer Deckers.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, de VVD zit hier nu juist een politiek spel te spelen door dit verwijt te maken. Wij staan het hier juist op te nemen voor de ondernemers, te zorgen dat dit verschrikkelijke intrekkingsbesluit van tafel gaat. Dit gaat mij er niet om een politiek spel te spelen. Integendeel. Het gaat erom degene die hiervoor verantwoordelijk is rekenschap te laten afleggen en ja, daarvoor zeggen wij: degenen die dit heeft gedaan, was gedeputeerde Boelema. Mooier kunnen we het niet maken. Het had overigens ook een andere gedeputeerde uit dit college kunnen zijn, want stikstof zit bij verschillende gedeputeerden, maar in dit geval heeft gedeputeerde Boelema laten zien dat zij het echt op een waardeloze manier heeft aangepakt. Ja, sorry. Ik zit hier vijftien jaar. In vijftien jaar tijd heb ik nog nooit meegemaakt dat wij terug moesten komen van reces. Dan heb je het wel heel erg bont gemaakt. En dit is dus wel een situatie waarvan wij zeggen...

De **voorzitter**: Stilte. Stilte in de zaal, graag. Ik ga naar de heer Deckers. Ik wil graag stilte aan alle kanten in de zaal.

De heer **Deckers** (PvdA): Dank u wel, voorzitter. Ik zit mijzelf in de stoelen altijd af te vragen: wanneer moet ik naar voren lopen als de heer Van Hattem provocerende opmerkingen maakt? Wanneer ga ik daar nou op in en wanneer blijf ik zitten en laat ik het eventjes gaan? De opmerkingen over terreur die u vanochtend hier tentoonspreidde, waren walgelijk. Die heb ik laten gaan om u daar niet nog meer aandacht voor te geven. Nu ik hier toch sta, maak ik daar gebruik van, maar dit gaat mij wel een stap te ver. Wij mogen in dit huis van mening verschillen over alles wat hier besproken wordt en wat hier voorgelegd wordt, maar wat u hier nu doet, is de excuses van deze gedeputeerde niet serieus nemen. Gaat hier altijd alles goed? Nee, zeker niet. Maar u geeft haar geen kans meer en rent naar de krantenkoppen, zodat u daar bovenaan staat. Dat noem ik een politiek spel spelen en dat neem ik u zeer kwalijk.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, hier worden dus al dingen ingevuld door de heer Deckers van de PvdA, namelijk dat ik naar de krantenkoppen ren. Ik heb volgens mij vandaag nog geen journalist te woord gestaan, dus daar gaat het helemaal niet om. Het gaat hier ook om de verhoudingen richting onze boeren, wat er vandaag is tentoongespreid richting PS, maar vooral richting onze ondernemers. Daar gaat het mij echt om. Hoe deze gedeputeerde zich heeft opgesteld richting die ondernemers, vind ik gewoon totaal onwaardig. Deze mensen zitten gewoon in groot verdriet over wat er is gebeurd. Zij lopen hier vandaag de deur uit, ze weten nog steeds niks. Ze weten nog helemaal niet wat er gaat gebeuren. Er hangt nog altijd dat zwaard van Damocles van die voorgenomen intrekking boven hun hoofd. Deze gedeputeerde zegt: ja, er is misschien maar een heel klein kansje en dan gaan we maar een keer in gesprek. Ik vind zo'n houding totaal ongepast. Nog één ding. De heer Deckers zei dat ik het over terreur had. Ik had het over gedrag van ecoterreur. Dat

is wat anders. Dat is ook een woord dat door een van de insprekers naar voren is gebracht. Mensen die dit zelf ervaren vanuit de agrarische sector dat zo'n Johan Vollenbroek van de MOB bezig is met zulke ecoterreurbewegingen. Dat is wat er voorligt en dat is waar die mensen verschrikkelijk last van hebben.

De **voorzitter**: Laten we hier nu niet opnieuw het debat over gaan voeren in combinatie met die terminologie. Dat lijkt mij niet heel verstandig. Mijnheer Deckers... want daar heb ik net wat over gezegd.

De heer **Deckers** (PvdA): Nou, voorzitter, wat u doet, is een karikatuur maken van de woorden van deze gedeputeerde namens dit college om weer in gesprek te gaan met de ondernemers. We staan hier allemaal wat dat betreft voor hetzelfde doel. Er is hier niemand die hoopt dat het intrekkingsverzoek nodig is. Niemand. Doordat u er een karikatuur van maakt, neemt u dit niet serieus, dient u een motie van wantrouwen in en haalt u de krantenkoppen. Proficiat. Ik spreek hier uit dat ik dit college steun. Is hier alles goed gegaan? Nee. Maar ik hoop dat het in de toekomst beter gaat. Dank u wel, voorzitter.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voorzitter, ik maak hier geen karikatuur van. Dit is bloedserieus. Als ik er een karikatuur van zou maken, dan was het een heel andere situatie. Nee, het gaat mij echt om die ondernemers die hier de dupe worden van dit verschrikkelijke beleid, waar de PvdA ook gewoon blind achteraanloopt. Als u nu echt lef had gehad, had u gezegd: gedeputeerde, trek dat verschrikkelijke voornemen in. Laat deze mensen hun boerderij gewoon runnen. Laat hen hun bedrijf in handen houden.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ga in ieder geval daadwerkelijk met hen in gesprek en laat zien wat die beoordelingen zijn, maar daar zijn de coalitiepartijen, onder andere de PvdA, gewoon te laf voor. Daarom is deze motie van wantrouwen geheel op haar plaats.

De **voorzitter**: Dank u wel, mijnheer Van Hattem. We vervallen in herhaling. Ik ga naar 50PLUS, de heer Brouwers.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ja, laat ik vooraf zeggen dat 50PLUS deze motie zeker niet zal steunen. Waar het mij om gaat, zijn inderdaad die pluimveeboeren. Uw voorstel zorgt er alleen maar voor dat de hele zaak vast gaat zitten of stilvalt. We hebben nog maar een hele korte tijd. Dus ik zou, als ik u was, het anders brengen. Het is ook een stukje verantwoordelijkheid van ons als Provinciale Staten, dat we zeggen: wij gaan helpen. We gaan de gedeputeerde, of in dit geval het college, helpen om ervoor te zorgen dat die pluimveeboeren wel iets aan ons hebben. Dit is geen oplossing. Wat vindt u daarvan?

De **voorzitter**: Gaat uw gang.

De heer **Van Hattem** (PVV): Mijnheer Brouwers, 50PLUS, laat ik even met u meedenken. We hebben gezamenlijk opgetrokken hier vandaag met het interpellatiedebat. Ik heb juist in het debat aangegeven richting de gedeputeerde dat wij als PS graag die betrokkenheid willen laten zien, maar wat kregen wij van deze gedeputeerde te horen? Dit is een collegebevoegdheid en we hebben geen zin dat u mee gaat zitten schrijven, een beetje op die manier werd er gesproken. Dan vind ik de grondhouding van deze gedeputeerde gewoon verkeerd. Ik zou heel graag wat de heer Brouwers van 50PLUS zegt, willen doen, maar deze gedeputeerde zegt eigenlijk: u kunt als Staten wel willen, maar bekijk het maar. Zo voel ik eigenlijk dat wij een beetje in ons hemd worden gezet. We hebben vandaag het debat gevoerd, maar ik voel mij niet serieus genomen door deze gedeputeerde. Nog erger, ik vind dat de agrarische ondernemers die hun prachtige plannen bij deze gedeputeerde

hebben ingediend ook niet serieus zijn genomen. Dat is wat hieronder ligt en dat is waar het eigenlijk om gaat.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Ik snap wat u zegt, maar het gaat om die pluimveeboerderijen. Die moeten we helpen. Die moeten we helpen als Provinciale Staten en die moeten we helpen als GS. Laten we dat dan samendoen, want door dit soort zaken te veroorzaken, helpen we hen niet. Nogmaals de vraag aan de PVV en wij hebben samen het interpellatiedebat gedaan, laten we samen proberen in dit geval de gedeputeerde te helpen.

De **voorzitter**: Graag een korte reactie, want ik heb het antwoord al gehoord.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, ik zal het zo zeggen: met onwillige honden is het kwaad hazen vangen. Ik merk bij deze gedeputeerde dat er gewoon onwilligheid is om dit juist samen te doen. Dan zeg ik ja, dan zeggen we het vertrouwen op, trekken we het vertrouwen in en laat het dan maar over aan een andere gedeputeerde die het misschien op een constructievere manier wil doen.

De **voorzitter**: De heer Sheikkariem.

De heer **Sheikkariem** (Lokaal Brabant): Dank u wel, voorzitter. Mijnheer Van Hattem, ik heb u gehoord en ook de teleurstelling die u beleeft. Ik denk dat u het signaal duidelijk afgeeft dat u niet serieus genomen wordt. Daar moeten we met zijn allen wat mee. Ik denk wel dat de motie te ver gaat. Ik heb namelijk heel nadrukkelijk vanuit GS bij monde van de gedeputeerde gehoord: we willen de motie omarmen. Wij zien kansen om serieus met de partijen om tafel te gaan. Voor de schorsing tot twee keer toe gehoord: we hebben als GS steken laten vallen. Dat hadden we anders kunnen doen. Volgens mij is het pas fout als iemand niet in staat is een fout te herstellen. Maar ik heb juist gehoord dat iemand de intentie heeft uitgesproken om dat te willen herstellen. Dat vertrouwen moeten we eigenlijk met zijn allen gaan geven.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Ja, voorzitter, ik heb straks gezegd, ik waardeer de dualistische houding die de heer Sheikkariem hier heeft laten zien, maar tegelijkertijd zie ik dit college ook heel ernstig tekortschieten in de persoon van gedeputeerde Boelema. Ik heb tijdens het debat en met name straks in de termijn waarin ik de vragen stelde over de inhoudelijke beoordelingen, dat is echt iets essentieels... Als je als ondernemer hier naar de overheid stapt, naar de provincie stapt en zegt: wij hebben een plan gemaakt, ons bedrijf hangt hiervan af en de gedeputeerde zegt: die beoordeling krijgt u niet, het wordt even mondeling onduidelijk toegelicht, maar de nadere informatie houden we achterwege, dan ben je toch aan de goden overgeleverd en dat vindt zij vindt dan ook nog een procedure waar zij ons niet verder bij hoeft te betrekken. Dat is voor mij echt de druppel die de emmer doet overlopen. Dan zeg ik: deze gedeputeerde vind ik een verkeerde grondhouding hebben. Het heeft helemaal niets te maken met de persoon van mevrouw Boelema als mens. Helemaal niet, maar het gaat wel om hoe je als gedeputeerde op dit dossier acteert. Daar mis ik het vertrouwen in richting de ondernemers en dan zeg ik ook het vertrouwen op in deze gedeputeerde. Dat is mijn idee erbij.

De **voorzitter**: U ging richting het einde van uw betoog, maar ik zie mevrouw Van der Kammen staan. Dat doet mij vermoeden dat zij een motie in handen heeft.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dat is inderdaad het geval. Die is mij net overhandigd, dus die kan ik nu ook formeel indienen.

De **voorzitter**: Oké, dank u wel.

De heer **Van Hattem** (PVV): Voor de goede orde, de fractie van BBB, de heer Havermans, is mede-indiener van deze motie. Dus samen met PVV, JA21, Forum voor Democratie en BBB.

De **voorzitter**: Ik kijk naar de heer Van Miltenburg. Mevrouw Van de Ven.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Als CDA dienen wij ook twee moties in, eentje samen met BBB, 50PLUS, ChristenUnie-SGP en de tweede met 50PLUS en ChristenUnie-SGP. Ik wil graag nog één punt heel scherp maken, omdat dat volgens mij de kern is van dit debat. Op dit moment is er nog geen besluit tot intrekking. Dit is een voornemen. Zolang er nog geen definitief besluit ligt, ligt er ook nog een bestuurlijke verantwoordelijkheid om serieus te kijken naar alternatieven, naar proportionaliteit en naar de belangen van deze ondernemers. GS zeggen dat de intrekking noodzakelijk is om aan de uitspraak van de rechtbank te voldoen, maar tegelijkertijd erkennen GS dat de rechtbank niet heeft opgedragen om deze vergunningen in te trekken. Dan blijft onze vraag: als de rechter intrekking niet heeft opgedragen, hoe kunnen GS dan nu al zeggen dat intrekking de enige oplossing is. Hierover zouden wij graag extern advies ingewonnen hebben. Ik heb daar geen antwoord op gekregen of daarover extern juridisch advies ingewonnen is. Welke alternatieven zijn er onderzocht en welke juridische ruimte is er en is daar onafhankelijk juridisch advies over ingewonnen? Want de rechterlijke uitspraak is een ding, de vertaling daarvan naar een concreet intrekkingsbesluit is een tweede en juist dat is een bestuurlijke keuze. Daar blijven wij bij. GS zeggen enerzijds dat deze bedrijven individueel worden beoordeeld, maar anderzijds lezen we dat een stikstofmaatregelenpakket zonder aanpak van deze uitstoters niet zinvol zou zijn. Voorzitter, dat kan niet allebei vrijblijvend naast elkaar bestaan. Dus ik vraag nogmaals: worden deze bedrijven nu individueel beoordeeld of zijn ze onderdeel van een bredere beleidskeuze om deze uitstoters aan te pakken. Als dat laatste het geval is, wees daar dan eerlijk over, want dan hebben we niet alleen een juridische kwestie, maar een politieke keuze die gevolgen kan hebben voor ondernemers in heel Brabant. Voorzitter, een voornemen is geen voldongen feit, dus mijn oproep aan GS blijft simpel: gebruik deze fase waarvoor die bedoeld is. Onderzoek daadwerkelijk de alternatieven, onderbouw de noodzaak en laat onafhankelijk toetsen of volledige intrekking de enige juridisch houdbare mogelijkheid is, want, voorzitter, een voornemen is nog geen besluit. Er is dus nog een keuze en het CDA zegt vandaag heel duidelijk: kies niet voor intrekking, maar kies voor een betrouwbare overheid. Dank u wel.

De **voorzitter**: Dank u wel. Ik kijk naar Lokaal Brabant. Ik kijk naar de heer Rutjens, JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): Dank u wel, voorzitter. Ik denk dat alle argumenten eigenlijk al zijn gewisseld, maar alleen nog even over de uitstaande moties: er is een motie van de VVD en Lokaal Brabant die wij eerder interpreteren als uitstel van executie dan dat het iets nieuws oplevert, namelijk de gedeputeerde heeft al gezegd dat er niet echt een nieuwe beoordeling gaat komen van de bestaande plannen, hooguit dat er misschien landelijke omstandigheden veranderen. Als de motie van het CDA hetzelfde is gebleven als de ontwerpversie die ik heb gezien, dan zoeken zij een gesprek. Ook een uitstel van executie dus. Zij willen weten of het allemaal wel juridisch noodzakelijk is. De gedeputeerde heeft vrij duidelijk aangegeven dat het volgens haar juridisch noodzakelijk is om die vergunningen in te trekken, dus ook dat gaat niet een verschil opleveren voor die vijf boeren. Terecht is opgemerkt dat het niet alleen gaat over het grote rechtszekerheidsverhaal, het gaat ook concreet over die vijf boeren. Laten we heel eerlijk zijn: met deze moties gaan zij niet geholpen worden. Zij krijgen een sprankje hoop, ze krijgen uitstel van executie en de beslissing blijft hetzelfde. Laten we dat niet doen.

De **voorzitter**: Ik kijk naar mevrouw Hamerslag. Nee? Mevrouw Vossen? De heer Minkels.

De heer **Minkels** (Forum voor Democratie): Dank u wel, voorzitter. Ik was deze week in Polen op vakantie, net als mijn moeder. Ik vertelde haar dat ik terug naar Nederland moest om dit debat te voeren. Vol ongeloof keek ze mij aan en zei: "Jozef, jij bent hier geboren in 1981. We gingen toen gebukt onder het communisme. We hadden nauwelijks iets. Voor luiers, voor brood en voor boter

hadden we bonnen nodig." Vervolgens vertelde ze hoe in die tijd onschuldige mensen hun huis en hun grond werden afgenomen. Toen zei ze: "Nooit had ik gedacht dat ik 44 jaar later in Nederland een discussie zou meemaken waarin onschuldige mensen bang zijn om hun grond, hun baan en hun bestaan kwijt te raken." Voorzitter, die woorden raakten mij. Waar is de democratie gebleven? Als ik mevrouw Egger vandaag hoor over hoe GS een rechtszaak voerden tegen MOB, heb je daar toch je bedenkingen bij. Vandaag hebben we 21 insprekers gehoord. Wat hebben we gehoord? Vrijwel iedere boer vertelde hetzelfde verhaal: wij voldoen aan de regels, wij doen wat er gevraagd wordt, maar we staan machteloos. De rechtszekerheid staat op het spel, terwijl de daadwerkelijke staat van de natuur en de oorzaak van de eventuele achteruitgang niet eenduidig zijn vast te stellen, laat staan dat dit toe te schrijven is aan één individuele boer, waardoor ondernemers worden geconfronteerd met de gevolgen. Wat hebben GS gedaan? Niet het gesprek aangegaan met de boeren. Acht maanden lang gebeurde er niets. Na die acht maanden kregen de boeren te horen: uw vergunning wordt ingetrokken. Voorzitter, hier gaat bestuurlijk iets fundamenteels mis. Het kan ook anders. Steun de reductieplannen van de boeren. Trek het voorgenomen besluit om vijf vergunningen in te trekken in en laat de rechter weten: we voldoen aan de uitspraak. Dan is de kous af. Vervolgens is het aan MOB om daar desnoods opnieuw een rechtszaak van te maken, maar dan staat de provincie waar zij hoort te staan: achter de boeren, achter de gezinnen en achter de ondernemers.

De **voorzitter**: Dank u wel. De heer Brouwers staat al klaar.

De heer **Brouwers** (50PLUS): Dank u wel, voorzitter. Ik wil eigenlijk een beroep doen op alle Statenleden. Vandaag blijkt dat er ontzettend veel informatie zit bij een aantal mensen. Waarom zouden we die informatie niet samenvoegen, samen met in dit geval de gedeputeerde, om te kijken hoe we de pluimveeboeren zo goed mogelijk kunnen helpen? Daar gaat het uiteindelijk om. Dat kan alleen maar wanneer we geen ruziemaken, maar elkaar opzoeken. Ik denk dat dat de enige mogelijkheid is. Ik wil daar geen motie voor indienen, maar ik hoop dat mensen dat willen doen. De vraag aan de gedeputeerde is natuurlijk of zij daarvoor openstaat. Dat was het, voorzitter.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan geef ik het woord aan mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Dank u wel, voorzitter. Ik begin met het indienen van een motie, want ik had aan de gedeputeerde een toezegging gevraagd om procedurele fouten die de rechtbank expliciet noemt in het vonnis te herstellen. Ik heb die toezegging niet gekregen, dus ik dien een motie in waarin het college wordt opgeroepen om alsnog alle procedurefouten in hoger beroep te herstellen, gezien de bijzondere positie die de boeren in die procedure innemen, waarin zij feitelijk niks kunnen en afhankelijk zijn van goed verweer door het college. Die motie wordt ingediend. Ik sluit aan bij 50PLUS. Dan ga ik een citaat van paus Leo naar voren halen voor Wereldvrededag 2027. Hij heeft een motto uitgebracht met de volgende tekst: "Disarming technology, serving peace, politics as preventive responsibility." Politiek als preventieve verantwoordelijkheid. Vertaald naar dit dossier: niet pas ingrijpen als de rechter je dwingt, maar vooraf het systeem zo inrichten dat de burger niet klem komt te zitten tussen tegenstrijdige regels, wisselende maatstaven en modellen die van jaar tot jaar veranderen. Overheid, houd je aan je eigen regels. Doe je dat niet, dan regeert de chaos en de burger, in dit geval de boer, wordt vermorzeld door falend overheidsbeleid. Voorzitter, we hebben gezien waar dat toe kan leiden. Bij de toeslagenaffaire schreef D66 op haar eigen website: "Dit is het moment voor een duidelijke streep. Een breuk met een jarenlange politiek van wegkijken. De pijn van de getroffen gezinnen kan nooit meer rechtgezet worden, maar de politiek kan wel verantwoordelijkheid nemen." Toen viel het kabinet. Nu zien we opnieuw een politiek van jarenlang wegkijken. We zien opnieuw een overheid die burgers, deze keer boeren, met halve waarheden en halve antwoorden confronteert, terwijl zij zelf niet aan haar eigen maatstaf voldoet. De pijn van de ondernemers in de Peel is vandaag nog niet onherstelbaar, maar als dit college blijft doen wat het al die tijd heeft gedaan...

De **voorzitter**: U bent door de tijd heen. U gaat afronden.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): ...dan is niet de vraag óf er een nieuwe toeslagenaffaire komt, maar alleen wanneer.

De **voorzitter**: Dank u wel. U wordt geïnterrumpeerd door mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Dank u wel, voorzitter. Kan ik de quote en de toelichting op de quote ook zo interpreteren dat wij voortaan ChristenUnie-SGP aan onze zijde vinden als wij stevig stikstofbeleid maken in deze provincie om te voorkomen dat boeren, ondernemers en inwoners klem komen te zitten in deze situatie?

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): U kunt die quote zodanig interpreteren dat, als er heel duidelijke maatstaven liggen waardoor iedereen weet waar hij aan toe is, u de ChristenUnie aan uw zijde vindt. Het probleem is dat dit in het stikstofdossier nog steeds niet het geval is, want hoe kan het anders dat het college nu nog steeds zegt: die plannen van de boeren, daarvan kunnen wij niet garanderen dat dat voor de rechter niet gaat sneuvelen, terwijl als er duidelijke maatstaven zijn, dan kan het college dat wel garanderen en dan vindt u ChristenUnie-SGP aan uw zijde.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ja, voorzitter, ik hoor toch eigenlijk een beetje een toelichting alsof het een beetje selectief shoppen is, dus wanneer het uitkomt, dan vinden we dat er duidelijk beleid en duidelijke maatstaven moeten zijn, maar wanneer het ons niet uitkomt, dan is het allemaal onduidelijk en vinden we ChristenUnie-SGP niet aan onze zijde als we de problemen echt bij de oorzaak willen oplossen.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Nee, nu parafraseert u mij verkeerd. Ik had het gezegd over politiek als preventieve verantwoordelijkheid. Het is aan de politiek en aan de wetgever om duidelijke regels te stellen waar de burgers op kunnen bouwen. In dit stikstofdossier is dat al heel lang niet het geval. Er wordt iedere keer weer met andere plannen geschermd en iedere keer weer zijn de boeren daarvan de dupe. Daar gaat het over.

De **voorzitter**: Mevrouw Van der Linden.

Mevrouw **Van der Linden** (GroenLinks): Ja, voorzitter. Waar deze coalitie en ons college steeds proberen met oplossingen te komen om het stikstofprobleem echt aan te pakken, zodat we niet in de situatie waarin we vandaag zitten, terechtkomen, zie ik dat ChristenUnie-SGP eigenlijk nog steeds wegduikt wanneer er inderdaad tot oplossingen wordt gekomen en dan nog steeds meer verwarring probeert te zaaien. Laten we samen tot oplossingen komen om het bij de bron aan te pakken. Dat betekent inderdaad fors minder stikstofuitstoot, veel minder stikstofdepositie. Dat is de enige manier om te zorgen dat we niet allemaal klem komen te zitten, of eigenlijk al zitten.

De **voorzitter**: Ik geef mevrouw Egger het woord. Daarna de heer Van Miltenburg, en dat is de laatste die interrumpeert in deze ronde. Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, dank u wel, voorzitter. Ik hoorde mevrouw Van der Linden in haar eerste bijdrage vertellen dat er heel veel stikstofdepositie is op de natuurgebieden en die is natuurlijk niet alleen van de boeren. Die is ook en die gaat ook zijn van bedrijven als de Amercentrale, ASML en Eindhoven Airport, bedrijven met een A-status in Brabant, zou ik willen zeggen. Die stikstofdepositie telt ook mee. De boeren worden hier toch echt wel anders behandeld dan deze bedrijven. Met die bedrijven worden afspraken gemaakt en de boeren krijgen een aanschrijving.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, dank u, voorzitter. Ik hoor mevrouw Egger zeggen dat zij heel graag voorafgaande criteria en met name ook regels wil hebben. Prima, die zijn er. Maar dan wil ik heel graag uw reflectie op het feit dat er ook regels zijn, Europees gesteld. Die noemen we de Habitat- en de Vogelrichtlijn, de Natura 2000-regelgeving en dat we ook heel veel nationale natuurbeschermingsregels hebben. Is het dan niet zo dat die simpelweg in het licht van individuele gevallen meegenomen moeten worden en dat de waarden die die regels beschermen juist vanuit de ChristenUnie heel hoog in het vaandel zou moeten hebben?
De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, dat ben ik met u eens. Die regels hebben wij ook heel hoog in het vaandel, maar de naleving daarvan en de pijn die dat doet, moeten wel over alle sectoren gelijk verdeeld worden. Dat is niet wat nu gebeurt. Daar gaat het over. De duidelijkheid die daarvoor nodig is, vind ik eerlijk gezegd ook ver te zoeken in het stikstofdossier.

De **voorzitter**: De heer Van Miltenburg.

De heer **Van Miltenburg** (D66): Ja, voorzitter, ik ben een beetje de weg kwijt, want we rijden in dit land niet meer overal 130 kilometer per uur vanwege de opgaven rondom stikstof. Dus mobiliteit pakt een aandeel. We hebben vandaag gehoord dat GS afspraken hebben gemaakt met bedrijven om de stikstofuitstoot te reduceren: FrieslandCampina, Cosun. U kunt toch niet hier met droge ogen, na een hele dag debatteren, gaan zeggen dat het enkel en alleen maar de landbouw is? Mobiliteit en industrie pakken toch ook hun aandeel? Zo hoort het ook in dit land.

De **voorzitter**: Mevrouw Egger.

Mevrouw **Egger** (ChristenUnie-SGP): Ja, mijnheer Van Miltenburg, daar hebt u gelijk in, maar zij pakken dat aandeel in samenwerking met de provincie en met ondersteuning van de provincie. Die kans krijgen deze boeren niet eens.

De **voorzitter**: Dank u wel. U was aan het einde gekomen van uw termijn. Ik sluit deze bespreking van uw Staten af. We gaan zo meteen richting het college, maar ik stel voor dat we eerst een kwartier gaan schorsen. Wat gaan we doen? We gaan ook in die schorsing... Hoop ik dat we ons kunnen voorbereiden op de stemmingen, zodat er niet daarna, nadat het college in haar termijn geantwoord heeft, opnieuw een schorsing moet plaatsvinden, dus ik kijk ook eventjes die kant op, waar dit allemaal geregisseerd wordt en richting de griffie, dus ik schors voor een kwartier en dan hoop ik dat we in een keer door kunnen gaan en deze vergadering kunnen afronden. Ik heb al gezegd dat we geen eten hebben. Gelukkig zijn er wel worstenbroodjes aan het einde, dus dan weet u dat alvast. Dat is ook eten trouwens. Ik schors de vergadering.

Schorsing

De **voorzitter**: Dames en heren, ik verzoek eenieder plaats te nemen. Ik heropen de vergadering. Intussen zijn we wederom een uur later. Het is 19.00 uur. Ook ik heb mij van pure ellende op de popcorn gestort. Dat zal voor anderen ook gelden. We gaan gauw verder met de laatste termijn van het college. Gedeputeerde Boelema heeft het woord.

Mevrouw **Boelema** (GS, D66): Dank u wel, voorzitter. Ik heb nog een aantal moties waarop ik wil ingaan.
Allereerst motie 105 over het herstel van fouten. Wij ontraden deze motie. Wij herkennen de lezing niet zoals mevrouw Egger die hier poneert, dus vandaar dat wij deze motie ontraden. Dan zitten we bij motie 103. Die ontraden wij ook. We nemen ook geen definitief besluit. Nogmaals, we hebben nu

een voornemen tot een besluit. We gaan voor een ontwerpbesluit. Een definitief besluit daar hebben we ook nog helemaal geen datum voor geprikt wanneer we daartoe overgaan, omdat we nogmaals niet hopen daar te komen. Maar motie 104, die ziet het college ook met de woorden die bijvoorbeeld 50PLUS heeft gesproken en de inbreng die anderen hebben geleverd... andersom wel tot een... eigenlijk zien we de positieve grondhouding van de Staten om te kijken hoe we constructief kunnen meedenken. Die handschoen willen wij als college heel graag oppakken. In die zin kunnen we niet geen bezwaar geven omdat we ons ook te houden hebben aan de bevoegdheden zoals we die met elkaar verdeeld hebben tussen PS en GS en de afspraken die we hebben gemaakt over wat uitvoering is, wat aan GS is en wat is de volksvertegenwoordigende, controlerende en kaderstellende taak die PS op zich hebben genomen. Maar ik wil wel, en dat zeg ik u toe, de kennis die u heeft en de manier waarop u wilt meedenken in dit proces ter harte nemen. De manier waarop ik dat voor mij zie, daarvoor kom ik met een memo van mijn hand volgende week naar u toe om de uitgestoken hand ook aan u te geven en te kijken op welke manier we elkaar op korte termijn kunnen ontmoeten om daarover van gedachten te wisselen en uw ideeën daarover te horen. In die geest lees ik deze oproep ook, waarbij we het dictum, zoals het er nu staat, vanwege die bevoegdheden moeten ontraden, maar ik hoop dat u deze toezegging in ieder geval als een uitgestoken hand wilt zien, mevrouw Van de Ven en anderen die de motie hebben ingediend, van het college. Dat waren in ieder geval de reflecties op de moties zoals die er nu liggen.

De **voorzitter**: Dank u wel. Dan zijn we aan het einde gekomen van de termijn van het college.

Stemmingen

De **voorzitter**: Dan gaan wij richting de stemmingen. Ik kijk even naar de griffie en de assistentie of dat nu kan. Ja, ik moet even naar een ander schermpje, want anders kan ik zo meteen de resultaten niet zien. Dat is het verhaal. Nog even een moment. Ja, nu kan het wel. Dan gaan we over naar de stemmingen, dan moet ik toch even nog altijd weer u een verhaaltje vertellen over de microfoonpostjes. U kent dat natuurlijk wel, maar stel je voor dat het straks misgaat, dan komt dat misschien doordat ik het niet verteld heb. Op het microfoonpostje voor u ziet u bovenaan per stemming in beeld over welk besluit gestemd gaat worden. Na iedere stemming geef ik u de gelegenheid om een stemverklaring af te leggen. Als u een stemverklaring aflegt, ga ik ervan uit, zoals altijd, dat u dat namens uw fractie doet, tenzij u vermeldt dat u dat alleen namens uzelf doet. Er ligt, zoals bekend, geen besluit voor. Er liggen alleen maar moties voor. Het zijn ook de moties waarover de stemming nu gaat plaatsvinden.

De meest verstrekkende motie die is ingediend, is motie M102, de motie van wantrouwen. Daarover zal derhalve als eerste gestemd worden. Ik zou zeggen: laten we maar gaan starten. De stemming met betrekking tot motie M102, de motie van wantrouwen, is geopend. De stemming is gesloten. Voor 16, tegen 35 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van Boxel, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, De Heer, Heijmans, Hordijk, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Van de Ven, Vossen.

De **voorzitter**: Is er iemand die nog een stemverklaring wenst af te leggen? Ja, BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter, wij hebben voor deze motie gestemd vanwege het feit dat wij hier vandaag de hele dag gedebatteerd hebben. We hebben vanmorgen echt de kans willen

geven om tot de goede dingen te komen en het college wilde van geen kant wijken. Met alles wat er gebeurd en alles wat er gewisseld is, heeft dat ons geen andere keuze gelaten.

De **voorzitter**: Zijn er nog anderen die het woord wensen? Dat is zo te zien niet het geval. Dan ga ik naar motie 100, Samen kijken wat mogelijk is. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 34, tegen 17 en daarmee aangenomen.

Voor hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van Boxel, Van den Broek, Brouwers, Buiks, Deckers, Van Eck, Gremmen, De Heer, Heijmans, Hordijk, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Leeger, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Van de Ven, Vossen.

Tegen hebben gestemd de leden: Berkvens, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Hamerslag, Van Hattem, Havermans, Van der Kammen, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van den Wildenberg.
De **voorzitter**: Dan ga ik naar motie 101.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Mogen wij hier een stemverklaring bij afleggen wellicht?

De **voorzitter**: O ja, sorry, ik wilde te snel. Wie heeft er een stemverklaring? Ik zie de BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Ja, voorzitter. Het is een sympathieke motie, alleen zij geeft het college nog steeds een vrijbrief na het gesprek en geen andere uitkomst. Nou het college geeft aan geen andere uitkomsten te zien. Het gesprek is al overgenomen in een toezegging. Nou, dat is wat wij van harte voorstaan voor die ondernemers, dus in die zin hebben wij uiteindelijk tegen deze motie gestemd.

De **voorzitter**: Ik zag de SP.

Mevrouw **Koopman** (SP): Dank u wel, voorzitter. We hebben de motie 'Samen kijken wat mogelijk is' niet mede-ingediend, maar nu het college aangeeft de motie als steun in de rug te zien, zullen wij de motie steunen.

De **voorzitter**: Ik zie JA21.

De heer **Rutjens** (JA21): De motie heet 'Samen kijken wat mogelijk is', maar we zien vooral dat het college erg nauw kijkt. Het blijkt dat er heel weinig mogelijk is. Vandaar dat we tegen hebben gestemd.

De **voorzitter**: PVV.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Ik kan mij aansluiten bij de stemverklaring van de fractie van BBB, met daarop aanvullend: zolang de intrekking van de vergunningen boven de markt blijft hangen, vinden we deze motie niet ver genoeg gaan. Inderdaad, in gesprek met ondernemers, maar deze motie mist nog het element van het stoppen van de intrekking van de vergunningen.

De **voorzitter**: CDA.

Mevrouw **Van de Ven** (CDA): Dank u wel, voorzitter. Omdat we hopen dat de door ons ingediende motie het zal halen, maar we dat nog niet zeker weten, willen wij wel dat er met de pluimveehouders om tafel wordt gegaan om alsnog hun plannen te bekijken en dat zij de kans krijgen

om deze toe te lichten en te verdedigen. Wij zeggen hier wel bij: het CDA blijft tegen de intrekking van vergunningen.

De **voorzitter**: Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ik heb tegen motie M100 gestemd, niet omdat ik tegen een goed gesprek ben, maar omdat mevrouw Boelema al heeft toegezegd om in gesprek te gaan en ik ook geen valse hoop wil geven op een andere uitkomst.

Dan ga ik naar de stemming over motie 101, Een rechtvaardige behandeling van de pluimveehouders. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 20, tegen 31 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Buiks, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg.

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van Boxel, Van den Broek, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Minkels, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen.

De **voorzitter**: Wie wenst er een stemverklaring af te leggen? Niemand. Dan ga ik naar motie 103, 'Geen noodzaak'. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 12, tegen 39 en daarmee verworpen. Wie wenst er een stemverklaring af te leggen? Ja, de heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. Bij deze motie kunnen we de inhoudelijke overwegingen en lijn steunen. Daarom hebben we ook voorgestemd. Alleen er staat in dat er geen definitief besluit tot intrekking moet komen zolang niet is aangetoond... Het woordje 'zolang' is voor ons de reden om haar niet mee in te dienen. Voor ons blijft essentieel dat de intrekking sowieso niet plaatsvindt. Dus niet: zolang niet, maar: sowieso niet. De inhoudelijke stappen die worden beschreven, kunnen wij wel steunen.

De **voorzitter**: BBB.

De heer **Havermans** (BBB): Voorzitter, om die reden hebben wij de motie niet eens kunnen steunen, omdat die harde garantie er niet inzit, dat het uiteindelijk geen intrekking wordt.

De **voorzitter**: Ik kijk verder in het rond. Nee? Dan ga ik naar motie 104, Eerst serieus overleg met de vijf pluimveehouders en rapportage aan Provinciale Staten. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Buiks, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van Boxel, Van den Broek, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen.

De **voorzitter**: De heer Van Hattem.

De heer **Van Hattem** (PVV): Dank, voorzitter. We hebben deze motie gesteund maar we willen inderdaad serieus overleg, dat vinden we essentieel. Alleen hier staat ook in 'zolang de gesprekken en rapportage niet hebben plaatsgevonden geen ontwerpbeschikking te nemen'. Wij zijn van mening dat er überhaupt geen ontwerpbeschikking moet worden genomen. Maar die gesprekken moeten wel plaatsvinden, dus steun voor de motie.

De **voorzitter**: De heer Rutjens.

De heer **Rutjens** (JA21): Ja, we hopen dat het serieuze overleg...dat de serieusheid dan ook volgens onze definitie plaatsvindt en we hopen dan ook dat dat wat gevolgen heeft.

De **voorzitter**: Ik kijk nog eventjes rond. Verdere stemverklaringen? Dat is niet het geval. Dan ga ik naar de laatste stemming, motie 105, Herstel fouten. De stemming is geopend. De stemming is gesloten. Voor 21, tegen 30 en daarmee verworpen.

Voor hebben gestemd de leden: Berkvens, Brouwers, Buiks, Damen, Van Dommelen, Egger, Frenken, Van Hattem, Havermans, De Heer, Van der Kammen, Leeger, Minkels, Van Nostrum, Nuijten, Rijvers, Rutjens, Sluiters, Tolsma, Van de Ven, Van den Wildenberg,

Tegen hebben gestemd de leden: Van Beek, Bijl, Van Boxel, Van den Broek, Deckers, Van Eck, Gremmen, Hamerslag, Heijmans, Hordijk, Koevoets, Koopman, Kuiper, De Lange, Van de Langenberg, Lauwen, Lepolder, Van der Linden, Ludwig, Meuwissen, Meylink, Van Miltenburg, Van Nuland, Philippart, Van der Pluijm, Roelofs, Schellekens, Sheikkariem, Spapens, Vossen.

De **voorzitter**: Wie wenst er een stemverklaring af te leggen? De Partij voor de Dieren.

Mevrouw **Hamerslag** (Partij voor de Dieren): Ik heb tegen motie 105 gestemd. Je moet nooit procedurefouten maken, dat lijkt mij evident, maar ik vind het niet aan PS om zich te bemoeien met de inhoud en de tactiek van de gerechtelijke procedures waar de provincie aan meedoet.

De **voorzitter**: Ik kijk verder rond. Dat is niet het geval. Daarmee zijn we aan het einde gekomen van de stemmingen. Dit dossier is natuurlijk nog zeker niet afgerond, verre daarvan, dus dat wordt vervolgd.

Sluiting

De **voorzitter**: Deze dag is wel tot een afronding gekomen. Dank voor ieders inbreng. Dank voor de inbreng van de mensen op de publieke tribune en de mensen die hier de hele dag bij ons zijn geweest. Dank voor uw inbreng als Statenleden. Ik ben eerlijk gezegd gewend dat mensen, als iemand aan het woord is, niet hun tas inpakken maar gewoon nog even luisteren, want ik ben nog niet aan het einde gekomen. Ik verzoek u uw sprekers- en stempas te laten liggen op de tafel voor u. Zoals beloofd, er is een drankje buiten de zaal, in de Statenlounge. Daar zal ook iets eetbaars bij zijn. Dat geldt ook voor de gasten op de publieke tribune. Meer dan een worstenbroodje hebben we er helaas niet van kunnen maken, maar desalniettemin dan heeft u in ieder geval geen lege maag als u naar huis gaat. Rest mij u een goed weekend toe te wensen. Ik sluit bij dezen de vergadering.